

40 Pol. g. 132

Kircherus

07

<36606343540017

<36606343540017

Bayer. Staatsbibliothek

S

L

Pl. g. 172

R

SPLENDOR et GLORIA
DOMUS JOANNIÆ
Descripta ab ATHANASIO KIRCHERO Soc. Jes.
Amstelodami. Apud Joannem Janssonium à Waesherge. 1672. cum Privilegijs.

F.H.S.

AMSTERDAM
DECEMBER 20 1850
JOHN A. S. J. O. A. N. I. A.
SPENCER & GILBERT

PRINCIPIS CHRISTIANI
ARCHETYPON
POLITICUM

S I V E
S A P I E N T I A
R E G N A T R I X ;

Q U A M
Regiis instructam documentis ex antiquo
Numismate

R
HONORATI JOANNII
CAROLI V. IMP. & PHILIPPI II.
Aulici.

CAROLI Hispaniarum Principi Magistri nec non Oxonienſi Eccleſiæ Antiftitis.

Symbolicis obvelatim integumentis , Reip. Literar. evolutam
exponit

ATHANASIVS KIRCHERUS è Soc. JESU.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSONIUM à WAESBERGE. Anno 1672.

JOANNES PAULUS OLIVA

Præpositus Generalis Societatis JESU.

Cum Opusculum, cui titulus Splendor, & Gloria Domus Joannæ à P. Athanasio Kirchero nostræ Societatis Sacerdoti conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, si ita iis ad quos pertinet videbitur. Datum Romæ 20. Novembris 1669.

JOANNES PAULUS OLIVA.

Jussu Rmi. P. Mag. S. R. Apost. Fr. Jacinti Libellum vidi Splendorem, & Gloriam Domus Joannæ Auctore R. P. Athanasio Kirchero Societatis JESU, & cum nil repererim sanæ Doctrinæ, aut probis moribus contrarium, censeo esse opus dignum, quod in lucem prodeat. Datum in Collegio Romano Societatis JESU, die 3. Septembris 1666.

MARTINUS de ESPARTA Soc. JESU.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

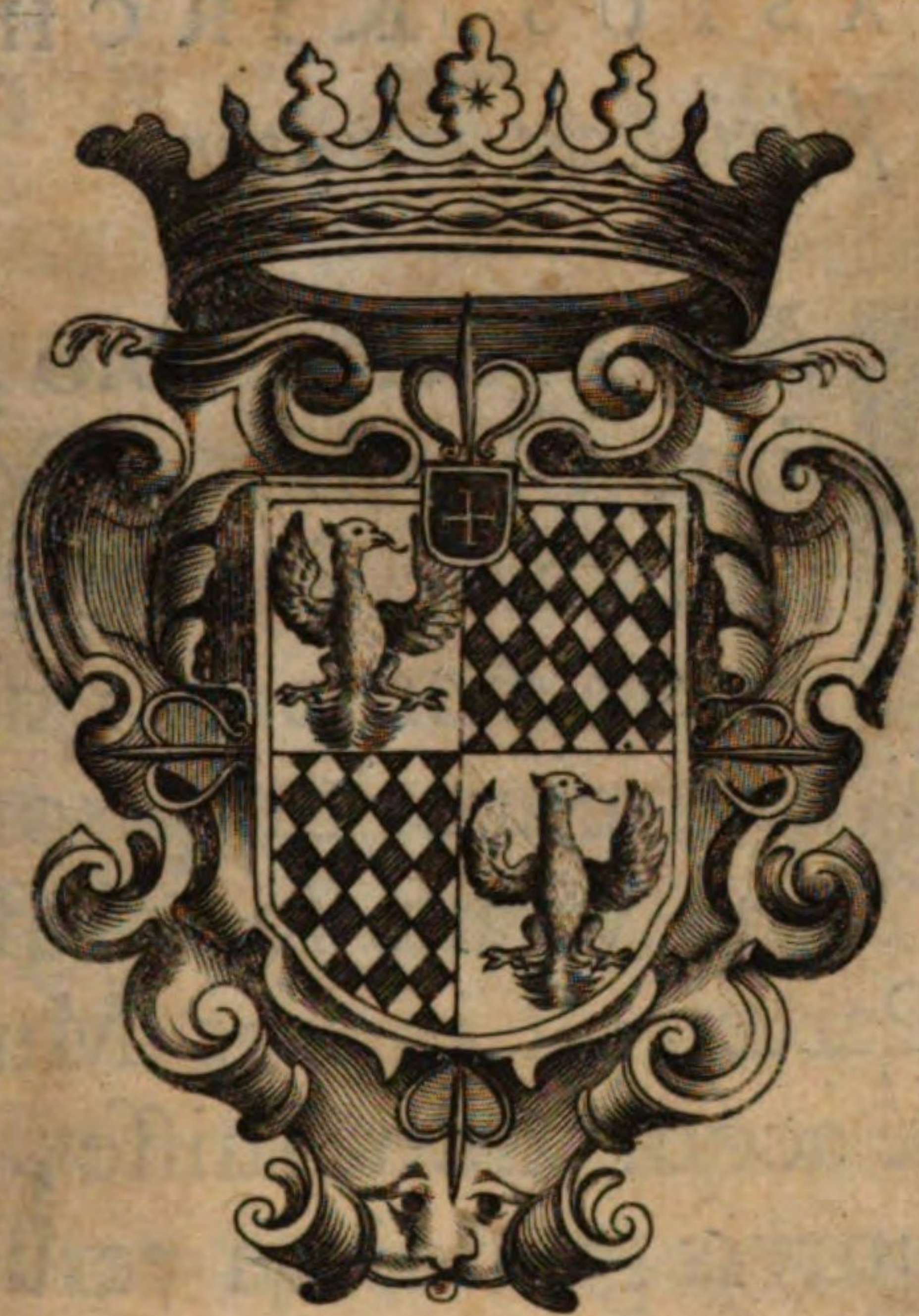
17. *Journal de l'expédition militaire ordonnée par le Roi Louis XV. en 1758. Par le Comte de Ségur. Paris, chez la Citoyenne, 1759. 2 tomes. 8 pages.*

*D. Antonius Joannius de Centellas Marchio de Centellas Militaris ordinis Calatrave Eques, Regij
Collateralis Status, ac Belli Consiliarius, Regens Cancellariae Regni Neap. Magnus Cancellarius & Mediolani à
Secretis consilijs.*

Illustrissimo atque Amplissimo Viro

ac DOMINO

D^o. ANTONIO JOANNIO

de CENTELLAS,

MARCHIONI de CENTELLAS,

*Ordinis militaris de Calatrave Equi-
ti, Collaterali Status & Belli Consiliario, necnon
Regenti Cancellariæ & in Regni Neapolitani
regia Camera, quam Summariam vocant, supremo
locum tenenti, Domino meo colendissimo.*

Æca procul dubio , Illustris-
sime Marchio , Mortalium
vita foret sine præteritarum
rerum memoria, quam tamen
qui tenuerit , priorum quo-
que vitam se vixisse poterit
existimari. Parum est in hoc Mundo cum
magna gloriæ acquisitione fuisse , aut Orbi
etiam quantumvis grandium rerum perpe-
tratione profuisse , si consopitam vetustate
temporum memoriam , veluti ex veterno
quodam in apertam lucem non eduxerit
sincera scribentium fides. Hoc Orientis
conditor *Alexander* ; hoc *Cæsar* , hoc quivis
veterum Regum nobilissimi senserunt. Ho-
rum & ego impulsus documento , cùm sua-
su imperioque tuo , tum virtutis alienæ
exemplo inductus , præsentis operis argu-
mentum aggressus sum, in quo Illustrissimo
Tuo conspectui præponitur avitæ JOANNIÆ
DOMUS Profapia , summus Familiæ Splen-
dor & Magnificentia , in qua Majores Tui
Heroes fortissimi non *Hispaniam* duntaxat,
sed

DEDICATIO.

fed & univerfam penè *Europam* rerum gestarum amplitudine illustrarunt. Vin, scire quantum? Vix fuit à quingentis annis in Regno *Hispaniæ* tam nobilis terra marique suscepta expeditio vix ullus tam urgentis belli contra hostes motus exercitus, cujus Archistrategi ex *Domo* JOANNIA, non primam semper victoriæ palmam retulerint; Vix alligatam solennis pompa ad exteros Reges & Principes, à Regibus *Arragoniæ* Legatio peracta fuit, quæ non ad istiusmodi munus cum dignitate & Regii Nominis existimatione peragendum unum ex JOANNIA *Domo* peridoneum insolito selectu proposuerit. *Hispaniæ* Monarchæ ægrè alios, quàm ex generosa hac progenie Viros tum ingenio promptos, tum fide & integritate notos ad Regiæ Domus magni ponderis munia selegisse leguntur. Quæ uti in præsentis Libri Syntasi, magna rerum varietate proposita sunt, ita iis recensendis diutiùs immorandum non duxi. In solo incomparabili *Domus* Tuæ ornamento HONORATO JOANNIO, omnis mea desudabit scribendi industria, in quo uti omnia ad æternitatis famam

DEDICATIO.

famam conspirant, ita quoque eum vel nominasse tantum, sat laudasse est; & ut interim heroicas ejus & verè Regias animi dotes, profundam nimirum judicii in rebus decidendis acrimoniam, providi animi in consiliis dandis promptitudinem, miram in arte gubernandi, ingenii sagacitatem si-
leam; Quid in universa Artium Scientiarumque encyclopædia adeò impervium, reconditum & peregrinum ipsi propositum fuerit, quod aut nesciret? aut cujus nodum non solveret? adeò unamquamque earum sublimi perfectionis gradu possidebat, ut non in omnibus sed vel in unica excolenda excutiendaque, totius vitæ suæ cursum impendisse videretur. Parum dico, omnem admirationem superat, illum innata, quadam animi moderatione, in Deum fide, & in proximos charitate, varietatem sacrarum Scientiarum (quarum notitia cæteroque tum fastu, tum vani tumoris extollentiâ ut plurimum suos inflare solet) paranymp hæ modestiâ tam felici consortio conjunxisse, ut & omnibus quibuscum necessitudinis lege conversabatur, recte & incul-
patae

DEDICATIO.

patae vitae exemplo praeluceret ; & tamen in sublimiarum scientiarum dissolvendis difficultatibus eum praeberet ingenii vigorem & efficaciam , ut nihil se nescire sine fuko tamen & vanae ostentationis labe contestaretur , tanta propositi instituti constantia , ut nec Caesaris gratia , non *Philippi* Regis Catholici ingens favor & benevolentia , non per honorificum munus , quo in *Caroli* Principis *Hispaniarum* morum artiumque instructorem gratiosa electione constituebatur , non Pastoralis Ecclesiae dignitas , à consueta animi submissione , & à recta bene operandi intentione , in praeposteræ vitae semitas deterferit. Habes hîc *Ill.^{me} Marchio* vivam virtutum omnium imaginem in HONORATO JOANNIO expressam. Quam Tu , pro magna mentis Tuæ capacitate non solum imitaris , sed & ad virtutum dictarum prototypon intentis animi oculis ita vivum earundem in Te ectypon jam dudum expressisti , ut inter *Domus* Tuæ Heroas unus haud immeritò annumerandus censearis. Testantur hoc magni ponderis munia à *Philippo* IV. Rege Catholico fidei Tuæ commissâ ;

* *

DEDICATIO.

missa ; quæ quanta fide, prudentia , quanta cura & vigilantia , unà cum raræ doctrinæ, Legumque Civilium exquisita notitia obie- ris, scivit *Salamantica*, novit *Valentia*, *Neapolis* deprædicat , loquuntur indulta Regum , u- berrimi Proregum favores & gratiæ Tibi in meritorum Tuorum cumulum congestæ ; monstrant libri à Te publicæ luci commissi, luculenti exquisitæ scientiæ Tuæ testes. Sed ne ampliùs progrediar , Tua mihi modestia silentium imponit. Hoc unum à Te efflagi- tem, ut Opus hoc qualecunque tandem sit, in perpetuum *Domus* Tuæ honorem à me conscriptum , pro solita & insita Tibi beni- gnitate acceptes, majores Tibi ob summa & nunquam interitura beneficia , debebantur gratitudinis demonstrationes ; sed ut iis ex- primendis linguâ verbisque imparem me candidè fateor , ita illas non nisi tenui re- cognitionis penicillo adumbratas gratæ po- steritati consultius transmittendas censui. Vale *Vir* inter paucos maxime , Vale longæ- vos in annos , Deo , Regi , bono publico, Tibi. E *Collegio Romano* Kalendis *Septembris* M. DC. LXVI.

IN.

INDEX AUTHORUM

Qui in hoc Opere allegantur.

1. **A**lfonsus Garcia Matamoros, de doctis Viris Hispaniæ.
2. Andreas Escoto Peregrinus, in Bibliotheca Hispaniæ.
3. Alfonsus de Ulloa, in vita Caroli V. Cæsaris.
4. Alvarus Nunnez Cabeça de Vaca, in libro de detectione fluminis argentei.
5. Andreas Resendius de Antiquitatibus Lusitaniæ.
6. Don Antonius Moralius, in Annot. Marginal. supra lib. 4. Rhet. Ariæ Montani.
7. Alfonsus Oretanus, in epistola ad Patiecum.
8. Aubertus Mireus de Scripturis Ecclesiasticis in Vita Grudii.
9. Antonius Caçeres Patiecus libro de Prætura Urbana.
10. Don Antonius Augustini, in Vita sui fratris Cubicularii Imperatoris Caroli V.
11. Alvarus Gomez, in libro, cui titulus publica lætitia.
12. Benedictus Arias Montanus, Tom. 3. Poëmatum lib. 4. Rhetor.
13. Didacus Gracian, in Historia Thucididis.
14. Don Ferdinandus Nunnez de Guzman Pincianus, in Observationibus Plinianis.
15. Egidius Gonzales de Avila, in Theatro Ecclesiastico.
16. Ferdinandus Carrafa, Paraphrasi in Iliad. Homeri.
17. Franciscus Guzman, de Cœlibatu Ministrorum Altaris.
18. Franciscus Rivera, lib. de Translat. S. Eugenii Toletum.
19. Franciscus de Pisa in descriptione Civitatis Toletanæ.
20. Gaspar Escolanus, in Historia Valentina.
21. Gonzalus de Illelcas, in Historia Pontificum.
22. Hieronymus Quintana, in historia Antiquæ Nobilitatis Hispaniæ.
23. Hieronymus Samper. lib. cui titulus, Carolea.
24. Hieronymus de Contreras in Historia Philippi II.
25. Juannes Genesius Sepulveda, in Scholiis ad Aristotelem de Rep.
26. Juannes Perez de Castro, in Chronico Castellæ.
27. Juannes Christophorus Calbete de Estrella. lib. de Itineribus Philipp. II.
28. Don Joannes Vich. Litteræ.
29. Juannes Versoça, Lib. Epistolarum.
30. Juannes de Vergara. Litteræ.

INDEX A U T H O R U M.

31. <i>Ludovicus Vives. Tom. 1. de Exercitatione linguæ Latinæ.</i> 32. <i>Ludovicus Cabrera de Cordoua, in Historia Philippi II.</i> 33. <i>Laurentius Palmirenus, lib. de Imitatione Ciceronis.</i> 34. <i>Don Laurentius vander Hammen, in Vita Joannis de Austria.</i> 35. <i>Don Ludovicus Zapata, en el Carlos Famoso.</i> 36. <i>Lucius Marineus Siculus, de Viris illustribus Hispaniæ.</i> 37. <i>Marcellus Cervinus, Cardinalis postea Pont. Max. in Epistola ad Honoratum.</i> 38. <i>Martinus Biciana, in Chronico Valentia.</i> 39. <i>Michael Hieronymus Ledesma, in Compendio Græcarum institut.</i> 40. <i>Melchior Fuster, in Disput. de Voluntate Dei.</i> 41. <i>Nicolaus Nicolaius Grudius, in Enchiridio M. S. de laudibus Honorati.</i>	42. <i>Petrus Pantinus, in libro Proverbiorum Græcorum.</i> 43. <i>Don Petrus de Montoya, de Episcopis Oxomensis Ecclesiæ.</i> 44. <i>Reginaldi Poli, Litteræ ad Honoratum.</i> 45. <i>Rodericus Mendez Silva, libro de Notitia eorum, qui Principibus præfuerunt.</i> 46. <i>Terentianus Floch, Litteræ.</i> 47. <i>Valdaura, Litteræ.</i> 48. <i>Villalpandus, Litteræ.</i> <i>Litteræ Pontificum ad Honoratum.</i> 49. <i>Pii Quarti.</i> 50. <i>Pii Quinti.</i> 51. <i>Marcelli II. adhuc Cardinalis.</i> 52. <i>Philippi II. Litteræ.</i> 53. <i>Caroli Principis Hispaniarum Litteræ.</i> 54. <i>Reginæ Lusitaniæ. Litteræ.</i>

INDEX CAPITUM & PARAGRAPHORUM

hujus Libri.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.	Quem sibi author in hoc Symbolico numismate cudendo scopum finemque præfixerit. <i>Fol. 2</i>	
II.	Quænam à Consiliario regio, regiisque Principis Ma- gistro ad regnum bene beateque administrandum requirantur.	5
III.	Christianam & religiosam Politicam Principi, quam maximè necessariam esse.	7
IV.	Numismatis, & in eo anterioris faciei expositio.	12
V.	Posterioris faciei expositio.	15
VI.	Explicatio Symbolorum, quibus admirabiles virtu- tes & regnatricis Sapientiæ, morumque præstan- tia <i>Honorati Joannii</i> exponuntur.	17
§. I.	Symbolorum, quæ viraginis propria sunt, expositio.	<i>ibid.</i>
§. II.	Olivæ Symbolica expositio.	26
§. III.	Lyræ Olivæ apposita Symbolica expositio.	29
§. IV.	Serpentis tortuosi lyræ assistentis Symbolica exposi- tio.	34
§. V.	Ideæ Sapientis Principis ἀνακεφαλαίωσις.	38
§. VI.	Spe Finis.	39
CAP. VII.	Privata præcepta principi præscripta.	42
VIII.	Decas Parænetica documentorum Politicorum.	46
DOCUM. I.	Regni alicujus diuturna pax & beatitudo semper su- specta esse debet.	<i>ibid.</i>
II.	Regni alicujus fælicitas in harmonico consistit Do- minatoris temperamento, sine quo non nisi rui- nam regni timere debet.	47
III.	Ad Regni fælicitatem procurandam, vitiorum mo- rumque pessimorum Typhonia hydra ità suppri- menda, ut tamen debita cura & vigilantia Regno non præjudicet.	49
IV.	Avaritia in Regibus ad tyrannidem viam sternit, ita maximè abominanda est.	50
	** 3	Do-

INDEX CAPITUM.

DOCUM. V.	Ubi honoris ambitio & invidia dominantur, ibi Regnum subsistere non potest.	52
VI.	Quomodo & quibus mediis Regnum tum juxta veterum Sapientum Ægyptiorum, tum & Christianæ Politicæ Leges perfectè stabiliri possit, & in sua integritate conservari.	53
VII.	Juxta humani Corporis membrorum unionem harmonicè accommodanda Reipublicæ Regnorumque administratio.	54
VIII.	Juxta partium in Mundano Systemate unionem & concordiam, Regni adaptanda est administratio.	56
IX.	Juxta Systema Hierarchicum ordo in Regni administratione constituendus est.	57
X.	Forma Regnum administrandi ab Ægyptiis usurpata.	60
CAP. IX.	Decas parænetica qua documenta circa consiliorum, & Regiæ œconomix rationem servanda exhibentur, ex implicita Numismatis significatione collecta juxta mentem Honorati.	66
DOCUM. I.	De Consilii ratione.	<i>ibid.</i>
II.	Dicafterium Consilii Ærarii Principis.	69
III.	————— ————— Pacis.	<i>ibid.</i>
IV.	————— ————— Bellici.	70
V.	————— ————— Comeatus & annonæ.	73
VI.	————— ————— Legum.	74
VII.	————— ————— Pænarum.	75
VIII.	————— ————— Præmiorum.	<i>ibid.</i>
IX.	Totam Regni molem pluribus committendam ne pauci moli succumbant.	76
X.	Consilii præfectos uni non pluribus tribunalibus præsidere debere.	77

Pyramis Polyglossa. 78

CAPUT I.	Schema Hieroglyphicum quo Honorati mens Sapientiæ conferta per analogicum quendam Symbolorum contextum : more veteribus Ægyptiis solito, exponitur.	79

INDEX CAPITUM.

LIBER SECUNDUS.

SECTIO I.

- CAPUT I. De Origine *Domus Joanniae* in *Græcia*, & de Imperatoribus, Regibusque hujus *Domus*. 88
- II. De translatione *Domus Joanniae* in *Venetias Paduam* & *Neapolim*. 92
- III. De translatione *Domus Joanniae* in *Cataloniam, Galliam,* & *Majoricas Insulas*. 94
- IV. De translatione *Domus Joanniae* in *Valentiam*, & de Viris illustribus hujus *Domus* in *Valentino Regno*. 98
- V. De translatione *Domus Joanniae* ex *Hispania* in *Sici-
liam*. 105
- VI. De *Familiae Joanniae* in *Regnum Neapolitanum* translatione. 108
- VII. De *Familia de Centellas*. 117
- VIII. Dignitates & officia, Virorum Illustrium ex *Domo Joannia*, quibus sub regibus functi fuerunt. 119

SECTIO II.

- CAPUT I. De Vita, moribus, institutis, rarisque naturæ dotibus *Honorati Joannii*. 124
- II. De Illustribus *Honorati Joannii* natalibus, studiis, moribusque. 126
- III. De *Honorati Joannii* ex fama eruditionis omnigenæ ad aulam Cæsaream Regiamque promotione. 131
- IV. De sollicitudine Regis *Philippi*, qua *Carolus* filium suum *Honorato* instituendum tradidit. 134
- V. De Humaniorum literarum, artiumque tam liberalium, quam illiberalium, quæ in *Honorato* elucebant, peritia. 142
- VI. De egregia *Honorati*, in Theologicis & Philosophicis studiis peritia. 148
- VII. De omnigenæ Doctrinæ speciminibus *Honorati*. 152
- VIII. De moralium virtutum studio, vitæque integritate. 164

CAP.

INDEX CAPITUM,

CAP. IX. De <i>Honorati</i> in Politicis & legalibus studiis peritia.	167
X. In Mathematicis, linguarumque summa <i>Honorati</i> peritia.	170
XI. De <i>Honorati</i> ad pastorem curam Ecclesiæ <i>Oxumensis</i> assumptione, & de confirmatione ejus literis Apostolicis.	175
XII. De æstimatione <i>Honorati</i> in actionibus civilibus & Ecclesiasticis.	200
XIII. Quantum Antiquitatum fuerit peritus <i>Honoratus</i> .	205
XIV. De morte <i>Honorati Joannii</i> .	210

Doxologium Polyglossum Syncharmicum.

SYNCHARMA I. Latinum.	223
II. Græcum.	224
III. Hebræum.	225
IV. Hispanicum.	226
V. Italicum.	227
VI. Gallicum.	228
VII. Germanicum.	229
VIII. Arabicum	230
IX. Syriacum.	231
X. Chaldæum.	232
XI. Samaritanum.	233
XII. Coptum.	234

LIBER

LIBER PRIMUS ARCHETYP POLITICI.

Præfatio ad Lectorem.

*U*strum jam pænè labitur, Curiose Lector, quo Illustrissimus Dominus ANTONIUS JOANNIUS Marchio de Centellas, Equestris Ordinis de Calatrava, nec non supremus Regiæ Camerae Neapolitanæ, quam Summariam vocant, Præfectus, & Locum tenens, grande Domus Joannæ decus, & gloria, Numisma quoddam prægrande, miris Symbolorum Schematis adornatum ad me misit; cujus, uti ob abstrusam Ænigmatum texturam, à nemine adhuc, uti scribebat; interpretatio tentata fuerat, ita meam quantumvis indignam personam, quam in abditorum hujusmodi hieroglyphicorum enodatione non nihil me præstare posse intellexerat, ut illud ab obscuritate, sub qua jam ad centum annos & ampliùs latitaret, vindicarem, summis apud me precibus institit; Ego verò, ne magni Viri preces irritas esse paterer, onus id interpretandi, quantum quidem ingenii mei tenuitas permetteret, me suscepturum pollicitus sum. Fateor sanè, hujus suscepti moliminis, in quo tot jam ingeniorum fervor desudaverat: rationem temerarii ausus præsumptione non carere; Veruntamen, quemadmodum in Niloticis Hieroglyphicorum monstris expugnandis complurium annorum exercitio, nonnihil validiorem me sentio, adeoque insitâ quadam in-

A

genii

genii pronitate in arcanos eorundem recessus investigandos, veluti pondere quodam ferar; ita quoque tantum abest, ut in hujus interpretatione Numismatis, spe meâ exciderim, quin potius veluti quodam magnetismo, ad adeò excellentium Symbolorum plena mysteriis arcana sacramenta exponenda attractus, tota animi contentione ultrô, commissio mihi negotio adhæserim. Sed relictis ulterioribus verborum ambagibus, institutum ordiamur.

CAPUT I.

Quem sibi Author in hoc symbolico Numismate cuedendo scopum finemque præfixerit.

Honoratus Joannius à glorioso Philippo II. Hispaniarum Rege in filii sui Caroli Magistrum & Doctorem, morumque formandorum moderatorem nec non in ipsius Regis Consiliarium jam electus, seriò secum expendere cœpit ingentis momenti sibi concrediti muneris officium, quo nimirum ad tantum Principem, filiumque tanti Patris, tantorum Regnorum hæredem, cujus humeris magna Orbis Terrarum ponderis portio incumbere debebat, arte regnatrice adeò necessariâ imbuendum constituebatur. Uti erat prudentiæ prærogativâ, nec non acri judicii dictamine à natura instructissimus, ita quoque potissimum mente sua, veram, fidam, exactam Monarchæ Christiani ideam, ad omnes justitiæ leges adaptatam expressit, politicis documentis, nec non ex omnium seculorum historiis, exemplis compilatam; Undè quâ, par est, sedulitate & ἀκρίβεια, origines & fontes mutationis Regnorum, occasiones Monarchiarum cadentium, Regum, Principum, Rerumpublicarum ruinas, earumque causas intimè evolvit, ut tandem juxta hujusmodi con-

Causa & ruinas Monarchiarum, & causas expendere necessarium est.

conceptus archetypon rectè secum ponderans, nihil in præteritis annorum decursibus, vel ab origine Mundi actum fuisse, quod in posteris Mundi ætatibus, ob instabilem & corruptam humanæ naturæ conditionem, non eodem modo & accidisse, & accidere posse videbat. Quid enim, ut rectè sapiens, fuit? id quod faciendum est; & quid factum? id quod futurum est; quid ergo tantarum mutationum exemplo Regibus Principibusque vitandum, quid prosequendum; quid eligendum, quid reprobandum, quid iisdem semper similibusque intercurrentium motionum exemplis agendum, Principi ad complurium Regnorum administrationem jam destinato præscripsit, ut evitatis in exorientium seditionum motibus, iisque tempestivè avertendis, Regnum in quieto, tranquillo, & pacifico statu conservare posset: Optimè is norat politicos Mundi status ad unum pænè omnes, nescio quo fato, non quoad intrinsecam duntaxat, sed & quoad extrinsecam rerum constitutionem semper & obnoxios fuisse, & etiamnum esse, quod quidem ex adaptatâ politici, ad elementaris Mundi analogiâ, factorumque cum causis necessariis cornubio, quàm luculentissimè deducebat: quemnam ajebat felicitatis statum sibi polliceri possint Regna; in quo ex continua Potentium æmulatione, livore, invidiâ, variisque suspicionum umbris, & quod pessimum est, pernicioso ambitionis æstro *Passionum ferocia evertit Regna.* Grandium infatuantur animi? ubi reciprocis odiorum, insidiarum, offensionumque diffidiis in transversum acti subditi, novas seditionum machinas fabricare non cessant; ubi quisque destructionem alterius, suæ conservationis censet esse proprium; ubi non vere vivitur; ubi quisque suo emolumento publicum metitur bonum; ubi salutem propriam alterius duntaxat excidio meditatur; ubi omnis justitia torpet, omnis ordo, & disciplina dissipatur, abruptitur fides, laxata pie-

*Vicissitudi-
nes rerum
humana-
rum.*

*Nemo Prin-
cipum secu-
rus esse po-
test.*

tas omnis, & erga proximum quemque humanitas plusquam barbarica feritate refrixerit. Pari pacto in Rebuspublicis id accidere quis ignorat? Quot Potentum Rerumpublicarum Catastrophas, quibus sortem mortalium fortunæ vicissitudo incessanter rotat, legimus? quot Imperiorum, ad quorum potentiam totus Terrarum Orbis trepidabat, everisiones miramur? quot Monarchias vixdum natas ac unâ extinctas, aut saltem aliò translatas novimus? & ubi victrix & formidanda potestas de devicto Mundo triumphare videbatur, ibidem ex civilium bellorum tumultibus, dum quisque ex Magistratibus summam rerum ambitiose sibi arrogat; tantum humani sanguinis cum infinita mortalium strage effusum sit; ut quemadmodum *Polybius* narrat, homines prope deessent, qui imperarent; quæ omnia ex Reipublicæ Romanæ, Imperiique vicissitudine, horrendisque stratagematibus luculenter patent. Quemnam Principem immunem à discordiis vicinorum? à technis dissitorum? ab odiis inferiorum consistere posse censebimus? qua arte defendere poterit se privatus quispiam à factiosis potentum consiliis? à seditiosorum conjuratione, à Magnatum populique discordiis, ab Archistrategorum perfidia, ab invasione exterorum, ac tandem barbararum gentium inundatione? quæ omnia longiùs prosequi non libet, cum qui historicorum omnium seculorum callet notitiam, ea ignorare non possit.

Hac itaque rerum consideratione eximius ille *Honoratus*, ut Regii sui discipuli animum ad continuam eorum ponderationem excitaret, cautelâ muniret, pectusque contra omnia adversa corroboraret, instruxit. Non stitit hic, sed artis hujus Regnatricis monita, & præcepta primò menti Principis, deindè quoque Numismati aureo, symbolicis adornato documentis ad perpetuam rei memoriam incidi curavit, uti in sequentibus patebit.

CAPUT II.

*Quanam à Consiliario Regio, Regiique Principis
Magistro ad Regnum bene beateque administrandum
requirantur.*

Primò videbat *Honoratus* ad sui muneris officium rectè administrandum, Historiam non sibi duntaxat, sed Historia speculum rerum præteritarum. & Principi quàm maximè esse necessariam, utpotè quæ rerum in præteritis seculis actarum esset veluti speculum, & imago ex moribus & ingeniis hominum compilata, certum & infallibile actionum humanarum *μνημόσυνον* fida & prudens in omni deliberatione consultrix, in tranquillitate Magistra, Dux in bello, in mari nauclerus, portus & perfugium hominum cujuscunque tandem conditionis fuerint; Leges agebat, nil aliud esse, quàm historias quasdam, sive Leges historia sunt. sententias & opiniones antiquorum, & prudentium Legislatorum, quibus urbes & civitates, dum tutè & sapienter regerent, suos cives æquâ justitiæ trutinâ in tranquillitate, & concordia servarent, quæ aliundè originem suam non traxerunt, quam vel ex fortunæ novercantis in Regnorum regnantiumque infelici dramate, vel ex prosperè velificantis fortunæ secundis successibus; ut illa causas ponderantibus foret ad cautelam, hæc ad imitationem; siquidem Principes hisce veluti panopliâ quadam muniti, quomodo in Principatu gubernando, gerendo bello, Imperio tuendo, amplificandis juribus, se gerere debeant, cognoscerent.

Secundò. Politicæ veræ & Christianæ disciplinam prorsus sibi necessariam censebat, utpote sine cujus cognitione, nihil rectum, nil fructuosum, sive in dandis consiliis, sive in ani- Politica Christiana Principi necessaria.

*In quo con-
sistat felici-
tas Regni.*

mo Principis rite informando constitui possit; hanc verò potissimam consistere videbat in tractatione artium tam belli, quàm pacis, aliarumque, quæ eò spectabant, considerationum; id est, quomodò, & qua ratione acquiratur, crescat, augeatur, perdaturque Principatus, quibus periculis sit obnoxius, quibus mediis, iis possit & debeat, ne detrimentum capiat, occurrì; præterea quibus vincendus legibus, quibus, ut bene beateque gubernetur, instrui debeat magistratibus: quantum deinde ad Principem rite instruendum, exacta polemicæ disciplinæ notitia conferat, recte nôrit, ut nimirum intelligat Princeps, quibus præsidiiis instructum oporteat esse militem, quibus centurionem, quibus Ducem, quibus armis debeat imbui, quomodo copiarum colligendarum, quomodo ductandarum, quomodo metenda castra, quomodo hosti occurrendum, quomodo canendum receptui, aut hostis fugitivus prosequendus; num in sustinendo bello sufficientem nervum obtineat: quot modis viisque cum colore & prætextu aliquo contra eum arma capias, qui adeo nullam magnamque hostilitatis causam præbuisse; quid postremo, præstetne expectare adventantem domi, an foris aggredi hostem; quot res expediat considerasse prius quàm ad arma & bellum apertum veniatur; sine quorum quidem omnium notitiâ nec instruens, nec instruendus quicquam præstiterit, si non prius multorum populorum viderit mores, & urbes, ingenium & inclinationem hominum probè explorarit, totius Regni, aut Principatus quo ad situm munitionum, arcium, castellorum, portuumque maris, confiniumque locorum constitutionem, nôrit; quæ sine idiomatum cognitione frustra quis investigabit.

*Varia Na-
tionum, in-
geniorum,
linguarum-
que notitia.*

*Consiliarii
boni.*

Tertiò. Consiliarios bonos, justos, peritos, & conscientia præditos, Principi vel maxime necessarios censuit, qui
non

non privatum, sed publicum Principis bonum unice quærent, ut nimirum non solum ament, sed etiam omni cura & vigilantia, omni priorum commodorum splendorisque sollicitudine deposita, publicum emolumentum procurent: Est enim hoc *Platonis* præceptum, quo dictas conditiones in Principe populorum rectore commendat: Amor enim boni communis semper est sollicitus, & diligens; sollicitudo autem nunquam quiescit, omnia rimatur, omnia peruestigat, nullius rei obliviscitur, omnibus semper, quæ necessaria arbitratur providet; imò qui in propriis bonis malint non nihil pati, quàm Respublicas in discrimen venire. Quod si fecerint, parva crescunt, parva conservantur, & sine aliquo incommodo & difficultate vivitur. Verùm cum hisce plena sint Politicorum Scriptorum monumenta; iis non immoror.

Bonum proprium & privatum publico postponendum.

CAPUT III.

Christianam & Religiosam politicam Principi quàm maximè necessariam esse.

Quemadmodum *Deus Opt. Max.* bonorum omnium fons est, & origo, ita quoque omnis mundanæ potentiae gloria, divitiarum opulentia, Regnorum Imperiorumque constitutio Regibus haud quaquam propria virtute aut sapientiae humanæ consiliis, aut incertis fortunæ casibus, sed omnia ex ineffabili Divinae providentiae thesauro profecta censerī debent; ut proinde Religionis cultusque Divini Numinis unice Principibus cordi esse debeat, sine hac enim nulla est humanæ Societatis unio & concordia, nulla fides, nulla iustitia, nulla virtus, sed fraus, diffidentia, licentia, & protervitas, verbo, inextricabilis & hominum rerum-

Politica Religiosa esse debet.

Timor Dei
Principi ne-
cessarius.

rumque confusio ; Sola itaque Reipublicæ vinculum , Re-
gnorumque firmamentum Religio est ; qua nisi Princeps in-
structus fuerit , Regnum cum Regnatore mille scopulorum
præcipitiis ultimæ ruinæ expositum esse , innumerabiles nos
historiarum tragici eventus docent. Itaque Rex es? id à Deo
te habere agnosces , quod possides , tantòque majori te Reli-
gionis affectu Largitori Deo obstrictum esse scias , quanto ma-
jora opulentia , & sapientia charismata accepisti. Rex es?
ut bene feliciterque Regni molem sustineas , Deo , humili
mentis devotione , supplicandum esse nôris , qui tollere po-
test , quod tribuit , & evertere te qui te sublimavit : Nam ut
recte Philosophus ad Alex. de Mundo : *Ἀρχαὶς ὁ μὲν τις
λόγος καὶ πάσης ἐστὶν ἀνθρώποις. ὡς ἐν τῷ Θεῷ τὰ πάντα
ἐκ διὰ Θεοῦ σωέσθην.* *Vetus à majoribus acceptus hominibus ser-
mo est : omnia nobis à Deo & per Deum constituta esse.* Exinde
enim Heracleotica illa virtutum omnium Principibus con-
sentanearum , pietatis , modestiæ , clementiæ , justitiæ , forti-
tudinis , ac temperantiæ catena cœlitus demissa , adeò poten-
ter subditorum animos stringit , ut ex amore & veneratione ,
qua Principem prosequuntur , ejus se voluntati imperioque
in omnibus non inviti subjiciant ; neque enim sive exteri , sive
subditi fuerint eum facile lædere attentabunt , quem Numen
adeò amicum propitiumque habere videbunt. Non dicam
hîc de externæ felicitatis statu , quo Princeps Dei timore per-
cussus gaudet ; cùm ex innumeris tum sacris , tum profanis hi-
storiis notum sit , Deum , qui se colunt , attollere , & piis , re-
ligiosisque Principibus , in magnis rerum deliberationibus ,
dextrâ sua excelsa assistere , & tutari. Si verò quandoque
summis adversitatum procellis urgeantur , id benignissimum
Deum , non nisi ad eorum in fide , ac religione constantiam
exer-

exercendam, majoremque meritorum cumulum permittere, notius est, quàm ut amplius diduci debeat.

Cum verò Religio inter duos scopulos, superstitionem, & impietatem, media sit, quæ uti malorum omnium in Republica exorientium causa semper extiterunt, ita quoque Principi utraque veluti perniciofa pestis vitanda est; & superstitio quidem frequentior, impietas deterior; illa sub falso pietatis prætextu, & desultoriâ quadam imagine timidis mortalium pectoribus sese insinuans, uti purum putum humanarum mentium ludibrium est, ita quoque dici non potest, quantum tum Principum, tum subditorum mentes infatuet, quantam malorum iliadem secum trahant hujusmodi vanissimæ credulitatis phantasmata: hujusmodi sunt Astrologastrorum vanæ pollicitationes, absurda Augurum, Sortilegorumque vaticinia, abdita Necromantarum, magicarumque artium Latibula, Satanica *Ἰερεγία* Cabalistarum & similia, quæ, uti ex innumeris exemplis patet, hominum, Regnorum, Principum, Subditorumque everfionis causa fuerunt. Deo devotus Princeps es? fuge Astrologorum prædictiones fatali necessitati propinquas: puniantur sub sanctimonix titulo Religionis veræ depravatores; sectare justitiam, & plenâ fiducia Deo innitare; relinque vanas hujusmodi superstitionum illusiones cœcæ gentilitati, Ægyptiorumque ridiculis cæremoniis: Nemo magnanimus Princeps Christianus, & alta meditans, tales subditos sibi velit, qui uti à Dœmone superstitionis ritibus dementantur, ita quoque ad motus concitandos, aut rebellionem proniores sunt. Legant qui volent, quantos nullo non tempore in Republica tumultus excitârint hujusmodi pseudoprophetæ! Quoties hi à Principibus Romanis Græcisque, vel exilio pulsi, vel cæsi, vel violenter trucidati, quoties etiam à Christianis Regibus sint! mirabitur,

*In politica
Christiana
duo scopuli
vitandi su-
perstitio &
impietas,*

*Divinato-
ria artes
vitanda.*

& vix credet, vel paucos superesse in semen; repullulant tamen haud secus, ac Hydræ capita, non nisi in Rerumpublicarum ruinam, & exitium; & ut *Tacitus* ait: hoc genus hominum semper proscribetur, & semper retinebitur. Sed de hisce modò satis.

*Impietas si-
ve ἀθεσμός
vitanda.*

*Fatali ne-
cessitas vi-
tanda.*

*Fatum quid
sit.*

Accedo ad alteram partem, quam Impietatem diximus. Grande, & ut ita dicam, malorum malum, cum homo à ratione, imò à Natura abit, contemptor Numinis, aut negator, quod ille asseruit, & hæc in sevit. Eoque veniri solet, sive à superbia quadam, & rudi ferocia; sive à vitiorum magnitudine & cumulo, quæ animum manciparunt; Deum enim, dum se subtrahit, & nè eum timeat, spernit, atque unà premiorum omnium futurorum poenarumve à Deo factam pollicitationem pro nihilo habet; & sunt illi, quos Atheos, Libertinos, aut Statistas vocant, quos Princeps tanquam Deo, hominibusque exosos, à Regno exclusos, non nisi atrocibus flammaram suppliciis è mundo tollere debet; occultum sanè malum, & in Aulis passim ingens pestis est, tantò sævior truculentiorque quantò occultiori iustitiæ modestiæque amictu vestita, simpliciorum hominum mentes lethifero toxico violentius funestat; adsciscunt, huiusmodi impietati suæ fatalem quandam necessitatem, quâ omnium status mortalium sine ulla alterius Numinis providentia, tum in Mundi, tum in rerumpublicarum administratione leges transiguntur; dum Mundum fatali necessitate insipienter gubernari autumant: Christianus verò Princeps, quod impii, & ἀθεόσεβοι fatum fortuitum, & Casuale dicunt, illud, aliud esse nec posse, nec debere, quàm ipsum Divinæ providentiæ decretum, Principes sentire debent: Quid enim aliud est Fatum, uti *Minutius Felix* ait, quàm id, quod de unoquoque nostrum fatus est Deus? non solum de unoquoque nostrum, sed & de rebus omni-

omnibus, quæ sunt, fuerunt, erunt; is enim qui omnia fecit, dirigit eadem, movet, servat; pulchre sane Trismegistus: Καθάπερ ἰνιόχῳ ἀγαθὸς τὰ ἔκ κόσμου ἄρμα ἀσφαλισο-
μήνῳ καὶ ἀναδύσας εἰς ἑαυτὸν μήπως ἀτάκτως φέροιτο.
*Tanquam Auriga peritus currum hunc Mundi firmans in seipsum al-
ligat, nè incompositè, & sine ordine feratur; ita est, per causas me-
dias variè nexas prima illa causa omnia temperat suaviter,
prudenter, & utiliter moderatur, neque aliter credendum
est; ut proinde ex hisce Princeps edoctus à Deo scilicet, non
à fato, & se, & Regnum suum esse, sibi persuadebit, sine
cujus voluntate ne unicum quidem arboris folium deciduum
in terram labitur, sortium humanarum unicus Arbiter & di-
rector; à Deo bona malaque externa esse, ideò nec in illis
elate, nec in istis abjecte nimis agendum; constantia ubique,
& volens quædam Decreti divini obedientia necessaria est.*

Atque hoc fuit politicarum virtutum Archetypon, quod *Honoratus*, antequam Regii Magisterii officio præficeretur, tanquam speculum ante se positum contemplantur; Non stabat hîc prudens Magister, sed ut esset sua in Deum Re-
gemque fides cedro perennius monumentum totius Regna-
tricis Artis Principi adeò necessarium, paucis quidem, sed
quæ ingenio polleant, symbolis comprehensum aureo Nu-
mismati imprimi jussit, cujus interpretationem mihi com-
missam eâ, quâ par est, fide & sinceritate modò exponere
aggredior.

CAPUT IV.

*Numismatis, & in eo Anterioris faciei
expositio.*

Numisma sub amplitudine, quam intuemur, Regio
jussu, anno ætatis HONORATI XLIX, uti in dex-
tro manicæ limbo legitur, cūsum fuit; cujus anterior
facies effigiem exhibet laudatissimi Viri HONORATI JOAN-
NII, ut hic in schemate vides: qui nobis hujus gloriofi The-

*Magnas
anima dotes
monstrat
externa ef-
figiei forma.*

matis occasionem præbuit, sub hac verborum periochâ Nu-
mismatis limbo circumscriptâ: HONORATUS JOANNIUS
CAROLI HISPANIARUM PRINCIPIS MAGI-
STER. Quantis verò animi dotibus fuerit à natura instructus
ipsa ejus effigies, uti dici solet, ἐν τῷ τύπῳ demonstrat; in
qua splendor majestatis cum sapientis animi ectypo veluti
con-

concertare videntur, ut quamnam superiorem æstimem, definire nesciam; & frons quidem præampla, & patula, quid aliud, (si *Aristoteli* credimus) nisi vastam magnæ mentis capacitatem indicat, & formam imperio dignam? quid aliud oculi, ignea quadam vivacitate pollentes arguunt, quàm igneæ mentis, & accipitrinam perspicacitatem judicii maturitati junctam, ad res magnas gerendas aptissimam? undè veteres *Ægyptii* Divinæ mentis omnia videntis aciem significaturi, eam sub accipitris volucris acutissimi visu hieroglyphico aptissimè exprimebant; imò Numen ipsum supremum, teste *Eusebio*, Accipitris capite signabant, quo Solis illius Supramundani omnia pervidentis providentiam indicabant; Nam ut rectè *Eusebius*: ὁ Θεὸς ἱερακὸς κεφαλῇ ἐχὼν, ex *Ægyptiorum* dogmatis deprompto epiphonemate: hoc autem hieroglyphico exprimebant ea omnia, quæ in nostro *Oedipo Ægyptiaco* fusè exposuimus.

Frons quid notet?

Oculi quid?

Per Accipitris oculos Ægyptii Divinam providentiam notabant.

Deus Accipitris caput habet.

Nasi Aquilini forma magnis Heroibus propria, certè non aliud notat, nisi, teste *Philosopho*, insignem prudentiam, atque rarum rerum publicarum dextrè & circumspectè gerendarum præsidium; quo à malo bonum, dextrum à sinistro, prosperum ab adversis separatum, atque quid obfuturum quid profuturum in Regiis magni momenti expeditionibus, quàm æqua maturi judicii trutina singula ponderanda expendendaque sint, præscribitur. Sed explicemus mysterium.

Nasus Aquilinus.

Certè sub adducti hic hieroglyphici Schematis figura *Ægyptii* aliud non signabant, quàm primò universalem Supremi Numinis omnia moderantis in Mundo providentiam, quam fusissimè expositam vide in *Obelisco Pamphilio & Oedipo*; deindè veluti per analogiam quandam virum ad res magnas in Regnorum Rerumque publicarum administratione gerendas destinatum; quæ sane si ulli, certè *Honorato Joannio* cum primis adaptari possunt.

Sedet figura in folio quadrato, pulchro candidarum nigrarumque tesserarum contextu, cujusmodi & arma gentilitia *Domus Ioanniæ* habent, adornato, ad imperturbabilem, tum in prosperis, tum adversis, animi constantiam indicandam; deindè quoque iudicii acrimoniam, maturitatemque intellectus, quo bonum à malo, à luce tenebræ, verum à falso, quæ nigro-candidis quadratulis aptè notantur, discerni debet. In manu baculum tenet recurvum, potestatis authoritatisque indicium; curvus est, ut ostendatur, potestatem omnem à Deo esse, & applicandam dirigendamque ad bonum subditorum; pectore, pedibus, brachiisque nuda spectatur, ut eo amor, & benevolentia in subditos, candor animi, sinceritas sine fuce, ab omni falsitatis integumento liber notetur; brachium extensum habet, ut liberalitas & munificencia in omnes, pede nudo, ad in bonum subditorum exercendum promptitudo denotetur. Accipitrina facie constat, ut suprà dictum fuit, ad perspicacitatem intellectus significandam; Tutulum capiti impositum habet, Floridum, ut eo virtutum ex dictis virtutibus promanantium fructus signetur. Talis prudentiæ fuisse traduntur, *Suetonio* teste, *Julius Cæsar*, *Octavianus Augustus*, *Antoninus Pius*, Cæsares, ingentium gestorum gloria toti Posteritati memorabiles; ut proindè nec sine ratione *Honoratus* noster simili vultus prototypo præditus spectetur,

Julius Cæsar.
Augustus.
Antoninus
Pius cuius
forma.

tur, qui enim ad Regios animos moribus, artibusque con-
dignè imbuendos unus electus fuerat, hisce ipsis veluti magnæ
Artis gubernandi subsidiis, quibus eum natura instruxerat,
carere non poterat. Reliquus corporis habitus, uti totus ad *Corporis
habitus.*
gravitatem compositus spectatur, ita quoque insignem animi
moderationem modestiamque, quâ potiebatur, innuit,
juxta illud.

Quæ de te spes sit, signatur imagine vultus.

Atque talis hic spectatur *Ioannius*, ut de eo, quod de *Alcibia-
de* refert *Æmilius Probus*, verificatum videatur. Nam in am-
plissima civitate summo genere omnium ætatis suæ formosissimus, ad
omnes res aptus, consiliique plenus, disertus, & in dicendo potens, &
tanta erat commendatio oris & Orationis, ut nemo ei dicenti posset
resistere. Sed jam ad posterioris faciei expositionem calamum
convertamus.

CAPUT V.

Posterioris faciei expositio.

EXhibetur in ea magna symbolorum argutè excogitato-
rum congeries, quâ ceu quoddam Politicæ Artis Syste- *Politica Ar-
tis Systema.*
ma constituitur, ingeniosâ symbolorum architecturâ
concinnatum, quo innuitur, queis Sapientiæ subsidiis cæ-
terisque animi dotibus instructos esse oporteat eos, qui aliis
recte beatèque vivendi gubernandique normam tradere con-
tendunt, præcepta dictant, & ad præcipitia errorum vi-
tanda, modum rationemque præscribunt. Sed jam hæc, eâ,
quâ par est, claritudine exponamus.

Et prima quidem fronte, in *Numismatis* postica facie, non
prorsus viri, neque omnino fœminæ, sed gravitate conspicuæ
Vira-

*Viraginis
forma.**Os silentium
indicium quid.**Vestitus fim-
briali dif-
fusio.**Membra
corporis par-
tim tecta,
partim de-
tecta.**Olea quid
viragini ap-
posita.**Lyra quid ?**Corona A-
baco appen-
sa, quid ?**Spe Finis,
quid ?*

Viraginis ectypon sese offert ; velato capite , sine capillis , amictu per totius corporis ambitum , variis anfractibus deducto. Amictûs extremæ juxta vultum portiones nodo connexæ , è veluti capistro quodam ori inserto , nescio quod arcanum & quidnam summi in Sapientiæ schola momenti præ se ferat : Sinistra manu os indicat , digitoque silentium suadet , veluti magnum quidpiam indicatura ; dextra manu collectas amictus fimbrias constringit , cujus postea mysterium pandetur ; Arcana prætereà significatione non caret amictus jam veluti vento agitati hinc inde diffluentis , modò multiplici plicarum compositione in ultimum vestimenti limbum descendens expressio , & quod alicui mirum non immeritò videri posset , quidnam sibi velit , viraginei corporis membra amictu partim tecta , partim ad nuditatem detecta , quemadmodum luculenter exprimunt , una ex mammillis nuda , altera cooperta , sed & dextri brachii dimidii nuditatem unâ cum dextri fæmoris tibiæque nuditate , quæ eximiis mysteriis minimè carere censere debemus. Huic viragini appositam videmus oleam ramis undique diffusam , novis hinc inde germinum stolonibus erumpentibus , ad cujus truncum radici vicinum Lyræ quoque appositam vides , & hinc tortuosum serpentem capite erecto , nescio quidnam molientem ; Spectatur tandem ad sinistram abacus , è quo corona laurea dependet , cum hac epigraphe : S P E F I N I S . Habes hîc Lector paucis Symbolorum in hujus *Numismatis* postica parte exhibitam descriptionem. Restat , ut quid tam inusitata symbolorum congeries sibi velit , amplissimo ratiocinio exponamus.

CAPUT VI.

*Explicatio Symbolorum, quibus admirabiles virtutes
& Regnatricis Sapientiae, morumque præstantia Honorati
Joannii exponuntur.*

ANte omnia Viraginis hujus Symbolicæ status considerandus est; Continet hæc plura in se complicata sublimium Virtutum argumenta; hanc sequitur olea arbor sibi junctam habens Lyram, Serpentem voluminibus suis in multiplicis helices contortum, qui surrecto capite aliquid veluti moliri videtur; Cui tandem abacus hanc epigraphen continens *SPE FINIS*, Symbolico molimini veluti epiphonemate quodam, finem imponit. Singula hæc recensita symbola totidem paragraphis expediemus.

§. I.

*Symbolorum, quæ Viraginis propria sunt,
expositio.*

Symbolorum in hoc *Numismate* talis connexio est; ut vir undiquaque eruditissimus, quemadmodum in anteriori magnæ mentis suæ statum, in sua materiali effigie signis ex physionomia desumptis pulchrè & scitè declaravit, ita in posteriori facie, quas animi dotes symbolico variorum sensuum involucro abdedit, non nisi sapientibus notas esse voluit: ac imprimis quidem viraginis ectypon sese offert, quam ego perfectam Sapientiæ Ideam interpretor, iis vir-
C tutum

*Virago
quid?*

*Regnatricis
sapientia
Symbolum.*

*Sapientia
definitio.*

*Sapientia
duplex Theo-
rica & pra-
ctica.*

*Cur sub for-
ma andro-
gynæ exhibi-
ta sit virago.*

*Sapientia
præsidis a-
pud Ægy-
ptios.*

tutum adminiculis adornatam, ut quibus pro sua singula-
ri prudentia Regios animos imbuebat, *Honoratus*, ipse iis
minimè caruisse ostenderet; adeoque sub ipsis symbolis
perfectum sapientis viri typum exprimeret, ut qualisnam,
quem erudiebat altæ profapiæ Principem in regnandi arte
esse deceret, quomodò se gerere oporteret, aptissimâ hac
symbolorum tropologiâ exponeret. Viraginem posuit,
nec virilem omninò, nec etiam foemineum habitum præ-
ferens, aptissimum, uti dixi, idealis sapientiæ symbo-
lum; est enim sapientia rerum Divinarum humanarum-
que scientia cognitioque, quâ intelligitur, quæ causa cujus-
que rei sit, ex quo efficiatur, quid in quovis negotio am-
plectendum, quid fugiendum, quid admittendum, quid
omittendum, ad Divinæ imitationis archetypam formam
constituta; Atque proinde duplex hic sapientia confide-
randa sit; una Theorica, sive Metaphysica, quæ circa
altissimarum rerum causas versatur; Altera practica, quæ
prudentia dicitur; atque hoc pacto hoc loco eam sumi-
mus, utpote Regibus & Principibus, eorumque consilia-
riis & Magistris in politica rerum administratione pro-
priam. Sed hisce jam præmissis, jam symbola ordine ex-
ponamus.

Viraginem posuit, ut ostenderet, rigorem in Principibus
humanitate quadam & affabilitate temperandum; ne rigor
nimius in Tyrannidem, nimia verò mollities in morum per-
versitatem, atque impunem quandam peccandi licentiam
degeneret, forsàn ab *Ægyptiis* id edoctus, qui Sapientiam
ἀνδρόγυνον dicebant, utriusque sexus participem, quem-
admodum in *Oedipo* nostro, *Tractatu de Genealogia Deorum*,
de *Arveri*, *Isi*, *Horæ* & *Mercurio* ostendimus, quæ Numina
Ægyptiorum sunt, & Sapientiæ præesse dicuntur. Nam quem-
admo-

admodum rectè Lipsius lib. de sapientia : *Qui sapienter aliis* *Lipsius.*
præesse vult , illum extrema rigoris cum quodam humanitatis sensu
condire oportet , ne rigor sine affabilitate in rebellionem degeneret,
nimia verò indulgentia dissolutionis portam aperiat . Unde rectè
Numismatis Author sub Viraginis foeminina forma blandos
mores , per masculum verò animum ei insertum , morum
gravitatem , ad omnem Justitiæ normam , compositam , qua
imbutum esse vult Principem , scitè innuit ; quod & vultus
Viraginis maturitate & heroica quadam gravitate plenus sat
indicat . Pedibus insistit saxo , ad constantiam & fortitudi- *Saxo pedi-*
nem animi , quo quisque Sapiens instructus esse debet , con- *bis insistit.*
testandam : Nam ut rectè Apuleius de dogmate Platonis :
Vir sapiens nec contrahitur in adversis , neque in secundis effertur,
inflexibilis fortitudinis petrae insistens ; hanc & velatum amictu *Velatum*
caput pulchre indicat : ne videlicet sapiens ulla mollitiei *caput.*
nota , quæ per foeminarum juvenumque calamistratos capil-
los notatur , se contaminet . Hinc & veteris Ecclesiæ usus, *Ecclesiæ u-*
Sylvestri primi constitutione foeminis sine velato capite Eccle- *sus.*
sias introire interdictus traditur . Ægyptii quoque Sacerdo- *Sacerdotes*
tes sapientiæ dediti , non nisi rasi sacrificia in fanis suis ope- *Ægyptii cur*
rabantur , ut fusè Porphyrius de abstinentia animalium docet , ne *rasi sacra*
capillis , id est , vilibus animalium excrementitiis partibus , *operaban-*
veluti immundi à Diis repudiarentur . Innuit hoc rectè Ci- *tur.*
cero : Sapiensis , inquit , est proprium , constanter , graviter ,
honestè , facere omnia , omnem superfluum Victum amictumque
contemnere : & Mænander Græcus Author , nil adeò Sapien-
tiae contrarium esse dicit , quàm mollis in Luxuriam diffusus animus :
Μηδὲν ἔτι ἀνάνιον εἶναι τῇ σοφίᾳ , ὅτι θυμὸς μά-
λακίῳ .

Nodus in
ore Viragi-
nis quid?

Silentii
Symbolum.

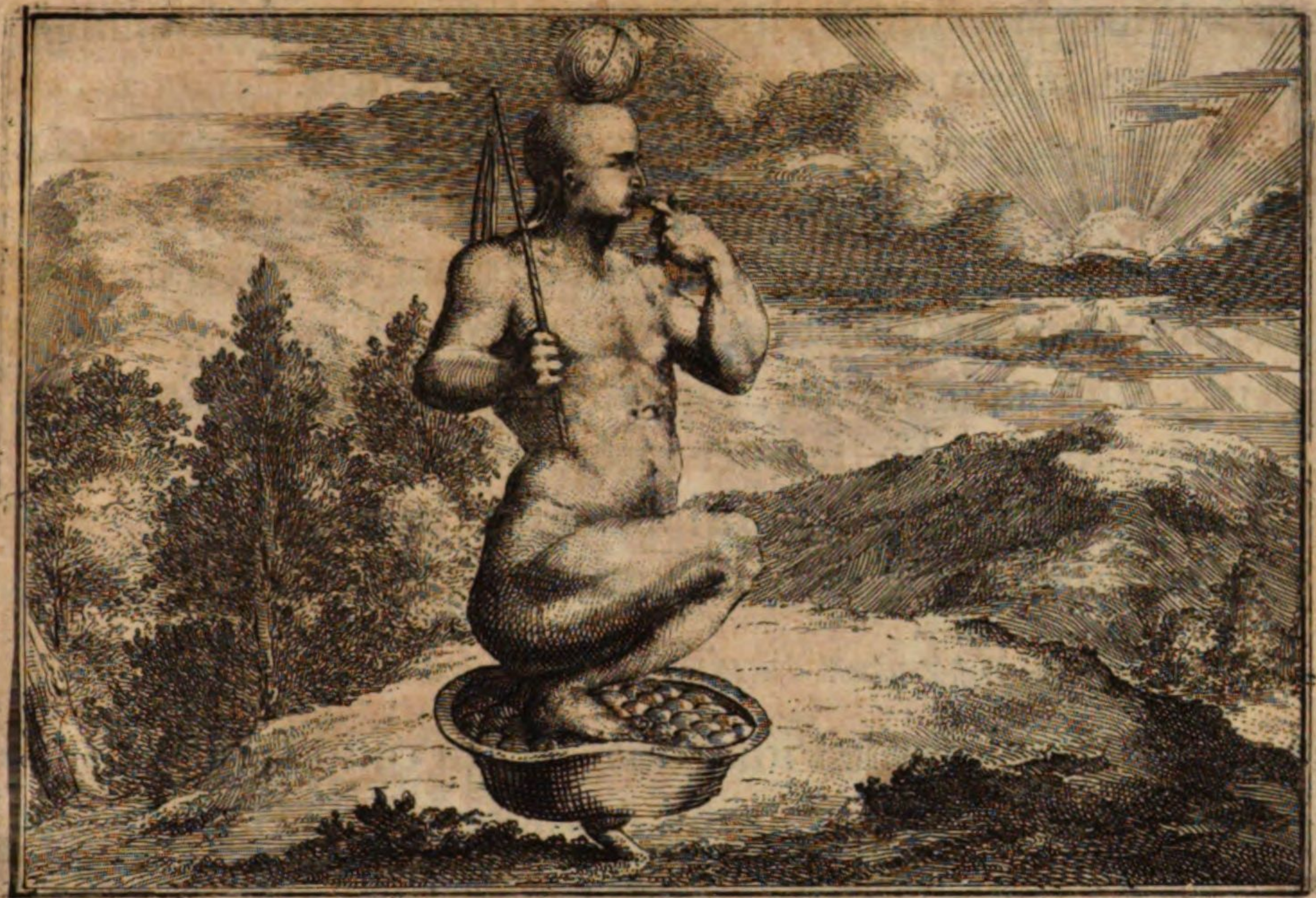
Sigalion se-
det supra
Lotum.

Silentium
Principibus
necessarium.

Tertiò. Virago nodum in capistri formam adaptatum ori insertum gestat, quo arcani consilii silentium rite exponitur, quæ virtus tantopere sapienti Principi necessaria est, ut sine ea nil recti confici possit. Quot Regna, quot Republicas, quot urbes insuperabili calamitate, ex inconsiderata verborum loquacitate in ultimam ruinam deductas legimus? Undè nulla major in sapiente Principe virtus, quàm secreti consilii tenacitas, & esse potest, & debet, teste *Aristotele in Politicis*. Rectè igitur virago nostra mystica globum ori insertum gestat, digitoque silentia suadet: quo symbolo *Sigalionem* seu *Harpocratem* silentii apud *Ægyptios* Numen, scitè & eleganter Author indigitasse videtur; quem uti in *Obelisco Pamphilio fol. 415*. docuimus, supra Loti florem sub nudi pueri forma sedentem, levo digito ori admoto silentium suadentem signabant; undè & *Sigalionis* ἄπο τῆς σιγᾶς, à tacendo, ei à posteris nomen inditum fuit; supra loti sedet florem quò abdita quadam allegoria, ex naturali Loti ad Solem sympathico consensu, sapientem semper animum ad Solem illum supramundanum exaltatum, & ab omnibus terrenarum cupiditatum quisquiliis abstractum habere debere notabant, & per nuditatem apte signabant; scuticam manu tenebat, & est ad pravas & sinistras animæ potestates, quæ sunt terrenarum cupiditatum illecebræ, omni conatu abigendas, elegans symbolum: digito silentia suadet, quo Sapientem silentii tum in publica rerum administratione, tum potissimum in sacro Religionis cultu peragendo tenacem esse debere, significabant; quod tanto studio observabant, ut, non dicam occultum in sacrificiis procedendi modum & rationem prodere, sed & vel ipsius Numinis, cui sacrificabant, nomen revelare, nefas esse ducerent,

rent, non nisi morte expiandum. Quæ omnia quam fusissime in nostris operibus hieroglyphicis prosequimur.

Figmentum porrò hoc totum Ægyptiacum fuit, quod digito labris impresso silentium significarent de Diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi simus, à Platone legibus monemur. Sigillum hujus Numinis in annulis gestari solitum à veteribus, ea de causa tradit Plinius, ut silentium de agendis rebus indicarent. Unde & Angerona effigies obtecto obsignatoque ore, uti in nostra viragine patet, fuit apud Romanos, ut silentio involvendam suppressendamque innuerent, in cujus tutela Numinis urbs Roma esset, ob eam nimirum superstitionem, ne Tutelares Dii sacris quibusdam avocarentur devoverenturque. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quod arcanum hoc propalare ausus esset; eaque de causa de

Harpocrates in sigillis gestari solitus.

Angerona silentii dea apud Romanos.

Valerius Soranus silentii ruptor occiditur.

Roma loquens ait : *cujus nomen alteri dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur.* Hujusmodi silentium & taciturnitas in arcanis Principum consiliis ita etiamnum viget, ut ad id summo rigore tenendum etiam jurejurando obligentur.

Caput rasum & velatum.

Globus in capite.

Quid globus ori insertus in viragine.

Iterum, capite raso conspicitur, uti & velato Virago nostra, ne Deorum ex capillis, id est, vilibus animalium excrementitiis partibus, quas Deos odisse norant, eorum indignationem, loco propitiationis incurrerent. Capite globum gerit, quo monstrabant, sapientem æternarum immortaliumque felicitatum semper memorem esse debere. Recte igitur virago nostra globo ori inserto ad necessariam silentii observationem indigitandam exprimitur, juxta illud :

Nunquam pœnituit tacuisse, sed esse locutum.

Aristot.

Plautus.

Innumera hoc loco de Pithagorici silentii custodia variis historiis comprobata, adducunt Authores, rectè Philosophus in Politicis, *Regem sapientem scire, bonum est, sed magis silentio linguam continere.* & Plautus in Epin. *Plus scire satius est, quam loqui, hæc enim sapientia est.*

Habitus Viraginis.

Diffimulatio Principis.

Colli nudi ostensio quid?

Quartum Symbolum est indumentum viraginis, quo partim tegitur, partim eo sublato, nudiores dextrâ partes exhibet. Quid aliud per hoc indigitatur, nisi Politicus, hisce quoque temporibus, agendi modus, quo demonstratur Sapientem Principem, non omnia mentis suæ consilia revelare, sed majoris momenti designationes tectas tenere debere. Iterum oblocutiones subditorum, & publicas murmurationes, non nisi dissimulandi studio, cum tempore Sapientem Principem superare posse, si non nullos in Principe excessus à Subditis notatos ipse publica demonstratione emendare studuerit. Collum gulamque denudatam monstrare videtur, quo notatur, sobrietati & temperantiæ studio deditum

tum esse debere Principem. Mamillam dextram nudatam monstrat, quo innuit, charitatem, annonæ ubertatem munificentiam & liberalitatem, Principem cum primis decere; est enim liberalitatis symbolum turgens mamilla & non apud *Græcos* solum, sed & apud *Ægyptios* maximè symbolum fuisse beneficentiæ, rerum omnium ad humanam vitam sustentandam necessariarum, in præsentī figura patet; ubi vides Deam *Nephten* tutulo instructam pedibus brachiisque nudam ubere tumido expressam; quæ omnia symbola sunt Numinis benefici, quod abundantia & varietate rerum Mundo subvenire nunquam cessent. Sed jam ad nostra.

Mamilla
tectā, de-
tectā.

Quarè verò alteram mammam tectam virago nostra habeat, explico. Tectam habet, ut subindè in beneficiendo improbis, ne beneficiorum profusa liberalitate, deteriores fiant, se contineat. Modum erga homines non meritos, & vitiis subditos tenendum docet, quem mamilla sinistra tectā optimè exprimit; Quod idem demonstrat vestimentum, quod à sinistra veluti eventilationis defluxui permittit, at collecto limbo, quem manu dextra veluti constringit, remissionis modum tenendum docet, siquidem eventilatio indumenti, nonnullius licentiæ popularis permissionem indicat, quam ne in dissolutionis vitium degeneret, præscriptis legibus cohibendam esse signat. Vide figuram sequentem.

Alterā
mamilla
tectā quid?

Eventilatio
vestimenti.

Quintò

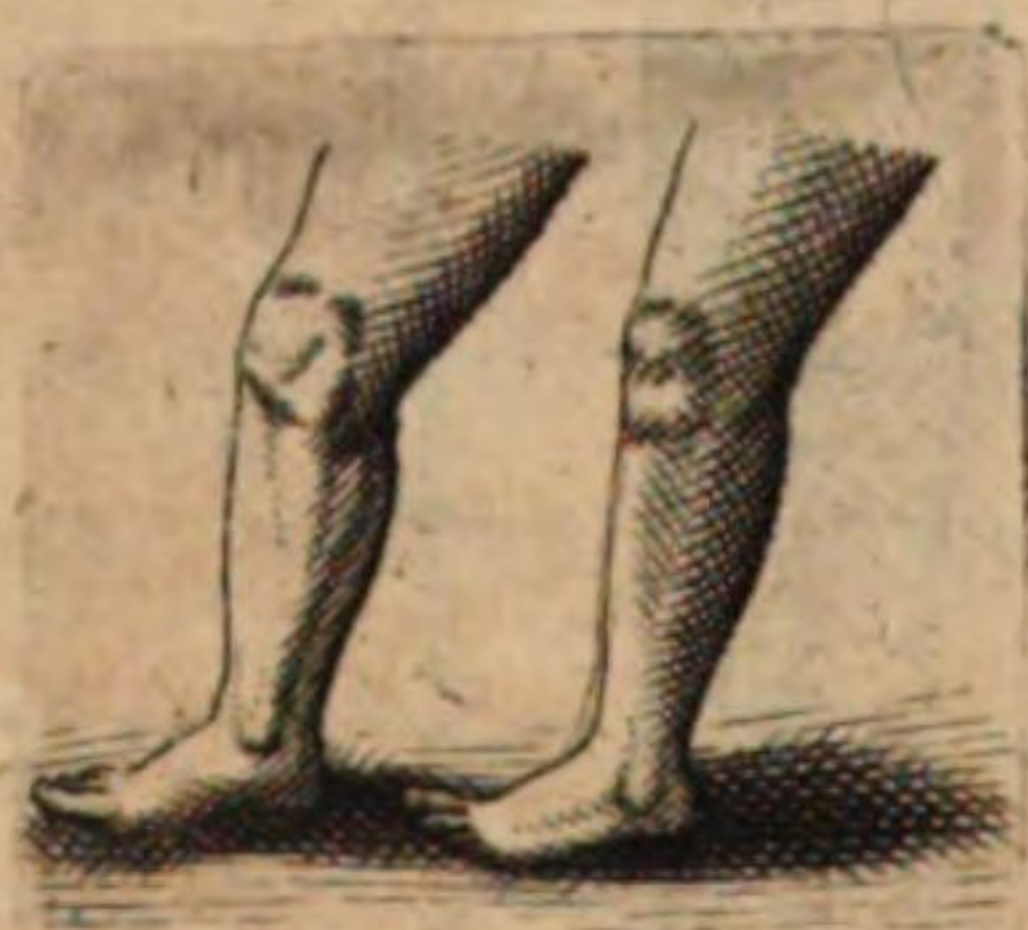

Quintò. Quod verò fœmur dextrum cum tibia pedeque nudum, sinistra verò veste coopertæ spectentur, mysteriis non caret.

Prudens
naturæ pro-
gressus per
Isin.

Apud *Ægyptios* reperio, *Isidem* Magnam Deorum matrem, *Plutarcho* teste, hoc ipso nil aliud significasse quàm prudentem Naturæ progressum; undè eam Hieroglyphicis expressuri, duos ponebant pedes: quo reconditissimâ quadam allegoriâ notabant, Sacerdotibus

Pedes & fa-
mora par-
tim tecta,
partim de-
tecta quid?

in *Isiacis* omnibus actionibus, negotiorumque Regni publicis expeditionibus, prudenter, celeriter, nec non summa fide & justitia procedendum esse, ne longiori negotiorum expediendorum mora subditis turbatis, calumniarum obtreccionumque occasionem præberent, nec non *Isidem* ad indignationem vindictamque moverent. Vide *Obeliscum Pamphilium lib. i. cap. de Iside*. Atque huc forsan respexisse videtur hujus *Numismatis* author: quid enim aliud fœmur pedesque nudi ac detecti notare videntur, nisi celeres externorum negotiorum expeditiones, quarum pedes, quibus in hunc finem à natura institutis ad progrediendum utimur, Hieroglyphicum sunt; nè verò me-
mo-

moratæ negotiorum expeditiones temerè & cum inconsiderata quadam præcipitantia inconsultis prudentiæ regulis conficerentur, appositè sanè sinistrum fæmur pedemque viraginis tectum esse voluit; per nudos verò pedes qui vestimenti collectâ fimbriâ in fascem contortâ veluti stringuntur, celeriores Principum impetum in negotiis publicis inconsultâ prudentiæ regulâ decidendis, nonnihil cohibendum esse innui videtur, juxta illud; *πρότερον βραδέως, festina lentè*; uti verò negotiorum Regionum moles prægrandis est, & multis difficultatibus intricata, ita quoque multiplici virtutum subsidio Principem sapientem instructum esse oportet; quæ haud incongruè per vestimenti ad pedes usque protensi & multiplici plicarum serie distinctos ordines, ad publica negotia per pedes significata, ritè administranda, indigitantur, suntque illæ, quas Divus Ambrosius in epistola ad Simplic. S. Ambrosius. Sapiienti præscribit hisce verbis: *Sapiens, scilicet Princeps, non metu frangitur, nec potestate mutatur, non attollitur prosperis, tristibus non mergitur; ubi enim sapientia, ibi virtus animi, ibi constantia & fortitudo. Et alibi: Sapientis est, nihil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem querere, justitiam perfectam omnibus administrare: eccè virtutes aptè Regi ad rerum administrationem necessarias; quæ quidem scitè per striatas fimbrias significantur, non secus ac magnus quondam Hebræorum Sacerdos, oræ sacerdotalis amictus 365. tot tintinabula, quot in anno dies, affixa gerebat, quo monstrabatur, nullum totius anni diem præterire debere, quo non vario hoc boni exempli sono, & populos, & unà se ad divinarum Laudum, virtutumque studium excitaret. Sed hæc de Viraginis symbolis dicta sufficiant.* Striata fimbria. Sacerdotis magni apud Hebræos vestitus mysticus.

§. II.

*Olivæ Symbolica expositio.**Olivæ quod
Symbolum,*

Exprimitur inter cætera in *Numismate* Olivæ Arbor, quæ cum Pacis & Victoriæ symbolum sit, aptè sanè Sapientem Principem, pacis in suo Regno conservandæ quàm studiosis-

*Olivæ decor.**Pacis &
Victoriæ
Symbolum.*

simum esse debere, ostendit : Olivæ enim reliquas inter plantas suo decore conspicua perenni foliorum viriditate triumphat, certantiumque capiti haud vulgaria, ad vigorem animique robur concitandum, ornamenta suggerit ; in victoriæ quippè signum, nobilem ultrò vincentibus coronam contexere venerabilis consuevit Antiquitas. In Olympiacis certaminibus, Victoriis ex olivarum fertis coronas datas fuisse,

Pau-

Pausanias author est. Apud Romanos, *Plinio* teste, qui minores, quos *Ovationes* vocabant, triumphos meruissent olearum corollis redimebantur; vel ab ipso *Hercule* ad istud tempus deducta consuetudine; Quin & Diis quondam, quas quisque in sua tutela esse vellet arbores concertantibus. *Quercus* *Iovi*; *Veneri* *Myrtus*; *Phæbo* *Laurus*; *Cibeli* *Pinus*; *Herculi* (*Populus alta comas*) placuit; *Minerva* relictis sterilibus & infrugiferis plantis, omnium humanæ necessitati maximè necessariam *Olivam* sibi elegit; juxta illud *Alciati*.

Plinius.

Planta Diis consecrata.

Quercus amica Jovi, potitur Pallas Oliva
Hujus enim fructus dulcis & umbra placet.

His igitur præmissis, jam quid Author *Numismatis* hac arbore intenderit videamus. Diximus *Olivam* *Victoriæ* Symbolum fuisse, & consequenter, *Victoriæ* Symbolum, ex qua pax consequi solet, uti ex *Columba Noëmica* virentem oleæ ramum gerente (quem omnes passim ferè *Sacræ Scripturæ* Interpretes, *Pacis* Symbolum dicunt) patet. Argutè itaque *Sapientiæ* *Ideæ* *Viragini*, *olivam* apposuit, ut eâ innueret, *Sapientem Principem*, suo in *Imperio* & *Regno*, præ omnibus *pacificum* esse debere, id est, *Pacis* & *Concordiæ* amatorem. Nam ut rectè *Cicero*; *Nomen pacis dulce est, & res ipsa Reipublicæ salutaris*; *Pax est tranquilla libertas*, nam nec *privatos focos*, neque *publicas leges*, neque *libertatis jura* cara habere potest *Princeps*, quem *discordia*, quem *civium cædes*, quem *bellum civile* delectat, eumque ex numero hominum ejiciendum, ex finibus *humanæ naturæ* exterminandum puto. Habes itaque rationem, cur *pax Principi* tantoperè necessaria sit; quam aptè sanè *Tertull.* l. 6. describit.

Oli va ramus in ore Columba Noëmi.

Cicero.

Interea pax arva colit, pax candida primum

Duxit araturos sub juga curva boves.

Pax aluit vites, & succos condidit uvæ,

Funderet ut gnato testa paterna merum.

Pace vident, vomerque vigent, ac tristia duri

Militis in tenebris occupat arma situs.

Jam videamus, quibus naturæ dotibus oliva instructa sit, ut ex iis juxta quandam, veluti analogiam Princeps sapiens virtutes paci comparandæ aptas animo suo, id est, Agro mentis implantare queat.

Proprietates Olivæ.

1. Oliva virore semper gaudet; Principem semper eodem animi vigore tum in seipso, tum erga subditos esse decet, servata perpetua legum ad exactam justitiæ normam conditarum, constantiâ nihil in iis mutandum, quod populo aut indignationem, aut mentium à Principe abalienationem causari possit; quod fit, si publicum bonum semper privato anteponat, si in seipso pacis studium componere & dissonos animi affectus ad consonum reducere studeat.

2. Utilitas.

2. Oliva recisa non perit, semper novos & novos germinum stolones producit, ut appositè sanè Poëta canit:

Quin & caudicibus sectis mirabile dictu

Truditur è sicco radix oleagina ligno.

Quo innuitur, nullo Principem sapientem infelici rerum successu turbari, quin verò bellorum turbine concusso, omni conatu procurare debere, ut nova semper & novâ culturâ subditis bellorum incommodo attritis subveniat, damnis quæ incurrerunt, bonorum instauratione consulat; atque hoc pacto excisam olivam suæ foecunditati tranquilla pace fruturis restituet.

3. Proprietates.

3. Oliva ex amaris fructibus pressis dulcissimum saluterumque liquorem producit. Sapientis Principis est, curâ pater-

paternâ & vigilantia calamitatum acerbiter in dulcissimum pacis statum reducere ; quod fiet , si subditis de necessariis provideat , charitatis viscera expandat , afflictos consolatione animet , rigore in oleagineam quandam mansuetudinem relevato foveat ; atque hoc pacto subditorum vulnera affuso benignitatis & clementiæ oleo fanet ; eritque juxta *Osee* vaticinium quasi oliva gloriæ ejus.

Vides igitur olivam non solum pacis , teste Divo *Ambrosio* c. 19. de *Arca Noë* , sed & Misericordiæ symbolum esse , vel ex ipso Græco nomine *ἐλαιον* , patet , quod & olivam & misericordiam uno nomine comprehendit , de quo multa pulchra & arguta Divus *Gregorius* *Homil.* 20. in *Euangel.* adducit : quin & *D. Augustin.* c. 1. *Joannis* , fructus olivæ charitatis signum his verbis docet : *Sicuti enim oleum nullo humore premitur , sed disruptis omnibus exilit & supereminet , ita charitas non potest premi ad ima , sed necesse est , ut ad suprema emineat.* In cæmeteriis subterraneis *Romæ* ramis olivarum , qui passim parietibus depicti videntur , nil frequentius est , ut videlicet *Pacis* , *Victoriæ* , *Charitatis* , & *Misericordiæ* symbolis ante oculos expansis , ad harum virtutum exercitium continua meditatione veteres Christiani animarentur. Quæ virtutes cum sapientis Principis propriæ sint , rectè oleam sapientiæ typo junxit , veluti quandam virtuosam Principis ideam. Nunc ad alia.

Misericordia Symbolum.

D. Gregorius.
August.

In cæmeteriis Romanis Oliva Symbolum spectatur.

§. III.

Lyra Olivæ apposita symbolica expositio.

Numismatis Author , Olivæ , eleganti sanè fictione , *Orphaicam* *Lyram* apposuit , ut ostenderet , virtutes sub Olivæ proprietatibus analogicè expressas , sapienti Principi minimè sufficere , nisi eam in perfectam harmoniam ,

Lyra quid notet ?

Harmonia
quid?

cujus Lyra Symbolum est, coaptare norit, ad eum ferè modum, quò harmonicis modorum intervallis Mundus constitutus est. Est autem Harmonia proportio quædam, qua gravia acutis, dissona consonis, media imis summisque adeò miris vinculis ab artifice coaptantur concordanturque, ut inde suavissimam auribus sym-

D. August.

phoniam educant; Neque enim sola consona, neque sola gravia, aut acuta sonorum intervalla gratam exhibent concentus & symphonix desideratam dulcedinem, sed artificiosa dissonorum cum consonis commistio & colligatio; ut in nostra *Musurgia* ex professo docuimus. Nam ut rectè D. Augustinus. *Ordinem sæculorum tanquam pulcherrimum carmen quibusdam antithetis cohonestavit Deus, ut inde mirifica harmonia nascatur; sicuti enim contraria contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt, ita quadam non verborum, sed rerum eloquentiâ contrariorum oppositione sæculi pulchritudo componitur.* Quidnam autem hæc contrariorum miscella sibi velit, allegorico

Quid Heptachordum
Orphaicum.

quodam conceptu pulchrè per Lyram *ἑπτάχορδον* exposuit Author: septem chordis, ad septem Planetarum cursus, quibus Mundus in harmonico statu conservatur, id est, septem virtutibus necessariis prudentis Principis Lyram instructam esse docet; in hoc enim virtutum cœlestium harmoniam imitabitur, quâ intervallis conjunctis imparibus, sed tamen pro rata proportionem distinctis, impulsu & motu orbium, mirabilis ille Mundi concentus efficitur, & allegorico quodam motu Principis animus in varias virtutum formas coapta-

coaptatur. Nam ut rectè quidam Licentius à Sixto in Bibl. relatus: Supremus enim rerum humanarum choragus.

*Aptavit numeros Cœlis jussitque sonoros
Exercere modos, parilesque agitare choreas,
Quæ cernens sapiens sibi concordare studebit,
Sicque Deo dulces reddet virtutibus hymnos.*

Rectè igitur Principis Imperium Regnumque harmonicum esse debere, Lyrâ indigitatur.

*Regnum ut
persistat
harmoni-
cum esse de-
bet.*

Quicumque igitur Princeps gubernationem suam harmonicè juxta dicta attemperare statuerit, is procul dubio, omnibus dissonantiis sublatis perpetuam felicitatem affecutus dici poterit. Quod quidem temperamentum nihil aliud est, quam medietas illa harmonica inter utrumque enorme veluti mediatrix quædam. Visa est hanc ipsa sagacissima natura agnovisse, dum singulis rerum classibus media quædam interjicit; Singula singulis per hujusmodi media veluti vinculis quibusdam, ut ordo rerum harmonicus conservaretur, connectens; medio enim sublato, jam totius harmoniæ decor, ut pereat, necesse est. Hic enim quemadmodum in humana fabrica quoties fatiscente spiritu naturali, & animalis deficit, horumque consensu mox & vitalis tertius, aut ex corde afficitur cerebrum, ex cerebro hepar aut ventriculus perturbatur; Hinc inter Medicos, varii varia consulentes, alii in caput mali conjiciunt causam, alii in ventrem, hepar, uterum aut lienem: cum interim sit unus effectus propter humorum duntaxat partiumque sympathiam multiplex, unde & illi continui defluxionum atque exhalationum circuli extremam minantur ruinam, nisi & medicamentis pluribus in unitatem comparatis, & uni toti & promiscuè partibus singulis consulatur. Ita nimirum in civitate, si quisque solum se sapere putet, si sibi consulat soli, & secum agi feliciter

*Medietas
harmonica
tenenda,
juxta na-
tura proto-
typon.*

*Medicorum
regula.*

*Applicatio
ad regimen
politicum.*

cen-

*Quibus
firmetur
regnum?*

*Axiomata
politica.*

*Princeps
impertur-
babilis.*

cenfeat, res ubi privatas in portu collocarit, fato interim communiore venturam procul perniciem non animadvertat; quodque, vel ex inflammato digito pedis subindè accensa febris, & cordis præcipuum viscus laboret, ex oculo incenso cerebrum inflammetur, ex Solis defectu Lunæque elementa turbentur; hujusmodi verò consensus primaria vincula sunt, ipsa religio, justitiæ leges & rerum omnium pro cuiusque statu vel ordine summa mediocritas. Modus autem, quo res dispersæ civium in unitatem denuò redigantur, primus est per illas naturæ communissimas leges, deinde civiles & municipales primorum affeclas; Accedunt hisce Medicinæ, Jurisprudentiæ atque Theologiæ practicæ, juxta connexum illum perpetuum animorum, corporis atque fortunæ ferè communes leges, atque ab origine nobis insitæ notiones, quarum intuitu particulares canones fabricantur, cujusmodi sunt sequentes: *Non aufertur effectus non ablatâ causâ. Actus omnis intemperantiæ & ἀνεξαρτίας, vel in adstrictione nimia, vel fluore versantur, vel in excessu defectu nimio. Contraria contrariis curantur. Similia similibus conservantur. Parva incendia magnas vires neglecta sæpè assumere, & ideò malorum principiis occurrendum. Turpe rescindendum, ne pars sincera trahatur. Extremis morbis extrema media adhibenda. Nullum violentum perpetuum. Moderatè durare omnem mutationem subitam ad contraria maximè periculoso.* Hæc & sexcenta similia in monumentis veterum extant. Quæ considerare Principis est non circumspecti tantum, sed & supra omnem affectionem penitus constituti, quique instar Herois Semidei supra elementarem sortem & Sublunares turbines afflictis rebus turbatisque passim consulat, ipse in tranquillis positus extra anni Solisque vias neque amore privati boni, neque unius odio vel alterius, vel vindictæ studio propter offensam levem, in civitate aut Regno

Regno quippiam instituat, quod vel ab æquitatis lege publica, vel clementiæ moderatione recedat: uno enim inconveniente dato, plurima consequuntur; eadem passim finis est ratio, eorumque quæ ad finem diriguntur. Sunt autem & spes & metus tyranni potentissimi, teste *Luciano*, quibus ferè subjicitur Orbis hic universus, quibus omnis calamitas primùm, omnisque concussæ calamitatis cardo versatur: Nam horum impulsu ipsa dissolvitur unitas in multitudinem, consensus in dissensum, consona vertuntur in dissona: rerum omnium infandæ sunt vicissitudines, Legum judiciorumque plurimæ corruptelæ, & ex privati quæstus & commodi studio calamitates publicæ, præsertim, si à capite, vel à præcipuis visceribus morbus incipiat; fitque postremò, ut qui vel *Asiæ* totius, vel *Europæ*, vel *Africæ* Victores olim sunt celebrati, *Pompei*, *M. Antonii*, *Sillæ*, *Nerones*, similesque intercutaneis tamen dissidiis miserrimè afflicti, & ab hoste domestico obsessi graviter, seipsos vincere non potuerunt: everti subitò, infelicitatis apice veluti collocati, postquam sui amplius non meminerunt, delapsi turpiter, & citius quàm conscenderant, vitam deinceps miserrimè in tenebris luctuque traxerunt finieruntque.

Spes & metus Tyranni.

Romanorum Principum infelix exitus.

Vides igitur, quàm pulchrè per *Lynam Olivæ* appositam pacifici & prudentis Principis statum in harmonico statu conservandum descripserit. Concludimus tandem cum sequenti hexasticho, quo harmonici Principatus effectus scitè describuntur.

Orphaicæ ad Strepitum Cytharæ genus omne ferarum,

Et volucrum placidè concinuisse ferunt.

Agna Lupum haud timuit, Leporem fovere Molossi,

Inter & Accipitres tuta Columba fuit.

E

Discordes

*Discordes animos & agrestia pectora nodo
Mollit, & partes traxit ad usque suas.*

Sed jam è crebris voluminibus se evolventem serpentem,
nec non erecto capite contra viraginem aliquid veluti molientem, evolvamus.

§. IV.

Serpentis tortuosi Lyræ assistentis symbolica expositio.

Serpens voluminibus contortus quid?

Serpens apud Mythologos & Hieromantas Ægyptios, varias significationes obtinet; quæ tamen non facile nisi ex varia

serpentis forma, situ, proprietate, actione, cognoscuntur. Nos Lectorem ad ea, quæ in *Hieroglyphicis* nostris operibus quàm fuffissimè de Serpentis significationibus adduximus, relegantes; quid hoc loco in cyclica volumina contortus serpens, quid erecto capite sibi velit, exponemus.

Fraudis & doli architectum notat.

Serpens in gyros varios circumvolutus, primò varias malignantis naturæ hominum in Aula Principum versantium clandestinas artes & technas significat, quorum nonnulli variis occultisque politicæ gyris in animum Principis sese astutiâ plusquam vulpina insinuantes, Leges Christianæ Reipublicæ perniciosas dictant, adulationibus mentem Principis inflant, & ad perniciosam jactûs alexæ resolutionem tandem eò deducunt, ut Principis justitia in tyrannidem, mansuetudo & benignitas in crudelitatem, liberalitas & munificentia in conclamata avaritiæ turpitudinem, temperantia in propudiosum tandem luxuriæ monstrum degeneret; quæ aliud non sunt,

Adulatio fraudulenta quanta mala adferat,

sunt, quàm dissidiorum, rebellionum, Regnorumque in ruinam vergentium seminaria. Quidam invidiæ & livoris ^{Invidia pestis in animis.} æstro perculsi, vel ob negatam iis à Principe gratiam, vel ob officium quodpiam in Aula quod ipsi prætenderant, aliis concessum, vel denique ob à nonnemine contumeliam acceptam ex injuria, veluti insanæ mentis æstro agitati prodictiones movent, cives ad rebellionem sollicitant, jura Regni legesque conculcant, similiaque conjurationis scelera summo Reipublicæ periculo moliuntur. Quos elegantibus sanè verbis Petrus Chrysologus. Hom. sub serpentis protoplastorum astutia describit. *Vidit, inquit, Sathanas in serpentem transformatus firmitatem fidei stabilitatemque, vidit eam dogmatum pietate septam, vidit eam bonorum operum fructibus abundantem, vidit & invidit erecto serpentino capite insurgens rabie furoris exarsit, ut scinderet concordiam, convelleret charitatem, dissolveret pacem.* His enim tota Regni harmonia, quam Princeps tanto studio politicæ Lyræ modulamine concinnârat, ruit, rerum publicarum concordia dissipatur, fusque deque vertuntur omnia. Ab his itaque falsis politicorum persuasionibus Principem sibi cavendum indicat, & sapientis virginis in numismate actus, quo manu fimbriam vestimenti collectam serpentis molimina sibi adblandientis objectam quasi indignabunda abigere, neque aures illi præbere videtur; Atque hoc pacto pererudito sanè emblemate Principi contra hujusmodi hominum monstra, ac Reipublicæ pestes remedia præscribit; quæ haud incongrue in suis Odis prosequitur Joannes Baptista Pittonius.

Petrus
Chrysologus.

*Le velenose lingue, invide e preste
Come serpi a vibrare il fosco furore
Indarno sono e la vertu moleste
E cercan d'oscurar l'altrui splendore*

*Queste al chiaro canal furon infeste
 Ma l'invidia non puo contra il valore
 Che egli divenne ogni hor piu saggio e forte
 E per giovar a noi non corse altra morte.*

Quæ omnia pulchrè fanè *Ægyptii* nobis ob oculos ponunt per actiones *Osiridis*, *Typhonis*, *Isidis*, *Hori*. Per *Osiridem* sapientis Regis animum, quem semper ad Regni felicitatem attentum habet, innuunt; Per *Typhonem*, Tyrannum immanitate & belluina quadam atrocitate per fas & nefas sibi Regnum arrogantem, innuebant, undè illum veluti monstrum immane, nec non serpentinis pedibus manibusque formidandum, qui ex ore perpetuos flammaram globos evo-meret, exprimebant. Per *Isidem* verò, Sapientis animi ideam, & per *Horum* Regnum variis hostium Tyrannorumque insidiis impetum notabant. Sed jam hæc explicemus.

Osiris sceptro in formam oculi concinnato sublimis, Architectonicus Regis cujuscumque omni virtutum genere instructissimi intellectus, sive ratio est, cujus bonitate, justitiâ, pietate, sollicitudine & religione, Regnum omni felicitate compleatur. *Typhone* verò contra, Rex notatur tyrannus, cujus pro ratione voluntas, justitiæ desertor, Regni inversor iniquus, priorum commodorum amator, subditorum oppressor, sanguinum dipsas, totius iniquitatis officina; cujus ambitione, libidine, avaritiâ susque deque ferantur omnia, quique tandem convulsis justitiæ fundamentis, vastatisque Religionis propugnaculis, imperium in ultimum deducat exitium. Huic se *Isis* uxor *Osiridis*, id est, providentia, sive provida voluntas, seu prudens in omnibus progressus summâ curâ & vigilantia, & labore inde-

indefesso, ardente boni communis desiderio opponit; cuius perspicaci dictamine omnia Regia munia & ministeria rectè disponuntur, Typhonæ machinationes explorantur, tumultus & seditiones civiles *Typhonis* malignitate obortæ maturè supprimuntur, atque extinguuntur. Quibus quidem sic prudenter constitutus, mirum non est, nasci *Horum*, pulchram illam politici Mundi harmoniam; quæ uti est ordinis disciplina, rerum amussis, actionum humanarum basis, conservationis mundanæ fulcimentum; ità, dum clementiam iustitiæ pietatem fortitudini, modestiam magnanimitati necit, hoc idem præstare videtur in Mundo politico, quod in universi administratione Author Naturæ Deus, dum mala bonis, consona dissonis, summa proportionē temperat. Hinc *Typhonem* ab *Horo* filio captum, non quidem omninò liberum dimisit *Isis*, apprimè gnara, quantum adversarii alicujus zelus, Principis acuat ingenium, ad se quovis modo, contra technas & callidas artes adversæ partis defendendum.

Vidimus, quid quantumque Sapiens Princeps in rectè feliciterque gubernandi arte præstare, quibus emolumentis statum suum, per symbola *Numismatis*, ingeniosa allusione indigitatum stabilire debeat. Modò restat, ut symbolicæ adaptationis lectionem paucis verbis ad clariorem rerum notitiam proponamus, ut quàm idea ideato symbolorum contextui correspondeat, luculenter Lectori patefiat.

§. V.

Idea Sapientis Principis ἀνακεφαλαίωσις.

Quâ Numismatis Author Documenta politica sub allegorico quodam symbolorum contextu involuta, modò ab obscuritate evoluta, Principi servanda; apertis verbis præscribit; ut sequitur.

Quicumque ad gentes populosque gubernandos Divinæ providentiæ dispositione extollitur, huic quàm maxime competit, ante omnia sapientiæ regnandi ideam sibi oculis mentisque præfigat; ac primò quidem timore Dei, quod initium est sapientiæ, instructus esse debet, deindè occultorum consiliorum silentium omni studio excolat, omni rigore & crudelitate abjectâ, viragineum animum, nec rigore asperum, nec blandimentis mollem induat; juxta illud Proverbiorum: (*Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem.*) Sciat arcana mentis suæ consilia ita detegere, ut tamen opportunè quoque & dextrè ea sic tegere norit, ut præter seipsum, nulli nisi forsan fidei juramento adstrictis, in abdita mentis suæ penetralia aditum pandat; pravos intercurrentium consuetudinum abusus per *Πείθειαν* prudenti dissimulatione ita permittat, ut tamen vitiorum excessum data opportunitate ad mediocritatem reducat. In actionibus externis, negotiisque expediendis sit, sine præcipitantia, tamen celer, at juxta Solonis præceptum: *αὐδὸς ἑσθλῆς*, id est, *lentè festinus*; matura deliberatione, quid amplectendum, quid fugiendum; quid admittendum, quid omittendum; quid profuturum, quid obfuturum decernat. Virtutibus ad hoc obtinendum congruis instructus sit. Pacis in Regno suo

suo procurandæ summo studio incumbat, quam obtinebit, si juxta harmonicas Mundi rationes architectonicum Dei intellectum secutus, eam maximâ curâ & sollicitudine per Legum salubrium statuta excoluerit; Serpentina capita, perversa politicorum dictamina pestifero veneno conferta, cane pejus & angue excretur detesteturque; Adulatores, lividos & detractores profliget, & quosque clandestinis machinis, proditorumque enormi scelere obnoxios repererit, tanquam Reipublicæ pestes etiam è medio tollat, solius gloriæ Divinæ honori propagando intentus.

Atque hæc est sapientis Principis idea à Nobilissimo HONORATO JOANNIO, in hoc *Numismate* ingeniosa Tropologia expressa, quam quicumque Princeps sectatus fuerit, næ veluti consortio filiorum Dei junctam, tutam, tranquillamque nullis perturbationibus obnoxiam in Regno suo vitam immortalis laude confertam, peracturum nihil dubito.

Hanc itaque, uti est in Proverbiorum libro, *Sapientiam posside, arripe eam, & exaltabit te, glorificaberis ab ea, si eam fueris amplexatus, dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te. &c.*

§. VI.

S P E F I N I S.

Ultimum hujus Symbolici syntagmatis est Abacus quadratus, hisce verbis insignitus: S P E F I N I S. Quibus subobscurè significat *Author*, Quid sperandum sit, id finem sive exitum demonstraturum; cum enim humanarum rerum dispositiones incertæ sint & timidæ, neque quispiam

piam etiam sapientissimus nosse queat, utrum benè feliciterque ceptarum virtutum status duraturus sit; Nam ut rectè Sapiens Proverb. c. 9. v. 13. *Quis hominum poterit scire consilium Dei, aut quis poterit cogitare, quid velit Deus, cogitationes enim mortalium timidae, & incertae providentiae nostrae.* Sapiens se spe firmat, fiducia animat, mentem toto conatu ad bonorum in aeterna beatitudine consequendorum excellentiam erigit; Nam ut rectè Euripedes: *ἐν ἐλπίσει καὶ τῆς σοφίας ἔχει βίον*; *Sapientibus vita spe confirmanda.* Undè primo abacus ille coronâ, quæ ex angulo dependet, signatur; corona, victoriæ symbolum est, quâ non potitur, nisi qui legitimè teste *Apostolo*, certaverit; potietur autem eâ, qui vitam juxta symbolorum paulò antè expositorum documenta rectè & sapienter, quicumque tandem ille fuerit Regnorum dominator, transegerit; juxta illud *Apostoli*: *Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* Hinc in catacumbis Romanis vix sepulchrum videas, cui coronæ non appictæ spectentur, quæis veteres Christiani sepulcra Martyrum adentes eorum ex hoc Mundo exitum victoriâ & triumpho gloriosum indicabant. Quod & in hoc abaco scitè sanè innuit hæc epigraphe *S P E F I N I S.* id est, coronæ; *finis* enim *coronat opus*, uti dici solet, & victoria sine laboribus & pugnis obtineri non potest; unde hæc epigraphe *S P E F I N I S*, haud incongruè quadrato seu cubo inscripta videtur, ut significaretur, spem sapientis non instabilem & fluctuantem, sed firmam solidamque esse debere, cujus quadratum sive cubus apud omnes emblematicæ doctrinæ Magistros symbolum reperitur; siquidem *spe finis* victoriæ, gloriæ, spoliiorumque, posthabito omni vitæ periculo Milites se pugnibus & atrocissimis præliis committunt; Mercatores ultimos Mundi

ter-

terminos adeuntes feris Oceani gurgitibus *spe finis*, divitiarum accumulandarum cum vitæ bonorumque jactura, sese exponunt; Quid non agunt ambitiosi tumoris æstro perciti, ut *spe finis* honorum dignitatumque titulos consequantur; Quid libidinis monstra, ut *spe finis* rei amatæ pulchritudine potiantur. Aliter *spe finis* laborant Sapientes, oculis mentis in æternorum bonorum fœlicitatem conjectis, non in transitoriis, caducis, periturisque Mundi voluptatibus cor suum figunt, sed *spe finis*, seu coronæ beatæ immortalitatis, quæ totius sapientiæ, quam unicè in vita colunt, meta & ultimus terminus est, mentem in omnibus operibus suis erectam habent; hanc contemplantur perpetuo, hanc unicum laborum exanthlatorum bravium expectant.

Atque hoc est, quod *Author* hâc inscriptione indicare voluit. Atque adeò aliud nihil, nisi primo bonum publicum & Regni fœlicitatem per sapientiæ studium acquisitam *spe finis* signat: quam ego per acrostychidis lusum ità interpretor.

S P E F I N I S.

Quæ est

<i>Sapientiæ</i>	<i>Partæ</i>	<i>Eductio</i>
<i>Salutis</i>	<i>Patriæ</i>	<i>Erectio</i>
<i>Supernæ</i>	<i>Pacis</i>	<i>Electio</i>
<i>Salutis</i>	<i>Publicæ</i>	<i>Exaltatio</i>
<i>Semitæ</i>	<i>Pacis æternæ</i>	<i>Exoptatio</i>
<i>Secularis</i>	<i>Perturbationis</i>	<i>Evitatio</i>
<i>Scelerum</i>	<i>Publicorum</i>	<i>Exterminatio</i>
<i>Supracœlestis</i>	<i>Paradisi</i>	<i>Exspectatio</i>
<i>Splendoris</i>	<i>Patriæ Cœlestis</i>	<i>Excellentia.</i>

F I N I S.

CAPUT VII.

Privata praecepta Principi praescripta.

H*onoratus* postquam ideales suos conceptus in praecedentibus exposuisset, modò ex magni nominis Authoribus praecepta, seu monita, quæ ad privatam Principis cujuscumque personam instruendam pertinent, praescribit; & sunt, quæ sequuntur.

Augusti
Caesaris di-
ctamina.

Augustum Cæsarem tres de Regno Libros scripsisse *Dion* tradit: In his primum praeceptum Regi, ut *Deos colat atque veneretur*: quos si quis impunè præterire posse putat, is eos aut pravos, aut stultos opinatur. Deinde *homines curet atque amet*, si & ipse redamari cupiat. Nam verisimile non est nec natura patitur, diligentem non diligi, cum videamus canes equosque, magistros, curatoresque suos circumcludere, eisque blandiri. Post hæc *labores amplectatur, spernatque voluptatem*, quæ inter cœtera mala possidentem se non diù perfrui finit. At labor diutius laborantem sustinet atque adjuvat. *Milites Commilitones appellet*, hominumque se magis patrem, & pastorem, quam Dominum vocet. *Domini appellationem non solum inter liberos, sed etiam inter servos fugiendam censeat*. *Sese magis multitudinis naturæ, quam suæ accommodet*. Præterea liberalitate præditus existat, nec vereatur benignè faciendo sibi defuturum aliquid: cum ea sit conditio donantis, ut magis gaudeat, quam qui accipit. Præter omnia sit veritatis ac simplicitatis amicus, eamque uti regiam virtutem consecetur. *Astutiam verò ac fraudem, uti servilia putet*: Nam vilia animalia, ea potissimè sunt, quæ insidiantur. *Laborantium circa se hominum præsertim militum rationem habeat*. *Ad bellum omni tempore paratus existat*; sic enim ipsius in sua magis fuerit potestate.

Plato

Plato in Critone Regnum probat unum totius orbis ad Dei Plato. similitudinem, ità tamen, ut in aliis locis dicat. Senatus auctoritas ad consilium adhibeatur. Ratio, quoniam nulla essent bella, nulli tumultus, dum unus omnium potiretur. Debet & pastoris modo præesse: sicuti apud *Homerum* scribitur, qui vocat *Agamemnonem* ποιμὴν λαῶν, id est, pastorem populorum. Nam & mitem, & ferè æqualem civibus se præbere debet, tantum justitiâ ac prudentiâ superiorem. Quod si quis reperitur hujusmodi, etiam si privatus sit, à Deo est Rex constitutus: Nam non populus causa gubernatoris sed contra gubernator causa populi fit. Præterea uti bonus Musicus debet in Republica cives instituere, ut inter modestiam, fortitudinemque quandam servant mediocritatem, veluti acuti, gravisque nervi concentum simul commixtum, ac temperatum, ut nè per nimiam modestiam imbelles adeò reddantur, ut quum opus fuerit, patriam viribus, & audaciâ non possint defendere, & ne rursus adeò audaces, ut pacis statum ferocitate perturbent:

Aristoteles in Politicis etiam ex omni Republica Monarchiam probare videtur, adhibito Senatu. Aristoteles.

Isocrates Orator vitam privatam ac principis duabus orationibus eleganter expressit, ad *Demonicum*, & *Nicoclem* Regem. Ex hac ultima hujusmodi sunt verba conversa: Amicos tibi delige, non omnes, sed nec cum quibus voluptaria, sed optima Regni perficias. Tales præpone negotiis, quæ ipse non cognoscis, ut pro eis, quæ illi gerunt, sis redditurus rationem. Fidos puta non eos, qui tibi blandiuntur, sed qui castigant. Da sapientibus loquendi libertatem de his, quæ ipse ignoras. Discrimen habe eorum, qui tibi cum benevolentia obtemperant, plus quàm qui cum adulatione, ne plus improbi à te ferant, quàm boni. Ama eos homines non qui in publico cum timore obtemperant tibi, sed qui pri-

vatim secum tuum magis animum, quàm fortunam admirantur. Sis exemplo modestiæ cæteris; Nam τὴν πόλιν ὁμοιοῦται τοῖς ἀρχαῖς, id est, Principibus similis est mos civitatis. Quam Plato sententiam expressit: Tales solent esse cives quales in Republica Principes. Hos imitatus Epigrammatista:

Et, Domini mores Cæsarianus habet.

Sallustius.

Prosequitur Isocrates: pluris existima bonam famam præ multis divitiis. Simile & huic Salomonicum: Melius nomen bonum, quam divitiæ multæ. Sallust. verò non longè ab his: Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est, virtus clara æternaque habetur. Prosequitur etiam Isocrates: Quæ dicis aut recipis te facturum, tanquam rem sacram observa. Amicos tibi benevolentia ac liberalitate para. Inimicos animi magnitudine subige ἡγέμευ ἡδονῶν ὅκ ἀγέμευ ἰσχυρῶν. id est, ducas non ducaris à voluptatibus. Ex omni Republic. meliora ad imitandum tibi delige. Nihil iratus facias. Peccata citra merita plecte.

Xenophon.

Xenophon. Sunt qui putent, Principem sumptibus, & victu, & lautitiâ præstare oportere: ego potius eum & prudentiâ & diligentia laboreque cæteros antecellere debere existimo. Idem: præstat Regem gratiarum, quàm trophæorum hæreditatem relinquere.

Diotimus.

Diotimus: Tria Regi oportet esse: Religionem, iudicium, & exercitum. Primum, ad se probandum; secundum, ad suos continendos; Tertium, ad hostes propulsandos. Homerus duo præcipua tribuit Agamemnoni, hoc est; ἀμψότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

Homerus.

Gessit utrumque bonus Rex, idem & in agmine fortis.

Quod carmen Alexander Macedo semper commemorare solebat.

Thales.

Thales. Principis fœlicitas, ut senex secundum naturam in suo lectulo moriatur. Anacharsis: Si sapiens fuerit. Cleobolus. Si nihil his qui proximi sunt, credat. Chilo: Si non curaverit timeri. Pyttacus: Si ita Subditos disponat, ut timeant non ipsum, sed quæ sunt ex ipso. Socrates: Si sibi ipsi prius sciat imperare. Solon: Si Monarchiam Democratia proximam civibus reddat.

Thales.

VII. Sapien-
tum dicta
de Principe.

Demetrius Phalareus hortari solebat Ptolomæum Philadelphum, ut libros plures de Regno conscriptos perlegeret, quod in ipsis plura reperiret, quorum amici Reges vererentur admonere. Cæsar quoque Augustus, huic simile teste Tranquillo, excogitavit. Ex omnibus enim Authoribus utriusque linguæ tantum ea quæ ad Remp. administrandam pertinerent, excerpere solebat.

Demetrius
Phalareus.

Hæc quidem commemorasse non abs re fuerit, ut hi qui quoquo modo præsidentes hominibus deligunt, sciant, quantum piaculi admittant, quantumvè extremo iudicio sint obnoxii, si libidini potius quàm conscientia servierint, quum non unum hominem, sed innumerabiles quandòque populos simul cum re Christiana præcipitent.

CAPUT VIII.

DECAS PARÆNETICA

Documentorum Politicorum

Quæ in expositi Numismatis Symbolis implicite continentur, & oretenus Philippo II. & Carolo ejus filio prælecta videntur ab Honorato Joannio illius Magistro.

DOCUMENTUM I.

Regni alicujus diuturna pax & beatitudo semper suspecta esse debet.

Ægypti regnum prototypon regnandi.

Securitas socordiam in regno parat.

Typhon allegoricè Tyrannus.

ITa humanæ conditioni comparatum est, ut nihil sub sole firmum, nihil stabile, nihil diuturnum nulla tam exactis legibus pax firmata sit, quæ non tandem suæ patiatur beatitudinis naufragium. Docet hoc ipsum *Osiridis Ægyptiorum* Regnum, totius fœlicitatis exemplar, quod tandem à *Typhone* subactum, de summo fœlicitatis fastigio, in ultimam confusionem deductum fuisse, memorant historiæ; ubi enim summa sine metu pax, ibi necessariò securitas; ubi securitas, ibi liberior vivendi licentia; ubi hæc, ibi crescentibus longa pace bonis mox nascitur prosperitas, cujus comes luxur est; luxur invidiam, veluti lucem umbra sequitur; invidia, jurgia, dissidia, persecutiones ac bella movet; bella tandem, uti seditionibus & tumultibus intestinis omnia concutiunt, ita ultimum quoque Regno exterminium minitantur. *Typhon* exoritur, qui corpus *Osiridis* sive Regnum per seditionum hominum factiones, veluti in partes divisum, dum corpus unione suâ dissolvit, illud in perniciosam multitudinem distractum, tandem in ruinam ducit, quam haud dubiè incurreret,

reret, nisi *Isidis* providentiâ, obortis Regno procellis, maturè consuleretur; nisi per *Horum* conclamatis penè rebus, consilio & prudentiâ, media pararentur convenientia, atque sic Regnum inductâ temperie, suæ Harmoniæ, id est, *Horo*, restitueretur. Intervenantibus in hujusmodi calamitatibus ut plurimum spe & metu, amore & odio, sicut in calamitate acerbissima, tanquam in fundo *Pandoræ* pyxidis subindè insit ardentissimus spei vigor. Nam uti infortunæ maximis blandimentis, rerumque uberrimo statu summus est metus, majori interdum afficiens cruciatu, quàm vel ex possessi perditione dolor afficiat; ità ferè extremum gaudii luctus occupat, & à luctus acerrimi puncto, foelicitatis auspicia reducuntur.

Isis prudentia principis.

Horus mundus politicus.

DOCUMENTUM II.

Regni alicujus foelicitas in harmonico consistit Dominatoris temperamento, sine quo non nisi ruinam Regni timere debet.

Porro tam diù Respublica harmonicum statum conservat, quamdiù membra capiti, hoc est, subditi Principi, perfectâ concordia & pace fuerint confœderata. Tota verò harmonia Imperii, & Reipublicæ mox destruitur, ubi diffidentia, dissidiumque, ubi Religionis mutatio, & animorum contra Principem factiones fuerint exortæ. Si prætereà Princeps quoque in Tyrannum degeneret, subditorum bonum non quærat, si moribus & inclinationi subditorum non condescendat, si luxu, superbiâ & avaritiâ diffluat; si justitia seposita, omnia promiscue, & impunita quadam peccandi licentia confundantur; ubi non verè vivitur, ubi quisque suo emolumento bonum metitur publicum; ubi salutem propriam alterius duntaxat excidio meditatur, ubi omnis justitia torpet,

Diffidia regnum destruant.

Pessimi principis signa.

*Harmonia
necessaria
est.*

*Tertia ma-
jor.*

*Juxta lyra
concinna-
tione chorda
politica
concinnan-
da sunt.*

pet, omnis ordo & disciplina discerpitur, fides abrumpitur, laxatur pietas omnis, ubi erga proximum quemque humanitas plusquam barbarica feritate refrixerit; dum enim unius Reipublicæ membrum, alterum alteri non compatitur, marcescit totum, atque in tabum diffluit, & sicuti corpus harmonicum mox destruitur, ubi vehemens humorum discrasia suas habenas laxaverit, ita Respublica ubi injuria Regum, morumque pessimorum consuetudo insurrexerit; contra, uti corpus per animam perficitur, ita Respublica per Religionem (loquor autem hîc de verâ illâ, & solùm salutiferâ Religione Orthodoxâ Catholicâ.) Nam uti anima est tota in toto, & tota in quâlibet parte, ita ad harmoniam Reipublicæ conservandam, Religio una; uni ab omnibus fidei articuli, quos credant, tenendi & observandi sunt; sine quâ Religione, nec Princeps suum officium, nec subditi faciunt, sine eâ nulla Societas, quia nulla fides; non justitia, non virtus, sed fraus, licentia, protervitas, & uno verbo, hominum rerumque omnium nascitur confusio; & quemadmodum inter animam & corpus, ita inter Regem & subditos inter Principem & populum, summa debet esse conspiratio, sine qua meritò totius civitatis fundamenta, veluti periculoso fulmine discinduntur. Nam quod Regnum tutum, cujus custos populi metus est? quæ civitas salva, in qua multitudo vi & armis suppressa vivit? ut igitur Respublica perfectè sibi consonet, tritonus tollendus, evitandus tritonus cum diapente, diateffaron cum semitonio aut ditono prorsus eradicanda, diapason cum diateffaron, similiaque maximæ dissonantiæ monstra omnibus modis fugienda, hoc est, dissidia, tumultus, morum pessimorum vigor, dictæ Religionis in varias hæreses discissio, haud quaquam permittenda; fuerunt enim hæc nullo non tempore, maxima ingentium cala-

calamitatum, everſionisſque Regnorum Imperiorumque ſeminaria.

DOCUMENTUM III.

Ad Regni ſœlicitatem procurandam, vitiorum morumque peſſimorum Typhonia hydra ita ſupprimenda, ut tamen debita cura & vigilantia Regno non præjudicet.

Sub ſpe metuque, id genus alia multa converſionis ſeminaria in extremorum alterutro ſæpius occultantur; nam & peccatis graviffimis, poenitudo ſumma ſuccedit; rebus præclarè geſtis, ut plurimum faſtus & insolentia vel oblivio ſui; urget unius gloriam alienus livor, infortunium levat commiſeratio; egeſtati ingenium favet atque induſtria; opulentiæ inquieta ſollicitudo, aſſiſtit ſtultitiæ ſumma ſecuritas; doctrinæ vel ſapientiæ, periculum multiplex, & ærumnarum ſeges. Atque hoc eſt, quod *Iſis Typhonem, Hori* fortitudine captum, non unde quaque liberum dimiſit, ſed detinuit ad cautelam, tanquam curæ & vigilantitiæ in Regno adminiſtrando incitamentum. *Typhone* enim proriſus extincto, Regnum ſocordia civium veluti concuſſum, ſuapte mole cadere neceſſe foret; ſat Regni perſecutio eſt; calcaria ad providè in omnibus vigilanterque agendum, ſunt occultæ hoſtium machinationes, quibus fit, ut Regnum tandem priſtino vigori reſtitutum conſiſtat.

Verùm hanc fabulam *Oſiridis & Typhonis* ſub perſonâ *Jovis & Typhonis* exhibentes Poetæ, ad politicas conſiderationes hoc pacto traducunt. *Juno* indignata, quod *Juppiter Palladem* genuiſſet ex ſe, ſine adjutorio ſuo, Deos omnes Deasque precibus fatigaſſe dicitur, ut *Pallas* ſine *Jove* partum quoque ederet: victâ itaque importunitate *Junonis*, terram concuſſit, ex quo motu *Typhon* natus eſt, monſtrum ingens

Faſtus & insolentia impediunt regnum bonum.

Sub fabula Iſidis, Typhonis & Hori pulchrè explicantur.

Traductio ad Poeticam mythologiam.

& horrendum qui & mox serpenti, uti belluini ejusdem mores ferebant, ad alendum nutritio datus est; postquam adolevisset, bellum *Jovi* movit, in quo & superatus victusque in potestatem *Typhonis* venit, qui & eum in humeros sublatum in regionem obscuram, desertamque transportavit, ibidemque nervis manuum & pedum concisis, mutilum mancumque reliquit. *Mercurius* autem nervos *Typhoni* suffuratos *Jovi* restituit. *Juppiter* vigori pristino restitutus, Belluam rursus aggressus fulmine verberavit; ex cujus sanguine serpentes nati feruntur: tum demùm ruentem, fugientemque, *Æthnam* super eum jaculatus, monte oppressit. Hanc fabulam aptè sanè variæ fortunæ Regum & vicissitudini applicant. Reges enim Regnis suis non secùs ac *Juppiter Junoni*, matrimonii vinculis juncti rectè censentur. Sed hæc fufius in sequenti documento declaremus.

D O C U M E N T U M   I V .

Avaritia uti Regibus ad tyrannidem viam sternit, ita maximè abominanda est.

Proprio arbitrio Rex non debet decernere res.

Quid per Serpentem caput erigentem?

Sed accidit nonnunquam, ut imperandi consuetudine depravati, & in tyrannidem vergentes, omnia ad se trahant, & contempto Ordinum & Senatus sui consensu, ex sese pariant: id est, ex arbitrio proprio & imperio mero cuncta administrent; id populi subindè ægrè ferentes, & ipsi molliuntur caput aliquod rerum ex sese creare & extollere. Ea res ex occultâ sollicitatione nobilium & procerum ferè initia sumit, quibus convenientibus, dùm populi sollicitatio tentatur, ex ea tumor quidam rerum (per *Typhonis* infantiam significatus) sequitur. Atque iste rerum status ab insita plebis pravitate & natura maligna (serpente Regibus infestissimo)

mo) nutricatur. Defectione autem viribus coalitâ, postremo res in apertam rebellionem erumpit; quæ quia infinita mala & Regibus & populis infligit, sub dirâ illius *Typhonis* effigie repræsentatur, in quâ centum capita, ob divisas potestates; ora flammantia, ob incendia; anguium cingula, ob pestilentias (præsertim in obsidionibus) manus ferreæ, ob cædes; ungues aquilini, ob rapinas; corpus plumis contectum, ob perpetuos rumores, & nuncios, & trepidationes, & huiusmodi. Atque interdum rebelliones istæ tam prævalidæ sunt, ut Reges cogantur, tanquam à rebellibus transportati, relictis Regni sedibus, & urbibus primariis, vires contrahere, & in remotam aliquam & obscuram provinciam ditionis suæ se recipere, nervis, & pecuniarum, & Majestatis accisis: Sed tamen non ità multò post fortunam prudenter tolerantes, virtute & industriâ *Mercurii* nervos recipiunt, hoc est, affabiles facti, & per edicta prudentia, & sermones benignos, reconciliatis subditorum animis, & voluntatibus, subindè alacritatem ad impensas conferendas, & novum auctoritatis vigorem excitant. Nihilominus prudentes & cauti aleam fortunæ tentare plerumque nolunt, & à pugnâ abstinere, sed tamen operam dant, ut aliquo facinore memorabili existimationem rebellium frangant. Quod si ex voto succedat, illi vulneris accepti conscii, & rerum suarum trepidi, primò ad fractas & inanes minas veluti serpentum sibilos se vertunt. Deindè rebus desperatis fugam capeffunt. Atque tùm demùm, postquam ruere incipiunt, tutum tempestivumque Regibus est, copiis & universa mole Regni, tanquam *Æthnæ* monte, eos persequi & opprimere.

*Typhonis
descriptio.*

*In adversis
quomodo
Rex se ge-
rere debeat.*

DOCUMENTUM V.

*Ubi honoris ambitio & invidia dominantur, ibi Regnum
subsistere non potest.*

*Mala quæ
ex rancore
& amula-
tione regno
accidunt.*

Exempla.

Ex his patet, omnes qualescunque tandem illi sint status, mutationibus obnoxios esse; uti enim summæ contrarietati expositi sunt, ita continuo quoque rancore, æmulatione, invidiâ, suspicione, & ambitione laborant, continuis ardent odiis, insidiis, proditionibus, bellis, offensis; inibi destructio alterius, cedit in augmentum & conservationem propriam; instrumenta, ex quibus construuntur stabilimenta quietis, ita sunt subtilia, ita delicata; ut, dum variis subiiciuntur eventibus, dum occultis causarum catenis connexa sunt, periculosis ad hæc improvisisque occasionibus substant, fieri non possit, ut non varias humanæ conditionis sortes experiantur. Quantas Rerumpublicarum mutationes, quot Regnorum everfiones, Imperiorum destructiones, Monarchiarum ruinas novimus, accidisse? Quis Principum adeo foelix est, ut discordias, & τεχνάσματα vicinorum Principum, insidias remotorum evadat? quis à factionibus Potentum, à conjurationibus subditorum, à perniciosissimis populi seditionibus, à discordiis cognatorum, ab infidelitate gubernatorum Regni, à perfidiâ Principum militiæ, ab ipsorum militum rebellione, ab invasione exterarum & barbararum gentium inundatione se immunem exhibeat? Si potentiâ, robore munitus fuerit, plures contra se veluti facto agmine, concitabit; si inferior, exteri Principes in auxiliares manus invocati, demptâ libertate mox eum sui juris subicient; si debilis vel primo ictu convulsus, viribusque potentiorum

tiorum in ultimum calamitatis barathrum præcipitatus, omnium bonorum jacturam faciet. Solus itaque is beati titulo existimabitur Princeps, qui bonitate causæ fretus, justitiâ armatus, religionis ardente zelo impulsus, summâ intentionis sinceritate & rectitudine ab omni passionis impetu liber & solutus administrârit. Hoc pacto, hisce mediis Isis infirma cæteroquin ac imbecillis fæmina, Gygantæam Typhonis immanitatem, Titanumque atrocissimas machinationes elusit, prostravit, ac Regnum penè extinctum suæ integritati restituit.

*Quomodo
se Princeps
contra dicta
mala gerere
debeat.*

DOCUMENTUM VI.

Quomodo & quibus mediis Regnum tum juxta veterum Sapientum Ægyptiorum, tum & Christianæ politicæ Leges perfectè stabiliri possit, & in suâ integritate conservari.

Ægyptiî profundissimis animi contemplationibus assueti cum admirandum quendam rerum ordinem in trium MUNDORUM, Archetypi, Angelici, & Sensibilis hujus Mundi ex astrorum orbibus, & elementorum quaternione constituti seriebus elucescentem adverterent, illud ceu unicum & oportunum politicæ gubernationis exemplar ob oculos sibi propositum crediderunt. Supremum enim omnium Numinum Numen, Archetypus, inquam, seu Idealis Mundus, dum universum tantâ Legum æquitate gubernat, tantâ providentiâ disponit, tanto amore & benignitate conservat; quid aliud nobis exhibet nisi veluti quoddam Monarchici status absolutissimum exemplar? Quid Genialis, sive Angelicus in tot classes distributus, in tam varia munia & ministeria distinctus, tam admirabili Ordinum dispositione

*Cælestes orbita regni
constituendi
exemplar.*

*Mirus ordo
quo Deus
mundum
gubernat.*

conspicuus; in quo tametsi varii atque disparati domini & subjectionis gradus sint, omnes tamen hoc unum fatagere videntur, ut omnes unà voluntate, & scopo concatenati, in universi conservationem conspirent. Quid, inquam, aliud nobis hoc ipso, nisi Aristocraticæ politiæ status designatur? cujus tota foelicitas est unio & concordia optimatum; stabilitum ejus, boni communis in singulis cura & amor: Quid denique sensibilis hæc Mundi Machina ex astrorum orbitis, elementorumque corruptibilium mobili & instabili miscellâ composita, aliud nobis, nisi Democratici status, seu plebæi domini statum proponit, tantò periculosiorem, quantò majori mutationi, & factiosorum hominum turbationi magis eum obnoxium videmus. *Ægyptii* itaque hæc attentius considerantes, illum non immeritò statum conservationi aptiorem censuerunt, qui Archetypæ Monarchiæ similior, & mutationibus minùs obnoxius foret; in quâ cum Angelici Spiritus unius Monarchæ summi rerum Authoris nutui pareant, horum verò singulæ rerum Creatarum in hoc sensibili Mundo classes, absoluto & perfectò dominio subjiciantur; summo studio incumbabant, ut ad hanc Monarchici status, veluti ad exemplar quoddam suam adornarent Monarchiam.

*Ægyptii
juxta Mo-
narchiam
coelestem &
elementa-
rem consti-
tuebant.*

DOCUMENTUM VII.

*Juxta humani corporis membrorum unionem harmonicè accom-
modanda Reipublicæ Regnorumque administratio.*

Quemadmodum enim in uno corpore physico, membrorum concordia & colligatione, actiones suas harmonicas mens exerit & perficit, unoque spiritu, eadem membra colligat; haud secùs unum Imperium dùm potestate unius, vel pluri-

plurium unitorum in Republicâ regit, imperat, cuique providet, leges dicit, firmat concordiam, humanæque societati necessaria exequitur, communicat commercia, actiones & amicitias convenientibus præceptis, quæ vel natura, vel necessitas suadet, inviolata conservat; pulcherrimam in hoc Mundo politico, Mundo utrique paulò antè descripto prorsus analogo, harmoniam deducit; & sicuti in fidibus, & tibiis atque cantu ipso concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, iisque concentus ex dissimillarum vocum moderatione, concors tamen efficitur & congruens; ità ex summis, infimis, mediis, interjectis ordinibus ac sonis, moderatâ ratione civitas consensu dissimillimorum consistit; & quæ harmonia à Musicis dicitur in cantu, ea est in civitate, seu Republicâ, concordia, arctissimum atque optimum omni Republica incolumitatis vinculum, quod sine justitiâ nullo pacto esse potest: justitia autem, nisi ab authoritate alicujus, qui supremam habeat potestatem, dependeat, suum effectum consequi non potest. Quot verò Reipublicæ sunt species, tot debent esse supremæ potestates, in unaquaque una, sicuti in unoquoque corpore physico una, quæ imperat anima, una vitalium operationum, per totum corpus diffusarum moderatrix, non duæ; in Mundo unus Deus, qui ineffabili sua providentia omnia in eo, concentu moderatur & dirigit; duas autem in Republicâ potestates esse supremas, æquali potentiâ & imperio res administrantes, fieri non potest; cum supremum in suo ordine, priorem non admittat, nisi subordinetur ad aliquid; si duas constituas, jam dissonantia politici corporis in foribus est, dum civili corpore diviso, ex unâ duæ, ut sint Respublicæ, necesse sit. Nec obstat supremam potestatem administratores, distributoresque ad-

Harmonia politica quomodo disponenda.

Sicuti corpus regit una anima, ita politicum corpus unum capit.

Aristocratia.

admittere plures ; hi enim non supremam , sed unam omnes , ut in Aristocratiâ atque Democratiâ fit , habent potestatem ; In Monarchiâ verò penes unum rerum omnium potestas est , à quo reliqui , qui sub eo Rempublicam , Principatum , vel Regnum per partes sibi creditas moderantur , pendent ; suamque Rex per præpositorum ministeria , non secus ac vis animæ per totum corpus diffusaque membra , veluti per instrumenta quædam , suam exercet authoritatem ; sicuti harmonia in hoc unico consistit , ut una chorda aut fistula semper gravius aut acutius , & acutius *διατόνως* sive tonatim sonet , ex quarum denique artificioso Symphonismo intenta melodia nascatur.

DOCUMENTUM VIII.

*Juxta partium in Mundano Systemate unionem & concordiam
Regni adaptanda est administratio.*

Deus O. M.
singulis par-
tibus mundi
suos præfecit
ministros.

Ordo à su-
premis ad
infima.

Hinc summus ille rerum *Harmosta* , mox ac magnum illud Mundi systema harmonicum ineffabili quâdam Registorum varietate condidisset , veluti Archichoragus , singulis quibusque creaturis , coelis , elementis , animalibus , arboribus , frondibus , & fluminibus , reliquisque , quæ fecit , operibus , proprios sui generis principes & choragos constituit. Spectamus hujus rei necessitatem in omnibus penè rerum naturalium classibus ; Homo dum nascitur , ne pereat , alio , qui ipsum dirigat , indiget ; omnia animalia unus regit homo ; hominem ipsum in eo divinior pars anima , in ipsa anima duæ partes , irascibilis & concupiscibilis rationis dictamini subjici debent. Inter membra corporis , unum est præcipuum cujus arbitrio omnia reliqua moventur , sive illud sit caput , sive ut alii , cerebro cognatum cor : hoc pacto Angelis Angelum princi-

principem, Spiritibus spiritum, sideribus Sidus, Dæmonem Dæmonibus, avibus avem, bestiam bestiis, serpentem serpentibus, piscem piscibus, hominibus præfecit hominem, qui est verbum Incarnatum *Christus* JESUS. Sitque adeò imperare, regere, subjici, regi, & gubernari juris Naturæ, divinoque & humano gentium, & civili prorsus consentaneum. Certè cum mira hæc Mundi diversitas ex quatuor elementis, contrariarum qualitaturn corporaliumque rerum substantiis constet, nisi is certâ subordinationis harmoniâ & symmetriâ colligaretur, certisque legibus subjectionis regiminisque temperaretur, pulcherrimum Mundi harmonicum corpus brevi consumi, necesse foret; nec enim possent partes tam diversæ in eo perseverare, si singulæ per se promiscuo & indifferenti regimine opera sua perficerent, quin potestas potestati æquali occurrens, perpetuâ discordiâ & irreconciliabili diffidio omnia possideret, alienaque quæ regere non novit, nec conveniunt, in suam perniciem usurparet.

Disharmonia vitanda.

DOCUMENTUM IX.

Juxta Systema Hierarchicum ordo in Regni administratione constituendus est.

Ordo itaque in omnibus necessarius est, ut pulchrè *Bonifacius* relatus à *Gratiano*: ab hoc, inquit, dispensationis divinæ consilio, gradus diversos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potentioribus exhiberent, & potentes minoribus dilectionem impenderent; vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim universitas aliâ poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret: quia verò quæque creatura in unâ eademq; quali-

Concordia rerum ex ordine.

*Concentus
rerum ex
ordine &
concordiâ.*

*Æqualitas
in Monar-
chico statu
non admit-
tenda.*

tate gubernari, vel vivere non potest, cœlestium militiarum exemplum nos instruit, quia dùm sunt Angeli, sunt & Archangeli, qui quidem non sunt æquales, sed in potestate & ordine, sicuti notum, differt alter ab altero: sicuti enim, ut suprâ quoque dictum est, ex diversi toni fidibus, melodia nascitur suavissima, itâ Societas in Republica imperantium & obedientium; divitum, pauperum; nobilium, plebejorum; doctorum, artificum, & id genus diversorum graduum, personarum, statuum, efficitur pulcher quidam concentus, concordia laudabilis, foelix, & penè divina. Quod enim uni voci deest, ex alia suppletur, & quod uni deest, ab alia communicatur; neque enim bona harmonia nasci potest ex unius toni chordis, vel ex instrumento, cujus omnes in unisonum extensæ sunt fides. Itâ Respublica consistere minimè posset, si omnes essent æquales; apparet harmonica hæc æqualitas ex ipsis diversis statibus, in quibus Divina providentia homines constituit, dùm alium summum sapientiæ apicem attingere; alium omni virtutum genere refertum; alium nullo animi ornamento præditum esse: alium item ad summum dignitatis apicem, alium ad incitas & infimam paupertatem depressum, alium abundare, egere alium, alium divitem, pauperem alium, alium perpetuis deliciis opumque affluentia gaudere, alium perpetuis laboribus vitam miserabilem agere videmus. Cur itaque Bonitas Dei non omnes æqualis conditionis fecit? Hanc, inquam, mortalium sortem nobis objiciunt ii, qui omnem providentiam impiè negantes, omnia casu evenire arbitrantur; Quæro ego ex ipsis contrâ. Cur ipse Opifex non fecerit omnia animalia Angelos, aut omnes planetas Solem, sive omnia membra oculos? Si enim omnes artus essent oculi, ubi manus, ubi pedes, ubi os, stomachus, aliaque membra corpori necessaria? Et si omnes
pla-

planetæ *Sol*, ubi *Luna*, suscipiens siderum genituram, ut nobis partum edat? ubi *Mars* roborans, *Juppiter* æquans, *Mercurius* acuens, *Saturnus* consolidans, *Venus* amore connectens? Et si omnia animalia Angeli, ubi homo peculiaris imago Dei? ubi equi ipsum portantes? ubi boves & oves humani victus ministri, imò cibus? ubi animalia & jumenta, quæ ad Mundi ornatum, & hominis servitium producta sunt? Sicuti igitur non est consonantia, si quilibet nervus instrumenti esset *Nete*, aut *hypate*, *Mele* aut *paramese*, vel quoddam hujusmodi ἰσόφωνον, cum ex paribus disparibusque chordis aut vocibus, prout harmonia Mundi requirit, consonantia generetur; si enim omnes Doctores, Sapientes, Principes, divites essent, Mundum perire necesse foret. In hac igitur diversitate ingeniorum, professionum, in hoc diverso fortunæ jactu politici Mundi symphonismus primariò consistit, & sicut in humani corporis structurâ, diversa membra diversis officiis destinata in bonum unum, bonamque conservationem individui conspirant, ità & diversa politici Mundi membra in Reipublicæ salutem, concordiaque conservationem conspirare debent; Quocirca totius humani generis pulchritudo in individuorum varietate est, quæ diversissima summus Moderator, in unius mystici corporis, sub *Christo* Θεὸν ὁρῶν, harmoniam traxit. Quæ consonantia & Mundi, & politici corporis tantâ elegantia ac suavitate conducta est, ut nulla perfectior inveniri queat.

Mundi pulchritudo in individuorum varietate consistit.

His igitur naturâ differentibus, assignata sunt dona varia; unicuique juxta propriam virtutem & dispositionem, quibus etiam præmia redduntur secundum opera ipsorum, proportionem geometricâ, ut quæ sit proportio munerum ad munera, & meritorum ad merita, eadem sit proportio præmiorum ad præmia; atque hac proportionem non Deus duntaxat red-

Proportione Geometricâ Princeps præmia distribuere debet.

det singulis præmia , sed & Respublica civilis ; quæ Mundani , imò Archetypi Mundi imago quædam est , gubernationem suam instituit.

DOCUMENTUM X.

Forma Regnum administrandi ab Ægyptiis usurpata.

*Monarchiam suam
quomodo
disponerent
Ægyptii.*

Quoniam verò , ut ad *Ægyptios* revertamur , maximi in benè beatèque instituendæ Monarchiæ ratione , momenti est , Archetypam rationem continuò ob oculos positam expendere , atque hinc juxtà intentam analogiam corpus politicum formare & elaborare. *Ægyptii* hujus tam divinæ artis minime ignari , statim à primis nascentis imperii incunabulis , universam *Ægypti* Monarchiam , ad totius universi normam & ideam , in certos quosdam Nomos , seu curias aut Præfecturas mysticâ quâdam & arcanâ ratione , uti in præcedentibus dictum est , diviserunt ; quibus singulis totidem ex Optimatibus Sacerdotes , religione & Sapientiâ conspicuos , qui à nutu , & arbitrio Regis Monarchæ dependerent , præfecerunt ; quorum officium erat , populum , cui præerant , in cultu Deorum instruere , sacrificiorum ritus & cæremonias in Geniorum , qui Præfecturis præerant , placatione , sine quâ Regnum consistere non posset , inviolabili vigore servandas edocere ; summo rigore in mores degeneres animadvertere ; milites ad patriæ defensionem ; agricolas ad agrorum camporumque humanæ vitæ pernecessariam culturam , opifices ad civitatum templorumque ornatum , ad civili denique necessitati , pro artis unicuique propriæ conditione , subveniendum excitare ; omnes eos , qui rem suam præclarius egissent , oblatis præmiis honorare ; denique quotannis Regi de cunctis gubernationi eorum subjectis ritè administratis rationem

nem reddere. Sic fiebat, ut Regnum Sacerdotum operâ, quibus solis ad Regni successionem aditus esset, summo amoris affectu, unanimiq; omnium conspiratione administratum, in perpetuo vigore consisteret. Porro uniuscujusque Nomi præsidem Genium cognoscere & explorare discebant; quem cognitum, per rerum species ei analogas, sacrarumque sculpturarum apparatus, ita se flectere posse credebant, ut dum particulari inclinatione in commissi sibi Nomi curam & tutelam sese impendit, Regnum non tam humanâ, quam Deorum immortalium providentiâ administratum, sine ullo externæ invasionis metu, seipso consisteret; adeoque non privata tantum singulorum Nomorum Tempia, sed tota *Ægyptus* statu is supernarum mentium conspicuis, veluti totidem aris, Archetypi & Genialis Mundi Templum exactissime exhiberet; in quibus continuis sacrificiis, hymnis, precibusque pro salute patriæ, & pro communium calamitatum procellis avertendis Numina sollicitabantur; siquidem nihil religionis habebant antiquius, nulla res ardentius in sacris libris iis inculcabatur; quâ stante, stare Regnum, Genios naturali amore ad id conservandum succurrere; quâ per improbos mores vacillante Regnum diù consistere non posse, atque adeo Genios Regni sibi commissi tutelam curamque prorsus deferre opinabantur; quo facto, quid Regnum Geniorum præsidio destitutum, aliud, nisi ultimum exterminium expectare poterat. Si itaque *Ægyptii* etiam si veræ fidei lumine destituti in religionis negotio tamen tam solliciti ad regnum conservandum fuerint, quid Monarcham Christianum deceat, indigitârunt.

Patet hinc, horrendarum nullo non tempore in Imperiorum statuumque mutatione catastropharum causa. Nonne Rex homo est cæteris hominibus similis? Videmus tamen omnes ei se summâ reverentiâ & timore subicere, quod qui-

*Amore defendenda
patria laborare debent.*

*Cultus Dei
& religionis
amor.*

*Omnia sub-
jiciuntur
homini.*

*Ruina re-
gnorum
unde.*

*Exhortatio
ad Princi-
pes.*

*Character
divinus ho-
mini im-
pressus facit
hominibus
obedire ani-
malia.*

dem fieri nullâ ratione posset, nisi Deus illi timoris sui characterem impressisset, quo Principi signato evectoque, cœteri timore quodam reverentiali, & occultâ quadam vi compulsi subsint. Quod totum per principatuum illorum, supremorum Principum ordinem exequitur. Quod si verò per indignam, sceleribusque contaminatam vitam sibi Reges, Principesque tum Dei, tum Principatuum influxui obicem posuerint, ecce protinus, veluti per peccata publica deleta in Principe characterem timoris Dei, populus à consono in dissonum deflectitur, rebelliones moventur, jugique Principis tanquam characterem timoris Dei indigni, fit abjectio: ut proinde mutationes Imperiorum, Regnorumque translationes, Principatuum, Rerumque publicarum extirpationes, aliam, quàm diximus, originem non habeant; Meminerit igitur Princeps ità vitam suam instituere, ità justitiam & pietatem colere, ut Principatus sive præsides Archangelos semper sibi propitios inveniat; utpote, sine quorum perpetua tutelâ & assistentiâ nec Regnum, nec Regnator subsistere queant. Eadem de causa Deus animalibus etiam ferocissimis characterem amoris impressit, ut videlicet homini, propter quem condita erant, subessent, eique obedirent. Videmus debiliorem robore puerum, vel ingentem Elephantum, ferocissimumque Leonem manuducere, regere, verberibus, & quocunque voluerit imperiose ducere; belluamque ei in omnibus obedire, eidem se in omnibus submit-tendo. Certè non aliâ de causa, nisi quod ordinis ratio præscribat, & quia homini character timoris Dei impressus, omnia eidem subesse cogit. Eadem in ordine animalium spectantur; quod enim unum animal aliud timeat, & si robore & magnitudine multò eo inferius, (ut elephas arietem, gallum Leo) causa est, quod sub præsidio sint ordinis altioris, cha-

characteremque principatus gerant, quem inferiora naturali instinctu dum cognoscunt, reverentur; Vides igitur quàm omnia mirabili nexu conjuncta consonent. Quia verò principatus terrenus dissonus ex se est, & deformis, nisi consonus sit in seipso, & cum aliis, & per hanc consonantiam, decorem, & pulchritudinem acquirat; ideo superiorum Ministerium, Principi necessarium est, & hoc virtutum efficit ordo, quarum favore comparatâ constantiâ ac robore, fortes contra vitiorum voluptatumque irritamenta efficimur. Sed ut & contra has aëreas potestates invidiâ & malitiâ plenas prævaleamus, supercœlestium Divinarumque Potestatum præsidium nobis necessarium est; ne etiam Mundanis affectibus præpediamur; sed illos appetitui rationali harmonicè subjicientes, dominemur nobis ipsis, Dominationum assistentia nobis erat necessaria. Omnium itaque inferiorum obtento Dominio, restat ut ad Deum conversi ipsi soli vacemus; quod fit, si memoriam supercœlestium, per Thronorum subsidium, retineamus, eademque Cherubicâ illustratione contemplemur, donec cognato tandem parentique summo, Monadi divinæ per ardorem Seraphicum uniamur; undè quemadmodum per Angelicos gradus Opifex rerum in nos suâ virtute descendit, sic & per eosdem ad ipsum, à quo processimus, redeamus, veluti per quosdam virtutum gradus, quorum primus Rationalis Naturæ gradus, per sensus nos conjungit Angelis, imaginatio Archangelis, timor virtutibus, Potestatibus dolor de peccatis, Ratio Principatibus, ut enim hæ spiritibus, ita Ratio sensibus & affectibus præest; amor Dominationibus, Thronis intellectus, Cherubinis intelligentia, Spes denique uniat Seraphinis; hi enim proximè conducunt ad Deum, qui est spes omnium finium terræ.

*Virtutum
studium
Principi ne-
cessarium
est.*

Vides

*Hierarchi-
cus status
ad Deum
compara-
tus.*

Vides igitur , ut Ministri hi ordines , *Harmostæ* summo Tribunali assistentes , ut fidi sint , omnia in consonantiam cum Principe eorum deducere satagunt ; præveniunt enim conjuncti psallentibus , & ipsi ἀρμονιάζοντες tanquam cœlestis Odæi modulatores, omnes chordas Vocesque in summo illo Dei Monochordo adaptantes, ut illud reddant concinnum suavissimumque , ut si quæ sint inutiles fides , vel moduli dissidentes, eas abjiciant , rescindant, reprobentque, ne in Mundano , Cœlesti, vel humano polychordo aliquid dissonum reperiatur ; gaudent itaque omnia movente Patre, teste *Dionysio* , à Deo siquidem moti movent orbem , & isti corpora nostra , cæteraque inferiora ad eam consonantiam disponunt, quam jubet ipse primus rerum omnium Motor.

C O N S E C T A R I U M .

*Pestis Poli-
ticorum sta-
tuum est a-
theismus.*

Patet hinc vana quorundam de grege *Epicuri* porcorum præsumptio , qui pernicioso ejusdem dogmate, veluti temulenti atque in transversum acti , ad ἀπάθειαν quandam , Mortalium animos redigere satagebant ; cum enim animadverterent duos esse præcipuos hujus Orbis Tyrannos atque carnifices , spem scilicet & metum , ut pacarent hominum mentes , jam omni excusso Numinis metu (cui dùm alligantur , putant quietas esse non posse) conati sunt rerum omnium, quæ quotidie spectarentur , naturales reddere rationes, atque ex uno cœlo per intermediarias classes , factorum necessitatem demonstrare ; quibus ne assentiamur temerè , purioris philosophiæ Antistites monent ; atque ipsa veritas , seu *Christi* viva doctrina præmonstrat. Quanquam ex abundantia ejusdem bonitatis sinu , illa etiam contestantur , quæ quidem sensibus obvia , præter tamen communem Naturæ cursum, quàm

quàm rarissimè fiunt. His enim ostenditur, Deum penes se alium habere Ordinem providentiæ suæ nobis occultum, cui sæpè consentit Ordinis characterismus Mundanis rebus infusus, sæpè plurimum discrepat propter hominum necessitatem, atque ut Divinæ gloriæ Majestas libera, nullis Naturæ vinculis alligata, nullis circumsepta carceribus demonstratur. Neque verò à bono summo præter bonum aliquid fieri, aut dimanare credibile est, cùm sit circulus bonus, à bono in bonum perpetuò revolutus, etsi ea, quæ sæpè obtingunt, pro meritis nostris, mala & tristia vulgus existimet; Non inferunt Dii nobis injurias (ut *Jamblichus* ait) sed justa supplicia, quæ tamen finem optimum spectant, & multa nos latent peccata; quæ Deum minimè latent; Deus quoque quid justum sit, aliter sæpè perpendit, ad unam animam spectans; aliter ad totam cognationem animarum, & bonum universi.

Multa peccata Principum propter quæ Deus punit eos latent.

Undè nihil in hoc Mundo adeò fortuitum, sive prosperum illud sit, sive adversum videri potest, quod non in occultis Divinæ providentiæ penetralibus lateat reconditum; itaque neque subitanæ mirandarum rerum catastrophæ, improvisi Principum casus, familiarum extinctiones, barbarorum irruptiones, fatali cuidam necessitati subjici censerī debent; Sed ex occultis Divinæ rationis seminariis originem suam ut plurimum habere, ut Divus *Augustinus lib. de civitate* pulchrè probat; quisquis verà Christiani nominis professione gloriatur, sentire debet; neque Deus, cujus natura bonitas est, tot malorum exorientium causa dicendus, cùm hæc omnia jam in depravatâ humanæ voluntatis deliratione, Principum injustitiâ & atrocitate, cœterisque occultis delictis, ad tantam malorum iliadem paulatim disponentibus, præcesserint; Deserit Deus Principes,

Nil casu contingit in mundo sine causâ.

Deus non est dicendus causa malorum.

qui ab ipsis desertus est ; pœnas infligit , quia ad hoc faciendum provocatur ; Præsides Regnorum Angeli influxum conservativum suspendunt , quia qui præsunt , obicem , ne influant , ponunt. Cesset itaque in animis multorum , nimium implantata fatua illa de fatali necessitate opinio ; quod fiet , si & nos , & nostra omnia Divino arbitrio absque ullâ vel perturbatione insigni , vel futurorum variâ sollicitudine commiserimus.

CAPUT IX.

DECAS PARÆNETICA.

Quâ

Documenta circa Consiliorum , & Regiæ Oeconomiae rationem servanda exhibentur , ex implicitâ Numismatis significatione collectâ juxta mentem Honorati.

PRinceps sine Consiliis corpus est sine animâ ; sine Consiliariis optimis & Sapientibus Princeps truncus est , omnibus membris mutilus ; Nam uti rectè Sapiens ait : *Multitudo Sapientum Sanitas est Orbis terrarum.* Maximè itaque necessaria est Regi consiliorum exquisita constitutio per Sapientissimos , & experienciâ multiplici doctos Regii Solii Affeclas.

DOCUMENTUM I.

De Consilii Ratione.

Consiliis omnia geri debent.

Est ergò Consilium Principi idem , quod omnes ipsius sensus , ipsius intellectus , ipsius memoria , ipsius denique oculi ,
ipsius

ipsius aures, vox, atque manus ipsius. Populo verò est pater, est tutor, est curator; idem & uterque tam Princeps, quàm & illud ejus consilium, personam in Terris referunt Divinitatis; Quo fit, ut bonum consilium, quandam veluti integram perfectionem, & Auctoritatem tribuat, ut sustentet & augeat populum: & uterque, Princeps inquam, & consilium, boni, fideles, & verè sint Ministri Dei. Ex adverso verò malum consilium obscurat, & in nihilum ipsum Principem redigit, & ceu quoddam saxum reddit; Quo olim aliquandò veteres *Romani* suo Deo *Termino* effigendo utebantur. Populus ipse dissipatur, & tam Princeps, quàm & ejus consilium fiunt *Deo Opt. Max.* rebelles, & mancipia *Sathanæ*. Quæ quidem tales ac tantæ sunt res, ut nesciam, liceatne in hac vitâ spectare graviores. Quò magis etiàm dies noctesque ipsis invigilandum est Regibus, ut tale exquirant & habeant consilium, in quo nec vel minimum desiderari posse videatur. Mihi quidem, cui rationem, & experientiam, & Regulas maximorum Rectorum sequi placet, hæc stat sententia: Quod & si consilium Principis, non nisi existat unum, in quantum habeat caput, qui est Princeps, determinari nihilominus in partes multas illud oportere, quæ ipsæ non minus, quàm pedes, brachia, & alia membra Principi respondebunt; quæ licet loco, formâ, & officio disparia sint, unum constituunt, hominem; sic & consilium, quamvis, prout necesse erit, in multas dividatur partes, non plus quàm unum referet corpus, & declarabit unam videlicet, & bonam administrationem, & defensionem, cujus caput est Princeps, & ejus membra diversitas consiliorum. Undè qui assignare voluerit regulas, & ordinem alicujus boni consilii, cujuscunque Principis, antè omnia explicare debet, quot præfectis, quot à Secretis, quot scribis opus habere videatur.

*Quomodo
ordinando
Consilio-
rum ratio-
nes.*

*Confusio in
Consiliis vi-
tanda.*

Quas porrò prærogativas, & quantum habere debeant auctoritatis; quomodò conveniendum eis sit, quo loco, & tempore, quâ horâ, quomodò proponenda negotia, quibus reddendæ schedæ, quæ vulgò appellantur *Memorialia*; apud quos requirenda responsa; quâ ratione dicendæ sententiæ, & alia quàm plurima. Postremò necesse est, ut ostendatur, quomodò ipsa etiam consilia se mutuò ad evitandam negotiorum confusionem intelligant; & quo pacto tandem consilium in extremâ determinatione, antequam sequatur conclusio, informare ipsum Principem debeat, ad quem omnia necessariò referuntur.

Me quidem hunc Ordinem secutum, par erit à primâ parte sumere exordium, quâ planum fiat, quot Principi consilia necessaria sunt futura. Dico autem consilia non oretenus ab uno arcanorum Regni gnaro viro prolata aut scriptis tradita; sed tribunalia diversa consiliorum, seu Dicasteria quædam, in quibus pro diversitate negotiorum diversæ consiliorum rationes adducuntur: Aliud enim est Dicastrium consilii œconomicum, aliud polemicum, aliud ærarii; aliud Dicastrium status Regni populorumque; quorum septem si Princeps constituerit, jam Regnum contrà omnes potestatum contrariarum machinas, obfirmatum, solidatumque obtinebit.

*7. Dicastria
Principi
necessaria.*

Dico itaque, nec pluribus, quàm septem, nec etiam paucioribus esse necesse, pro toto, & integro ejus Imperio, Negotiis, Ministris, Munere & Auctoritate, si vult benè & citrà difficultatem administrare Principatum; Quorum eorundem consiliorum erit Ærarii primum, & ità quoque Dicastrium consilii ærarii nuncupatur.

DOCUMENTUM II.

I. *Dicasterium consilii Ærarii Principis.*

Cui cura incumbet omnium proventuum Principis, tam descriptorum, quàm extraordinariorum; & quomodò congregare, custodire, tueri, amplificare ipsos proventus oporteat. Quomodo etiam extraordinarii sint exigendi, undè, quo tempore: postremò, quâ ratione tributum ipsum impetrandum sit, & quo pacto imponi, augeri, & promulgari sine damno & querelâ populorum queat; Nec verò non, & illud animadvertendum est, ut etiam ea, quæ aut superflua, aut injusta, aut nociva & odiosa sunt, abrogentur. Huic eidem consilio, omnium tam belli, quàm pacis tempore, sumptuum Regionum incumbet cura; & ità quidem, ut modicè auferantur sumptus, alii autem, qui fuerint necessarii, augeantur: Regum namque opes non solùm conquirendo

*Ærarium
non immodicis
sumptibus
evacuandum.*

ære, sed immoderato etiam demendo sumptu continentur; Sic, ut hoc consilium Thesaurus sit Principis, aut Ærarium, sicut olim *Romanis* antiquitùs dicebatur; sine quo in quocunque tandem Principatu, Princeps egebit semper, & debita contrahet, & erit subjectis impetrandæ pecuniæ gravis, quæ & ipsa sensim minuetur, populi vero exarescent, & instar mortuorum penè reddentur.

DOCUMENTUM III.

II. *Dicasterium Consilii Pacis.*

Alterum Consilium est pacis, quod erit illud quod vulgò, *Status*, seu administrationis appellatur; Continet quippè Gubernationem universam; quod unicuique pro eo, ut pla-

*Seridò consi-
derandum
quocum pax
ineunda
quocum
rumpenda.*

cuerit, appellare licitum sit. Ego Consilium Pacis nuncupo, cujus erit proprium circa civiles & Legum res, sive actiones occupari, inspicere Proreges, & Rectores, Correctores, Duces turmarum, quos vulgò *Campiductores* nuncupant, Castellanos, Præfectos, Consiliarios, & reliquos omnes Principis tam belli, quàm pacis administratos, si rectè suo, aut verò secùs funguntur officio; si tempus eorum administrationis finitum est, qui eorum subrogandi sunt loco, & qui etiam excludendi: postremò, ne vel provisiones quoque, & expeditiones surreptitiæ fiant, est providendum. Hoc idem consilium Ordinariorum, & extraordinariorum sumptuum subducet rationes, si suo subministrantur tempore æquè bello atque pace. Quo magis dabit etiam schedas, quarum ratione apud Ærarii, de quo diximus, consilium tandem præstetur. Quod ipsum instar vasis erit alicujus, ad recolligendam in se, servandamque pecuniam, & ab hoc fiet distributio, mandato & potestate consilii pacis, sine quo, ne unus quidem teruntius est absumendus. Hoc denique idem expendet, & perponderabit secum Consilium, quocum ineunda, & quocum sit abrumpenda pax, seu bellum oriendum, à quo alienior, & cum quo Princeps debet esse conjunctior: quocum bonis verbis, tantum demptis rebus, & quibuscum rebus ipsis uti expedierit, & in omnibus, quomodò, quantum, quandò privatim, & quandò publicè est progrediendum. Quo ipso erit hoc Consilium tanquam caput quoddam omnium reliquorum.

DOCUMENTUM IV.

III. *Dicasterium Consilii Bellici.*

Tertium est Consilium Bellorum, & sic omninò est appellandum. Huic intererit, quomodò Arces rectè muniendæ, erigen-

erigendæque munitiones, quomodò tuenda sint confinia, quibustàm bello, quàm pace præfidiis facta tectaque conservanda, & alia ejus generis plura habere debebit explorata: id & exactè sciet Arma Armorumque genera, Exercitia, & omnem antiquorum rationem præliandi; quæ nimirum cum præsentis rerum temporumque statu & conditione comparabit; Intellet unius & alterius discrimen, Equitum turmas, & peditum cohortes suo ordine disponet: & quæ gens aut natio, quæve in re præstet aliis, & quæ denique his vel emendandis, vel immutandis via inveniatur, non ignorabit. Noscet egregiè sui Principis vires, & ejus hostium sive Adversariorum: & utræque quantæ futuræ essent, si sociorum adjungerentur potentia, aut quantæ rursus, si illa destituerentur. Quid postremò in præsentis jam valeant, & quid progressu temporis valere queant, circumspiciet animo, tenebitque memoria, præterita sui Principis, & ejus Majorum bella, & prælia universa, quæ videlicet principia, progressus, consecutionesque, & eventus fortita sunt, & quid qualesque res & causæ ad dandas, & accipiendas utrimque conditiones, eostraxerunt. Hoc idem consilium sui Principis hostium circumvicinos cunctos, socios confœderatos, & qui inimici esse possent, intelligendo assequetur. Nam demùm eo modo non difficile erit judicare, si majores hostium fuerint vires, ut potiùs, quam bellum poscamus pacem: & si erit secus, ut item contrarium experiamur. Et si fortè hostibus sumus inferiores, quibus rebus in armis, an verò usu & exercitatione bellandi, an Ducibus, an præfectis, an pecuniis, an opinione & famâ, an amicis & sociis, an comitatu, an rebus similibus, disquirendum. Omnibus autem his ritè examinatis, & perspectis, acutè & prudenter investigabit, quo pacto fieri posset, ut non solum nos ab hoste tueamur, sed adeò

fati-

*Qua Principi
cognoscenda sunt
in bellico
negotio.*

*Examinanda
Hostium
vires.*

*Ubi viget
prudentia.
ibi fortuna
locum non
habet.*

fatigemus atque debellemus ipsum hostem ; Est enim certum, viribus & potentiâ præstare intellectum. At vero in Principatu, ubi horum reperitur nihil, errat Princeps perpetuò, quas-
cunque tandem persequi res habeat apud se constitutum. Bel-
lum extrâ tempus & rationem movet : administrare illud
nunquam & multò minùs scit terminare : ad fortunam refert
omnia, & casus in ipsius Consilio dominatur : ac ut denique
aliquem vincat aliquando, uti nescit Victoriâ ; sin autem vin-
catur, dejicitur animo, ac quo se vertat, ignorat, & mulier-
culæ instar, si non in hominum turbâ, saltem privatim secum
ipse colluctatur. Atque ut id quod ei reliquum fortuna fe-
cit, tueatur, & suam debilem & mancam quoquo modo su-
stentet, sive famam sive dignitatem, ad turpes condescendit
conditiones aut induciarum, aut verò ipsius pacis. Quo loco
risum movet audire voces inscientium, qui de fortunâ con-
queruntur, & non intelligunt, exiguum ibi fortunæ restare
locum, ubi viget prudentia ; alii vero, ità visum fuisse *Deo
Opt. Max.* testificantur. Interim autem ego de Divinâ pro-
videntiâ non disputabo ; Si tales non sunt *Deo à Secretis*, aut
à Sanctâ Trinitate non acceperunt literas, quam habituri
sunt certitudinem, ità habere rem se, quemadmodum ipsi
asseverant ? Nonnulli nostra causantur scelera, & hæc qui-
dem veritas est ipsa ; Nam errores Principum, & eorum
perverforum Consiliariorum illa ipsa sunt scelera, quibus ad
nostrum & eorum exitium præcipitamus. Sed ne multa,
iterùm dicam, quod quodocunque tale, quale superius
demonstravimus non habebit deinceps consilium, non mira-
bitur adversa, & infelicia omnia in bello sibi evenire.

Do-

DOCUMENTUM V.

IV. *Dicafterium Consilii Comeatus & Annonæ.*

Quartum est de Comeatu & provisionibus, & ità illud nuncupabo Consilium Comeatus. Huic cura incumbet providendi & paciscendi de victu & comeatu, pacis & belli tempore, pro toto & integro Principatu, & idcirco oportet in numero, descriptaque habere eum omnia ad suum munus pertinentia & Principatum; quantum nimirum habeat comeatus, quantum ejus supersit, & quantum desit, quantum terrâ marique importetur & exportetur, & undè promittitur, quo itinere, & quomodo, & quando affertur, & his similia.

Quicumque autem à Principe exportandi comeatus postulabit facultatem, sine hujus consilii scitu & voluntate eam non assequatur. Revera, sitale consilium, ut expedit, constitueretur, neque bello, neque pace, deessent nobis necessaria ad vitæ humanæ sustentationem: suppeditaremus adeò iis nostra, quorum amicitia & benevolentia indigemus. Iam verò dum illud desideratur, confunduntur omnia & quælibet provincia plurimas patitur difficultates. Malitia & avaritia paucorum necessarias surripit res, desumusque amicis, inimici verò magnitudine pecuniæ iis rebus aliquando potiuntur. Undè nostri languent, & à nobis abalienantur. Ac denique illud etiam experimur, ut ob talis consilii penuriam, in iis Regionibus exoriantur bella, ubi neque equis, neque hominibus certa vitæ præsidia amplius relinquuntur, & vix in bellum egredimur ipsi, ut nos deficiunt omnia, redeundum est domum necessariò, aut præter tempus turpis ineunda pax, sive induciæ cum Principis infamia,

*Sine annona
ubertate re-
liqua omnia
nil profunt.*

miâ , & ergà eum offensio populorum : duo namque subjeutorum benevolentiam Principibus conciliant : unum, cum à potentioribus tuentur , & vindicant suos : Alterum, cùm illis benè cum iis conveniet , sine quibus commercia & negotiationes ipsorum ægrè , & cum difficultate peraguntur.

DOCUMENTUM VI.

V. *Dicasterium Consilii Legum.*

Quintum est Legum , & ità appellandum est Legum consilium. Hujus incumbit curæ , audire , quibus functionibus, quibus Magistratibus , quibus Rectoribus , & cum quali & quantâ potentiâ & auctoritate Principatus indigebit. Istud adinveniet , qui desiderabuntur , novos , veteres verò vel superfluos abrogabit. Id habebit prætereà onus condendarum , declarandarum , mutandarum , & delendarum Legum , & instituendarum , ut dixi , necessariarum. Hoc consilium erit ceu Pater & Defensor Legum , omnemque animi, seu mentis suæ in id intendet aciem , ut sine ullâ exceptione, re & veritate eis satisfiat. Propter talis consilii inopiam videmus in multis Regnis , & Urbibus , minùs Magistratum, quàm Reipublicæ expediret ; ex adversus in aliis plures, & quod omnium est pessimum, alicubi reperiuntur illi sibi ipsi invicem contrarii , & repugnantes sunt Magistratus. Quod si non in rebus peræquè omnibus, saltem in aliquibus.

*Discordia
Magistra-
tum pessi-
ma.*

Undè infinita mala , simultates , odia , hostiles civium ergà se animi , contentiones , & litium controversiæ enascuntur. Quæ demùm conjurationibus & effusioni sanguinis, vel ipsius Principis, aut Imperii illius ruinâ , & in alios conversione terminatur ; Multi autem ista non considerant. Et quæ
ma-

malorum semina uno anno jaciuntur, eorum messis super-
veniet in sequenti. Apparet igitur, quantum sit positum in
condendis emendandisque Legibus.

*Ingentia
mala, ex
contrarie-
tate na-
scuntur.*

DOCUMENTUM VII.

VI. *Dicasterium est Consilii Pœnarum.*

Sextum erit Pœnarum; & ita appello Pœnarum consili-
um. Hoc omnia criminalia in se uno continebit, quantum
spectabit personam ipsius Principis, pro re & occasione, aut
viâ aliquâ incidente. Feret etiam sententiam in & de omni-
bus criminibus secundum illius urbis Leges, ubi commit-
tuntur.

DOCUMENTUM VIII.

VII. *Dicasterium Consilii Præmiorum.*

Septimum est Præmiorum, & ita consilium præmiorum
illud vocabo. Huic intererit benè vel secùs merita omnium
& singulorum non ignorare: vitam & mores, virtutes, ge-
stasque res habere exploratas, adeò etiam illorum, qui ut non
petant, propter sua rara & excellentia merita, præmia me-
ruerunt. At verò maximè eorum, qui adeò etiam, ut eorum
ratio habeatur instabunt. Nam si infligendæ poenæ sunt ma-
lis; suo honore & præmio minimè etiam defraudare ipsam
expedierit virtutem. Omnia autem præmia, quæ Princeps
distribuit, ex consilio ipsius consilii id faciet, nec sine ipsius
scitu & conclusione, hâc in parte aliquid aggredietur, aut
terminabit.

Interim tamen, quod tale desideratur consilium, virtutem
passim in Aulis videmus, ut plerumque fit, viluisse. Omnia

*Virtus lite-
rata maxi-
mè Principi
estimanda
est.*

*Ex malâ di-
tributione
præmiorum
quanta ma-
la nascan-
tur.*

cedunt favori aut nundinationi. E contrario homines nihili, Hypocritæ, Histriones, Sycophantæ, adulatores, plus experiuntur benevolentia, fiunt Principum familiares, aucupantur, & assequuntur facultates; Idoneus vero, & paulò obscurus, vel pauper homo in angulo delitescit, aut tardè & ægrè admodum virtutis suæ refert testimonium. Quid igitur sequitur? Boni aguntur in furorem, nonnulli moliuntur vindictam, vindicta movet factiones, pariunt turbas, cædes, tumultus, & Principis ipsius ac imperii ejus everfionem. Atque hæc quidem consilia sunt septem, ad quemlibet gubernandum necessaria Principatum, & id cum propter alias multas & justas causas, tum verò ideò maximè, quod in tali distinctione seu consiliorum divisione melius & facilius expediuntur negotia, & Princeps ipse non tanto operè occupatur, & distinetur, cum caruerit, tot tantisque curis rerum à se petitarum, aut petendarum. Ipsi etiam subjecti non tantam valetudinis, pecuniæ, facultatum patiuntur jacturam, dum expectant decisiones causarum, etiam minimarum, & consilarii non habebunt tantum quod agant, distributis ipsis negotiis, & ab invicem inter illos separatis.

DOCUMENTUM IX..

Totam Regni molem pluribus committendam ne pauci molis succumbant.

Video quippè laboriosum instar mortis esse, tribus aut quatuor, aut etiam sex omnem molem imponi negotiorum, tam belli, quàm pacis, & poenarum, præmiorumque, & nunc Reipublicæ curam, nunc ipsius comeatus, & sexcenta tam parva, quàm magna, tam levia, quàm gravia, tam
jocosa,

jocosa, quàm seria, divitum æquè & pauperum, quæ vel ipsâ Magistrâ experientiâ, nec mediocriter quidem curari possunt omnia, ut omninò, qui hæc consiliariorum sui Principis non perspiciat, cæcus esse videatur. Qui autem perspiciunt, & non occurrunt, neque ut plura consilia constituentur, Principi suo fiunt auctores, ut eo ipsius negotiis meliùs atque faciliùs provideant: tales sunt avari, sunt ambitiosi, sunt vani, sunt damnosi Reipublicæ. Etenim nil aliud propositum magis habent, quàm ut adorentur, quàm ut se suosque ditent & extollant, etiamsi interim Respublica nonnihil detrimenti patiatur. Materia hæc revera est gravis & ampla, sic ut in eâ fusius explicandâ, me oportet esse longiorem. Sed hæc interim, ex quibus reliqua possunt comprehendi, dicta sufficiant.

DOCUMENTUM X.

Consilii præfectos uni non pluribus tribunalibus præsidere debere.

Illud autem potissimùm considerare Principem par fuerit, ut unus aliquis consiliariorum, consiliis aliis ne se ipse ingerat, neque ab aliis misceatur. Exempli causa: Consiliarius qui erit Ærarii, omninò ad reliqua alia consilia se non admittetur; & quod de uno consilio, hoc & de aliis dictum volo, prorsus, vel liceat nisi unius consilii agere res consiliario nemini: alioquin plura consilia in unum redigerentur, & nihil eis aliud, quàm nomen vanum & otiosum restaret, & ipse denique infinitis difficultatibus & periculis exponeretur Principatus; undè majora quotidie & graviora damna exoriri oporteret, quibus commemorandis, nolo esse prolixior. Consequens proinde est, ut ordinandis his

septem ritè consiliis , à primo ad extremum considerentur omnia minutim in suis partibus , ponderibus , & circumstantiis , de quibus in istius capituli exordio est disceptatum. Quod ut adeò lucidius declaretur , in Libros septem dividi illud oportebit , & unusquisque Liber declarationem consilii unius continebit , in quem etiam adjumenta pro se uniuscujusque consiliarii includentur , & (ut aliquod in iis discrimen fuerit) consiliariis ferè omnibus convenient : dividere autem adjumenta boni consiliarii generatim. Atque hæc sunt documenta , quæ *Honoratus Joannius Carolus* Regio puero prælegit.

PYRAMIS POLYGLOSSA

Immortalitati

Celeberrimi Viri HONORATI JOANNII erecta.

Quâ

Viri super æthera noti πανσοφία ἢ πολυμαθία
ob oculos ponitur curiosi Lectoris.

Προεμύλιον.

Um in hoc Libello , eximius ille HONORATUS JOANNIUS Regiarum mentium Instructor sapientissimus , à viris sui temporis doctrinâ & sapientiâ celeberrimis , unâ cum familiâ suâ JOANNIA nobilitate juxtâ atque antiquitate celebri , ingenti laudum encomiorumque congerie exornatus fuerit ; Restat , ut & ego Mercurialem hunc Sapientiæ acervum novâ laudum accumulatione locupletem , & augmentem , quod quidem per Pyramidem hanc polyglossam haud incongruè fieri posse cogitavi , ut quantus fuerit HONORATUS ille JOANNIUS , gratæ posteritati innotescat.

CA-

CAPUT I.

Schema Hieroglyphicum.

Quo

*Honorati mens Sapientiâ conferta per analogicum
quendam Symbolorum contextum: more veteribus Ægyptiis
solito exponitur.*

Schematismus hic Hieroglyphicus, summis mysteriis plenus, ex Nostro *Theatro hieroglyphico* extractus, per concinnam quandam symbolorum analogiam, qualis sapiens esse debeat; & quàm aptè HONORATUS hanc mystagogiam pro

pro mentis suæ opulentiâ complexus fuerit, luculenter exponitur. Sed aperiamus arcanum.

Expositio
Schematis.

Sapientis
viri typus.

Quid ses-
sio?

Quid fu-
ventus?

Quid pres-
sio labio-
rum?

Quid no-
ctua?

Quid Gal-
lus?

Quid au-
ris persee
folio signa-
ta?

In hac mysticâ imagine primò *Harpocrates* sub formâ pueri sedentis, capillis ὀφιομόεφους, sive in Serpentes degenerantibus exhibetur, qui labiis digito pressis silentia suadet; alterâ manu facem præferens cum tribus capitibus papaveris, ex cujus capite auris, cui persee folium inseritur, cum sextilis Lunæ caractere, emergit; pharetra quoque post tergum cum arcu temerè projecto spectatur, cui ad latus junguntur primò Noctua, cujus è capite egreditur auris, cui pariter persee folium inseritur; Deindè gallus, ut in supràposito Schemate apparet. Quo quidem nihil aliud *Hieromystæ* indicare voluerunt, nisi veram Sapientis viri ideam; per *Harpocratem* iis, quæ vides, symbolis insignitum, indicatam. Sedet primò, quia sola sapientia quietem & tranquillitatem animi componit. Juvenis est, quia sapientia immarcescibilis semper floret & viget. Digito labra premit, quia sapientia non inter strepitus & tumultus, sed silentio, solitudine, secessu, & omnium rerum terrenarum contemptu comparatur; quæ per noctuam nocturnum & solitarium animal pulchrè indicantur; gallum adjunctum habet, quia sapiens omnibus actionibus suis, ne præposteris finibus in transversum agatur, invigilare debet. Sinistro cubito galli guttur premit, ut ostenderet, quietem & otium contemplationis non interturbandum per importunas diurni temporis actiones, quarum gallus nuncius est, voceque ad eas excitare solet homines. Quemadmodum igitur *Harpocrates* digito labia sua premit, ità & gallo importuno quietis interpellatori guttur coërcet, quasi in gutture ejus jam vocem moliente, sentiretur tacitum quoddam & internum incitamentum. Aures, cui inseritur persee folium, capiti im-

impositam habet, quod uti, teste *Horo*, linguæ, ita fructus ejus cordis figuram exprimit, quia Sapiens multum audire debet, & quod per linguam sapientis Magistri didicit, altè cordis penetralibus per frequentem contemplationem committere debet. Papavera præfert cum face accensâ, ^{Quid Papavera?} quia sapiens maximè in mortis, quæ per papavera signatur, & in supernarum rerum altissimarumque per facem accensam indicatarum meditatione versari debet; pharetra post ^{Pharetra.} tergum, ac temerè projectus arcus indicat, quod quicunque Sapientiæ penetralia intrare vult, is amoris rerum terrenarum ante omnia abrenunciare debeat; rerumque corruptioni obnoxiarum, quæ per Lunam & serpentem temporis caduci Symbolum, teste *Horo* indicantur, penitus oblivisci. Quæ omnia fusè ex variis Authoritatibus comprobarem, nisi ea propriis istiusmodi symbolorum locis alibi explicassem, quare eò Lectorem remittimus.

Quàm verò *HONORATUS JOANNIUS* hanc Symbolicam congeriem eximiis suis virtutum exemplis expresserit, jam quàm fusissimè in hoc libello demonstratum fuit, qui & sæpiùs illud Senecæ animo voluisse videtur.

*Pulchrum eminere est inter illustres viros
 Consulere patriæ, parcere afflictis,
 Cæde abstinere, tempus atque turbido dare
 Orbi quietem, sæculo pacem suo
 Hæc summa virtus, petitur hæc Cælum viâ.*

Quibus virtutum ornamentis coruscans, adeò Orbi eluxit *HONORATUS*, ut vel ipsa Sapientia ei virtutum documenta dictasse videatur, ut ex sequenti Prosopopæiâ patet.

Prosopopæia Sapientia ad HONORATUM.

Quâ

Abditi suprâpositi hieroglyphici Schematis Sensus
apertis verbis exponuntur.

Fortunæ domitrix ego sum, scelerumque flagellum
Utque hominem tuear, superumque in tecta reportem,
Incolumem, stygias omnes demolior arces.

Ars mea Mortales ad Olympica Regna, Deumque
Hortari, monstrare vias, quibus iter in altum.

Nescio delicias, nullum insidiosa voluptas

Mecum fœdus habet; mihi lis de limite Regni

Cum vitiis, multumque inter contraria pugno.

Me labor assiduus validam facit, otia frangunt,

Et quoties opus est, armis exterrita nullis

Congredior, vinci & succumbere nescia, siquod

Pondus ab adversis invictum est casibus æqua

Erudiens paucis, Dîs immortalibus ipsis

Per similem reddo, & tandem super æthera tollo.

Cordi sint insculpta tuo sacra Symbola Nili,

Cor linguæ conforme tuæ, sit pectus apertum,

Abdita sed mentis tacito sub pectore condas,

Turbantes galli crocitatus gutture stringes,

Supernis accensa bonis, mens luceat Orbi,

Noctua solivagi verax Sapientis imago.

Quidnam te deceat, suprâ enarrata docebunt,

Mortis te memorem collecta papavera signant.

Pugnas cum vitiis conferta pharetra sagittis

Connotat; excelsâ mortalia temnere mente.

Hæc disces, sic dona Dei, sic semina morum

Sic semen virtutum animis Regalibus indes.

LIBER SECUNDUS,
SIVE
SPLENDOR & GLORIA
DOMUS JOANNIÆ,

QUO
Tùm Viri gestarum rerum gloriâ
præstantes, tùm potissimùm

*Maximum ejus Ornamentum, & grande
Decus*

HONORATUS JOANNIUS
Oxomensis Ecclesiæ Antistes

Nec non

CAROLI PRINCIPIS HISPANIARUM
*quondam Magister, unanimi Hispaniæ sui
ævi Scriptorum conspiratione,*

Meritis Laudibus Literario Orbi ad
exemplum proponitur.

LIBER SECUNDUS

DOMINUS JOHANNES
SPLENDOR & GLORIA

Tum Virginitatem gloriam
præstiterunt potissimum

Maximus eius ornamentum & gratia
Dicitur

HONORATUS JOHANNES
Oxonienſis Ecclesie Antistes

CAROLI PRINCIPIS HISPANiarum
Magister & summus Hispanie
re & potentiam conspiciat

Meritis laudibus Litterario Orbi ad
exemplum proponitur

LIBER SECUNDUS,

Quo

DOMUS JOANNIÆ

Origo, propagatio, Heroum
gesta, & inter cætera HONORATI
JOANNII vita, mores, studia
exponuntur.

P R Æ F A T I O.

I ulla res in hoc humanarum rerum theatro Mor-
tales ad ardua quævis & sublimia aggredienda &
perpetranda anxie sollicitat, eum ego acerrimum il-
lum gloriæ stimulum insatiabilemque perpetuandæ
memoriæ orexin esse asseram. Nam ut rectè Tul-
lius, Gloria est illustris & pervagata multorum grandiumque vel
in suos cives, vel in patriam, vel in commune genus hominum
famâ meritorum, nec non consentiens laus bonorum, incorrupta vox
benè judicantium de excellenti virtute, quæ uti vera & luculenta
imago gloriæ, & individuus rectè factorum comes est, ita à nemi-
ne mortalium repudiari solet; non propter futuri spem beneficii, sed
ob multorum meritorum cumulum, ex fortium virorum gestis &
facinoribus acquisita; ut proinde nullam aliam laborum, quàm lau-
dis & gloriæ mercedem virtus, inter seculi cultores desiderare vi-
deatur. Cæsar cum apud Herculis Templum in Hispaniâ res
gestas ab Alexandro teste Plutarcho, in picturâ contemplaretur,
ingemuisse fertur, veluti ignaviam suam pertæsus, quod nihil tum
memoriâ dignum à se actum esset eâ in ætate, quâ jam Alexander

*Stimulus
gloria causa
magnarum
actionum.*

*Julius Cæ-
sar.*

Orbem Terrarum subegisset. Notum illud apud Silium Hannibalis dum ad bellandum fortiter suos milites cohortaretur.

Hannibalis
dictum.

At mihi magna satis, sat vera superque
Bellandi merces sit gloria; Coetera vobis.

Omnia ma-
gna ex infi-
mis orta
sunt.

A naturâ itaque ad fortiter operandum hic gloriæ stimulus omnibus insitus est, cum nulla legantur grandium rerum molimina, heroicarumque actionum memoria, quæ non ab hoc originem suam sumpserint; & ex magnarum domuum Regiarumque familiarum primis incunabulis luculenter patet; ex quibus vel unus quispiam, qui tametsi ex infimâ sæpenumero hominum sorte natus, tamen ingenti animi fortitudine præditus, ob præstitorum in bonum publicum aut Regni beneficiorum varietatem, paulatim elevatus per gloriosos meritorum gradus ad supremæ dignitatis apicem, se suamque posteritatem longè latèque propagatam evexerit. Undè posteri hujus exemplo concitati, ex insito gloriæ stimulo pari ausu conatuque ad ardua facinora perpetranda animum intendentes, tandem id affecuti sint, ut Domus suæ nobilitatem ultra communem hominum sortem extulerint. Exemplis opus non est, cum illa ubique apud Historicos obvia sint.

3. Gradus
ad gloriam.

Vita Sancti-
tas.

Sapientia.

Triplicem autem ad summum honoris culmen semitam præscribunt Ethicæ Philosophiæ Magistri. Prima est vitæ sanctitas, quæ uti gloriæ sublimi, quos decorat, suprâ Solis Lunæque vias ad ipsum Divinitatis thronum exaltatos per Θεωμόρφωσιν, continuo contemplationis studio, veluti similes Deo reddit. Ità quoque Moraliū virtutum metas longè supergressa altius assurgit, suos à terrenarum cupiditatum vinculis absolutos ibi figit firmiter, ubi sunt omnia. Altera est sapientia genuina sanctitatis soror, humanarum divinarumque rerum cognitio, & juxtâ hanc vitæ beatæ transigendæ institutio, de quâ in Proverbiis Salomon: Beatus homo, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentiâ; melior est acquisitio ejus negotiatione auri & argenti, primi & purissimi fructus

Ætus ejus. Præciosior cunctis opibus sapientia, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Siquidem per hanc, uti alibi prosequitur; Reges regnant, & Legum conditores jura decernunt, Principes imperant, & potentes distribuunt justitiam; Orbem terrarum exemplis vitæ & disciplinæ morumque instruit, insigni præstantium rerum notitiâ intellectum imbuit; voluntatem ad ultimi finis consecutionem allectat; quo qui insigniter instituti fuerunt, præter immortalem nominis gloriam adeptam, in consortium filiorum Dei adscripti, finem ultimum consecuti sunt, juxta illud qui elucidant me, possidebunt vitam sempiternam. Tertia ^{Bellica gloria.} est Bellicæ virtutis gloria, quâ quicunque agitantur, illi pro bono communi, pro patriæ salute, pro Regni incolumitate, fortia aggrediuntur, & sine mortis formidine, ad prægrandium rerum executionem sollicitantur impellunturque, non aliâ nisi gloriæ comparandâ, & quæ eam consequuntur, mercede contenti.

Atque hæc est trias illa gloriæ & immortalitatis, quâ quicunque præclari in Orbe Viri unquam claruerunt, sive Domuum illustrium conditores, sive sanctitate & sapientiâ celebres, non nisi hujus virtute ternarii, nobilitatem ad posteros propagarunt. Et mirum sanè est, vel unicum virum sanctitate & sapientiâ, vel etiam rerum gestarum gloriâ inclitum, universam quampiam Domum non solum illustrasse, sed & ad immortalitatem usque exaltasse. Et ut innumera alia præteream. Sit exemplo nobis Illustrissima Domus JOANNIA; Non defuere in iis homines sanctitate incliti, sapientiâ clari, in expeditionibus bellicis contrâ Majoricam, Sardiniam, Siciliam, Neapolin Viri undique celeberrimi. Quæ cum ita sint, jam ad dictarum rerum veritatem demonstrandam, ab ovo, ut dici solet, nobilissimæ hujus Domus originem ordiemur.

SECTIO I.

CAPUT I.

*De origine Domus Joanniae in Græciâ, & de
Imperatoribus, Regibusque hujus Domus.*

Bergam.
lib. 11.
fol. 236.

DUcit Illustrissima Domus Joannia originem & principium vetustate clarissima ex Græciâ, ab Imperatore Michaële Joanne, quem Philippus Bergamus quoque in supplimento sui Chronici universalis, & Philadelphus Munoz in suo Theatro de Nobilitate Siciliae, appellant Michaëlem Amoriensem à civitate superioris Phrygiae Amorio nativitatis suae incunabulis; Michaël quoque Balbus à blæsæ linguae vitio, in Ecclesiasticâ historiâ Baronio teste nominabatur. Erat hic Archistrategus, sive Ductor Exercituum Leonis Imperatoris, Hic Leo nescio, quo fato perduellium conjuratione ex Constantinopolitanâ urbe ejectus, unâ cum uxore filiisque in exilium exactus, ibidem vitam violentâ morte finivit; in cujus locum successit Michaël Joannius unanimi Imperii conspiratione in Imperatorem electus, & in Templo S. Sophiae, à Patriarchâ Diademate Imperiali condecoratus, ab universo populo Imperator Orientis proclamatus fuit 22. mensis Novembris, anno salutis nostrae 820, teste Ignatio istorum temporum scriptore apud Baronium Cardinalem. Erat Michaëli II. Imperatori filius, cui nomen Theophilus, quem anno 824. in consortem Imperii, & post mortem quoque in Successorem assumpserat, quemadmodum habetur ex literis, quas per Legatos ad Ludovicum Regem Franciae Imperatoremque Occidentis dederat, patet; quarum titulus iste erat : *In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, Dei unius & veri, Michaël, & Theo-*

& Theophilus fideles in ipso Deo Imperatores Romani, ad dilectum & honorabilem Fratrem Ludovicum, gloriosum Regem Francorum & Longobardorum: teste Baronio tom. 9. *Annalium*, pagina 572, & 530, dicitur, quod Michael cum filio Theophilo ad Eugenium II. Papam Legatos unà cum sacro Evangelii codice gemmis, pretiosisque lapidibus quàm ornatissimo, prætereà calicem cum patena ex auro obrizo conflata, insertis circum circa ingentis pretii lapidum pretiosorum cimeliis, miserit; inscripto quoque in eo, numero annorum imperii sui, eà intentione, ut ea ad perpetuam memoriam offerentis Sanctissimo & Beatissimo Patri, & Principi Apostolorum Divo Petro conservarentur. Obiit hic Michael Joannes Balbus Imperator hujus nominis II. Primo mensis Octobris, anno Domini 829. anno Imperii 9. & in locum ejus successit Theophilus Ioannes filius, qui ducta in matrimonium Theodora, fæminâ sanctimoniâ clara, & post decem Imperii sui annos & quatuor menses obiit 28 Januarii: antequam verò moriretur, se in lectulo portari jussit ad Ecclesiam Magnauram nomine, & convocato Senatu & Proceribus, Illustribusque civibus, postquam ei tragicas suas calamitates, & catastrophas exposuisset, ab iis pro benevolentia, quâ eum prosequerentur, id unicè expetiit, ut curam haberent tum uxoris, tum filiorum in legitimâ Imperii possessione eos defenderent, quod se præstituros etiam cum sanguinis effusione polliciti sunt; Quæ omnia exactè apud Baronium Tomo 9. pagina 615. à Gennadio Patriarchâ Constantinopolitano in expositione Consilii Florentini sect. 5. descripta reperies; ubi visionem quoque deponit Imperatricis Theodora de salute Augusti mariti sui defuncti à Deo impetrata. Verba Gennadii citato loco sunt: *Provoluta itaque Theodora ad iudicis illius tremendi pedes cum lachrymis deprecabatur pro viro suo, ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier, magna est fides*

Baron.
tom. 9.

M

tua,

*tua, propter te, Sacerdotumque continuas deprecationes conjugi tuo do-
veniam. Eadem nocte, quâ tam ardentem Theodora pro conjugē
suo ad Deum preces effuderat, Methodius Patriarcha vidit An-
gelum in Templum intrantem, dicentem sibi, Episcopo exau-
ditæ sunt preces tuæ, Theophilus enim salutem obtinuit. Theodora
verò Augusta ob vitæ transactæ sanctimoniam post obitum, al-
bo Sanctorum adscripta 11. Febr. solenni festivitate colitur,
elogiisque metallo incisis unâ cum eotypis tum B. Theodoræ
tum Michaëlis III. & sororis Thedæ, magnificentissimè ador-
natis. Vide Baronium citato loco. Porro pro Theophilo post mor-
tem Patris cum adhuc minorennis esset, Imperium rexit
Theodora Imperatrix mater ejus anno 854. Theophilus jam
adultioris ætatis, & Imperio gubernando maturus, in uxo-
rem duxit Eudoxiam Imperatricem, & uti erat martiali inge-
nii vigore præditus, itâ statim comparato exercitu movit con-
trâ Insulam Cretensem, & Thraciam anno 867. deindè redux
Constantinopolim ipso die Pentecostes, ex singulari, quâ pro-
sequebatur Basilium Patricium camerarium suum, eum in fi-
lium adoptatum coronæ Imperialis participem fecit, ut cum
eo unitim Imperii sustineret gubernacula; Verùm uti huma-
næ felicitatis status diù consistere non potest, itâ quoque ne-
scio quibus diffidiis inter Theophilum & Basilium Imperatores
exortis, astutiâ tandem, & vulpino calliditatis astu Photii ac-
cidit, ut suâ ejus, Imperator sententiam de adoptione Ba-
siliû in consortem Imperii revocaret, atque Basiliscum in ejus
locum exaltatum, purpurâ vestitum, coronâque Imperiali
ornatum, Imperatorem proclamaret; undè inter Basilium &
Theophilum atrox mox hostilitas nata est; Basiliscus ob injuri-
am sibi illatam, ingenti conjuratione, nocte intempestiva
cubiculum irruens, Imperatorem Theophilum violentâ manu
trucidavit anno 867. postquam Imperium rexisset 24 annos,
qui*

qui & tyrannica perduellium factione promotus in ejus locum successit. *Basilus*, quemadmodum *Joannes Curopalates*, *Zonaras*, *Cedrenus*, *Baronius* referunt, posito sibi cognomine *Basilus Joannes*, eò quod à *Michaële III. Joannio*, quem occiderat, in Filium adoptatus, Imperiique consortem fuisset; quam historiam fusè quoque descripsit *Ritonius Leontinus* in *historiâ de irruptione Maurorum in Siciliam*, & *Philadelphus Munoz* tom. 3. *Theatri nobilitatis Siciliae*.

Non stitit hic adeò Illustre principium *Domus Joanniae*, quæ uti habuit pro fundatoribus suis, Orientalis Imperii Cæsares, rerum gestarum gloriâ celeberrimos, ità quoque posterioribus seculis nullo non tempore iis claruit. Verùm ne horum Cæsarum insignia gentilitia omittam, sic ea *Philadelphus Munoz* describit; *Spectabuntur in campo argenteo duo dracones coronati viridî colore expressi, sub formâ pugnantium, primus ense, alter clavâ spectabilis*. Post mortem verò Imperatoris *Michaëlis III. Domus Joanniae* posterî rigorem & truculentiam *Basilii* Imperatoris fugientes, unà cum divitiis & opulentiâ pecuniariâ, aliisque rerum pretiosarum cimeliis secum abductis, quidam in *Graciâ*, nonnulli in *Italiâ*, cæteri in *Hispaniâ* tutiores sedes constituerunt, ubi summo splendore, & magnificentiâ viventes, Imperatoriam Domum, à quâ descenderant, quibuscunque poterant modis, conservare non destiterunt, in *Graciâ* potissimum, ubi tunc temporis existerat soror *Calo Ioannis* Imperatrix, & vidua *Alexii* Imperatoris III. anno 1081, quæ nupsit *Gulielmo II. Duci Pullæ* filio *Rogeri III.* uti refert *Michaël Riccius* de *Regibus Siciliae* lib. 1. pagina 129, hisce verbis: *Apuliæ Principatum Gulielmus excepit filius Rogerii, oppida Siciliae cesserunt in Rogerii potestatem, isque Paschali Pontifici sex aureorum millia dedit in nervum belli contra Antipapam Gibertum, pacemque ab eo impetravit; ipse quoque*

Gulielmus Alexio Imperatori Constantinopolitano vitâ functo Calo Joannis sororem in matrimonium sibi duxit, atque in connubii dotem Constantinopolim, præfecturasque Apuliam, Calabriamque, quas Callixto ejus nominis I. qui Paschali successerat abiens commendavit, qui deinde anno 1203, ab Innocentio III. Pontifice Maximo coronam Regni Servix & Bulgariæ accepit; alter Calo Joannes; uti legitur apud Bzovium tom. 3. Annal. folio 107. & post hæc alius extitit hujus nominis Calo Joannes Imperator Constantinopolitanus anno 1357. uti scribit Platina & Ciacconius in vitâ Innocentii III. Pontificis Maximi.

CAPUT II.

*De Translatione Domus Joanniæ in Venetias,
Paduam & Neapolim.*

INter cæteros familiæ Joanniæ posteros, qui ex Græciâ in Italiam, & hinc Venetias transmigrârunt, fit quoque mentio Theophylacti Joannis, cum Venetæ Reipublicæ gubernacula teneret Dux Participassius ad annum 912. Hic quatuor navium tum militibus, tum comeatu, quàm abundantissimè instructarum conductor destinatus erat ad succurrendum Constantino VII. Imperatori, à Bulgaris Adrianopoli obfesso; Erat autem Theophylactus primogenitus Sebastiani Joannii sive Zuan (sic enim Joannes appellare solebant Venetorum sive veteri Gothorum & Longobardorum idiomate) Ducis Venetiarum anno 1173. Principis heroicis planè virtutibus instructi; hic uti erat zelo Religionis, & fortitudine animi eximius, ita quoque Sedi Apostolicæ graviter laboranti magno pietatis sensu in periculoso illo Ecclesiæ schismate, quo Fridericus III. perduellis bellum contra Alexandrum III. Pontificem movebat; Pontifex siquidem Romæ à machinis Friderici minimè securus

securus cum sub peregrini, sive, ut alii volunt, coci habitu *Venetias* fugisset, & per *Gallum* quendam, *Commodum* nomine agnitus detectusque fuisset, mox re ad *Sebastianum* Ducem delatâ, hic nihil non egit, quàm ut eum eo honore, reverentiâ & veneratione exciperet, quam merebatur Papa legitimus & verus *Christi* in Terris Vicarius. Longum foret, totam historiam jam à tot Authoribus descriptam hoc loco reiterare: Sufficiat, *Sebastianum Ioannium* Ducem *Venetorum*, pro eâ qua in Sedem Apostolicam ferebatur, reverentia & veneratione, Pontificem exulem suæ Sedi restituisse, prætereâ navali prælio *Fridericum* Imperatoris filium *Ottonem* devictum subjugatumque Pontifici reconciliaffe, atque ob reportatam in pelago victoriam die Ascensionis Christi sacro solemnem festivitatem desponsationis maris, quæ in hunc usque diem durat, instituisse, atque ab *Alex. III.* ob ingentem meritorum cumulum, primò perpetuo *Venetorum* Ducis titulo, deindè quoq; ingentibus honorum privilegiis, & *Sebastianum Ioannium* Ducem *Venetorum*, filiosque, ob pacem & concordiam Ecclesiæ eorum curâ & sollicitudine restitutam, condecoratum fuisse.

Anno itaque 1205. in Ducali Reip. solio successit *Sebastiani* filius, *Petrus Zuan*, sive *Ioannes*, teste *Sansovino* in *Libro de origine Venetorum*; & refert *Philadelphus Munoz* in suo *Theatro* eum Ecclesiæ *S. Mariæ de Virginibus* dictæ fundatorem fuisse; habebat is prætereâ uxorem *Constantiam* filiam *Tancredi* Regis *Siciliæ* cuius fæcundâ progenie, nullo non tempore in *Venetâ Rep.* viri extitere, tum armorum, tum literarum gloria celebres.

In eodem Veneto Territorio, potissimum *Paduæ* dilatata *Familia Ioannia* anno 1308 dictæ urbis Præfectum habuit *Reginaldum Zuan* sive *Ioannium*, cuius filius *Antonius* in uxorem duxit *Iuliam Colaltam* ex nobilissima familia foeminam, & *Colaltus* quoque reciproco matrimonio nupsit *Mariæ Ioannia* filiæ

Marci Ioannii Procuratoris *S. Marci*, & Architalaffi Classis Venetæ; Florebat tunc temporis & *Albericus Ioannius* celebris Parmensium Capitaneus anno 1342.

Non defuerunt quoque Neapolitano Regno ex antiquissimâ hâc familiâ Viri celeberrimi, quos inter *Balthasar Ioannius*, unus ex Consulibus urbis Neapolitanæ anno 1009, regente Rempublicam *Oligario Stellâ*, sicuti legitur in expeditione quâdam de Consulatus æqualitate, relata ab *Elio Marchione* in *Historiâ* suâ de *familiæ capece*, depromptâ ex *Pomponio Læto antiquario* quem deindè *historiæ* suæ inseruit *Joannes Antonius Sommontius lib. I. pag. 447.* Munoz quoque in suo *Theatro* meminit alterius cuiusdam *Petri Joannii*, tempore *Gulielmi Boni*, Regis *Siciliæ*.

CAPUT III.

De Translatione Domus Joanniæ in Cataloniam, Galliam & Majoricas Insulas.

SI ulla *Hispanicarum* Provinciarum apud Historiographos, celebrem nominis famam affecuta est, sive in iis rerum gestarum gloriam, sive ex fertili solo copiosam rerum omnium ubertatem, sive denique populi multitudinem spectes, illam ego audacter *Cataloniam* esse dixerim; neque diffidebuntur ii, qui *historias* hujus Regni diligenter excoluerint; de cuius etymo nominis variæ agitantur scriptorum opinioniones. Sunt quæ eam à *Gothis* & *Alanis* derivant; uti enim ii ad primum in *Hispaniam* ingressum, eam armorum violentiâ occuparunt, ita quoque ab ipsorum nomine, *Gotalaniam*, ad perpetuam memoriam, appellandam censuere. Quidam verò contrà, hoc nomen ei impositum fuisse referunt à *Carolo Magno Imperatore*, & Rege *Franciæ*, eò quod primus *Catalonia*

Catalonia à
Gothis &
Alanis sic
dicta.

lonia Expugnator, possessorque fuerit *Augerius Catalo*, origine *Germanus*, sic dictus ab oppido *Catalo* in *Aquitaniâ* non longè *Tholosâ* dissito, cujus Præsidem, & Governatorem *Pipini Regis Franciæ* jussu agebat. Alii aliter à diversis accidentibus dictam esse volunt. Fuit autem *Catalonia* omni tempore in *Hispaniâ* fecundissima hominum tum literis, tum exquisitæ nobilitatis, illustrium mater. Erat tunc temporis tota provincia sub jugo *Maurorum*, qui durâ servitute *Christiani* nominis gentem miserabiliter premebant; undè Legatione ad *Carolum Magnum* Imperatorem expeditâ, quâ *Christi* cultui addicti, quibuscunque poterant modis, Religiosissimi Principis animum, ut ad *Maurorum* tyrannidem coercendam, comprimendamque, auxilio subsidioque foret, sollicitarunt, qui tot tantisque devotorum precibus evictus, ingenti comparato exercitu *Mauros* adortus, *Cataloniam* haud fanè magno labore recuperavit. Scribit *Regino* Historicus apud *Zuritam*, Exercitum Imperatoris, ex innumeris gentibus, *Burgundis*, *Austrasiis*, *Bois*, & *Narbonensis Galliæ* Provinciæ, & *Auxitaniæ*, quam *Longodociam* vocant, populis, quin ex *Longobardiâ* accitis copiis, conflatum fuisse.

Catalonia
à *Catalone*
ejus primo
expugnato-
re sic dicta.

Catalonia
celebris ho-
minibus
tum armis
tum literis
conspicua.

Carolus
Magnus
Imperator
Cataloniam
expugnavit
ingenti
exercitu ex
omnibus
gentibus
conflato.

Anno itaque 785. *Girona*, & *Barcinon*, caput *Cataloniæ*, *Carolo* Imperatori & Regi se subdiderunt: Et quamvis postea anno 791. *Mauri* eam novo assultu recuperârint, *Ludovicus* tamen *Pius Caroli Magni* filius, valido exercitu eam denuò è manibus *Maurorum* ereptam suæ jurisdictionis, & solenni pompâ, & triumpho *Barcinonem* ingressus, fecit; ubi & privilegio particulari per instrumentum, (quo *Cataloniæ* prima fit mentio) *Baroniam de Centellas* contulit *Coltaldo de Craon* anno 792. quemadmodum Historicus celebris *Iosephus Pellicerius de Touar in Ideâ suâ de Cataloniâ*, pagina 430. refert, quo libro quoque *Cataloniæ*, nomen antea, & *Romanis*, & de *Gothicis* rebus

Mauri eam
recuperant,
sed *Ludov.*
Pius Caroli
filius eam
denuò expu-
gnavit.

rebus Scriptoribus prorsus ignotum fuisse scribit. In crescentibus verò tunc temporis, magnæ nobilitatis hominibus, tum *Cataloniæ*, tum in aliis Regnis à Regibus eorum acquisitis, inter cæteras celebriores *Domus, familia Joannia* quoque computata fuit; quomodo verò ea in *Cataloniam* penetrarit, aperiam.

Domus Jo-
annia quo-
modo in Ca-
taloniam
pervenit.

Diximus suprâ in secundo capite hujus, persecutione *Basilii Orientis* Imperatoris, *Ioannios* ex *Græciâ* expulsos, alias sedes quærere coactos fuisse, & alios quidem in *Italiam*, ejusque celebriores urbes, *Venetias*, *Paduam*, & *Neapolim*; alios in *Cataloniam* transmigrasse, quos inter ex *Græciâ* in *Cataloniam* profugos, primus fuit *Honorius Joannius*, qui ob stirpis suæ nobilitatem, & heroicas animi dotes, quibus instruebatur, à *Catalanis* mox in Capitaneum contrâ *Maurorum* insultus, jam victoriis celebris, electus fuit, anno 868, quemadmodum refert *Jacobus Marquiles* in *Chronico suo de Cataloniâ*; *Alexander* verò *Joannius Honorii* filius, glorioso patris exemplo stimulatus *Izar* Civitatem *Maurorum* expugnatam sui juris fecit, ex cujus dominio deindè, juxtâ relationem citati jam *Marquiles* & *Munoz*, insigne *Domui Joanniae* incrementum accessit clarissimorum hominum, qui instar muri fortissimi *Maurorum* insultibus se opposuerunt; & fuerunt sequentes: *Honorius Joannius II. Gulielmus*, *Coroila*, *Sanctius*, *Nicander*, *Honorius III. Petrus Berengarius*, *Honoratus*, *Berengarius II. Raymundus*, & *Gulielmus Ioannius*, qui omnes ab *Honorio*, & *Alexandro* filio descendentes mirum in modum se dilatantes, multarum urbium dominio potiti sunt.

Imò quicumque illustrium familiarum *Aragoniae Valentiae*, & *Cataloniæ* origines prosecuti sunt Authores Genealogi, illi familiam *Ioanniam*, sive antiquitatem, sive generis claritudinem spectes, utpotè rerum gestarum gloria reliquis ferè omnes semper prætulerunt, & in hac tempestate remanent

in

in *Cataloniâ* hujus nobilissimæ familiæ Viri præstantissimi, qui ut pietatem & fidem in Regem & Patriam monstrarent, posthabitis propriis possessionibus, Dominiis, Dignitatibus, quin vel ipsâ vitâ perpetuam insignem fortiter gestarum memoriam reliquerunt, inter quos extat *Henricus Ioannius*, Eques Hierosolymitanus, Equestrium Copiarum Ductor, *Josephus Joannius* Equitum Magister, & *Joannes Ioannius*, de quorum gestis lege *Comitem de Peralada* in Libro cui *Titulus Præfagia fatalia*; & *Alexandrum Ros* in *Historia de Cataluniâ desengânada*.

Quemadmodum verò ex fœcundâ Domus propagine Viri ingenio, literis, armisque illustres continuò prodierunt, ità quoque multiplicata jam familia, quisque alibi fortunæ fabricam orditurus in diversa Galliæ, & Hispaniæ Regna Insulasque adjacentes ad invicem separati novas condidère familiæ suæ colonias, atque ut à primis rem exordiar.

Petrus Ioannius alter *Honorii primi* filius, & *Alexandri* frater, relicta *Cataloniâ*, in *Galliam* abiit, ut Imperatori *Ludovico II. Regi Franciæ*, obsequia servitutis offerret. Rex cognitâ Viri prudentiâ atque generoso pectoris heroici vigore, eum Provinciæ *Galliæ Narbonensis* Gubernatorem præfecit anno 884. ubi novam Domus suæ fecit coloniam; ex hâc enim processerunt successu temporis *Nicolaus Henrichettus*, *Theobaldus*, & *Oliverius Joannius* Capitanei clarissimi *Ludovici V. Regis Franciæ* anno 1232. Sic referunt *Munoz* & *Guagninus* in *Historiâ Franciæ*. Sed jam ad *Ioanniæ Domus* in *Majoricis Insulis* propagationem progrediamur.

Cum *Majorica Insula* antiquis *Balearia* dicta, à *Mauris* incoleretur, illa uti littoribus *Hispaniæ* vicinior erat, ità quoque *Mauri* ejus indigenæ continuis excursionibus

N

pyra-

*Propagatio
Domus Jo-
anniæ.*

*Colonia
Domus Jo-
anniæ in
Gallia.*

Baleares In-
sulæ expu-
gnantur.

pyraticisque invasionibus ingentia nullo non tempore maritimis *Hispaniæ* populis damna inferebant, tot calamitatibus modum constituturus serió coacto Primatum Consilio, quid agendum, & quibus modis *Maurorum* furori, machinisque contrà *Christianos* motis obviandum foret, serió secum deliberavit *Jacobus I. Aragoniæ Rex*, determinatumque fuit, *Insulam* validâ maritimæ classis undique comparatæ manu expugnandam esse, quod & brevi, Deo ausibus Regiis adspirante, magnâ felicitate ad votum omnium successit; siquidem expulsis *Mauris* Rex *Jacobus* post *Insulam* in potestatem suam redactam, novam *Hispaniarum* coloniam introduxit. Erat tum temporis in Exercitu nobilissimus Eques *Coma Ioannius*, qui ob insignem, quam in illâ expeditione summâ fortitudine, & laude præstiterat operam, Regi cumprimis charus erat; undè ex meritorum tanti viri recognitione impulsus, eum viginti duarum in isthâc *Insulâ* possessionum Dominum hæreditarium, & legitimum constituit; atque adeò hunc primum fuisse, Historici referunt, qui *Familiam Ioanniam*, quæ jam à 434. annis in hanc usque ætatem durat, continuâ successione in *Balearicis Insulis* propagata fuerat. Quæ omnia fusius prosequitur *Joannes de Ameto* in *Historiâ Regni Majoricæ*.

CAPUT IV.

*De Translatione Domus Joanniæ in Valentiam,
& de Viris Illustribus hujus Domus in Valentino Regno.*

Propagatio
Familie Jo-
anniæ in
Regno Va-
lentino.

Jacobus I. *Aragoniæ Rex*, post *Insularum Balearicarum* acquisitionem ad *Valentiæ* Regnum, pari felicitate conquerendum, animum cæpit adjicere: Anno enim 1234. cum complura jam oppida circumjacentia Regni in suam rede-

redegisset potestatem ipsum Regni Caput adortus, obsidione cinxit anno 1238. quod & feliciter, uti refert *Antonius Beuterus*, auxiliaribus copiis tùm Equitum Ordinis *Templariorum*, tùm Ordinis, qui de *Calatrava* se vocant, expugnavit; quos inter præcipuè eluxit robur & fortitudo, teste *Joanne Sanchez in vitâ Alphonsi*, *Petrus Joannius Magnus* Magister Ordinis Equitum de *Calatrava*, tempore Regis *Jacobi*; & *Rodericus Joannius* Ordinis *Templariorum* Vicarius Generalis. Quæ omnia in *Genealogico Nobilitatis Siciliæ Theatro à Philadelpho Munoz lib. 3. fol. 385.* luculenter describuntur; Jungit hic hosce *Joannios Valentinos* originem suam traxisse à *Petro Joannio*, magno Magistro Ordinis de *Calatrava*, qui Regi *Iacobo* in Regnorum conquisione semper adsiscebat.

In obsidione *Saguntinâ* sub *Aragonie* Rege *Jacobo I.* duo fratres fuisse *Ludovicum*, & *Petrum Joannios*, traditur, qui celebre fortitudinis exemplum posteris reliquere: Siquidem obsessæ Urbis statum recognituri, rustico induti amictu, nec non ad latentis doli suspicionem avertendam recentis tritici fascibus onusti, non tam confidenter, quàm audacter urbem ingressi fuerunt, sed mox deprehensi, ac rigido torti examine, pro talibus, quales præ se ferebant, urbis exploratoribus cogniti, captique, *Turri Herculis*, (itâ vocabatur carcer) inclusi fuerunt, ubi septendio sine cibo potuque commorati, solo spicarum, quas secum portarant frumentorum alimento vitam tolerantes. Verùm miserandum Captivitatis suæ statum considerantes, uti premens necessitas in omnibus ingeniosa esse solet, de modo se ex miserando hoc Captivitatis statu liberandi, anxie consultarunt, cum verò nihil occurreret eorum, quibus exitum sibi facere posse, sperabant præter duos, quos in fasciculis tritici absconderant, pugiones, hisce paulatim murum subfodicare cæperunt, interim quibus

Ludovicus
& Petrus
Joannius
arduum
moliuntur
pro patriæ
salute fa-
cinus.

*Arma gen-
tilitia Do-
mus Joan-
niæ eorum-
que origo.*

omnibus in hostium assumptibus toto conatu repulsandis distentis, uti non erat, qui curam captivorum haberet, ita illis paulatim satis temporis ad perficiendum, quod cæperant fodicationis opus reliquerunt; quod & feliciori sanè successu, quàm sperare poterant, ad finem perduxerunt; aperturâ siquidem tantæ amplitudinis, quæ hominem capere posset, factâ, exierunt, atque inter civium tumultus incogniti, exploratisque priùs viribus, & robore obsessorumque statu, deindè aliis militibus commixti callidè urbem egressi, modum, quo ex carcere evasissent, quæque viderant observârantque in Urbe Regi ordine exposuerunt, rationem quoque, mediaque, quibus & quo loco Urbs expugnari posset, suggesserunt, quorum Consiliis Rex acquiescens, tandem novo & vehementi impetu urbem aggressus, in suam tandem potestatem redegit; undè à Rege summis honoribus affecti, ad perpetuandam rei memoriam, ex gentilitio familiæ scuto sublatâ Aquilâ, duos leones auratos in campo cæruleo, quorum uterque fasciculum spicarum in manibus tenebat, posuerunt; Verùm horum filii successu temporis in varias *Hispaniæ* Regiones dispersi, uti se ex *Ioanniâ Familiâ* esse testarentur, relictis leonibus spiciferis arma sua gentilitia novis differentibusque symbolis pro cuiusque ingenio immutantes, alii in honorem Sancti *Ioannis Baptiste*, ipsam Sancti imaginem, aut loco *Leonis* Angelum vexillo spectabilem, alii in honorem Sancti *Ioannis Evangeliste* Aquilam posuerunt.

Atque ab hisce duobus Equitibus sanè clarissimis *Domus Ioannia* intrâ *Valentini* Regni Metropolim traducta, mirificè se propagavit, diversis Regni statibus, & Dominiis in eorum potestatem redactis, ita quemadmodum supra citati Auctores ferunt, per 300 ferè annos *Ioannia Familia* præcipua
Valen-

Valentinæ urbis, & Regni munera, insigni splendore & magnificentiâ sustinuerunt, atque etiamnum hujus *Familiæ* posterii Comites de *Penalva*, ac Barones de *Tous*, Comites de *Cartet*, Marchiones quoque de *Centellas* in Regno *Neapolitano*, hujus *Joanniæ Familiæ* decorem insigni nominis celebritate, tueri non cessant.

Qui verò ex hac *Familiâ* in Regno *Valentino* Equestri dignitate conspicui Viri superstites floruerunt, fuerunt *Petrus*, *Ioannes*, & *Bartholomæus Joannius*, quorum hic 1336. Quæstoris munere apud *Petrum IV.* Regem *Aragonie*, summâ laude, & satisfactione functus est. *Gulielmus Joannius*, eidem Regi in magni momenti expeditionibus, nec non in conquestione *Cerdenæ* anno 1356, quâ consilio, quâ subsidiis, profuit.

Eminuit & alius *Petrus Joannius*, majoris Justitiæ præses in Urbe *Valentinâ*, anno 1366, cui & nomine Regni ad fidem Regi præstandam pro honorificâ legatione functus, amandatus fuit; Porro in solemni illâ celebratione nuptiarum, quas Serenissimus *Martinus* filius Regis, *Dux Montis Albi*, cum filiâ Regis *Franciæ Perpiniani* anno 1371, instituerat ex præcipuâ Regni *Valentini* nobilitate ad convivii sponsalitii festivitati adstendum, electi fuerunt duo Equestris ordinis Viri Illustrissimi, *Georgius Joannius*, & *Petrus Marrades*, *Pedro Iuan* Cavaliere Valenciano hijo de *Gonzalo Iuan* Sir con gran valor, y fidelidad en *Sicilia*, y en *Neopatria*, al Rey D. *Pedro IV.* de *Aragon*, anno 1382. Erat & alius *Petrus Joannius* in magno illo Ecclesiæ Schismate in anno 1398. Capitaneus militiæ pseudo-Pontificis *Benedicti de Luna*, celeberrimi nominis Viri, habebat is filium nomine *Alvarum Joannium*, qui Patri in officio succedebat.

Porro post mortem *Martini* Regis, ad tumultus & seditio-
nes populi, quæ ex novi Regis electione expedienda exortæ

fuerant anno 1411. ex præcipuâ Regni Valentini nobilitate novem viri, qui dissidiorum causas examinarent, animosque discordes ad quietam, & pacificam electionem disponerent, constituti fuerunt, quos inter unus fuit *Bernardus Ioannius, Dominus de Tous & Canet* : *Zurita* quoque celebris *Hispaniæ* Historicus refert, de *Marci Ioannii* Legatione, quam *Alphonſus V. Rex Aragoniæ* ad *Joannem Regem Castellæ*, anno 1425 instituit, alium ad istiusmodi magni ponderis munus magis idoneum, quàm *Marcum Ioannium* Equitem Valentinum, non invenisse.

Arx Civitatis *Xativæ*, quâ Regnum *Aragoniæ* neque fortio-rem, neque maioribus authoritatis titulis ditatam habuit, huic primus ex *Domo Ioanniâ* præfuit *Martinus Ioannius* anno 1426. cui in officio successit *Petrus Ioannius*, & postea *Martinus Ioannius*, quem *Ferdinandus de Aragonia*, Dux *Calabriæ*, filius *Federici Regis Neapolitani* constitutus anno 1512. *Philippus* frater *Martini Ioannii II. Canonicus Xativensis*, & à *Cubiculis Pontificis Alexandri VI.* fuit anno 1501. fatis functus. Longum foret, si ex hac *Domo* Viros Illustrissimos, qui in Regno *Neapolitano*, *Alphonſo* in bellis gerendis, sub *Fernando Rege Catholico*, & sub *Carolo V.* insignem quâ togâ, quâ ſago operam præstiterunt; de quibus vide *Vicianam & Escolanum in Chronicis*. Extat *Neapoli* in sacello summi Tribunalis, quam *Vicariam* vocant, hodiè epitaphium *Francisci Ioannii*, qui dictum Tribunal, & deindè quoque *Balearium Insularum Regnum* Proregis titulo administraverat, sequenti verborum formâ concinnatum:

Ædiculam hanc refixo orbis Redemptore Petrus à Toledo Neapoli Præses in Regno, & Exercitus Cæsareæ Majestatis Vicarius Villæ Franchæ, & Marcus Vir non minùs Iustus, quàm pius Ferdinando Figueroa, ejus Consiliario tunc auctore Francisco
Joanne

Joanne de Torres à Latere *Consiliario ac Magnam Curiam Vicaria Regente, nunc restituyente, ornatiorēque redolente condidit.*

Ab hoc excellenti Viro prodiere *Carolus Joannes de Torres, Franciscus, Ludovicus Joannius*, horum primus Equestris Ordinis Sancti Iacobi Commendator, primus Comes de Penalva, Capitaneus peditum in statu Mediolanensi; filius verò ejus *Franciscus* unus è Patriciis Valentinis, qui Pater fuit nobilissimi germinis *Honorati Ioannii*, cujus causâ totum hunc Librum concinnavimus, totius *Familie Ioannie* Caput & Princeps, uti testatur *Viciana* in *Chronico suo de familiis Valentie*, parte 3. fol. 150. ubi & dicitur, eum in civitate *Xativa* Sacelli illius SS. *Ioannis Baptistæ, & Evangelistæ* sacri, jus patronatus tenuisse, undè in eo commune *Domus Ioannie* sepulchrum constituit. *Ludovicus Ioannius*, filius *Gasparis II.* Eques Sancti Iacobi Monetariæ rei in Palatio Regio Præfectus compluribus annis terrâ marique *Philippo II.* Regi egregias animi sui dotes sat superque comprobavit. Extant Literæ dicti Regis ad annum 1589. in quibus eum Proregi *Siciliæ*, Comiti de *Alva* ardentè commendat, & est ea quæ sequitur:

Al Ill^{re}. Conde de Alba deliste Primo nuestro Virrey Lugartenente, y Capitan General del Reyno de Sicilia.

EL REY.

Ill^{re}. Conde Primo nuestro Virrey Lug^{te}. y Capitan General, en consideration de lo bien, que Don *Luys Iuan* sobrino de *Honorato Iuan* Maestro que fue del Ser^{mo}. Principe Don *Carlos* mi Hyo (que Dios aya) meavia servido desde el año de 73. en todas las ocasiones de mar y tierra que se ofrecieron hasta la muerte del Ill^{re}. Don *Iuan de Austria* mi Herma-

Hermano, que aya gloria, y havi en dome aora representado el deseo, que tienede continuarlo en esse Reyno, y siendo me justo por lo que por su persona merece, y en memoria de los servicios desutio hazer por el todo loque huviere lugar oi lo he querido advertir por esta y en cargaros mucho le tengais por muy en comandado parale favorecer, y ocupar en las ocasiones, que se ofrecieren de su profession conforme a su calidad, y suficiencia en que vos vieredes que sabra y podra mejor servir que yo olgare delo que por el se hiziere. Dat. en Sⁿ. Lorenzo all de Oct. 1589. yo el Rey.

Gaspar Joannius III. hujus nominis, Patri dignitate non inferior, Arcis S. *Trinitatis* in *Rosas* *Catalaniæ* oppido Præfectus, & Equestris Ordinis B^{tæ}. *Virginis de Montessa*, ejusque Religionis loco Catholici Regis *Philippi IV.* Promagister, Vicarii Generalis munere functus, & commendator in *Alcala de Gibert*, cujus merita prævidens *Philippus III.* & *IV.* frequentes literas ad eum, suæ in Reges suos fidei, ac in sincerâ officiorum, quæ ipsi commiserant, administratione, testes dederunt.

Porro ab hoc *Gaspare tertio* hujus nominis *Ioannio* prodiere *Matthias Ioannius de Centellas.* Ordinis Equitum de *Montessa*, & commendator d' *Alcala de Gibert*, & eximius *Antonius Ioannius de Centellas* Equestris Ordinis de *Calatrava*, qui prædecessorum suorum secutus vestigia, eo semper officiorum splendore à Rege Catholico cohonestatus fuit, quem virtutum ac doctrinæ amplitudo, & munera, quæ magni sanè momenti subiit, veluti jure quodam postulare videntur. Splendet & is etiamnum primariis detentus officiis, Regiam cancellariam administrans, collateralisque uti vocant, Status, & Belli Regiæ Catholicæ Majestatis à consiliis intimis, nec non Camera Regiæ, quam *Summariam* nuncupant,

cupant, Locumtenens, & ob ingentia Viri merita & beneficia Regno præstita modò Marchionis quoque titulo *de Centellas* exornatus, qui quantâ in æstimatione apud Regem Catholicum sit, ex literis ad eum datis patet.

CAPUT V.

De Translatione Domus Joannia ex Hispania in Siciliam.

P*Etrus Arragonia* Rex in occupandis *Sicilia* & *Sardinia* regnis summâ curâ & sollicitudine subjugandis distentus, ut tandem quod intenderat, obtineret, numerosam militum classem adornârat, ad hanc adeò gloriosam expeditionem, cum ferè plerique ex nobilioribus Regni ambitiosè sese obtulissent, quos inter maximè eminuit *Joannes Joannius* ex *Valentiâ* ortus tum rerum gestarum gloriâ, tum heroicarum actionum præstantiâ celeberrimus. Undè *Siciliâ* in potestatem Regis redactâ in meritorum recognitionem, magnis à Rege cumulatus muneribus sedem suam *Messanæ* fixit, ubi genuit filium nomine *Andream*, fortitudine animi Andreas. Patri haud degenerem, cui *Fridericus II.* Rex obres præclarè in bello gestas in feudum concessit statum *Alfani*; qui vitâ functus post se reliquit *Peruccium*, quem & alii *Tuccium* vocant; Peruccius.
Antonius.
Philippus.
Simon. hic genuit *Antonium*, *Philippum* & *Simonem*, qui sine prole Senatoriam dignitatem multis annis gessit in patriâ; *Simon* prius semper *Messanensis* status muniis honoratus genuit *Salvum* & *Tuccium*; *Salvus* Senatoriâ dignitate clarus Salvus.
Peruccius
II.
Jacobus.
Joannes
Paulus.
Angelus. anno 1462. genuit *Iacobum*, *Joannem*, *Paulum* *Angelum* *Ioannios*; *Iacobus* & ipse Senator anno 1517. genuit *Franciscum* dignitatis paternæ successorem anno 1562. Hic ex *Metullâ* uxore genuit *Cæsarem*; & hic ex *Agathâ* filiâ Cæsar,

O

incliti

Franciscus.

incliti viri *Palmerii Franciscum*, qui ex *Corneliâ* filiâ Baronis de *Baunio*, bis Consul in urbe *Messanensi*, tempore quo *Cicala Bassa* pyriticâ tyrannide mare *Siculum* infestans summo *Siciliæ* damno, susque deque vertebat omnia, ad tam perniciosos ausus retundendos in *Archithalassum* electus *Australes* littorum plagas, uti & *Boreales Petrus de Balsamo*, *Marchio de Limina*, unitis viribus validâ 8000 militum manu, fugato *Cicalâ* Regnum ab exitio liberum immuneque reddiderunt. Fuit is deindè inter undecemviros Congregationis *Xenodochii* annumeratus; constabat dicta Congregatio ex præcipuæ nobilitatis Viris, numero undecim, undè non incongruè undecemviri dicti, iisque Legibus muniebatur, ut neque pater cum filio, neque fratres duo, neque gener aut focer ei aggregari posset, & præsidebant duo summa Capita, *Prorex* & *Archiepiscopus Loci*. Sed ad rem nostram.

Congregatio
Xenodochii
Messanæ.

Franciscus
genuit Pal-
merium.
Cæsarem.
Antonium.
Andream.

Congregatio
Stellæ qua-
rante.

Genuit *Franciscus* hic quatuor filios, qui in eximios Viros evaserunt, scilicet *Palmerium*, Baronem de *Solazzo*, *Cæsarem*, *Antonium* Equitem *S. Joannis Hierosolymitani*, & *Andream*, *Palmerius* præter honorifica quibus in patriâ fungebatur officia, *Generalis armorum Capitanei* munus obibat, deindè *Princeps Congregationis Stellæ*, quæ facultate Regiâ instituta fuit sub nomine *Stellæ Orionis*, quem primum *Messanæ* fundatorem *Historia Sicula* coniicit; cujus caput primum fuit *Vincen- tius de Bononia* *Marchio de Marines*, & tunc *Urbis Messanensis* *Archistrategus*. Secundus fuit *Petrus Marchettus* Baro de *Veria*. Tertius, *Jacobus Merullus*. Quartus *Petrus Lenza* Baro de *Moyo*. Quintus *Vicecomes Rizzo*, Baro de *Muys*. Sextus *Petrus Balsamus* *Marchio de Limina*. Septimus *Joannes de Marchese*. Octavus *Remondus Morchetti* Eques *Melitenensis*. Nonus *Andreas de Ordoino*, *Marchio de Sorito*. Decimus *Petrus de Moncada* Baro de *Saponera*, & complures alii ex *Equestri nobilitate*

te Viri, quorum officium erat, auxiliaribus undique adscitis copiis, civitatem ab hostium insurgentium vexationibus liberare.

Palmerius honorificis decoratus primi ordinis in *Messanenſi* Civitate officiis, ex tribus uxoribus nobilitate illustribus, *Isabella Gioeniâ*; *Feliciâ* filiâ *Bartoli Avernae*; *Annâ Mariâ* *Baronissâ de Solazzo*, filia *Francisci del Iudice* & *Agatâ Mariâ Minutuli*. Ex secundâ genuit *Franciscum*, qui puer adhuc defunctus fuit; Ex tertiâ suscepit *Franciscum* & *Andream Ioannios* & alias sex foeminas. *Andreas* Eques Ordinis *Sti. Ioannis Hierosolymitani* præclare semper & fortiter in expeditionibus maritimis se gessit. Porro *Tuccius II.* genuit *Nicolaum*, qui *Messanae* Iudicem egit, & *Joannem*, qui Senatorem ejusdem Urbis, & *Antonium* anno 1496. *Nicolaus* genuit *Marianum*, *Antonium* & *Metullam*. *Marianus Nicolaum II.* *Bernardum* & *Sebastianum Scipionem*.

Ex *Scipione Joannio* & Uxore ejus *Brigidâ Justinianâ* suscepti fuerunt, *Dominicus Princeps di tre Castagne*, & *Placidus Princeps di Castrorao*, *Dominicus* in Uxorem duxit *Hieronymam Selvarezzam*, ex quâ suscepit *Scipionem*, *Placidum*, *Vincentium*, *Joannem Equitem Hierosolymitanum*, *Teresiam*, quæ postea cessit in matrimonium *Petro de Moncada Principi de Monforte*, & *Comiti di Sampero*, & alias duas filias.

Placidus Princeps di Castrorao in uxorem duxit *Antoniam Rao*, ex quâ suscepit *Vincentium Principem* postea *di Castrorao*, *Josephum* & unam foeminam. *Salvus Joannius* genuit *Joannem Paulum*, & *Angelum* nobilitati inclitos; *Ioannes Paulus* semper carus fuit *Hugoni de Moncada*, tunc temporis *Proregi Siciliae*, quem & ad componendas *Messanenſis Civitatis* discordias, Legatum misit. A quo deinde producti fuerunt *Ioannes Arrigo*, *Erricus*, & *Nicolaus Eques Hierosolymitanus*,

Palmerius
genuit ex 3.
Uxoribus.

Ex 2. *Franciscum*.

Ex 3. *Franciscum Joannem*.

Tuccius II.
genuit

Nicolaum
Joannem.

Antonium
Marianus

genuit.
Antonium
Metullam.

Nicolaum
II.

Bernardum
Sebastianum.

Scipionem
hic.

Dominicum
hic.

Scipionem
Placidum.

Vincentium
Joannem

Teresiam
Placidus

genuit *Vincentium*.

Josephum
& foeminam.

Salvus Joannius
genuit.

Joannem
Paulum,

Angelum
Joannes

Paulus ge-
nuit.

Joannem
Arrigum:

Henricum
Nicolaum.

Joannes
Arrigo
genuit.
Julium.
Cæsarem.
Marcellum
hic.
Joannem
d' Angelo
ex hoc
Petrus Jo-
annius,
qui propa-
gavit Fa-
miliam in
Panorma.
Anno 1570.

qui in expeditione *Zerbenſi* dum fortiter pugnaret, vitam glorioſâ morte finivit. *Ioannes Arrigo* genuit *Iulium, Cæsarem & Marcellum*; hic genuit *Ioannem d' Angelo*, ex quo prodiit *Petrus Ioannius*, & ex hoc *Ioannes*, à quo familia *Ioannia* in *Panormitanam Civitatem* traducta inter præcipuas dictæ urbis Domus nobilitate ſemper eminuit, & matrimonii ſplendore, & officiorum, quibus fungebantur dignitate.

Quomodò verò hæc familia ſeſe in *Regnum Neapolitanum* extenderit, ex Authoribus paulò antè allegatis manifeſtum faciemus. Sic itàqueres ſeſe habet.

CAPUT VI.

De familiæ Joannia in Regnum Neapolitanum Translatione.

Propagatio
Familiæ
Joannia
in Regnum
Neapolita-
num.

Gaspar E-
ſcolanus in
Hitoriâ
Valentia.

CUM Reges *Arragonia* multorum annorum decurſu varias in *Italiam, Siciliam, Sardiniam* ſuſciperent expeditiones, accidit ut bellicæ gloriæ ſtimulis impulſi complures ex equeſtri nobilitate Viri Regiæ Claſſi ſe jungerent, quos inter & *Joannios* fuiſſe, qui *Siciliâ & Neapoli* à Rege *Arragonia* in poteſtatem redactâ, amœnitate & ubertate locorum allecti, ibidem ſedes per varios Matrimoniorum contractus figentes, tandem exarchatum adepti ſunt. *Gaspar Eſcolanus in Hitoriâ Valentinâ*. Tambien inquit quedaren heredados desde eſtas guerras de el Rey don *Alonſo* otros muchos Cavaleros Valencianos en el Reyno de *Napoles* por ſus azañas; de los quales hemos echos comemoracion en eſta Decada, pero por quanto de algunos de jamos de haçerla por no tener noticia, quando tratavamos de ſus linages los inxiriremos aqui, en compaña de ſus connaturales y payſanos. Deſtos fueren

Fol.

Joan
pro
mi
an
fub
A

24

7-
a-

6.

5

2.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

EDWARD

fueren los exarques , *Monforios* , *Juanes* , y *Ciscares*. Los exarques posehen asta , aora , la Baronia de *Lauria* , y el Baron que oy es hacafado con hiia del conde de la *Saponara de la Casa de Sanseverino* : Los *Monforios* , que por corruptela llaman en *Italiano Monfolinos* , han tenido grande estado ; que entaria mas de quince mill ducados al año , y fue el ultimo de esta Casa , *Don Ferrante de Monforie* , que murio en nuestros dias y se acavo en el la Linea masculina , Los del apellido de *Juan* , que daron *Castellanos del Castillo de Cosencia* , y sus decendientes son oy de las mas calificadas familias de a quella ciudad , finalmente los *Ciscares* tuvieron muy grandes heredamientos , y la caveza dellos fue Conde de *Ayelo* por alla.

*Exarchatus
primi fue-
runt Mon-
folini, Jo-
annii, &
Ciscarii.*

Sed hæc omnia fusiùs demonstrare possem, si & temporis angustia , & vastitas Operis non obstarent ; quare qui ea penitiùs nosse desiderabit , is legat *Gasparem Escolanum in Historiâ Valentia , Catalaunia , & Majoricæ Tomo 2. lib. 3. cap. 5. col. 336. Comitem de Peralada in Libro de præsagiis fatalibus Catalaunie cap. 13. pag. 120. Alexandrum Ros in libro intitulado Cataluna desengañada pag 450. Philadelphum Munoz in Theatro Genealogico Siciliae p. 1. pag. 384. Escolanum in Historiâ Neapolitanâ & Valentia Tomo 2. l. 9. c. 34. ubi & recenset insignes ex familiâ Joannia viros , Petrum Joannium Magistrum Ordinis de Calatrava ; Rodericum Joannium Equitem ex Ordine Templariorum & Vicarium Magni Magistri ejusdem : Franciscum Equitem Ordinis Sancti Jacobi, qui & Regentem egit Magnæ Curia Neapolitanæ , quæ Vicaria dicitur ; deindè quoque Prorex & Capitaneus generalis Regni Majoricæ , ubi defunctus est. Zurita prætereà nobilis Hispaniæ Historicus l. 13. Annalium fol. 120. refert : Marci Joannii Legationem , quam fecit Alphonfus V. Rex Arragoniæ*

*Authores
qui de tran-
slatione Fa-
milie ege-
runt.*

*Petrus Io-
annius.
Rodericus.*

Franciscus

*Zurita
Chronista.*

Marcus Jo-
annius Le-
gatus ad
Regem Ca-
stellæ,

Honoratus
Joannius.

Ludovicus.

Gaspar.

Ultimus hu-
jus fami-
liæ Dom.
Antonius
Joannius
Marchio de
Centellas.

ad *Ioannem Regem Castellæ*, usus Oratore *Marco Ioannio* ad
tanti momenti legationem unicè idoneo. Refert & *Munoz*
eximium hujus *familiæ* virum & Equitem *Ordinis de Montesa*,
commendatorem *Alcalæ* & Vicarium generalem Regis *Phi-
lippi IV.* Veruntamen hos inter omnes, veluti inter viburna
cypressus, rerum gestarum gloriâ **HONORATUS JOANNIUS**
Caroli II. Hispaniarum Principis Magister & Episcopus *Oxo-
mensis* in Orbe emicuit, cujus solius causa hujus operis ar-
gumentum occæpimus. Hic fratrem habuit *Ludovicum* Equi-
tem *Ordinis S. Iacobi*, multis magnisque officiis à Rege Catho-
lico condecoratum; ab hoc prædiit *Gaspar Ioannius* patri digni-
tate haud impar, Equestris *Ordinis Beatæ Virginis de Montesa*
ejusque loco Regis Catholici promagister, & ab hoc eximius
ille *Antonius Ioannius de Centellas* prædiit: Hic prædecessorum
suorum secutus vestigia perhonorificis semper à Rege Catho-
lico officiis cohonestatus fuit, eaque virtutum ac doctrinæ am-
plitudine, quam officia quibus fungitur, tanti momenti, jure
quodam postulare videntur, & in Neapolitanâ curiâ in hunc
usque diem splendet. Verùm ut veritas rei luculentius pateat,
hîc nonnullas Regias literas apponemus, ex quibus magna
illustrissimi viri talenta, ingensque Regiæ Majestatis de eo
concepta existimatio meridianâ luce clarius patebunt.

*Literæ Regiæ ad Antonium Joannium
de Centellas.*

EL REY.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto
vuestra Carta de 28. del pasado, en que me dais quenta del
estado, que tiene la visita de la Casa de la Generalidad de
esse Reyno, que os mandè cometer el año de 1651. como
están

están satisfechos todos los acreedores Censalistas, y otros muchos de aquella Casa, y que con el arrendamiento, que se hà hecho de los derechos viejos, se pagaran en adelante las pensiones de los censales dia por dia, como fueren cayendo, con que los censales, y Alvaranes se han reducido à su antiguo credito, y estimacion, y que quedais continuando algunas execuciones, y causas que ande producir considerables efectos; Y porque en carta à parte se os invia la orden, que me pedis, para librar a los Diputados una partida que ay en dinero, y otra en Alvaranes, en esta Solo se ofrece deçiros, que lo que aveis obrado es muy conforme a las experiencias, que tengo de vuestro cuydado, y direccion, porque os doy muchas gracias, y os encargo, y mando lo continueis, paraque se saquen los efectos, que deçis, y yo espero en que me servireis. Dat. en *Aranjuez*. a 8. de Mayo. 1654.

Rex gratias ei agit de visitatione regni Valentiae, summa vigilantia & integritate peracta.

Yo el Rey.

EL REY.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase recibido vuestra Carta de 9. de este, en que me dais quenta de la visita, que vos como Regente en essa mi Real Audiencia, y el Prior de *San Miguel de los Reyes* haveis hecho en el Collegio de *Corpus Christi* de essa Ciudad, y por lo que se hà dispuesto acerca de su gobierno, adorno, y augmento no solo en renta, sino tambien en el numero de Collegiales, Becas, y Cappellanes, se conoçe vuestro cuydado, y assi lo apruebo y os doy gracias por ello. Dat. en *Madrid*, à 18. de Junio. 1655.

Gratias agit de optima informatione, qua Regens de statu regni certiorum facit.

Yo el Rey.

EL

EL REY

*Gratias agit
de aliis no-
gotiis rectè
expeditis.*

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto vuestra carta de 8. de este, en que me dais cuenta de lo que vais obrando en la visita de la Generalidad, y estado que tiene su desempeño, y me pedis licencia para yr librando siete mil libras que ay en la Tabla, procedidas de diferentes efectos de la visita à los Diputados, y a suelta suya como fuere necesario para pagar a los acreedores, y despues de daros gracias por el cuydado con que procedeis en estas materias, os concedo en virtud de la, presente la licencia que pedis para librar a los Diputados las referidas siete mil libras para la paga de los acreedores. Dat. en *Madrid* à 17. de Julio 1657.

Yo el Rey.

EL REY

*De visita-
zione pera-
la gratias
agit Rex.*

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto vuestra carta de 5. del pasado, en que me dais cuenta de todo lo que haveis obrado en la visita de la Casa de la Generalidad del Reyno de *Valencia*, que os mandè cometer el año de 51. que hà parecido aprobarlo, y daros gracias por el cuydado, y Gelo con que aveis procedido en esta Comission, que lo tendre presente en todas ocasiones. Dat. en *Madrid* à 6. de Nouiembre 1660.

Yo el Rey

*Antonii
Joannii de
Centellas
commen-
dationes.*

Sed jam audiamus quam informationem Regi Catholico de magni hujus Viri naturæ dotibus ad ulteriorem ejus promotionem dederint primi consilii Assessores & Proreges *Valentie*, quorum nomina sequuntur.

CON-

CONSULTAS

*De los Señores*VIRREYES *de* VALENCIA

El Exmo Señor Conde *de Oropeña*, y *de Alcaudete*, Marques *del Villar*.

El Exmo Señor Duque *de Montalto*, y *de Vyvona*, Principe *de Paternò*.

Calificando los Servicios

Del Regente D. ANTONIO JUAN de Centellas.

Señor.

DOn Antonio Juan de Centellas Cavallero del habito de *Calatrava* vino del Collegio de *Obiedo* uno de los quatro mayores de la universidad de *Salamanca* à servir la plaza de Oydor Criminal de esta Real Audiencia, y ascendio despues a la Civil, que oy sirve juntamente con la de Afessor Real en la Orden *de Montesa*, y Consultor del Tribunal de la Santa Inquisition, y del Maestre Racional : y en el tiempo de mi gobierno puedo assigurar à Vuestra Magestad, que hè experimentado en su persona grande aplicacion de suelo, inteligencia, y cuydado para todas las materias, que han corrido por su cuenta, assi las peculiares de su oficio, como las extraordinarias, pues intervino con no pequeña utilidad del Real servicio en la Junta, que formè para el desempeño de la ciudad, y con no menor trabajo, y

P

peligro

*Informatio
Proregum
de moribus,
vitâ, habi-
litate ad
Regem da-
ta.*

*Officia per-
honorifica
Antonii Jo-
annii de
Centellas.*

*Cura, dili-
gentia, in
exequendis
negotiiis.*

*Tempore
contagiosa
luis Anto-
nii Chari-
tas.*

*Merita
Gasparis
Juan Anto-
nii Patris,
& Honora-
ti Joannii
Ludovicus
Avunculus
Antonii.*

peligro en la que se hizo para las disposiciones concernientes a la sanidad en el tiempo del Contagio; Serviendo entonces el oficio del Regente por ausencia del propietario, y el año pasado salio a la frontera deste Reyno, ocupando Cerca de mi persona el puesto de Auditor de la Capitanía General, y en todos estos empleos, y en las demas ocasiones, que se han ofrecido en este tiempo tan calamitoso ha procedido siempre con entera satisfacion mia, y muy como se podia esperar de su capacidad, y de las obligaciones de su sangre; por lo qual, y por los servicios de Don *Gaspar Iuan* su Padre Lugartheniente General de la Orden de *Montesa*, de D. *Honorato Iuan* Hermano de su Abuelo Obispo de *Osma*, y Maestro del Serenissimo Principe Don *Carlos*, y por los de Don *Luis Iuan* su Tio, de que se halla heredero, le tengo por merecedor de qualquier honrra, y merced, que Vuestra Magestad fuere servido de hacerle, como tan justamente se la prometen de la Real Grandeza de Vuestra Magestad los que llegan a sus pies apadrinados de tales meritos, y tan ventajosos servicios. Guarde Nuestro Señor la Real Catholica Persona de Vuestra Magestad como la Christiandad à menester. Real de *Valencia* y *Marso* 16. de 1649.

El Conde de Oropeña, y Alcaudete, Marques del Villar.

Señor.

Don *Antonio Iuan de Centellas* Regente de la Real Audiencia deste Reyno, es sugeto de la calidad, letras y experiencia, que varias veces tengo insinuado à Vuestra Magestad, y en el tiempo de mi Gobierno hà asistido con particular atencion, y fineza non solo a las obligaciones de su puesto, pero à quan-
tos

tos empleos se le han encargado del servicio de Vuestra Magestad, mostrando siempre particular desuelo, y fineza en el, por cuya atencion me hallè obligado a representar à Vuestra Magestad sus muchos servicios en la forma que hiçe para la Fiscalia del Supremo Consejo de *Aragon*, y oy de nuevo los acuerdo à Vuestra Magestad, suplicandole con todo rendimiento, hal-
len en su Real Clemencia la azeptacion, y el premio que mereçen. Guarde Dios la Catholica Real persona de Vuestra Magestad, como la Christiandad hà menester. Real de *Valencia* 13. de Julio 1654.

*Narrantur
magna in
bonum Re-
gni prastia
ab Antonio
Joannio de
Centellas
Officia.*

LUIS de MONCADA.

Señor.

Don *Antonio Juan de Centellas* Cavallero de la Orden de la *Calatrava*, Regente de esta Real Audiencia recurre à los Reales Pies de Vuestra Magestad, suplicandole haga merçed de la Encomienda de *Bexis*, y *Castel de Castells* del mismo Orden, que oy se halla vaca. Entra (Señor) en esta pretension con particulares meritos, y servicios de sus Tios *Honorato Juan* Maestro del Serenissimo Principe Don *Carlos*, y despues Obispo de *Osma*, de Don *Luis Juan* Cavallero de la Orden de *Sant Jago*, y de Don *Gaspar Juan* su padre Cavallero de la Orden de *Nuestra Señora de Montesa*, y Lugartheniente di Vuestra Magestad en ella; anade motivo a la gracia que pide la perdida que hà tenido su casa en la renunciacion, que su Pàdre hizo de las Escrivanias de *Alicante* unico premio de los Muchos servicios del Obispo de *Osma*, en cuya recompensa se le diò la Encomienda de *Alcalà de Xibert*, en el mismo Orden de *Montesa*, haviendo dexado tambien para ello 200. ducados que tenia de renta sobre otras Encomiendas, y haviendo renunciado despues esta

Encomienda en Don *Gaspar Mathias Iuan* su hijo , y hechole vuestra Magestad merçed della , quedò defuanecida por su violenta muerte antes de un año , quedando sin la Encomienda que tenia en recompensa de las Escriptanias sin efecto la renunciacion , que avia obtenido por sus servicios , y sin logro el premio , que Vuestra Magestad fue servido darle por ellos , consideraciones que movieron el Real animo de Vuestra Magestad à mandar se le restituyese la Encomienda , recobrandola con 200. ducados menos de renta de lo que avia gozado.

Don *Antonio Iuan* hà continuado , y continua el servicio de Vuestra Magestad con particular fineza , y atencion en los puestos de Oydor criminal , Oydor civil , y aora de Regente de esta Real Audiencia , hà servido la plaza de Afesor Real en la orden de *Montesa* , de Consultor del Tribunal de la Inquisicion , Consultor del Maestre Racional de la Real Corte , y de la Junta Real de repesallas , hà sido Visitador de la Ciudad de *Origuella* , y de las rentas Reales aplicadas a las fabricas de Yglesias en aquella Ciudad con muy particular fruto en uno , y otro , por su atencion , y desuelo ; Hà asistido en mi tiempo en la Junta , que formè para la materia de servicios , obrando siempre con summa satisfacion en quantas diligencias se le han encargado.

Por todos estos motivos devo suplicar à Vuestra Magestad rendidamente se sirva concederle la gracia , que suplica , pues le juzgotan digno della , y de que la Real Clemencia de Vuestra Magestad premie sus servicios , y los de su cassa , mayormente teniendo esta Encomienda 1570. escudos de pension demas de los cargos ordinarios , que importan 626. sin las nueve lanzas que paga , con que viene à quedar de muy corto valor. Guarde Dios la Catholica Real Persona de Vuestra
Ma-

Magestad como la Christiandad hà menester. Real de Valencia 8. de Otubre 1656.

LUIS DE MONCADA.

C A P . VII.

De Familiâ de Centellas.

Postquam *Ferdinandus* Rex Catholicus absolutum Dominium Regni *Neapolitani* armorum vi, operâ fortissimi & celeberrimi Archistrategi *Gonzalvi Fernandez de Cordoua*, Ducis de *Terra Nova* in *Calabria*, multis terrâ marique contrâ *Gallos* obtentis victoriis acquisivisset, ipsumque *Alphonsum* adoptâisset in primum Regem sub personâ *Joannâ* Reginâ, ipsi quoque unâ Regni *Neapolitani* plenam possessionem attribuit.

Celebrata fuit tam solennis adoptio anno 1420. die undecimâ Septembris in *Castello novo Neapoli*, interveniente tanquam legato Regis *Alphonfi*, *Bernardo de Centellas* Barone di *Nules* in *Valentia*; ita *Pandolphus Colenuchos lib. 5. de Historiâ Neapol.* Hic fuerat Moderator *Alphonfi* Regis, eo tempore adhuc Principis & frater *Petri de Centellas*, Viri celebris, qui fuerat trium Regum Cubicularius & Consiliarius, Generalis quoque Capitaneus *Tiremium Valentie*; *Fernandi* primi Regis *Arragonie*; *Alphonfi V.* primi Regis *Neapolitani*, & *Ioannis II.* Regis *Arragonie*; quæ fusè deducuntur in *Libro Neapoli edito*, cui titulus: *Discettation Legal Historica de el Regente Don Antonio Juan de Centellas, Cavallero del Orden de Calatrava &c. fol. 37.*

Hi duo fratres *Bernardus* & *Petrus de Centellas* descendebant ab altero *Bernardo de Centellas Hispano*, qui anno 1015. titulo *Comitis de Modica* in *Sicilia* insigniebatur, unusque fuit ex iis, qui strenuè in acquisitione *Cerdenæ* se gesserant.

Atque hujus *familiae Centellas* truncus, & principale caput fuit *Cotaldus de Craon*, suam originem à primis *Galliae & Burgundiae* Regibus trahens, filius antiquorum Ducum *Burgundiae*; Hanc familiam propagare primum cæpit in *Cataloniâ* occasione hæreditatis *Castelli, Varoniæ & Vallis de Centellas*, quam ipsi assignavit *Carolus Magnus* Regiis privilegiis munitam Kalendis Martii, anno 792. uti tradit *Philadelphus Munoz* in *Theatro Genealogico de Sicilia* Tomo 1. l. 2. *Barnardus* itaque & *Petrus de Centellas* fratres merebant sub *Martino Arragoniæ* Rege, in expeditione contrâ *Siciliam* susceptâ anno 1392. & sanè celebris illius *Victoriæ Sagunti*, sive *Molviedro* per campestre prælium in Regno *Valentiæ*, obtentæ magna pars horum fortitudini, & in bellando dexteritati adscribebatur; cum *Barnardus* esset Generalis anno 1412. ad faciliorem reddendam electionem, & ad stabiliendam coronam Regnorum *Arragoniæ, Fernando I. & Alphonso Regni Neapolitani*, ipse magnâ sollicitudine peregit negotium. Fuit & hic unus ex tribus Generalibus exercitus, quem *Alphonsus* Rex in succursum *Neapolim* trans mittebat; ut vel hinc pateat, quam semper magnis muniis fuerint à Regibus adhibiti hujus *familiae* Heroes. Sed ut ad *Antonium Iuan de Centellas* revertamur.

Fuit is semper ob eximiam fidem, & rerum summi momenti tractandarum dexteritatem à Rege *Philippo IV.* magni habitus, uti ex superscriptis Authenticis apparuit; undè & in recognitionem meritorum, hoc eodem anno, quo hæc scribo filius ejus *Iosephus Ioannius de Centellas* inter *Aulicos* pueros, quos *Meninos Reginæ* vocant cooptatus, munus obtinet, non nisi primæ dignitatis *Hispanicæ* pueris concedi solitum; Sicuti enim Regi ab ineunte ætate semper adsistunt, ità quoque Regiâ familiaritate assueti, successu temporis, ad primæ dignitatis officia promoventur.

CAPUT V.

Dignitates & Officia.

*Virorum illustrium ex Domo Joannia, quibus
sub Regibus functi fuerunt.*

Tres generales, sive Archistrategi Ordinum Eque-
strium milites.

Petrus Joannius Equestris Ordinis de Calatrava Magi- 1228.
ster.

Rodericus Joannius Templariorum Ordinis Magister. 1228.

Gaspar Joannius Regis Philippi IV. Ordinis de Montesa Pro- 1640.
Magister.

Legati & Oratores Regum.

Marcus Joannius, Alphonsi V. Arragoniae Regis, ad Regem 1425.
Castellae Ioannem II.

Gellarbertus de Centellas, Iacobi II. Regis Arragoniae, ad Al- 1309.
bertum Regem, Neapolim.

Bernardus de Centellas ad Alphonsum V. Regem Arragoniae, & 1420.
ad Ioannam Reginam.

Proreges.

Gilbertus de Centellas, in Sicilia. 1440.

Bernardus de Centellas in Cerdona. 1421.

Gilibertus de Centellas Baro de Nules in Majorica. 1349.

Franciscus Joannius in Majorica. 1620.

Se-

Septem Capitanei Generales diversorum Exercituum.

1015. 1. *Bernardus de Centellas*, Comes de *Modica*, Adquisitor *Siciliæ & Cerdenæ*.
1349. 2. *Gilibertus de Centellas* in *Majorica* Victor sub *Iacobo Arragoniæ Rege*.
1343. 3. *Gilibertus. II. de Centellas* Baro de *Nules* in *Majorica* sub *Petro Rege*. In *Cerdenæ* expugnatione, & contrà *Castellanos*.
4. *Gilibertus de Centellas* Vicarius Regis *Roberti Neapoli*, Vicecomes *Romania*, & Generalis exercitus in favorem *Florentinorum*.
5. *Bernardus de Centellas* Baro de *Nules*, Generalis exercitus in *Regno Valentia*, expugnator Urbis *Mulviedro*, Generalis exercitus in succursum *Reginæ Ioannæ*.
6. *Petrus de Centellas* Baro de *Almediaz* Generalis triremium *Valentia*, sub *Alphonso V.* in acquisitione *Regnorum Sardinia & Neapolis*.
7. *Franciscus Gilibertus de Centellas*, Comes *Olivæ*, exercitus Regis *Alphonfi V.* & Generalissimus *Ioannis Primi*, Regis *Arragonia*.

Officia & Munera, quibus functi sunt apud Pontifices.

Petrus Ioannius Capitaneus Militiæ Pontificiæ sub Pseudopontifice *Benedicto de Luna*.

Alvarus Ioannius Capitaneus Militiæ sub *Clemente VIII.*

Philippus Ioannius Cubicularius *Alexandri VI.* Pont. Max.

Hieronimus de Centellas, Nuncius Apostolicus *Neapoli*.

Oeconomiae Regum Praefecti.

Gilibertus de Centellas Praefectus Oeconomiae Petri Regis Arragoniae.

Gilibertus alter, à Cubiculo Martini Regis Arragoniae.

Bernardus de Centellas à Cubiculo Martini Regis Siciliae.

Petrus de Centellas à Cubiculo Fernandi primi Regis Arragoniae. Alphonsi V. & Joannis primi.

Franciscus Gilibertus de Centellas Comes de Oliva, à cubiculis Joannis I. Regis Arragoniae.

Honoratus Joannius Aulicus Caroli V. Imperatoris.

Christophorus Centellas Marchio de Quirra, Aulicus Philippi III.

Joachimus Centellas, Marchio de Quirra, Praefectus Oeconomiae Regis Philippi. IV.

Moderatores Principum.

Bernardus Centellas Moderator & Magister Alphonsi filii Regis.

Honoratus Ioannius Caroli Principis Hispaniarum Magister.

Episcopi.

Petrus de Centellas Episcopus.

Guilelmus Ramion de Centellas, filius Comitis de Gajano, Episcopus Syracusanus.

Hieronymus de Centellas Archiepiscopus in Neapolitano Regno.

Honoratus Ioannius Episcopus Oxumensis.

Tituli quibus insigniebatur Domus Ioannia.

In Hispania & Italia, Domus seu Familia Ioan. in Valentia, Comes de Penalva, Comes de Carlet, Viri de Tous.

Q

In

In *Sicilia*, Principes de *Trecaſtaneis*, & *Caſtroraio*, familia de *Centellas* in *Valentia*, Comes de *Oliva*, Marchio de *Nules*.

In *Catalaunia*, Comites de *Centellas*, Marchiones de *Quirra* in *Cerdena*. Comes de *Modica* in *Sicilia*, Vicecomes *Romania*.

Neapoli, Marchio de *Cotron*, Comes de *Catanzaro*.

In *Caſtella*, Comes de *Noguera*, & Comes *Palatinus*, &c.

Jungam hoc loco Decretum Reginae *Hispaniae* Regnantis, quo, dum hæc ſcribo, *Antonium Ioannium de Centellas*, ob ingentia merita & beneficia Regno præſtita, Marchionis titulo exornat.

*Copia del Decreto de la Reyna Nuestra
Señora.*

Teniendo confideracion a los meritos y ſervicios de Don *Antonio Iuan de Centellas*, Regente del Conſejo Colateral y Lugartheniente de la Regia Camera de la Summaria de *Napoles*, y attendiendo a ſu antigua Nobleza, y calidad de ſu caſa, le hago merced de Titulo de Marques en a quel Reyno *Daraffe* por el Conſejo de *Italia* en ſu Cumplimiento el Deſpacho que ſe a coſtumbra.

En Madrid 23. Iunio de 1666.

Publicoſe en el Conſejo en 1. de Julio 1666.

Hæc

HONORABILIS JOHANNES GILBERTUS PRINCIPIS DE B...

HONORATUS IOANNIUS CAROLI HISPP. PRINCIPIS MAGISTER.

*Hæc debemus virtutibus, ut non præsentibus
Solum illas, Sed etiam ablatas à conspectu colamus.*
Seneca l. iv. de Benefic. c. 30.

Epigramma Tetraſtychon

I N

HONORATUM JOANNIUM

Grande Decus Hispaniæ.

*Clara tot ingeniis tantâ Domus inclita stirpe
Omnia in hoc unum definit ingenium.
Cur steterint hîc Fata rogas? Hæc perlege, dices,
Ingenium majus gignere non poterant.*

SECTIO II.

De vitâ , moribus , institutis , rarisque naturæ dotibus *Honorati Joannii.*

P R Æ F A T I O.

Temporis
pretium.

Sententia sanè cedro digna , *μηδὲν τιμιώτερον ἢ χρόνος.*
Nihil hominem tempore possidere pretiosius , à naturâ in
humanarum actionum subsidium destinato. Quod si verum est ;
ô quàm angusti sunt fines , quàm strictæ metæ humanæ grandita-
tis ! quàm parvum , & exiguum est dominationis tam fugacis im-
perium ! Si enim tempus contemplemur præteritum , certè illud nil
aliud esse mihi videtur , quàm exanimis præteritarum nunquàm re-
deuntium rerum imago. Si præsens consideremus , id nihil aliud esse
dicemus , quàm quoddam veluti præteritum inter & futurum in-
divisibile momentum , & purum nunc. Futurum censeamus non esse
aliud , quam spem quandam vanam , inanem , & ut plurimum incer-
tam & fallacem , fortunæ cujuscpiam , quam nunquam consequimur ,
phantasma plenum sollicitudinis spe fultum. Quis itaque dicere pos-
set , tempus solùm nostrum esse ? ubi præteritorum memoriam tol-
lit oblivio , præsentium fruitionem mors intercipit , in vanum nos
sperare solatur futurorum ignota nobis certitudo. Nunc & post ,
non nisi momentaneum nobis præstant interstitium ; & ut ille canebat

Non secus ac flumen ; neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest , sed ut undâ impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens , urgetque priorem.
Tempora sic fugiunt pariter pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper ; Nam quod fuit ante , relictum est,
Fitque quod haud fuerat , momentaque cuncta novantur.

Nè

Ne terreare Lector, hâc de temporis fugacitate, prælusione, est qui totius vitæ curriculo, eo perfectè gaudeat, isque est veræ sapientiae cultor, ejusque studiis perpetuò intentus: Sapienti quippè omnes temporum differentiae simul sunt; gaudet enim præteritorum laborum fructibus memoria, vitæ bene beatèque instituendæ ratione præsentis temporis cursum metitur, & providæ mentis actionibus futurorum eventus cautè & circumspectè disponit; ætatis suæ confinia cæteroquin angusta distendit, & quicquid in veterum Historicis præscorum temporum monumentis legit, sive bonum, sive malum, id prosequi, vel vitare satagit, vitam beatitudine confertam agit, amans sibi cœtaneos, amatusque ab omnibus; vitæ antea actæ probitatem ac sapientiæ studium transmittit ad posteros, unicum illustrium virtutum præmium. Hoc veritatis luculentæ argumentum, quod primâ quidem fronte, errore, & vanitate carere non videbatur, maximè in Honorato Joannio, sapientissimo Viro verificatum dicere possumus. Quid enim ei magnum in rebus humanis accidere, aut in tam exiguâ vitæ brevitate humanisque studiis altum videri poterat? cui æternitas omnis totiusque Mundi magnitudo semper sat nota fuit, qui animo semper vigili ità excubabat, ut ei nihil improvisum, nihil inopinatum, nil novum atque idem accidere posset; ità in omnes partes animum intenderat, ut semper videret sibi & locum sine molestiâ & angore vivendi paratum, ut quemcumque casum fortunâ inveheret, hunc aptè & quietè ferret; Quæ quidem sapientia, uti in cæteros eâ destitutos homines non cadit, ità meritò omnium cæterarum virtutum complexum consumabat. Quod jam Deo dante, exponendum duximus.

Solus sapiens gaudet tempore.

Honoratus Joannius, quomodo & quàm bene tempus impenderit.

C A P . I .

*De illustribus Honorati Joannii Natalibus,
studiis, moribusque.*

Valentia citerioris *Hispaniæ*, maritima Civitas, Regni *Valentini* Caput, & Metropolis, & inter cæteras clariores Urbes, quæ vetustate, quæ nobilitate, nominisque celebritate, tum ob divitias & opulentiam, tum ob feracitatem, omniumque ad humanam vitam deliciosè sustentandam necessariarum rerum copiam & ubertatem, nulli secunda, quæ proindè nullo non tempore Historicis grande rerum in eâ gestarum thema dictavit.

Valentia dicta à Veteribus Romanis ad similitudinem *Romæ*, quam *Valentiam* in primâ *Arcadum* expeditione in *Palatino monte* positam, primò *Valentiam* à Latinis, deinde à Græcis Πῶμν, *Roma*, ob robur & fortitudinem, dictam fuisse, in *Latio* Nostro, fusè exposuimus. Quamvis verò complures hujus nominis Urbes in *Hesperia*, *Africa*, *Italia*, *Gallia* reperiuntur, hæc tamen ceu nobile *Hispaniæ* decus, & ornamentum, καὶ τὴν ἑξοχὴν, præ cæteris omnibus post *Romanam Urbem* *Valentia*, sive *Roma* secunda appellata fuit, quam vide & apud *Geographos*, & apud *Urbis* hujus *Historicos* ingentibus encomiorum titulis descriptam.

Ex hac itaque Urbe, tanquam magnorum Virorum seminario, & *Honoratus Joannius* hujus operis argumentum natus fuit 14. Januarii, anno salutis nostræ 1507. ipso die, quo Ecclesia Sancti Honorati transitum celebrat, qui & ei nomen imposuit, sacro Baptismatis fonte tinctus in Ecclesiâ Sancto Nicolao Episcopo Sacrà, juxtà palatium paternum sita. Parens ejus fuit *Gaspar Iuan*, mater *Eleonora Scriva*; De parentis no-

nobilitate, prudentiâ, & magnificis Regni muneribus, quibus semper à Regibus condecoratus fuit, suprâ diximus; Mater ejus pariter ex Nobilissimâ *Scrivarum familiâ* natales suos sortita fuit, quæ ex *Narbona* in *Valentinum Regnum* transplata eximios & magnificos produxit Viros, tùm in *Gallia*, tùm *Hispaniæ* Regno, rerum grandium executores, tùm Legatione ad Reges, & Pontifices, tùm bellicâ expeditione memorabiles, de quibus vide *Vicianam* & *Escolanum Valentiniæ Urbis Historicos*. Fratrem habuit *Gasparem Ioannium*, qui avitæ Domus splendore semper præcipuis *Valentiniæ Urbis* muneribus præfuit; habuit & duas sorores, *Isabellam Joanniam*, quæ nuptui tradita *Seraphino de Centellas*, & *Eleonoram Joanniam*, quæ nupsit *Francisco Borgia*, familia toti Orbi jam celebri ex Civitate *Xativa*, oppido *Valentiniæ* Urbi non procul diffito; Ex quâ *Callistus III. Pont. Max.* originem suam traxit, qui primò nominabatur *Rodericus Borgia*, & fuit assumptus ad Pontificatum 13. Augusti, anno 1503.

Hinc prodiit *Petrus S. R. E. Cardinalis de Catana*, *Franciscus Borgia* Cardinalis *Consentinus Camerarius* & *Thesaurarius Alexandri VI. Pont. Max.* *Iacobus Casa nova*, Cardinalis *de Monte Cælio*. *Mosen Philippus Ioannius*, *Camerarius Alexandri VI. Papæ*. *Honoratus Ioannius*, *Principis Hispaniarum Magister* & *Episcopus Oxumensis*. *Franciscus Borgia*, *Episcopus de Eiano*, & complures alii Viri scientiis, armis, dignitate, & iudicio celeberrimi & illustrissimi; ità *Martinus Vicianus*; & tandem *B. Franciscus Borgia III. Societatis Jesu Generalis*, vir sanctitate & sapientiâ toto Orbe Celeberrimus.

Hic *Honoratus Ioannius* statim vel à teneris unguiculis, tot tantisque animi, corporisque dotibus instructus fuit, ut in eo elaborando expoliendoque, omnes, ut ità dicam, charites ambizioso ministerio, conspirâsse viderentur. Erat enim exi-
miâ

*Forma Ho-
norati di-
gna Impe-
rio.*

*Amans lite-
rarum.*

*Conversa-
batur cum
Viris Sa-
pientibus.*

*Peregrina-
tio.*

*Lovanien-
sium Aca-
demiæ
adit.*

*Magni quos
fecit in his
progressus.*

miâ corporis pulchritudine, cui natura junxerat indolem blandulam, nec non mirâ comitate instructam, quæ ut gratiæ & favoris comites sunt, ità quoque in omnium oculis ferebatur; crescente verò paulatim ætate, potiore hominis partem excolens mentis ad alta semper & ardua, potissimum ea, quæ animum condecorare solent, aspirantis insitam pronitatem exerebat. Quocircà animum ad literarum bonarumque artium studia apponens, tantos brevi tamque luculentos in iis progressus fecit, ut sive humaniorum literarum peritiam, linguarumque varietatem, sive denique altiorum studiorum culturam spectes, nemini esset suæ ætatis secundus.

Et quemadmodum Virorum sapientiâ illustrium conversatione nil ei antiquius, nil optatius, dulciusque accidere poterat, ità quoque ad supremam Sapientiæ coronidem, tam acri calcare instimulabatur, ut veterum Philosophorum exemplum imitatus ad perfectam Sapientiæ acquirendæ normam rationemque minimè se pertingere posse existimaret, nisi conceptam spem Exterorum hominum Sapientiæ studiis illustrium commercio literario solidasset. Undè Sapientiæ amore percitus, relicta patriâ, parentibus, amicis, in *Belgicam Lovanensium* accessit Academiæ, cujus tùm de Theologorum, Philosophorumque, tùm Juris-consultorum exquisitâ doctrinâ, celeberrima fama per orbem spargebatur, ubi inter doctiorum Virorum congressus, tùm ob eximiam, quâ pollebat, ingenii perspicacitatem & præstantiam, tùm ob summam in difficultatibus magni momenti dissolvendis peritiam, tantam nominis celebritatem adeptus fuit, ut non *Belgium* tantùm, sed & *Germaniam*, deindè redux in patriam, etiam *Hispaniam* & *Galliam* admiratione sui repleret. Fuerunt hæc semina in foecundissimum ingenii agrum projecta, quæ eam postea fructuum segetem produxerunt, quam cum admiratione in sequen-

quentibus percipiet Lector. Sed audiamus ea scitè sanè describentem *Lucium Marineum Siculum*, de *Illustribus Viris in Hispania*: Mas *Joan Luis Vives* natural de la ciudad de *Valencia* en qualquier genero de ciencia doctissimo, no veo a quien de vadar ventaja por muy docto que fuesse, porque qual sea en todas doctinas, es testimonio *Erasmo* en sus escrituras, y tambien sus proprias obras, que ha escrito muy famosas. Gran nombre es tambien, y gran doctrina la que se suena de otro *Valenciano*, que se dize *Andres Estraneo*, cuyas obras (que no son aqui publicadas) son avidas por maravillosas de sus familiares, y Varones muy doctos, dizen de mas desto que es *Varon Estoico*, de Sanctas costumbres, y vida muy honesta. Mas a estos dos Varones *Valencianos* que hemos nombrado, *Honorato Iuan Mancebo* muy noble, con grande estudio de dia, y de noche trabaja, seguirlos, y si fuere possible alcançarlos.

In Academia Valentina duos magni nominis Viros Ludovicum Vives & Andream Estraneum, unice Honoratus adhuc puer in studiis suis imitabatur.

Verum hæc omnia veritati conformia esse, testatur *Alphonsus Garcia Matamoros* in suo de *Viris illustribus tum Hispaniæ, tum Valentiniæ Academiæ* potissimum agit, ubi *Ioannium* hoc tenore verborum describit: Nam, ut *Joannem Gelidam* tacitus præteream, quam magno *Ludovici Vives* testimonio, alterum nostri temporis *Aristotelem* liceret appellare; non equidem invitus faciam, ut *Nobilissimi Viri Honorati Joannis Equitis Valentini* illam unam omnium rerum principem doctrinam, quæ sit claro homini digna, atque eo, qui in Republicâ velit excellere, quantum animo committi potero suspiciam & admirer; Siquidem præter

Honoratus omnigenis artibus linguisque instructus.

literas Græcas & Latinas, & eas artes, quibus liberales doctrinæ atque ingenue continentur. Civili etiam prudentiâ usque adeo præditus est, ut controversas merito plusne literæ in hoc homine, an morum compositio, & recta animi moderatio valeant; Sic verò literarum studio & amore arsit, ut multos annos penè puer, procul à domo peregrinatus sit, varias terras ac regiones obierit, sejunctissimas

R

Provin-

Provincias peragravit, multarum gentium ac nationum perlustravit arcana, quæ quantum bonis artibus & disciplinæ Civili attulerint commoditatis, sanè ipse quotidie ostendit in Aulâ Philippi Hispaniarum Principis; quocirca cum tam multa virtutis & doctrinæ hujus Viri, pro foribus Regiæ domus extent exempla, quid Serenissimum Principem nostrum retardet, non statim Carolum dulcissimum filium, hujus cum disciplinæ tum probitati committere. Hæc Matamoros: rectè & sapienter, quæ non possum non approbare, imò admirari in tantillæ ætatis ingenii solertiam.

*Dignus qui
præficeretur
Principi
Carolo.*

*Causa cur
Honoratus
præ ceteris
ad Magist-
rium Prin-
cipis selectus
sit.*

Quam, putas Lector, causam esse, quod in tot Academiis, in tantâ multitudine Adolescentum, in tantâ ingeniorum acerrimorum præstantiâ, in maximâ optimorum Magistro- rum copiâ tanto tradendarum artium studio, tot propositis præmiis ac celsissimis Reipublicæ honoribus, solus tunc tem- poris eminuerit *Honoratus Ioannius*? Hujus rei causam ut pan- dam, dico.

*Præter-
quam stu-
dio virtutis
nulli alteri
mentis rela-
xationi se
dedit.*

Quotusquisque est, qui *Ioannii* exemplum secutus ex seriâ animi applicatione omittat studia delectationis? ludos, jocos, Sermones otiosos, etiam cum intimis & familiaribus deserat? labores susceptos verè toleret, vigiliasque sustineat? vitiorum, quæ juvenum propria sunt, irritamenta devitet, atque insigni quâdam animi moderatione, unico velut honoris Divini, & boni publici scopo sibi constituto studiorum cursum magna corporis animique contentione prosequatur? *Honoratus* no- ster ab ineunte ætate, hortatoribus, aut impulsore aliquo, qui stimulos & calcaria ad studiorum prosecutionem adderent, non egebat, sed naturali suâ propensione, modò virtutis actiones, modò literarum suscipiebat, ut nunquam illum nisi virtutum aut literarum exercitio versantem reperires; sic au- tem tempora vacandi literis & virtutibus partiebatur, ut cum de literis ageret, aut de rectâ animi compositione, virtutum-
que

que studio, voluntas in utramque partem propensa comprobaretur. Quæ omnia insequentibus ex insignium scriptorum monumentis, patefient.

CAPUT III.

De Honorati Joannii ex famâ eruditionis omnigenæ ad Aulam Cæsaream Regiamque promotione.

Honoratus Ioannius ex Belgio aliisque peregrinationibus in Patriam redux, tot è vestigio, tantosque acquisitæ Sapientiæ radios à se diffudit, sibi que tantam nominis existimationem comparavit, ut inter primos sui temporis Theologos, Philosophos, Mathematicos, Jurisconsultos, Politicosque adnumeratus omnium Doctorum calculo, & merito suo primum suæ ætatis in literariâ palæstrâ solium adeptus sit; unde sui splendore luminis illustratâ Hispaniâ, & famæ magis magisque in orbem evulgatæ rumore, Gloriosæ memoriæ Carolus V. Imperator, illum ceu lucidissimum sidus Nobilissimis Aulæ suæ Dynastis accensere non dubitavit: Erat enim moribus adeò blandis, & venustis, tantâ comitate præditus, ut conversatione & modestiâ, variæ eruditionis & politicæ prudentiæ documentis conditâ, neminem non in sui amorem & venerationem traheret; omnis enim ejus cogitatio, motusque animi, aut in consiliis dandis capiendisque de rebus honestis & ad benè beatèque vivendum pertinentibus, aut in studiis scientiæ cognitionisque versabatur. Et inter Aulicos quidem, nonnullos Ethicis præceptis & legibus instruebat, quosdam in arte regnandi politicis, alios polemicis documentis imbuebat, omnes ad virtutum scientiarumque studia excolenda, verbo & exemplo suo animabat, in se, omnium quæ docebat eximiarum operationum prototypon exprime-

Honoratus
inter ætatis
sua Litera-
tos primus
est habitus.

Carolus V.
Cæsar eum
inter Auli-
cos Nobiles
adscissit.

Alios docet
varias ar-
tes.

Nunnius
Gusman,

Sepulveda.

Ludovicus
Vives.

Matamoros
de doctis Vi-
ris in Aca-
demia Va-
lentinâ.

bat. Sed audiamus *Ferdinandum Nunium de Gusman* Eque-
stris Ordinis Divi Jacobi militem, qui in observationibus ad
Plinii Historiam de eo sic loquitur: (*Hujus Correctionis*, (vide-
licet Plinianæ) *auctor mihi fuit Honoratus Janius inter Procere*
Aulicos, majorum splendore, formæ dignitate, singulari doctrinâ,
admirandâ facundiâ, multisque aliis titulis clarissimus, ut maximo
jure videatur natura pretia secundum Platonis doctrinam in Cra-
tylo tantorum ejus meritorum Honorati nomen summo & incom-
parabili Viro indidisse.) Cui subscribit *Joannes Genesius Sepul-*
veda in Scholiis ad Aristotel. de Republ. Honoratus *Jo-*
annius Valentinus vir domi nobilis, Græcæ & Latinæ linguæ do-
ctissimus cum quo propter egregiam ejus eruditionem & humanita-
tem libenter soleo sermones tum familiares, tum etiam literatos
conferre: Ludovicus Vives patriâ Valentinus celebris scriptor
Honoratus, inquit, *Joannius civis noster adolescens ad maxima*
natus, & vivit modò, & peragit quæ cæpit, futurum aliquandò lu-
men nostræ Civitatis.

Cum itaque in Aulâ Cæsaris tanta sapientiæ specimina
monstraret, fieri sanè non potuit, quin merita ejus *Philippo II.*
Cæsaris filio non innotescerent; undè eum amplissimi muneris
honore condecoratum, nemini mirum videri debet Regem
Sapientissimum illum in *Caroli* filii sui morum & bonarum ar-
tium instructorem postmodùm in utriusque emolumentum as-
sumere non esse dedignatum. Nam uti *Matamoros* ait: *cum*
multarum gentium Nationumque arcana perlustrasset, experimento-
que quicquid ad consummatissimæ eruditionis Virum quo vis modo per-
tinere poterat, cognovisset didicissetque, ita iis instructus, quantum bo-
nis artibus & disciplinâ civili attulerit commoditatis, sanè ipse quotidie
ostendit in Aulâ Philippi Hispaniarum Principis; quare cum tam
multa virtutis & doctrinæ pro foribus Regiæ domus extent exempla,
nil sanè Serenissimum Principem nostrum retardare videbatur, quo-
minus

minus statim Carolum dulcissimum filium hujus cum disciplinæ, tum probitati committeret, quemadmodum Philippus olim Macedonum Rex Aristotelem Alexandro filio tantæ Spei Principi doctorem accivit, à quo & agendi acciperet præcepta & loquendi; neque tam est his temporibus Hispania nostra bonis & eruditis vacua & spoliata viris, ut non una Academia Complutensis decem possit pro uno Aristotele magnos & incomparabiles præceptores Carolo puero suppeditare. Hæc Matamoros.

Quomodò itaque in Aulâ utriusque & Philippi II. & Caroli II. ejus filii gesserit, quænam utrique documenta politica præscripserit, in sequentibus opportuno loco patebit. Lubuit hîc addere Literas *Alvari Nunnez Cabeza de Vaca*, in unâ Dedicatoriâ Libri in quo fluminis de la Plata detectio describitur. Sic autem scribit ad Carolum Principem.

Encomendado à dos tan singulares artifices; Como D. Antonio de Roxas, vuestro ayo, y Mayordomo mayor, y Honorato Iuan vuestro Maestro escogidos ambos para sus officios, por manos del Emperador y Rey Principe (nuestros Señores) entre todos los Sabios y Cavalleros de sus Reynos, con tanta diligencia, cuydado, y tiempo Como sus Magestades devian tener en elegir personas tan suficientes, Como para encomendarles la persona Real, criança, y enseñamiento de el mayor successor de la tierra eran menester; porque Don Antonio de Roxas y Velasco, demas de su muy antiguo, y muy illustre linage (que tan grande ornamento es para los que estan tan Cerca de los Reyes) su grande Christiandad, prudencia, modestia, y experiencia en el servicio de las casas y personas Reales, con todas las otras virtudes, y graçias, que son necessarias en Cavallero a quien tan importante negoçio se encomendò; y la larga experiencia, que sus Magestades, de su persona y costumbres tenian por aver servido tanto tiem-

Duo potentissimum in Aulam Principis Caroli seliguntur, magne nobilitatis & sapientia Viri Honoratus Joan & Antonius Roxas.

„po en oficio de tanta calidad, al Rey Principe Vuestro padre, y la buena cuenta que siempre de todo ha dado : con-
„striñeron a su Magestad a q̄. le apartasse de si, y le encargesse
„la criança de su hijo.

C A P U T   I V .

*De sollicitudine Regis Philippi, quâ Carolum
filium suum Honorato instituendum tradidit.*

*A rectâ in-
stitutione
Regis, tota
Regni ad-
ministratio
dependet.*

*Sollicitudo
Regis Phi-
lippi filio
suo Carolo
benè in-
struendo.*

CUM nihil sit tam necessarium Regis filio Regnorum
Hæredi amplissimo, quàm recta instructio, circâ omnia
ea, quæ ad salutem populorum & rectam Imperii gu-
bernationem quovis modo conducere videntur ; cum ab hu-
jusmodi instructione tota videatur pendere Regnorum Salus,
& desiderata Rerumpublicarum prosperitas ; qualibus enim
Princeps moribus fuerit imbutus, quâ animi probitate excul-
tus, tales ad Regis normam futuros populos novimus, juxtâ
triturum illud : *Regis ad exemplum &c.* Cujus exempla, uti
plena sunt omnium Historicorum monumenta, ita ea latiùs
hîc describere supervacaneum duxi. Cognovit hoc magni
momenti negotium quàm optimè Religiosissimus Monarcha
Philippus II. qui filium suum traditurus disciplinæ *Honorati*,
dici vix potest, quàm efficacibus literis, quàm ardentibus
precibus Magistrum ad rectè feliciterque suo fungendum
officio sollicitaverit, quantis promissis egerit, ut filius in iis
potissimùm disciplinis excoleretur, quæ & timorem Dei, &
Religionis amorem connexum haberent, nec non eas virtu-
tes Regias, quæ ad tot Regnorum gubernationem, juxtâ de-
bitas justitiæ leges administrandam unicè conferrent. Quæ ut
luce meridianâ clariùs cunctis compareant, hîc ipsas authen-
ticas literas apponendas existimavi, ut Religiosissimi Regis
pa-

paterna ergà filium instruendum cura & sollicitudo cunctis ad exemplum Regibus patefiat.

Epistolæ Regis Catholici *Philippi II.* ad Honoratum *Joannium* filii sui *Caroli II.* Magistrum datæ, quibus ei identidem filium suum ad omnem vitæ integritatem instruendum commendat.

Al amado nuestro Honorato Juan, Maestro del Infante Don Carlos mi muy caro, y amado hijo.

Litera Philippi ad Honoratum.

EL PRINCIPE.

Amado nuestro, por lo que tengo conoçido de vuestra bondad, y letras, del tiempo que aveys estado en serviçio del Emperador mi Señor, y mio, os he escogido para Maestro del Infante Don Carlos mi hijo, como os lo dira D. Antonio de Roxas. Yo os encargo mucho que trabajays de sacarle tan aprovechado en virtud, y letras como lo deveys à la gran confianza, que yo de vos he hecho en nombraros para cargo de tanta importancia. De la Corunna a 3. de Julio de M. D. LIV. años.

1. Epistola.

Yo el Principe.

PEREZ Secret.

Interpretatio.

Dilecte noster, memor bonitatis & peritiæ literarum, quas callebas illo tempore, quo Imperatori Domino meo & mihi digna præstabas servitia eâ de causâ te in Magistrum Infantis Caroli filii mei elegi, quemadmodum tibi referet Antonius de Roxas, tibi que impono eâ quâ possum sollicitudine, ut allabores omni studio

Sollicitudo Regis de filio rite instruendo.

& con-

& contentione, ut proficiat in virtute & literis, quemadmodum obligaris ob confidentiam, quam tibi exhibeo, atque hoc ipso demonstro, quod te muneri tanti momenti præfecerim. Corunnæ 3. Julii 1553.

Sequitur altera litera Principis *Philippi* Regis ad *Honoratum* filii sui *Caroli* electum Magistrum, quâ *Honorato* denuò curam & diligentiam inculcat, in instruendo filio, methodo facili & captui ejus apta, sollicitatque ad frequentiam literarum, queis de profectu filii cæterisque rebus occurrentibus, Principem certiore redderet.

Al amado nuestro Honorato Juan Maestro del Infante Don Carlos mi muy caro y amado hijo.

EL REY PRINCIPE.

11. Epist.

Desiderat
Rex sapius
informari
de filiis pro-
fectis.

Honorato Juan Maestro del Infante, mi hijo, vuestra carta de xxv. de Agosto he recebido, y holgado de entender que tuviescades salud, y que huviescades comenzado a leer al Infante: yo espero que lo hareys con tanta discrecion, y tan buena manera, que el venga a tomar gusto en ello, y aprovechar como yo deseo: assi os encargo que lo hagays, y que me aviseys particularmente de lo que se ofreciere, porque holgare de entenderlo. Lo que acerca de esto en vuestra carta dezis os agradezco mucho, que siempre conoci lo mismo de vuestra buena voluntad, y obras en mi servicio, y en esto se que lo hareys mejor, quanto va mas en ello que en otra cosa ninguna que se pudiesse ofrecer: lo que mas auria que dezir entenderays de Don Antonio. De Londres a quatro de Noviembre de M. D. LIV.

El Rey Principe.

PEREZ Secret.

Se-

Sequitur tertia litera Regis *Philippi* Infantis data 25 Augusti in quâ multum gaudet literis ab *Honorato* datis de felici studiorum cum *Carolo* filio suo inceptorum progressu, ubi & Magistro Rex præscribit modum docendi, videlicet, ut primò illi prælegat Authores faciles & captui Principis aptos, ne ex altiorum Authorum prælectione Princeps territus unâ cum literis animum abjiciat; Literas Hispanico stylo exaratas suppono.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Infante
Don Carlos su hijo.

EL REY PRINCIPE.

Honorato Juan Maestro del Infante Don Carlos mi hijo, III. Epistola.
vuestra Carta del ultimo de Deziembre recibi, y holgue de entender por ella de la cuenta particular que me days del principio de los estudios del Infante, y del discurso, y orden que pensays tener en ellos; lo que me parece sobre ello es, que por aora a los principios le deveys poner en los Autores mas faciles, porque la dificultad no le espante, o le haga a borrecer las letras; pero en todo me remito a lo que vos mejor os pareciere, pues sabeys lo que a su edad, è ingenio Cumple, y lo mediteys con vuestro buen juyzio, para satisfaceren ello a lo que se pretende en sus estudios, y a mi voluntad, que es la que teneys entendida, y aunque Don Antonio me escribe siempre, toda via holgarè de saber por vuestras Cartas lo que en esto huviere: de Hamptoncurt a vi. de Mayo M.D.LV.

El Rey Principe.

PEREZ Secret.

S

Se-

IV. *Epist.*

Sequitur Litera quarta data *Bruxellis* 2. May. 1556. quâ Rex summoperè lætatur ex literis *Honorati*, queis de Principis in studiorum prosecutione felici progressu Regem instruit.

P O R   E L   R E Y

A Honorato Juan Maestro del Principe
Don Carlos.

E L   R E Y

*Nil gratius
Regi accide-
re poterit,
quam de
filii progres-
su bonum
nuncium
audire.*

Honorato Iuan Maestro del Principe mi hijo, vuestra Carta de xxiii. de Marco recebi, y holguè con ella por las nuevas que me dais de los estudios del Principe mi hijo, y de lo bien que aprovecha, que no avia cosa que me pudiesse dar major contentamiento, que ver que del trabajo que tomays Sale el fruto que yo deseo. El servicio que me hazeys en continuarlo no-es menester dezirloslo, ni menos agradecer lo que escrivis, que aveys holgado de la renunciacion que su Magestad ha hecho en mi favor de todos sus Reynos, pues lo deveys a la voluntad que yo os tengo, y a servos tan buen vassallo, y criado nuestro. De *Bruselas* a 2. de Mayo. M. D. LVI.

Yo el Rey.

Por mandado de su Magestad.

G O N Ç A L O   P E R E Z   *Secret.*

Epist. V.

Sequitur quinta epistola data 27. Julii 1558. quâ Rex postquam intellexisset fidem & exquisitam curam & diligentiam, quam in filio Regio instruendo exhibebat *Honoratus*, eidem mille trecentorum Ducatorum redditus annuos ex
Arch-

Archiepiscopatu *Tarraconensi* & suprà *Lagionensem* alios sexcentos assignat, plura impofterum daturum se exhibet.

POR EL REY.

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe su hijo.

EL REY.

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo, V. Epistola.
vilas cartas que me aveys escrito, antes, y despues de laque
truxo Zorita, y por ellas, y su relacion he entendido el cuy-
dado que teneys del serucio del Principe, y de su estudio, y
exercicio, con que he holgado lo que es razon. Yo os lo ten-
go en mucho servicio, y aunque soy cierto que terneys este
cuydado, Como siempre lo hazeys, os encargo de nuevo
lo continueys, y que me aviseys: y en lo que os toca he teni-
do por bien de hazeros merced de mil y trecientos ducados de
pension, y assentarlos sobre el Arçobispado de *Tarragona*, que
los terneys a proposito, demas de los seyscientos que antes os
avian señalado sobre *Leõ*; y en lo que adelante se ofreciere,
siempre terne memoria de vuestra persona y servicios, para
hazeros la merced que serà razon, y aya lugar. Y quanto a
lo que el dicho Zorita me pidio de vuestra parte: Cerca de
assistir, y estar con el Principe en la Missa, y al rezar, yo lo
vere, y proveere en ello lo que convenga, y sea necessario. De
Mos de Henao a xxvi de Julio. M.D.LVIII.

Redditus
annui assi-
gnati Ho-
norato de
Rege.

Yo el Rey.

Por mandado de su Magestad.

FRANCISCO de ERASSO.

Epistola sexta data Bruxellis 31. Martii 1559. In quâ denuò commendat Principem filium *Honorato*, & præcipit, ut diligenter observent eos qui frequenter agunt, & tractant cum Principe curatque assignatorum reddituum bullam.

P O R   E L   R E Y

*A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe su hijo.*

E L   R E Y.

Epistola VI.

*Vult Rex
ut diligen-
ter obser-
ventur qui
frequenter
cum filio
agant.*

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo, recibí la carta que me escrivistey, en respuesta de la que os escribí con Zorita vuestro Criado, y despues llegó la de X. de Henero, que truxo Santoyo, y por ellas, y lo que de palabra me dixo, he entendido la salud del Serenissimo Principe mi hijo, y lo que passa en lo de su estudio, de que sé, que teneis el cuydado que conviene: y assi os encargo lo hagays, aunque no salga tambien a ello, como seria menester, que toda via aprovecharà; y a Don *Garçia* escrivo previniendole de que mire mucho los que tratan, y comunican con el Principe, que seria mas razon, que lo persuadiesen a esto que a otras cosas.

He holgado de que os determinasedes a mudar abito, como escrivis que lo aveys hecho; porque será mas a proposito para el rezar, y assistir a la Missa, como lo tengo ordenado: escrivireys me siempre lo que os ocurriere, y sucediere.

En lo que toca a los setecientos ducados que os señalamos sobre *Leon*, *Eraso* me dixo lo que cerca desto le escrivistey, y si se huviera acudido por vuestra parte al Cardenal de *Siguença*, se huvieran despachado las Bulas, y aora le torno a escribir que lo haga, para que gozeys de la dicha pensión, desde el dia
que

que el Obispo lleva los frutos de su Obispado, y quanto a los mil y trecientos ducados, que os señalaron sobre *Tarragona*, y pedis se os permutassen sobre *Avila*, es cosa que non se podria hazer, por estar repartido lo que sobre cada Iglesia se ha de poner, y saberlo las partes. De *Bruselas* a ultimo de Março de M.D. LVIIII.

Sequitur Epistola septima *Barcinonæ* data 21. Februarii 1564. In hac epistolâ Rex monstrat reverentiam & obedientiam Sedi Apostolicæ debitam circa approbationem *Honorati* ad Ecclesiæ *Oxumensis* Episcopalis muneris promotionem, quam quia ad desideratum finem sine approbatione *Concilii Tridentini*, tùm temporis durantis, non se posse conducere videret, non obstante sufficientia doctrinæ, quam in *Honorato* Orbis mirabatur; undè ne Concilii legibus & constitutionibus suas præponere videretur, testimonium ab universitate de moribus, vitâ & doctrinâ *Honorati* Concilio transmitti voluit, ut hoc pacto legitima Sedis Apostolicæ & *Sacri Concilii Tridentini* dispositione negotium expediretur; ex quibus hujus Regis verè Catholici pietas & veneratio, quâ erga Sedem Apostolicam ferebatur, luculenter patet. Sequitur epistola.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe Don Carlos su hijo.

EL REY.

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo, *Epistol. VII.*
ya terneys entendido lo que por uno de los decretos del Concilio de Trento se ha ordenado, cerca de los grados, o testimonio de universidad, que las personas proveidas a Iglesias Catedrales

*Obedientia
Regis prae-
stata Concilio
Tridentino
circa appro-
bationem
eorum qui
ad dignita-
tes Ecclesia-
sticas pro-
moventur.*

les han'da tener , y segun al aviso que tenemos de *Roma*, se ha diferido de proponer la Iglesia de *Osma*, a que os tenemos presentado , diziendo , que se ha de satisfazer a este decreto nuevo del *Concilio* , y a las calidades en el contenidas , y como quiera que en vuestra persona , siendo todo ello tan notorio , se pudiera bien escusar otra aprobacion , toda via , porque no puedan por esta causa hazer embaraço , ni dilacion ; y porque Nos tambien queremos , que por nuestra parte no se dexe de cumplir , y executar lo dispuesto en el dicho *Concilio* , Nos ha parecido , que para satisfacer a todo , se de por essa *Vniversitad* el testimonio en el dicho decreto referido , pues le podran dar tan facilmente , y con tanto fundamento , y razon . Y assi escrivimos a la universidad la que va con esta , vos la hareys dar , si os pareciere ser conveniente , y este testimonio se Nos imbiará luego , para que se pueda imbiar *Roma* , y sacar , y despachar este negocio . De *Barcelona* a xxi. de Hebrero de M. D. L X I I I I . años .

Yo el Rey.

FRANCISCO de ERASSO.

C A P U T   V .

De humaniorum Literarum , artiumque tam liberalium , quam illiberalium , quæ in Honorato elucebant , peritiâ.

QUoniam humaniores literas plurimum ad mores formando Principe dignos conferre noverat *Honoratus Ioannius* , omni studio & mentis contentione incubuit , ut omnes tam *Græcos* , quam *Latinos* melioris notæ *Authores* legeret , expenderet , optima quælibet sibi quandoque

que profutura adnotaret. Stylum scribendi Oratoribus proprium assequi omnibus modis laborabat; & quia sine Mythologicâ disciplinâ Oratoriam consistere non posse videbat, & illam toto pectore complexus, apologos fabulasque Poëtarum non ad Physicæ duntaxat, sed & sub tropologico quodam sensuum integumento ad moralis & politicæ Philosophiæ præcepta & documenta translatas, singulari mentis industriâ adaptabat; Undè inter doctos & Literatos, Aulicosque eruditos, de hujusmodi argumentis dum misceret sermones, tanto rationum pondere ratiocinabatur, ut aures unâ animosque omnium ab ore ejus pendentium, heracleaticâ quâdam catenâ trahere videretur. Ad Physicum postea sensum singula veterum de Diis figmenta detorquens ad conjugium cœli & Terræ, ad ingentia, quibus Sol, Luna, Stellæ, elementaris Mundi œconomix, influxibus suis præstant beneficia, cæteraque Naturæ arcana transferebat; adeoque nihil in naturâ rerum occurreret adeò exile, leve & vile, quod non ad invisibilem internumque animæ statum scitè & eleganter, juxtâ intentum analogiæ filum adaptaret; summâ deindè voluptate perfundebatur, si aut numismata veterum, aut ea, quæ ad priscorum Numinum genealogiam, ritus & caerimonias, similiaque antiquitatum, sive *Græcorum Latinorum* ve monumenta spectarent, nonnullas reliquias obtineret; mirabatur eorundem exquisitam in Architectonicis modum & rationem; Sculptoriæ pictoriæque artis specimina, earumque præstantiam intimo mentis scrutinio ponderabat, differentiasque singulorum cum nostris, politissimo limatissimoque judicio discernebat. Undè quicquid in hoc genere esset curiosum, rarum, insolitum, id ad eum tanquam ad totius eruditionis oraculum ex omnibus partibus ferebatur. Sed ne quicquam meis verbis asseruisse videar, hujus rei testem sisto

Celeber-

*Mythologia
studiosissi-
mus Hono-
ratus.*

*Ad Physi-
cum sensum
adaptat fa-
bulas.*

*Numisma-
tum sedulus
investiga-
tor.*

*Varia anti-
quitatum
monumenta
ad ipsum
mittuntur
ex omnibus
partibus.*

Celeberrimum Virum Benedictum Ariam Montanum, qui in quarto libro Rhetoricæ Hispanico metro sic de eo canit.

„Repita con las obras los preceptos,
 „Que agora, ô DOCTO JOAN estan labrando
 „Tus sutilezas en tu pecho blando
 „Donde tu acierto con saber profundo,
 „Forjando agora un Rey, compone un mundo:
 „Da que facil me sea,
 „Permitele al Poëta, que oy emplea
 „Gustoso en fus aplausos, su fortuna,
 „De tantas que en ti ay ciencias, saber una,
 „Con que pueda logrando eternas palmas,
 „Los ingenios luzir, guiar las almas.
 „Y agora en tanto, que pintar presumo
 „Un Orador insigne, un sabio sumo,
 „Tu aspecto imploro, tu exemplar advierto,
 „Permiteme en tu imagen el acierto.
 „Que aunque no pueden bosquejar activos
 „Pinzeles muertos, a Colores vivos,
 „Y escrivir la virtud que en ti se invoca
 „Me niegan Corto ingenio, y arte poca,
 „Con todo, si de mi arte son reparos
 „Tus sombras luzes, tus bosquejos claros,
 „Y fixa vista ofresco a tu semblante
 „Esto sera bastante,
 „O JOAN ILUSTRE, no para que fieles
 „Agoten tus aplausos mis pinzeles,
 „Ni porque yo presuma
 „Al valor de tus prendas darle suma
 „Sino porque en ti exprima mi conçeto
 „El exemplar de un Orador perfeto.

Honoratus
doctus &
subtilis in
tantâ va-
rietate
scientia-
rum, qua-
rum vel
unam pe-
netrare,
laudem æ-
ternam me-
reretur.

Honoratus
Orator per-
fectus.

„Bien

„ Bien abra otros ingenios eminentes ,
 „ De impulsos mas ardientes ,
 „ De musa con mas rayos , mas serena ,
 „ De culto terso , de florida vena ,
 „ Que pasen con aciertos infinitos ,
 „ De tus hechos la copia , a sus escritos ,
 „ A la voz de tus glorias la armonia ,
 „ Y tu gran nombre quieran a porfia
 „ Esplayarle en acentos dilatados ,
 „ Para que te conoscan admirados .
 „ En quanto el Sol enjuga , y el mar baña
 „ Estraños Reynos , maravilla estraña ,
 „ Lidiaran porque logre su esperanca
 „ Fama en tus prendas , lauro en tu alabanca ,
 „ Felices aplicando a rica suma ,
 „ De abundante materia , fertil pluma ,
 „ Sutil voz a alto punto ,
 „ Y anticipado premio a grave assunto ,
 „ Que en ti es forcoso tengan facilmente
 „ La palma en mano , y el laurel en frente .
 „ Mas no por esso quedo acovardado ,
 „ Pondre en menor ingenio , mas cuydado ,
 „ Si alienta mis temores , sutil musa
 „ Ceñida al heroe , y a la voz difusa !
 „ Y con acierto dando a Febo espanto ,
 „ Logra tanto deseo , assunto tanto .

Gratia in
 explicandis
 rebus.

Pari eloquentiâ Ferrantes Caraffa Marchio de San Lucido
 in paraphrasi Italicâ in Lib. 10. Homeri , præstantes Honorati
 dotes summis laudibus confertim prosequitur.

Poi da un saggio Chiron Zunica detto
 Padre di duo famosi Cavalieri

T

Che

*Divinum
quid in o-
mnibus
præbet.*

*Honoratus
honor sa-
pientum.*

*Alvarus
Nunnez.*

*Che serviranlo al Tebro appo il sovrano
Pontefice Romano, à pace, a guerra,
Allevato sarà con somma Cura
Ben, che non sia mestier d'ingegno humano
Oprar in lui, sendo divino in tutto
Che da se stesso oltra c' haurà per scorta
De le scientie il chiaro Siliceo
(Saggio Pastor pui degno di Toledo
Chè l' gran Pontificato à de la Spagna)
Aprenderà ogni scienza, ogni arte
Pur ch' una volta sol oda parlarne*

Et haurà seco IL CANDIDO & GENTILE

HONORATO GIOVANNI HONOR DE I SAGGI

*Et con quel tratterà la sovra humane
Scienze, & con qui chiari ingegni elatti
Ch' amici fian de le virtute sovrane,
Et oltra l' arme e le scienze illustri
Gioia haura di vedersi sempre intorno,
Consoli, Detta tori impressi in oro
E, Cavalieri d' HONORATO grido
Sculti in nobil metallo, e Imperadori, &c.*

*Alvarus Nunnez in Dedicatoriâ Literâ Libri, quæ de dete-
ctione fluminis argentei in Paraguavia agit, illum artium &
scientiarum peritiâ omnes sui ævi Literatos superasse dicit.
Verba Hispanico idiomate adnecto.*

„ Con el mismo zelo eligieron sus Magestades a HONO-
„ RATO JUAN a quien encomendaron el enseñamiento y
„ erudicion de V. A. por tener conocida su mucha Christi-
„ andad, virtud y letras de los muchos años, que en sus casas
„ Reales ha servido, y particularmente el Rey Principe
„ nuestro Señor en sus estudios; el qual despues de ser Caval-
„ lero

lero muy Conocido del antiguo linage de los *Iuanes de* <sup>Cognitione
& Peritiâ
literarum
omnes sui
avi Litera-
tos superat.</sup> *Xativa*, y de tener grande Cumplimiento de bienes natura-
 les: su ciencia en todo genero de letras, es tanta y tan rara,
 que todos los verdaderamente doctos de este tiempo *Italia-* ^{cc}
nos, Alemanes, Franceses, Flamencos, Ingleses, y Españoles admi-
 rados han dado testimonio de su muy peregrino ingenio, y
 de el mucho y hondo Connoçimiento, que en los Autores ^{cc} *Omnigena
scientia in-
structus.*
Griegos, y Latinos, y en la Filosofia natural, y moral, y
disciplinas Matematicas tiene: en todas las quales, como
 si las huviera aprendido en el tiempo de los antiguos (que
 ellas mas florecieron) satisface escribiendo, y hablando
 en ellas con la sinceridad de el estilo de los antiguos, a las
 particularidades, que solo en aquel tiempo, y de aquellos
 sus singulares Autores se podian satisfacer con tanta llaneza,
 y perspicuidad, que los que le oyen, si saben las ciencias
 van satisfechos, y sino las saben, las entienden, como si
 fuesen cosas muy vulgares, y llanas, y de entre manos. Por
 lo qual su conversacion es de grande gusto, y utilidad para
 todos los que le oyen, y muy abundantes de exemplos, y
 de grande erudicion; porque hablando familiarmente trae
 cosas de Autores muy aclaradas, que en ellos eran muy difi-
 cultosas; y no menos ciencia que esta tiene en los negocios
 humanos, en los quales por ser muy prudente, usa de la sub-
 stancia de las letras, sin que ellas parezcan; todo lo qual V.A.
 experimentara en sus estudios, y ya se comienza a ver en su
 aprovechamiento: y assi libre de la dificultad, y aspereza de
 los principios por ser enseñado por Maestro de tantas letras,
 prudencia, y juyzio) llegara facil, y suavemente al colmo
 de la Christiandad, y ciencias, que su docil y excelente in-
 genio va, y sus Magestades desean, y estos Reynos han me-
 nester: Tales personas Como estas, y de tales dotes de inge-

*Auditur ab
omnibus li-
benter ob in-
genitam illi
facundiam
& in expli-
candis re-
bus cetero-
quin diffi-
cilibus, elari-
tatem faci-
litatemque.*

*Deus vido-
tur Hono-
ratur Prin-
cipibus e-
rudiendis
dedisse.*

nio, y animo, convenia que Dios dieſſe en el tiempo que dio a V. A. para que guiaſſen ſu perſona, y anima, y le compoſieſſen, y ordenaſſen de claras, y eternas virtudes. &c.

C A P U T   V I.

De egregiâ Honorati in Theologicis & Philoſophicis Studiis peritiâ.

*Theologiam
juris pru-
dentia jun-
git.*

*Nodos diffi-
cultatum
in quâvis
ſcientiâ ſol-
vit.*

*Oraculum
Literato-
rum,*

Quemadmodum *Honoratus Joannius* in humanarum literarum ſtudia, itâ & in Philoſophicas & Mathematicas diſciplinas veluti pondere quodam ferebatur, quia tamen illarum Ope finem ſuum conſequi minimè ſe poſſe videbat; hinc ſummâ mentis contentione Divinarum Literarum ſcientiam humanis civilibuſque itâ arctè connexuit, ut in unâquaque omnibus penè docendi explicandi-que peritiâ ſuæ ætatis Doctõribus palmam præriperit; Quod vel inde patet, quod ad eum tanquam ad omniſcium Sapientiæ oraculum, difficillimarum quæſtionum nodi, tum ex Theologicis, tum ex cõterarum artium & ſcientiarum latifundiis, à doctiſſimis & magni nominis Viris, nec non librorum ſplendore illuſtrium diſſolvendi tranſmitterentur, qui ſublimi ejus doctrinâ & ingenii præſtantiâ conſiſi firmiter ſibi perſuadebant, id erroneum eſſe non poſſe: quod *Honorati* judicio limatiſſimo arbitrioque ſediſſet. Noverat enim inſtituti ſui rationem, non niſi in rectâ animi cum Deo conformatione conſiſtere, quam cum ſine Theologicis principiis conſequi non ſe poſſe videret, hinc omni conatu iis ſeſe impendit, tanto ſublinitatis provectu, ut non humano, ſed Divino quodam inſtinctu ſubtiliſſimarum quæſtionum exactam notitiam, omnium admiratione acquiſiſſe videretur. Undè ad eum tanquam ad oraculum non Theologiæ ſolummodò Scholaſticæ, ſed & quæ con-
trover-

troverfias cum Heterodoxis concernit quæftiones, diffolven-
dæ deferebantur; quæ fcitè fane leguntur in tractatu quodam
de Cælibatu Ministrorum Altaris, quem gloriofo *Honorati*
nomini inſcripſit *Franciſcus Gotmanus* ex Ordine S^{ti}. Domi-
nici, Celebris in *Hispania* Concionator; ſic autem ait: *Tanta*
ab ineunte Eccleſiæ ætate, Præſul obſervantiſſime, fuit Hæreti-
corum audacia, atque temeritas, ut in cælum haud vererentur ſpur-
cum os ponere ſuum, & ſuam maledicam in terram tranſire lin-
guam, &c. Cogitanti verò mihi quo Mœcenate labor meus per
vaſtum hujus Mundi Campum à ſugillatoribus & irriſoribus ſecurus
abiret, protinùs in mentem veniſti, & tamquam divino miſſus Ora-
culo extenſis (ut ajunt) ulnis te omni pollentem virtute recipi, tali
enim Patrono certior factus quod ori quorum nativum eſt, aliorum
ſcripta in ſiniſtram interpretari partem ingenium ſilentium impone-
tur. Alacri vultu patrocini obſecro ſuſcipias munus, ad quod ob-
eundum cum inter cunctos vitâ & moribus ornatiffimos, & literis
omnigenis præclariffimos ornatior, & præclarior ſelectus Sereniſſimi
Caroli Hispaniarum Principis Magiſtrum ageres, & ego Com-
pluti cum idem Chriſtianiſſimus Princeps ibidem cum ſua remorare-
tur Curia guardianatum obirem quantum tibi fuerim obſequentiſſi-
mus, & comilitonibus tuis charus, & potentiſſimo Principi gratus,
meminiſſe juvabit. Vale Præſul religioſiſſime Oxomenſis Sedis
& decus & ornamentum. Toleti, anno Domini M. D. LXVI.
Die verò Julii decimo.

Franciſcus
Gotmanus
ad Honora-
tum.

Invenio quoque epistolam Marcelli Cervini Cardinalis, post-
eà Summi Pontificis, in quâ æſtimationem de *Honorato* ſat
ſuperque manifeſtat.

Magnifico & Reverendo D^{no}. Honorato Juan
Amico nostro carissimo.

*Epistola
 Cardinalis
 Marcelli
 Cervini po-
 pte summi
 Pontificis.*

*Ambit
 Marcellus
 Honorati
 commercium
 literarium.*

Magnifice ac Reverende Domine. Accepi unà cum litteris tuis novum *Plinii* librum, qui mihi cum per se carius, jucundiusque fuit, tum quod de te. Quem ego plurimum amo, ac de quo per diu nihil audiveram, ea intelligebam, quæ maximè volebam. Quapropter quod de Libro tibi rescribam nihil aliud fermè est, nisi te humanissimè, atque amantissimè fecisse. Quod eum curasti tam diligenter ad nos proferendum. Illam autem partem epistolæ tuæ, quâ te purgas de litterarum intermissione, nec nosco, nec probo. Scis enim nullas mihi posse occupationes intervenire, quæ mihi tuas litteras legere impediant. Quarè quod posthac hujusmodi excusatione utaris, nihil est. Præsertim cum & nobis in novo hoc legationis nostræ munere, vel potius onere *Tridentum* proficiscendum sit, ubi quantò longiùs a te abfuturi sumus, tanto magis tuas litteras desiderabimus, quas quamdiù ibi erimus (quod quantum planè esset omnino nescimus) crebriores quàm adhuc fecisti expectabimus. Da operam, ut valeas. Dat. Romæ x. Kal. Marty M. D. XLV.

Tuus Marcellus Card. Sanctæ Crucis.

*Arias Mon-
 tani de Ho-
 norato
 grandi lo-
 quentiâ.*

Quanti porrò *Honoratum* nostrum fecerit celeberrimus ille ac πολυδιδακτ^{ος} & Arias Montanus *Bibliarum Regionum à Plantino Antverpiæ* impressorum Regius præses, Tomo 3. Poëmatum luculentissimis sanè elogiis, quibus eum tantum non inter semideos collocat, demonstrat. Sed audiamus Panegyrica.

*Quæ Causæ, quibus eruere argumenta, locisvè
 Quâ serie inventis uti; quæ verba petisse
 Conveniat, quibus exornent; & omnia formis
 Diximus, & quales fines quæque ultima poscant.*

Nunc

Nunc Oratorem qualem, quantumque patronum
 Optemus, facile expediam tibi carmine tantum.
 Tu quæ adeò, quem nostra colit celebratque camæna
 Adsis præclarum cui dat sapientia nomen
 Hesperix decus eximium DOCTISSIME JANI
 Quem pietas, quem Sancta Deum reverentia magnum,
 Efficiunt, quem rara facit doctrina colendum,
 Qui cunctos virtute trahis, sermone disertò
 Perducis, magnoque tibi conjungis amore.
 Te expectata diu probitas est cognita multo
 Tempore, & assiduo exemplo sapientia diva
 Sublimem excelsis, JANI, posuere Cathedris,
 Et formanda tuo exemplo monitisque dedere.
 Pectora, mentem, animumque excelsi Principis in quem
 Incumbet moderanda olim pars maxima Mundi
 Namque ubi dispositis per Regia gesta, Philippus
 Decedet serus terris, & Sydera tandem
 Pondere lassatus rerum, melioraque Regna
 Atque decus Cæli meritum, æternaque coronas
 Sponte petet lætus vitæ satiatum & annis;
 Carolus Imperii moles, & pondera Regni
 Succipiet referetque & Avum, referetque Parentem
 Hesperix desiderium, numen quoque duplex.

O tibi quæ doctum tentabant gaudia pectus
 Cum celso vectum curru grandævus alumnus
 Cum videas nixum solio, cum sceptrum tenentem
 Cumque jam magni, duce te, moderamina Regni
 Justitiam, atque fidem didicit, divumque timorem
 Exercere paret, præceptaque sancta referre
 Pectore quæ tenero nunc JANI sculpis, & altè
 Insinuas, Regemque parat formare futurum

Laudatur
 in Honora-
 to vita mo-
 rumque in-
 tegras.

Honoratus
Oratoria
facultatis
exemplar,

Da facilem mihi Te, vatique ignosce volenti
Artibus ex multis, quibus es Tu maximus, unam
Dicere, & ingenuos animos, mentesque docere
Et patere hic dum Oratorem depingere conor
Te mihi præsentem fieri, exemplarque colendum
Dede tuum. Nam si vultus, verosque colores
Expressisse tuos nobis jam fortè negatum
Ingenii culpa, exiguae, & virtutibus artis,
Si tamen, & primas umbras ductusque moremus
Invariata tuo figentes lumina vultu.
Hoc sat erit: non ut JANI Componere laudes
Et faciem finxisse ferar, sed ut optimè dicar
Ipse Oratoris posuisse exempla disert
Iamque alii vates, quibus & natura benigno
Carmina concessit fluxu tua facta canendo
Effigiesque Tui veras miranda parabunt
Edere longinquis etiam spectacula Regnis
Æternasque suo capiti peperisse coronas
Certabunt tua facta omnes, laudesque canentes,
Divitè materia inventa, cunctisque parato
Munere, & ad facilem palmam laurosque vocante
Nec minor hæc sit cura mihi, si carmina Musæ
Uberiora dabunt, & tantis Commoda votis.

CAPUT VII.

De omnigenæ doctrinæ speciminibus Honorati.

Porrò, quantus fuerit *Honoratus* in bonarum artium
encyclopædiâ, non est, quod multis decantemus, de-
prædicârunt id jam alii ante me, *Laurentius Palmyrenus*,
qui in tractatu de imitatione Ciceronis, hæc de eo recitat.

Appar-

Apparuit jam tandem HONORATE, Vir amplissime dies ille omnium qui à Gothicis temporibus Christianæ Reipublicæ felicitis illuxerit, longè clarissimis, in quo ab incredibili hominum frequentia exoptatum, afflictis Europæ populis insperatæ pacis nomen excipitur. Assequuti tandem sumus pacem illam, quam apud Aristophanem Trygæus è puteo extrahens, tantoperè commendat, atque hanc ob causam solemni adjecta precatatione sacra ubique peraguntur, obortas præ gaudio lacrymas vix continent Viri togati, optimi Cives, sanctissimi Sacerdotes, Legati Regum omnium, quod hæc dies tranquillitati initium, & ærumnis finem allatura videatur.

Palmyrenus de Imitatione Ciceronis.

Cum igitur gaudiis, lætitiâ, voluptate plena sint omnia, mirum non erit, me immortaliter hisce omnibus gaudentem aliquid supra vires aggredi, nam qui hætenus Pisandro timidior fueram, nunc audacter difficillima quæque aggredior. Ignosce quæso, Vir amplissime, huic meæ audaciæ, quæ ab immensa lætitiâ profiscitur; Noveram profectò quam religiosè te tantum heroem oporteret salutare, sed Carion Aristophanis coronâ ornatus die festo liberè heroem suum Chremylum alloquitur, liceat ergò servo tuo Palmyreno liberè tecum loqui hoc tempore, quo diem festum ob novum & insperatum gaudium celebrat Hispania. Scio sanè, quæ tibi adfero humilia esse & indigna oculis tuis: Sed præstat hoc agere, quàm ingrato animo esse adversus illum, qui tot in me, ac tanta beneficia contulerit; nam si à fratre tuo nobilissimo & prudentissimo cum esset Consul Valentinus, munus illud publice interpretandi linguas sum consecutus, totum hoc tibi acceptum fero, nunquam enim ille hoc præbisset nisi plane cognosceret tibi Mæcenati meo, illud gratissimum extra Controversiam ullam futurum: Accedit etiam & humanitas, quam tum alias expertus sum, tum quotidie Ludovicus Beltranus Philosophus diligentissimus,

Summa de Honorato concepta eruditionis existimatio.

olim noster auditor , nunc tuus à secretis , suis ad nos epistolis mirabiliter repræsentat , excitabit quoque nos totius antiquitatis indagator Hieronymus Albacarus Sacerdos in Templo maximo Cæsaraugustano , commemorata tua in se benignitate. Sed quorsum tam multa congero ? Nonne piaculum esset libellum nostrum de imitatione Ciceronis absque tuo nomine apparere ; cum primus nobis Ciceronem præbueris , nam cum esses per annos aliquot cum amicis tuis Cardinalibus Sadoletto & Reginaldo Polo , Ciceroni additissimis , versatus ; at mox patriam tuam Valentiam inviseres , primus auctor fuisti Laurentio Valentino Abbatì , ut Ciceronem amplecteretur. Huic successit magnus ille Andræas Semperius medicus ; mox eloquentiæ & Philosophiæ Princeps , Petrus Joannes Nunnescius ; te ergo auctore hì tanti Viri (atque ego homuncio cum his) Erasmus quem à præceptoribus suis acceperant , ità ejicere cœperunt , ut jam Ciceronem sequantur , colant , venerentur , ut omnium Disciplinarum parentem & Principem : Erasmus verò & Politianum , ut inutiles repudiant , oderint , detestentur. Tibi ergò jure hunc laborem dicamus , hoc est , aquas limpidissimas fonti purissimo acceptas ferimus tibi amplissime HONORATE , hunc laborem maxime eam ob causam cupimus probari , ut si qui verè judicare , aut propter imperitiam non possunt , aut propter malevolentiam nolunt , eos à consilio detrahendi tuâ deterreat auctoritas. Accipe ergo Clarissime & Illustrissime Vir , quâ soles benignitate , nostrum hunc laborem , quem tibi dicamus tamquam testem animi grati , & accepta à te beneficia libenter agnoscentis. Nolumus autem insignes res gestas Avorum tuorum Setabensium , ut alii solent in præfationibus commemorare quoniam tuis præclaris corporis atque animi dotibus , quasi obscuræ redduntur : tuas autem in Commentariis in Colloquia Vivis præceptoris tui copiosè prosequimur. Tu interim si hæc omnia probas , honores propemodum divinos existimabimus

Authoritas
summa Ho-
norati in
approbatio-
ne Libro-
rum.

mabimus nos esse consecutos Vale. Cæsar-augustæ Calendis Februa-
rii, anno M. D. LX.

Tuus LAURENTIUS PALMYRENUS.

Melchior Fusterus in Metropolitanâ Ecclesiâ Valentinâ Præpositus, in præfatione disputationis de *Voluntate Dei*, *Honoratum* super omnes istius sæculi Literatos quâcunque tandem scientiâ illustres extollit, sic autem loquitur.

Melchioris
Fusteri de
Honorato
elogia.

Sit pro omnibus Illustrissimus HONORATUS JOAN, Episcopus Oxomensis jam antea per plures annos unus ex nobilissimis Dynastis adstantibus *Carolo V.* Imperatori *Austria-*co; *Maximo*, & postea alterius *Caroli Hispaniarum* Principis, *Philippi Secundi* prudentis Monarchæ filii Magister, quem totus Orbis magnis præconiis buccinatur, quem sapientes sui temporis & mistologici clari consulebant ut oraculum; mirabantur ut virum cælitus delapsus; venerabantur ut prodigium scientiæ & probitatis. Prorumpunt in gloriosi & Illustrissimi viri, nec adhuc Pontificis infulis cingentis verticem, encomia. *Alfonsus Garcia Matamoros*, in *Academiis* & doctis viris *Hispaniarum* in quintâ *Classe Valentinorum* testantis HONORATUM JOANNEM præter literas Græcas & Latinas, & eas artes, quibus liberales doctrinæ & ingenuæ continentur, civili etiam prudentiâ usque adeo ornatum extitisse (signa verba auctorum) ut nescias plusne literæ in homine, an morum compositio, & recta animi moderatio, formæque dignitas, & admiranda facundia valuerint: meritò (cum *Ferdinando Pintiano* addens *Scotus*) maximo jure videtur Natura præscia secundum *Platonis* *cratulum* tantorum ejus meritorum HONORATI nomen summo & incomparabili viro indidisse.

Honoratus
habetur
Oraculum
scientiæ.

Vir Cælo
delapsus.
Prodigium
scientiæ.

Alphonfus
Garcia Ma-
tamoros.

Linguarum
Græcæ &
Latina pe-
ritiâ.

Honorati
nomen vi-
detur ipsi
divinitus
impositum.

Lucius Re-
sendius.Ludovicus
Vives.Laurentius
Palmyre-
nus.Mira Lau-
Honorati.Inter innu-
meros Sa-
pientes Hi-
spaniæ Vi-
ros, solus
Honoratus
fuit, qui
eligeretur in
Principis
Magistrum.

Prosequuntur & alias egregias tanti Viri dotes *Lucius Re-
sendius de antiquitatibus Lusitaniæ lib. 3.* ubi eum prædicat Vi-
rum & natalibus, & luculenta eruditione nobilem. Noster
celebris *Valentinus Ludovicus Vives tom. 2. in præfatione ad
tract: de Officio mariti*, ubi eum prædixit futurum aliquando
nostræ civitatis lumen. *Laurentius Palmyrenus in libro Campi
eloquentiæ in præfat. ad tract. de Imitatione Ciceronis*, & HO-
NORATO nostro tribuit tanquam fonti purissimo limpi-
dissimas eloquentiæ aquas, quæ omnia jam Typis mandata
planè ostentant; quos flores legerint doctissimi & gravissimi
Viri, ut coronando eruditissimo Pontifici texerent corol-
las. Quid igitur de HONORATO; parem dicere leve erit
Corradam eloquentiæ gazas erit inane; accendam nitida
verborum lumina; nubila aparebunt, totum si in summam
Myrothecium Isocraticum attingam ejus laudes, non ex-
hauriam. Hoc unum non tacebo, nihil HONORATI sic
maturam & bene coctam sapientiam; nihil generosam &
inculpatam probitatem; nihil sic nitidum sanguinis splen-
dorem testari, quam post grave munus adstandi Impera-
tori *Carolo V.* designatum Principis Hispani Magistrum ab
Hispano Monarcha, sed à quo Monarcha? à *Philippo* pru-
denti, qui ad talem in eligendo, apicem conscendit,
quo paucissimi præteritorum Regum evasere, quique quo-
rumcunque seculorum Regibus in Ministris præluxit,
quem eligeret, ad filium primogenitum, unicum hære-
dem bonis artibus & disciplinis imbuendum, institutorem,
qui attentissimè designabat; Principes ad Provincias, Præ-
tores ad populos. Prælatos ad Ecclesias; quisque & qualis
erat HONORATUS, ex hoc solo perpende, quod cum,
neque tam esset his temporibus (verba sunt *Alphonfi Garcia*)
Hispania nostra bonis & eruditis vacua, & spoliata viris, ut

non Academia una Complutensis, decem possit pro uno Aristotele magnos & incomparabiles Præceptores Carolo puero suppeditare; à tali Rege ad tale Magistri munus tali Principi, HONORATUS, adhuc & statu & habitu secularis, ex Aula Regia assumptus eruditissimis omnibus in Academiis sui temporis, sit Prælatus

Non intermittendum hoc loco duxi, metrum Nicolai Grudii Belgæ, quo πολυσοφίαν Honorati tantum non ad fidera extollit.

NICOLAUS NICOLAIUS GRUDIUS
BELGA,

AD

HONORATUM JOANNIUM VALENTINUM.

Ex libro nuncupato Enchiridion, exarato propria manu Illustrissimi Episcopi Segobiensis, & Præsidis D. Didaci à Covarruvias, & recondito in Bibliotheca Celeberrimi Collegii majoris apud Salmanticenses Sancti Salvatoris, ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Episcopo Oventensi constructi.

ME sine, ad Patrias redibis oras,
Atque arva Hesperiae Beata terræ,
Qua serum posuit cubile Titan.

Fidus magnanimo Comes Philippo
Iberum decus unicum Virorum.

Quicumque Aonias amant choreas.

Mira elogium
Honorato
data à Ni-
colao Gru-
dio.

Docte, & *Palladis* una cura JANI
HONORATE, animi mei voluptas,
Quo nihil doctius, eruditiusque
Aut *Tagus* colit, aut minax *Iberus*,
Quo *Valentia* gestiens alumno
Despectat reliquas superba terras:
Ac tecum *Hesperias* reviset urbes,
Qui te diligit, ut suos ocellos,
Et *Grais* bonus, & bonus *Latinis*
Jucundus simul & simul venustus
Gonzalus tuus, atque *Garsilasus*,
Et qui pro meritis tibi rependat
Amorem *Benavidius* perennem,
Et qui delicias tibi facetas
Augustissima domus dedit venustas
Facundus *Hieronimus Labellis*,
Et qui *Phoebicolas* viros honorat
Clarus artibus ipse mox futurus
Petrus ille *Abile* propago stirpis
Et tu flammigeri beata *Coeli*
Totam Regia se cui reclusit
Doctor unicæ præpotentis aulæ
: : : : : Pater, cui retrusa
Tot oracula præscium virorum
Datum, & *Verbigenam* expedire *Christum*,
Et notus lepidis simul camænis
Jucundusque simul, simul venustus,
Et *Grais* bonus, & bonus *Latinis*
Nostram qui solet approbare *Musam*
Nec lusus patitur perire nostros
Ditis gloria *Stella Barcinonis*

Seu

Seu mavult patrio sonare plectro
Doctos Hendecasyllabum Lepores
Seu gravis *Latia* intonat cothurno
Magni, postera quæ stupefcat ætas
Facta Principis, & sacros triumphos
Nec me monticulis Deis canentem
Inter Najades & leves Napæas
Nec muscosa per antra garrientem
Vocalem mutilata verba divam
Sub nigris frusticum audies latebris,
Nec per gramine prata mollicello
Umbrosis spatiaberis salictis
Parvus *Guævara* quâ virente ripâ
Et pellucidulis decorus undis
Levi murmure, blandulum susurrat
Dulci & gutture personant volucres
Nec mecum *Zephiri* recentis auras
Captabis nemorum vagans opacus
Conis Pomiferum, vel inter alta
Quercus robora, patulasque fagos
Antiquæ Sylvæ, & cavos recessus
Sacratos *Veneri*, & novum Deabus
Latoo & Domino novem Dearum,
Et qui corda ferit furore dulci
Æternum volucris sacros amor
Ergo cui potero meæ calores
Et questus legere improbos juventæ?
Nostris cui libeat vacare Musis?
Emendare meos cui labores
Seu quæ seria seu jocosa tracto
Ut nuper tibi? Dum mei pererras

Alsim-

Alsimbergiaci hortulos amœni,
 Et gratos teneris agros *Camænis*
 Inter murmura substreptentis undæ
 Seu quæ virginæ dicata *Divæ*
 Quam penes nemorum manet potestas,
 Et quæcumque nemus colunt ferarum
 Senis exilet illutosa cannis
 Seu quæ frigidulum citans soporem
 Horarum didicit notare cursus
 Seu quæ publica publicos in usus
 Deducta irriguo fluit liquore
 Quo sæpè à rapido levatus æstu,
 Fave dum posito sedet viator
 Fælices mihi comprecatur annos
 Aut qui cum salibus lepore tinctis
 Argutisque jocis, nec in facetis
 Alternare queam severa dicta,
 Hinc quæ *Socraticæ* tibi libelli
 Et partu celebris *Stagira* docto
 Præceptisque *Panacius* disertis
 Et scholæ *Argolicæ* verenda turba;
 Hinc penes locuplete liberalis
Arpinas *Latio* senex ministrat
 Nam te quis melius peritiusve
 Nexu flexibile, & tenace vinclo
 Tortos ancipitesque syllogismos
 Nodos irresolubilesque solvat?
 Extricetque sophisticas quærelas?
 Explanetve poëticos Libellos
 Deûm progenies, Deûmque amores
 Scito compositas tot, & fabellas,

Difficulta-
rum solutio.

Mythologia.

Et

Et tot mystica senſa ſub fabellis?
 Aut quid hiftoriæ vetuſtioris
 Mores, nomina, temporumque lapſus?
 Orbis quis varios perindè tractus
 Leges, Imperium, Vagaſque gentes,
 Duces, prælia, funera & trophæa,
 Montes, æquora, flumina, paludes
 Arces, oppida, viculos, colonos
 Ore doctius explicet rotundo?
 Aut quis dexterius certiusve
 Collapſos veterum gravique preſſos
 Sub caligine procidentis ævi
 Nube, & temporis obruſos labores
 Si tu vindicat? eruit? Reponit?
 Sanat? Reſtituitque? reficitque?
 Primævo iterum polit nitore?
 Communis merearis ut vocari
 Parens jam veterum novus virorum
 Quis Mathemata rectius, quis artes
 Callet omnigenas? Semelque totum
 Naturæ genium tenet potentis
 Tu tamen patrias redito ad oras
 Atque arva *Hæſperiæ* beata terræ
 Qua ſerum poſuit cubile *Titan*.
 Quo te *Carolus* Orbis Imperator
 Quo te magnanimus vocat *Philippus*
Neptuno, & facili favente Cœlo,
 Tutus per tumidas veharis undas
 Vdæ ad litora rauca *Barcinonis*
 Stellam qua reducem ſuum manentes
 Conjux anxio parvulique nati

*Nemo melius
 ſolvit
 difficultates
 in omni
 ſcientia.*

Hiftoria.

*Mathema-
 tica.*

Honor in
patriam re-
duci exhi-
bendus.

Occurrent bibulas ad usque arenas,
Et ungent cupidi hinc & hinc lacertis
Figent osculaque hinc & hinc labellis
Spargent fronde solum simul virenti
Nectent tempora floreis corollis
Et mitti teneræ comas honore.
Hinc mox ad patriam meabis urbem,
Et *Valentia* te beata cernet.
Foelix illa quidem & beata Merce
Quam metet procul, hinc *Eous*, illinc
Mollis quos *Zephyri* foveant tepores
Tot Virisque beata literatis
Sed foelix magis & magis beata
Et tanto mage gloriosa nato
Magne, & collibus invidenda *Romæ*.

Hinc tecum Comites eant amici,
Hinc læti excipiant reversum amici,
Stipatusque sodalium coronâ
Vernantes oleas, & inter aureas
Citros, floribus, usque candicantes
Narrabis cupidis tuos labores
Erroresque viæ laboriosos.
Surite veteri meo sodali
Germanique animæ mei *Secundi*
*Resendoque Sepulveda*que magnis
Quorum nomina nulla tollet ætas.

Ac dum singula te juvat referre
Et lugubria temperare lætis
Forfan nec meminisse te pigebit
Alsimbergiaci mei venusti
Ipse & pars fuero tuæ loquelæ

Sui,

Sui, & carmina Belgici Poëtæ
Docto JOANNIUS approbavit ore.

Sed *Germania* te prius disertum
Te *Saturnia* terra, terra vatum
Te *Tybris* Pater, arduæque turrets
Urbis *Romulæ*, & superba *Templa*
Patres *Purpurei* Sacer *Senatus*
Et quem commiserans propinqua fata
Telluris miseri & labantis *Orbis*
Sanctæ *Religionis* & *Ruinas*
Demisit *Superis* parens ab *astris*
Rector *Christiadam* sagax *Julus*
Facundo audiat ore differentem
Mireturque novum stupens leporem
Protendatque tibi & finat benignus
Sacratas sibi bassare plantas.

Quæ te cumque tamen tenebit ora
Iberum decus unicum *Virorum*

Doctæ & *Palladis* una cura JOANNI
HONORATE, animi mei voluptas,
Præsens mi tua, & usque, & usque imago
Obversabitur intimis ocellis,

Hærescetque mihi intimis medullis,
Sic te *Palladis* una cura JOANNI
HONORATE libens honore honestet

Magni *Carolus* *Orbis* Imperator
Et bonus tibi nihil neget *Philippus*.

Nicolaus Nicolaius Grudius Belga.

Hunc secutus Illustrissimus *Oxomensis* Ecclesiæ Episcopus
Petrus Montoya, cujus encomia, quibus *Honoratum*

Petrus
Montoya.

nostrum penè ad sidera extollit, vide in sequentibus allegata.

CAPUT VIII.

De moralium virtutum studio, vitæque integritate.

*Virtus literis
conjugi
debet.*

*Antonius
Augusti-
nus de Ho-
norato.*

*Aubertus
Miræus.*

Magni semper apud morum Magistros illud effatum Pythagoricum γνῶθι σεαυτὸν, momenti fuit, quo quidem unicè insinuabant, Moralis disciplinæ discipulos frustra laboraturos, nisi nexum illum artium scientiarumque cum animi probitate, omni gloriæ ostentatione proscripta, conjungerent, hujus enim defectu solius, omnem reliquum in scientiis addiscendis conatum irritum evanidamque futurum. Frustra enim docere videtur, qui documenta virtutum tradita in se non exprimat, & pietatis probitatisque normam sibi ipsi non applicet. Vana est extrinseca virtutis ostentatio, & hypocritico non caret fuce, si quis interiorum animi timore Dei concussi cultum non adhibeat. Qualem sese *Honoratus* noster in hoc virtutum studio exhibuerit, omnia iis plena sunt, quæ de eo comperiuntur encomiastica relicta monumenta: Hanc omnigenam quoque doctrinæ varietatem morum elegantiam junctam, scitè sane describit *Antonius Augustinus* Archiepiscopus *Tarraconensis* in vita fratris sui *Hieronimi Augustini* cubicularii *Caroli V. Imperatoris*. *Amicitias*, inquit, *multorum doctorum virorum habuit Carolus Cæsar*, inter quos fuit *Romulus Amasæus*, *Ludovicus vives* & *Honoratus præsertim Joannius maxime carus*, qui *bonas literas bonis moribus è nobilibus viris conjunxit*: quæ item testatur *Aubertus Miræus* in *vita Nicolai Grudii*, *Villalpandus* in epistola dedicata *Lib. Concilio-*

ciliorum Toletan. Alvarez Gomez in panegyrico Martini Salicei in Archiepiscopum Toletanum assumpti aliique complures quos longum foret, recensere. Erat enim uti Palmyrenus de eo <sup>Morum pra-
bitas in Ho-
norato.</sup> refert, in actionibus cautus & prudens, in conversatione Principum ea depromebat, quæ ad Dei timorem incutiendum & ad Christianæ Religionis mores in animis audientium formandos, maxime conducere viderentur; erat Divinæ Legis, gloriæque ejus propagandæ ferventissimus Zelotes; vitæ immaculatæ & irreprehensibilis integritate omnium in se animos convertebat. Unum in eo admirabantur, quomodo in uno homine tantus artium, linguarum, scientiarumque complexus cum tam insolita modestia & incredibili animi moderatione consistere posset! Miratus inter cæteros hanc consummatam perfectamque polytrophiam Jason Vereia in <sup>Jason Ve-
reia.</sup> libro 4. Rhetoricæ Ariæ Montani, ubi Hispanico metro dotes ejus describit.

„Tu, pues, o DOCTO JOAN (que solo alcança
 „Creditos en tu nombre la alabança.
 „Pues, digo, aunque mas busque al dezir modo,
 „En todo nada, y en tu nombre todo)
 „Inspira dando buelo a pensamientos,
 „Alas al coraçon, al pecho alientos.
 „Tu a todos dulcemente
 „Atrahes con virtud, y man valiente,
 „Gujas con eloquencia sus acciones.
 „(Que son rayos prudentes tus razones)
 „Y en ti unes con amor, que en noble pecho,
 „Quanto mas generoso, es mas estrecho
 „A ti el valor nativo, en que profias
 „Conocido a la luz tantos dias
 „A ti la suma ciencia, docto espanto;
 „Bien vista al esplendor de exemplo tanto,

Pergit deindè demonstrare , quantà animi corporisque præstantiâ eum Virum instructum esse oportuerit, quem *Philippus II.* Rex in filii sui Magistrum, morumque instructorem elegerit.

*Dotium in
Honorato
existimatio
concipi po-
test ex ele-
ctione Phi-
lippi II. in
filii instru-
ctorem.*

„ Te erigieron, O J O A N , con buelò presto

„ A esfera superior , a insigne puesto.

„ Para infundir con el feliz modelo

„ De tu sacro desuelo,

„ Al pecho Regio, sossegada calma,

„ Luzimiento al ingenio , acierto al alma.

„ De Principe instruido , y soberano

„ Pues ha de dar al dictamen de su mano,

„ El agua , el papel todo de sus playas,

„ El ayre , plumas , y la tierra rayas.

„ Porque despues que de *Phillippo* el braço

„ Tranquilo añude al Orbe el firme lazo,

„ Y digno ya de Reyno mas luzido,

„ Canfado , y oprimido

„ Por la gran pesadumbre el gusto amargo,

„ De dilatada edad , de Imperio largo.

„ Voluntario , y contento ,

„ Harto de vida , y de quietud sediento,

„ Ciña sus sienas de immortales Zonas,

„ Busque constelaciones por Coronas,

„ Por fragil trono , fillas siempre bellas,

„ Por vassallos estrellas,

„ Descansos por desuelos

„ Por triunfos glorias , y por tierras cielos

„ Entonces *Carlos* por prudente assombro

„ Al peso del gobierno darà el ombro ;

„ Siendo en vivo color , en igual Zelo,

„ Copia

„Copia del Padre imagon del abuelo
 „Y *Espana* adorara dos Magestades,
 „Vera en un simulacro dos Deidades
 „O que gozo deshecho
 „Ocupara los senos de tu pecho.
 „A tu saber igualara tu gusto
 „Quando en adulta edad tu alumno *Augusto*,
 „De real plaustro en el tirado espacio,
 „Las calles le veneren, y el Palacio
 „Le vea ya con general abono,
 „El cetto florecer, luzir el trono
 „Y en sus felices Reynos, en su corte
 „Atento exerça (siendo tu su norte)
 „Clara fe al governallos,
 „Temor a Dios, justicia a los vassallos.
 „Y en impulsos perfetos,
 „Repita con las obras los preceptos.

Queis quid altius & gloriosius de erudito Viro dici queat,
non video.

CAPUT IX.

De Honorati in Politicis & Legalibus studiis peritiâ.

H*onoratus*, uti semper oculos mentis suæ in publico
 boni emolumentum intentos habebat, ita quoque
 ea præcipua studia sectabatur, quæ ad finem conse-
 quendum media opportuna, futura nosset. Cum igitur in
 Reipublicæ administratione Jurisprudentiâ nil utilius, nil
 fructuosius esse cognosceret, summo mentis ardore eam am-
 plexus est; memor istius *Demosthenis* epiphonematis, qui
 dicere

Necessaria
jurispruden-
tia ad hu-
mani gene-
ris admini-
strationem.

dicere solebat, Legi obtemperandum esse, eo quod Dei do-
num & bonum esset prudentissimorum sapientissimorumque
hominum decretum; Cum enim ad omne genus hominum
ad humanam societatem tuendam Leges & jura pertineant;
certè nemo tam insensatæ mentis erit, qui Legislatores Di-
vino quodam afflatu ad subveniendum rebus publicis ca-
ruisse asserat. Cum nulla civitas, nulla Respublica, nullum
Regnum, quod Divina fide autoritateque nudatum sit,
persistere diù queat; optimè proindè norat perspicacissimus
Honoratus, nil hac legali scientia excogitari posse ad conti-
nendum populum vehementius, ad pestem avertendam sa-
lutarius, & ad Reipublicæ statum conservandum securius, &
denique ad illum majoribus indies incrementis amplifican-
dum præstantius: Hinc veluti abdito quodam instinctu in
Legum scientiam, quam sibi suo tempore tantoperè in Re-
gum animis imbuendis profutura, præsaga quadam mente
prænoverat. Quàm verò sollicitè in Regis filio *Carolo II.* eru-
diendo se impenderit, quàm salutiferis politicæ disciplinæ
documentis Regium pectus instruxerit, in sequentibus pate-
bit. Certè *Arias Montanus* paucis verbis ejus in politicis peri-
tiam, in suis poematis scitè sanè describit uti sequitur.

Arias Mon-
tanus.

„ El INSIGNE HONORATO a cuya mente
„ Ha concedido generoso el cielo,
„ Tanto ingenio, virtud, gracia, desuelo,
„ Quanto fue menester para ser diestro
„ Del Principe mayor, MAYOR MAESTRO
„ Y quanto basta para que admirada,
„ No viesse otro exemplar la edad passada,
„ Y sienta en su carrera
„ No hallar Otra igual luz la venidera
„ A este INSIGNE VARONOVezes quantas,

„ Con

„Con fiel cabeça, y incansables plantas,
„Desde que aquella estrella precursora
„Orrores barre, y horizontes dora
„Hasta que esconde el Sol su llma bella
„Admirado del Sol, y de la Estrella,
„Le vi con alto anelo,
„Recoitado en la ciencia, en pie al desuelo,
„Ceñido del conerso que frequenta
„Su oraculo sutil, su musa atenta
„Quien navegando del parnafo al puerto,
„Tiene por norte el metrico concierto,
„Con ingeniosa sal, con fiel corriente
„En el encuentra el mar, halla la fuente.
„Quien presume luzir Orador sabio
„Con razon cuerda, y eloquente labio,
„Hiperboles de aplauso en el estiende,
„Y en el emplea, lo que del aprende.
„Quien de la medicina observa el polo,
„Del hombre auxilio, y invencion de *Apolo*,
„En el de su ignorancia remediado,
„Encuentra al inventor, y el inventado.
„Quien sigue en el volumen de las leyes,
„Armas de Dios, y nervios de los Reyes,
„El rumbo de la fiel Jurisprudencia
„Halla en cada voz fuya una sentencia.

*Quanto
cum suavi-
tate doceret.*

CAPUT X

In Mathematicis, linguarumque summa Honorati peritia.

Honoratus
omniscius.

Venio nunc ad *Honorati* studiorum varietatem ac imprimis ad Mathematicas disciplinas, quod uti Regibus summisque Principibus, ubi quandoque à vario negotiorum tumultu liberiores fuerint, unicum studium est, ita hasce adeò plenè possidebat, ut nulli alteri scientiæ, præterquam hisce toto vitæ suæ decursu, incubuisse, sui temporis Mathematici arbitrati sint. Et cum in Latina lingua nihil tam copiosum tam facultate ornatum, nihil tot ornamentis Oratoriis confertum, nullum dicendi genus daretur, in quo non excelluerit; nil in poësi tam exquisitum, quod non sui juris exasse fecerit; Dicam amplius, nihil in liberalibus artibus, neque in Astrologicis dogmatis, nihil in veterum recentiumque scriptorum monumentis tam abstrusum, quod non magnæ mentis suæ penuario incluserit, nihil in Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia peregrinum reperiiebatur atque reconditum, quod hujus viri scientiam & cognitionem lateret. In Astronomicis ita excellebat, ut suppar *Ptolomæi* & *Alphonfi* Regis ab omnibus passim diceretur habereturque. In Linguarum, *Latinae*, *Græcæ*, *Belgicæ*, *Gallicæ*, *Hispanicæ* cæterarumque notitia alter *Mithridates* habebatur. Verùm ut Lector videat, hæc omnia veritati consentire, hoc loco opportunè sane adducam *Benedicti Montani*, viri celeberrimi, & summi ingeniorum exploratoris heroicos versus ex Libro quarto Rhetoricæ de promptos, ubi *Honoratum* exemplar veri Oratoris omnibus imitandum proponit, quemque nil in divinarum humanarumque rerum cognitione latuisse sequenti metro decantat.

Si

Arias Montanus,

*Si tamen exoptas memoris miracula mentis
 Et cupias animo mortalem excedere sortem,
 Par superis meminisse velis ; mea carmina nunquam
 Id tibi monstrabunt : nec enim divina monemus.
 Nec molimur opus nullis imitabile , quando
 Ingenio id fuerit nostro , nostrisque negatum
 Viribus , & nulli contingere vidimus unquam.
 Præter HONORATUM, DOCTUM, cui Numina tantum
 Concessere animi virtutum, ac tanta dedere
 Munera , quanta olim tantum decuere Magistrum
 Principis , & quæ etiam nullis cognovimus ante
 Exemplis , & quæ nostri meminisse nepotes
 Non poterunt , exempla suis sentire diebus.
 O quoties Mæcenatem hunc miratus , ab ipso
 Sydere , quo tellus pallentes discutit umbras
 Donec in occiduo demergitur æquore Phœbus
 Officio adstantem vidi ; cum plurima turba
 Hunc adit , atque scholas certatim adcurrit ad ejus ;
 Quique colunt Musas , queis sunt sacra carmina curæ,
 Qui studium exercent linguæ eloquiumque disertum
 Quosque tuum Phœbe , inventum medicina salubri
 Detinet auxilio , quos publica jura forumque
 Exercet , jamque Astrorum Mundique periti
 Hic orbem , hic maria ac terras metantur , & altè
 Tempora discutunt , motus quos Sydera toto
 Fixa polo servant ; atque hic quem maxima rerum
 Delectat natura parens , causasque notare
 Cogit , & in rebus elementa inquirere cunctis :
 Aptat , & intonsi pertractat Apollinis artem
 Non pictor , non & sculptor , seu marmore , sive
 Ære sacros ducat vultus Divûmque figuras,*

Pœsis.

Medicina.

Jus Civile.

Cosmographia.

Et veterum Artificum certet superare labores
 Hic cessat : non ingenii quicumque probati
 Laude aliqua, nomen pulchrum famamque tuetur.
 Omnibus ille vacat gratus cunctosque tuetur.
 Officioque fovet docto, & certissima reddit
 Responſa, in quacumque illum quis consulit arte.
 Jamque adeò quisque Divina oracula sacris
 Scripta voluminibus celebrat; legesque frequentat,
 Et montis Divûm, Vatumque arcana piorum
 Huc conferre solent quidquid didicere legendo
 Hinc petere abstrusos sensus quicumque latere
 Et fugere humanam mentem ingeniumque videntur.
 Ipse ego sæpè domum (fateor) miratus & altum
 Ingenium, doctusque magis meliorque redibam
 Undè tibi tantum mentis DOCTISSIME JANI
 Unde fluens indefesso Tibi pectore torrens
 Dicendi? Unde & tot spatia, & tot tempora rebus
 Discendis, quando & Marti bellisque vacabas?
 Unde recordandi vires, & cuncta locandi
 Ordinibus propriis; ut non confusa ferantur
 Ut prodas, mox quæſitus, non omnia tantum
 Momenta, & methodos omnes quæque artibus insit
 Materias, sed scriptorum Tibi pagina multa.
 Auctoresque ipsi certo tibi ore citentur,
 Seu Graio sermone petam, seu forte Latino
 Seu Tusco, sive & Gallo; Nam plurima linguæ
 Ore sonas facilis discrimina, quæ Tibi magni
 Invideat Ponti Princeps: namque ille disertus
 Bis duodena suis totidem distantia linguis
 Jura dabat populis, quos sub ditione premebat.
 Hoc ego temporibus modò non imitabile nostris

Sacra Scri-
 ptura.

Græca lin-
 guæ peritia.

Mithrida-
 tes.

Quod

Quod tibi felici donabant Numina sorte.

Jani non ullis componam versibus unquam

Hæc superos poscenda puto, non arte petendo.

Quæ eadem in epistola quadam ad Honoratum data nervoso stylo describit Antonius Caceres Patiecus.

**Honorato Joannio Caroli Principis meriti-
tissimo Magistro, Antonius Caceres Patiecus. S.**

Libellum hunc de Prætura Urbana duabus de causis statui tibi dicare HONORATISSIME HONORATE. Prima quia cui nobilis nisi nobilissimo, studiosus nisi eruditissimo dicarem non occurrebat. Altera quod cum hæc à me qualia qualia sint, in usum Reipublicæ scribantur, per quem alium nisi per te tradi, & tanquam insinuari Carolo Principi possent, quod non inhabile prorsus futurum arbitrabar, non videbam; ac primum de nobilitate tua non dicam quod apertissimum sit, te longa majorum retrò serie generis splendore nobilitari, neque de literis & eruditione, quia singularis tua modestia nihil minus ferre potest, quàm vel modestissimè laudari: Græcè & Latinè scire te nemo melius potest: In Mathematicis & Astrologia assequeris Tu Reges illos admirabiles & præclarissimos, Ptolomæum Ægypti, Hispaniæ Alphonsum: In philosophia, vel que regulam tradit differendi, vel que de natura disputat, vel que versatur in vita hominum & moribus, parem habere tu fortassè potes, superiorem non potes. Jam verò quantum intersit Reipublicæ, ut is qui sceptrum gesturus est, præcepta, quæ ad statum, & conformationem Civium attinent, vel cum lacte nutrias imbibat, exploratum habemus. Qua in re præcipuè tibi magis in eo est vel propterea elaborandum, quod optima hæc Caroli Principis indoles non solum te institutore tranquillum, & felicem statum Rebus publicis, sed ipsimet quoque Adolescenti Regi literarum uberrimos, ac verè Regios, non quales imperitus vulgus amat, sed quales esse debent, proventus polliceatur.

Antonius
Caceres.

Nobilitas
Honorati.

Literarum
bonarum
pretium.

Quid , enim tam verè Regium , quàm literarum non perituris divitiis , non modò privatis hominibus , sed Regibus ipsis antecellere ; Quarè perge , ut Cæpisti , & in eam curam incumbe , ut præstantissimam istam Alumni tui admirabilemque naturam ita instituas , atque informes , ut is qui dignitate & imperio viris Principibus excellit , disciplinarum cognitione eruditissimis par esse videatur. Sed interim munusculum nostrum (quæso te) eo animo accipias , quo solent accipere tui similes munera quantumvis levia , ab amicis testificandi animum causa , quæ offeruntur Vale.

Antonius
Patiecus.

Talento magno à natura in omni genere disciplinarum instruendis Principibus præditum fuisse Honoratum , Alphonsus Oretanus ad Antonium Caserem Patiecum in Libro de Prætura Urbana scite docet , uti sequitur.

Atque utinam ad eam ætatem Philippi Regis vita excurrat , ut quas tu introduci cupias gerendæ Reipublicæ rationes , quasque ipse præclare in nobilium Prætorumque virorum ratione potissimum habenda inchoavit in longa Regni administratione constituere , ac explicare possit , easque altioribus radicibus nixas in Carolum filium Principem alteram Hispaniæ spem propagare , qui ab HONORATO JANIO omni virtutum genere , rarissimæque optimarum artium doctrinâ ornatissimo viro maximeque divini plane Regii pueri ingenii erudiendi moderandique facultate , quæ in homine summa est , si unquam in illo fuit , institutus crescit , suavioreque indies mores mirabilioresque sui expectationis excitat.

Andreas
Scotus.

Andreas Scotus Peregrinus in Bibliotheca Hispaniæ quæ de Honorato scribit supra citata hic repetenda duxi.

HONORATUS JUANNES Eques Valentinus præter literas Græcas , & Latinas & eas artes , quibus liberales doctrinæ ac ingenue continentur , Civili etiam prudentia , usque adeò ornatus HONORATUS extitit , ut nescias plusne literæ in hoc homine , an morum compositio , & recta animi moderatio , formæque dignitas ,

& admiranda facundia valuerint : laudatus & hic cum Joanne Gelida, à Vive Ludovico, & Joanne Genecio Sepulveda, extremo lib. 7. Comment. in Politica Aristotelis ; & Ferdinando Pinciano in Plinium, ut maximo inquit jure videatur Natura præscia secundum Platonis Cratilum, tantorum ejus meritorum HONORATI nomen summo & incomparabili viro indidisse : ejusdemque disciplinæ commissus à Philippo Secundo Hispaniarum Rege Carolus filius Regnorum hæres, quo refractarios ejus mores correpta indole refrenaret. Post Uxamensis est virtutis ergo Præsul renunciatus : scriptaque ejus delitescere adhuc existimantur, nihil enim vivus evulgavit.

CAPUT XI.

De Honorati ad Pastoralem Curam Ecclesiæ Oxumensis assumptione, & de Confirmatione ejus literis Apostolicis.

TOt itaque tantisque Naturæ dotibus instructus Honoratus ad Episcopale Oxumensis Ecclesiæ munus ob ingentem meritorum cumulum assumitur. Quæ cum inter præcipuas Hispaniæ Ecclesias non posterior sit, certe dignioris nominis vir, inter tot prestantes ad hujusmodi dignitatis gradum eligi non poterat. Vivebant tunc temporis in Regia Aula in omni scientiarum genere viri consummatissimi, quos inter & primum locum occupabat Honoratus, tanquam virtutum scientiarumque prototypon omnibus propositum, quem vel audire, vel ab eo quidquam discere, quisque se felicem rebatur. Vacabat tum temporis Ecclesia Oxumensis in Castellæ. Regno post mortem Petri Episcopi dictæ Ecclesiæ Pontificis, cui statim subrogatus fuit, & à Rege denunciatus Honoratus Joannius tum vel maxime, quod dicta Ecclesia Regno

*Virtutum
scientiarum
prototypon
Honoratus.*

*Praeteris
aptissimus eo
desertur E-
piscopatus
Oxumensis.*

Regno *Castellæ* adnumeraretur, quam occasionem jam dudum operiebatur *Philippus* II. Rex munificentissimus, ut cum hoc dignitate eum exaltare posset, qui omnium erat meritissimus, & cui plurimum præ cæteris omnibus debebat. Quod & in epistola quadam ad eum data efficacissimis verbis demonstrat, quam Capiti * hujus Operis inseruimus. Dedit & aliam epistolam Rex ad *Honoratum*, quâ quantum egerit pro ejus ad Ecclesiam *Oxumensem* promotione, abundè testatur.

P O R   E L   R E Y

*A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe Don Carlos su hijo*

E L   R E Y.

Rex proponit eidem constitutionem Concilii Tridentini de approbatione præfatum.

„*Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe* mi hijo,
„ya terneis entendido lo que por uno de los decretos del concilio de *Trento* se hà ordenado, cerca de los grados, o testimonio de universidad, que las personas proveidas a Iglesias Catedrales han de tener, y segun el aviso, que tenemos de *Roma*, se ha diferido de proponer la Iglesia de *Osma*, a que os tenemos presentado, diziendo, que se ha de satisfacer a este decreto nuevo del Concilio, y a las calidades en el contenidas, y como quiera que en vuestra persona, siendo dodo ello tan notorio, se pudiera bien escusar otra aprobacion, toda via, porque no puedan por esta causa hazer, embaraço, ni dilacion; y porque Nos tambien queremos, que por nuestra parte no se dexe de cumplir, y executar lo dispuesto en el dicho Concilio; Nos ha parecido, que para satisfacer a todo, se de por essa universidad el testimonio en el dicho decreto referido, pues le podran darte tan facilmente,

cilmente, y con tanto fundamento, y razon. Y affiescri-
vimos a la universidad la que va con esta, vos la hareys dar,
si os pareciere ser conveniente, y este testimonio se nos im-
biarà luego, para que se pueda imbiar a Roma, y sacar, y
despachar este negocio : De Barcelona a x x i. de Hebre-
ro de M.D.LXIIII. años.

Yo el Rey.

FRANCISCO de ERASO.

Ne itaque *Honoratus* ad Pastoralis dignitatis officium elatus, *Carolus* Princeps tanto Magistro privaretur, *Philippus* Rex, pro ea qua filii sui cura tangebatur, instanter cum summo Pontifice egit, ut in solatium & profectum Principis de absentia ab Ecclesia sua ad nonnullum tempus dispensationem obtineret, quam & eâ quâ summi Pontifices in rebus magni momenti concedendis sunt, facilitate adeptus est. Verùm Literas Apostolicas hîc subiungamus.

Dilecto filio Honorato Joanni electo
Oxomen.

PIUS Papa QUARTUS.

Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem; Meritis tuæ devotionis inducimur, ut specialibus favoribus & gratiis prosequamur; cum itaque Nos nuper Ecclesia Oxomen: certe tunc expresso modo pastoris solatio destituta de persona tua Nobis & Fratribus Nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de eorundem Fratrum consilio Apostolica Auctoritate providerimus, præficiendo te illi in Episcopum & Pastorem, prout in litteris Apostolicis desuper prope diem sub plumbo expediendis latius explicabitur, Nos ad ea, quæ ad tuæ commoditatis augmentum, cedere valeant favorabiliter intendentes tuis in hac parte supplicationibus inclinati tibi

Papa Pius
IV.

Z

ut

ut etiam literis sub plumbo hujusmodi non expeditis à quocumque malueritis Catholico Antistite gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habente accitis, & in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus Catholicis Antistibus similes gratiam & communionem habentibus munus consecrationis recipere, ac eidem Antistiti : ut munus prædictum recepto prius à te nostro, & Romanæ Ecclesiæ nomine fidelitatis debitæ solito juramento : tibi impendere liberè & licitè valeatis : quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus : plenam & liberam auctoritate præfata, tenore præsentium facultatem concedimus pariter & indulgemus. Datt. Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die sexto Martii M. D. LXIV. Pontificatus nostri anno quinto.

CÆS. GLORIERIUS.

Altera quam dedit paulò ante citatus Pontifex præter *Honorati* in Episcopali Sede confirmationem quomodo is in commisso sibi pastoralis officio gestare se debeat, admonet, & quomodò commissæ suæ fidei oves pascere debeat, exponit.

Dilecto filio Honorato Juanni electo
Oxomen.

PIUS Papa QUARTUS.

Papa Pius
IV.

„Dilecte fili Salutem & Apostolicam benedictionem, cum
„nos nuper Ecclesia *Oxomen.* quam de jure Patronatus charis-
„simi in Christo filii nostri *Philippi Hispaniarum* Regis Catho-
„lici, ex privilegio Apostolico cui non est hætenus in aliquo
„derogatum fore dignoscitur, tunc per obitum bonæ memo-
„riæ *Petri* olim Episcopi *Oxomen.* extra Romanam Curiam de-
functi

functi Pastoris solatio destituta de persona tua Nobis & Fra-
tribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de-
eorundem Fratrum consilio, Apostolica autoritate provi-
derimus, teque quem præfatus *Philippus* Rex nobis ad id
per literas nominavit & præsentavit, eidem Ecclesiæ in
Episcopum præfecerimus, & Pastorem, curam & admi-
nistrationem ejusdem Ecclesiæ tibi in spiritualibus & tem-
poralibus plenariè committendo. Nos ne Ecclesia ipsa dum
literas Apostolicas super provisione & præfectione prædi-
ctis expediuntur in eisdem spiritualibus & temporalibus ali-
qua detrimenta sustineat provideri, ac commoditatibus
tuis opportunè consulere volentes, tibi quod vigore præ-
sentium, vel alium seu alios, tuo nomine possessionem,
seu quasi regiminis & administrationis dictæ Ecclesiæ, &
illius bonorum apprehendere, ac illius mensæ Episcopalis,
fructus, redditus & proventus exigere liberè & licitè possis
& valeas, in omnibus, & per omnia perindè, ac si super pro-
visione, & præfectione hujusmodi Literæ Apostolicæ præ-
dictæ fuissent, dicta autoritate tenore præsentium de spe-
ciali gratia indulgemus: Mandantes dilectis filiis, Capitulo
& Vassallis ejusdem Ecclesiæ ac Clero & populo civitatis
& Diæcesis *Oxomen*. Ut tibi tanquam Patri & Pastori anima-
rum suarum humiliter intendant, & tua salubria monita,
& mandata suscipiant, & efficaciter adimpleant ipsique
vassalli consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre
exhibeant; alioquin sententiam, sive poenam, quam rite
tuleris, seu statueris in rebellas ratam habebimus & facie-
mus autoritate Domini usque ad satisfactionem condi-
gnam inviolabiliter observari: non obstantibus constitutio-
nibus & ordinationibus Apostolicis, & præsertim *foel. re-*
cord. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ inci-

*Indultum
Apostoli-
cum.*

„pit, *Injuncta* : nec non ipsius Ecclesiæ, & juramento, con-
 „firmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliqua roboratis
 „statutis & consuetudinibus contrariis quibusque : volumus
 „autem quod infra sex menses à Datt. præsentium computan-
 „dos Literas Apostolicas sub plumbo infra scriptas super pro-
 „visione & præfatione hujusmodi in totum expediri, & jura
 „Cameræ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere
 „omninò tenearis, alioquin dictis sex mensibus elapsis pro-
 „visio & præfatio prædicta nulla sint, Ecclesiæque ipsa vacet
 „& vacare censeatur eo ipso. Datt. Romæ apud Sanctum Pe-
 „trum sub annulo Piscatoris die III Martii. M. D. L X I I I I.
 „Pontificatus nostri anno quinto.

CÆS. GLORIERIUS.

Sequitur tertia Litera Papæ Pii Quinti, quâ facultatem
Honorato Episcopo *Oxomensis* concedit assistendi Principi
Carolo Philippi Regis filio, ob causas & rationes à Rege pro-
 positas magni ponderis, ad Magisterium, uti hucusque fe-
 cerat, exercendum, concedit absentiam à sua Ecclesia pro
 determinato tempore sequitur epistola.

Venerabili Fratri Honorato Juanni Episcopo Oxomen.

PIUS Papa QUINTUS.

Papa Pius
V.

Venerabilis Frater Salutem & Apostolicam benedictionem. Di-
lectissimus Filius nobilis vir Carolus Princeps Hispaniarum nobis
per dilectum Filium nostrum Alexandrum tituli Sancti Joannis
Ante portam Latinam Presbyterum Cardinalem Cribellum nun-
cupatum nuper exponi fecit, quod cum tu secus ab ejus pueritia fami-
liariter versatus diligens, ac fidele & gratum admodum præceptoris
officium

officium illi multos annos impenderis tuo fideli atque paterno consilio, fide & opera, consuetoque colloquio, suis domesticis in rebus frequenter non sine magno tui desiderio indigent; Quare præfatus Princeps nobis humiliter supplicari fecit, ut huic desiderio rebusque suis in hac parte providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur considerantes, quod licet Episcopus à grege sibi credito abesse non debeat, Conc. tamen Trident. illius absentiam ex justis & rationalibus causis usque ad tres menses innuit excusari posse, ac sperantes, quod tu apud ipsum Principem aliquibus anni mensibus agendo, illique prudentia, fide & paterna charitate tua, ut hætenus solitus es, assistendo non parum Reipublicæ Christianæ es profuturus, ac propterea à summa Religione & probitate prædicto Principi hoc à nobis obnixè contendenti aliquid favoris impertiendum esse censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati fraternitati tuæ, ut ad beneplacitum nostrum quamdiù prædictæ & alteri etiam Metropolitana Ecclesiæ, si te ad aliam transferri contingat, præfueris quando, & quoties ipse Carolus Princeps te duxerit accercendum, non aliàs, nec aliter extra Civitatem & Diocesim tuam ad illum proficisci, & illi assistere usque ad sex menses etiam diversis temporibus annuatim, & non ultra, dum tamen intereà Ecclesiæ tuæ debitum non fraudetur obsequiis, sed idoneum ibi Vicarium, qui tui absentis vicem suppleat, habeas, ac Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, ac Pentecostes & Corporis Christi diebus ab eadem Ecclesiæ & Diocesi tua non absis: Remanere & commorari libere & licitè valeas, nec intereà propter absentiam tuam, aliquam privationis fructuum Ecclesiæ tuæ (præterquam gratiæ alternativæ qua nolumus durante dicta absentia te posse uti, vel gaudere) vel etiam temporalem vel spiritualem pœnam, vel Ecclesiasticam censuram incurrisse, seu dicto Concilio contravenisse, quo quomodo censearis Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus & indulgemus, teque apud eum manentem, ad personaliter in eadem Ecclesiæ, vel Diocesi tua

Concedit
Honorato
licentiam, ut
3 mensibus
abesse possit
ab Episco-
pato propter
Carolus
Principem.

residendum dicto tempore, ut præfertur, non teneri, sicque per quoscunque Judices & commissarios quavis auctoritate fungentes, sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentare contigerit, irritum & inane decernimus, non obstantibus quibuscvis Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Consiliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, nec non ejusdem Ecclesiæ & aliis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrariis quibuscunque. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIII. Martii. M. D. LXVI. Pontificatus nostri anno primo.

Antonius Florebillus Lavellinus.

Quantum in hoc suscepto dignitatis officio *Honoratum* venerabilem suum Magistrum amaverit, quantum veneratus sit, *Literæ Caroli* Principis discipuli, plenæ intimi in eum affectus testes sat ostendunt. Verùm ut posteritati omnia consentent, eas hoc loco depromendas censui. Primâ literâ *Honoratus* à *Carolo* Principe *Alcalam* invitatur, ut ejus conversatione ibidem frui possit. Litera in Hispanico ita sonat.

A mi Maestro el Obispo.

I. *Litera Caroli Principis ad suum Magistrum.*

„Mi Maestro, Dios sabe quanto contento me ha dado saber que es venida la hija del Marques *de Cortes*; porque sea luego vuestra venida; y assi os mando que lo hagays luego, y que me aviseys en viniendo en *Alcala* luego dello, y estoy bueno; y estoy loco de placer de vuestra venida, lo que feos dezir de posada, passa, que sino huviera dudas en la del
Con-

Condestable, porque viene, o sino al quilado la mitad de la posada del *Asculi*, el Prior Don *Hernando* y con que le den la otra mitad de aposento luego, desde luego desembraçara, ya para vos, y acabo. xxi. de Henero. ano M.D. LXV.

*Vuestro grandissimo, que harè lo
que vos me pidieredes.*

YO EL PRINCIPE.

Secunda Litera.

A mi Maestro el Obispo.

Mi Maestro yo recebi vuestra carta en el bosque yo estoy bueno, y Dios sabe si me holgarà de ir con la Reyna por veros: hagase me saber como os ha ido en esto, y si ha auido mucha costa; y fui de *Alameda* a *Buytrago*, y me parecio muy bien, y non fui en dos dias al bosque, y aora vine en otros dos aqui donde estoy desde el Miercoles hasta oy. Yo estoy bueno acabo. Del campo a dos de Junio.

*Mi mayor amigo que tengo en
esta vida, que harè lo que
vos me pidieredes.*

YO EL PRINCIPE.

Tertia Litera.

A mi Maestro el Obispo.

Mi Maestro yo recebi vuestra carta, y con ella el mayor contento juntamente del mundo; y mira que o tomo la palabra que me aveys de ver a la ida, y venida de *Toledo*, y sino me

II. Litera.

III. Litera
Principis ad
suum Magi-
strum.

me la cumplis os he de pedir la palabra : y hize lo que vos me encomendastes con el Dotor *Velasco*, y muy encarecidamente, y no lo hize con *Menchaca* porque no estava aqui. Yo estoy bueno, y me voy para partir, porque està mi padre en *Escorial*, y estaremos alli hasta que nos vamos a *Segovia*, acabo, de *Madrid* dia de san Juan.

Mi mayor amigo que tengo en esta vida, que harè lo que vos me pidieredes.

YO EL PRINCIPE.

Tambien he encomendado al Obispo de *Cuenca* a Don Juan de *Velasco* encargueselo muy encarecido.

Littera Reginae Lusitaniae.

Dedit & Regina *Lusitaniae* Literas affectione cord-intima plenas ad Principem *Carolus* Nepotem suum, quas nemini monstrare praecipit, praeterquam *Honorato Joannio*, ob conformitatem desiderii, quo hic & illa in bonum Principis conspirant.

Capitulo de Carta de la Señora Reyna de Portugal al Serenissimo Principe Don Carlos su nieto, escrita de su mano.

„Y esto que aqui le escrivo le afirmo que ninguna persona
 „lo sabe, porque deseo yo que la enmienda se vea que es
 „de V. Alteza, y que la pague N. Señor, y se la agradezca la
 „gente &c. Y en pago de este mi trabajo, y amor, y deseo,
 „que no haya tal Principe en el Mundo, ha de tomarme V.
 „A. el amor con que lo digo, forçada de la grande obligacion
 „que tengo de lo hazer, y que quiera que sea con tal fruto, que
 „no sea de balde este mi trabajo, y pedir a V. A. que ninguna
 per-

persona sepa de esta mi carta sino fuere solamente el Obispo “
 su Maestro, porque tengo para mi que somos muy confor- “
 mes en desear à V.A. lo que mercede: y placera à N. Señor, que “
 merecerà a su misericordia. Y con esta confiança acabo pidi- “
 endo à N. Señor todos los dias que le haga un excelente Prin- “
 cipe, y le dê mucha vida, con que le haga grandes servicios, “
 y toda la emplee en effo como yo deseo. De *Lisbona* a xx i. “
 de Hebrero. “

RAYNHA.

Subjungam hoc loco aliam Lusitanico idiomate conscrip-
 tam à Regina *Lusitaniae* ad Principem *Carolus* suum Nepo-
 tem, quâ pariter summum affectum erga Principem demon-
 strat, & avidè statum ejus nosse desiderat.

A Honorato Johan Mestre do Principe
 de Castela meu neto.

Honorato Johan pe lo grande contentamento que tenho “
 da vinda del Rey de *Castela* meu filho a asses Reynos, è pelo “
 que sey, que o Principe meu neto teria de over desejo muito “
 de saber o alvorofo com que o recebeo, e se com ellelo deixa- “
 ram as terças como espero em nosso Señor que seria: Muito “
 vos rogo, que per dom *Alvaro de Mello* mo queiras escrever “
 muito particularmente com todas as mais novas de sua dispo- “
 ficam e faude, e de seu contentamento que sabeis; que eu “
 devo desejar pe lo muy grande amor, quel he tenho, è “
 quanto mas compridamente ofezerdes, o istimarey mais de “
 vos, è vollo agradecerey. Escrita em *Lisboa* à x x i. dias de “
 Setiembre, de 1559. “

*Litera Re-
 ginae Lusita-
 niae ad
 Principem
 Carolum.*

RAYNHA.

A a

Sequi-

Sequitur modò epistola, quâ *Honoratus* Episcopus se excusat de impossibilitate Principem visitandi, ob repentinas, quibus quotidie magis magisque gravabatur, infirmitates, morbisque suis nonnihil curandis ab eo facultatem concedi petit, quod dum facit, optimis eum prius documentis instruit, è quibus zelus & ardens desiderium, quo ut principem Deo devotam vitam agere, exemplo omnes preire exoptat. Verùm quoniam dignissima visa, suis quæ posteritati proftet, hîc eam ad perpetuam rei memoriam inseram.

Señor.

„Ya V. A. terna entendido la poca salud que Dios ha sido
 „servido darme de dos años a esta parte, y tambien la
 „obligacion que tengo de procurarla para mejor servir con
 „ella a V. Alteza : las mercedes que de su mano he recebido,
 „despues que vine à servirle, que a no ser esto assi no la pro-
 „curara quiza tanto ; pero entendiendo como digo la obli-
 „gacion que tengo de servir à V. A. y què faltandome las
 „fuerças, y algun dia la vida, que no se escusaria segun va de
 „mal en peor, no podria llevar este mi deseo à delante, ni
 „satisfacer con el amor, y aficion particular que tengo al ser-
 „vicio de V. A. He tratado de irme algunos dias a parte don-
 „de pue da alcançar salud, y siendo Dios servido darmelâ,
 „venir con ella assistir en el servicio de V. A. toda mi vida, y
 „morir en el como lo deseo. Suplico a V. A. que pues no me
 „mueve otra cosa, ni pretendo mas de lo que digo, se sirva
 „de tener por bien esta mi ausencia, y darme licentia, que tam-
 „bien su Magestad ha sido servido darmela, movido por las
 „mismas razones. Mi ida es a *Xerabizeio* un lugar del Obispa-
 „do de *Plasencia*, que por ser aquella tierra templada, y qual
 „los Medicos dicen conviene à mi salud, he acordado ir à
 ella,

ella, y no à la mia (aunque lo es tambien) por algunos res-
tos: y doyme priessa a salir de aqui, porque estos años en
fin de Hebrero, o principio de Março me ha apretado mas
esta mi indisposicion, y traído al ultimo punto, y deseo para
entonces estar en parte menos fria.

Lo que suplico à V. A. es que se acuerde en esta mi ausen-
cia, y siempre, de lo que le tengo suplicado muchas vezes,
que son en suma tres cosas: La primera el amor, y temor de
Dios, con lo que a esto està annexo, que es mucha cuenta
con sus mandamientos, y la execution de ellos no solamente
interior, pero aun exterior, por el buen exemplo que V. A.
està obligado à dar à todos; el oyr Missa, y los divinos Ofi-
cios con atencion, y devocion; el respeto à las cosas de la
Iglesia, y a los ministros de ella, y a las Religiones, sin mo-
strarle parcial à ninguna de ellas, sino que, pues todas son tan
buenas, y aprovadas, V. A. tenga cuenta con ellas indiferen-
temente, favoreciendo sus cosas y haziendo merced a todas.

Tambien suplico a V. A. se acuerde de tener por muy
fuyas para favorecer siempre las cosas del Santo Ofi-
cio, y a los Ministros de el, pues aunque esto fue en
todo tiempo justo, y muy accepto à Dios, en este es muy
necesario, assi para lo que toca a la honra, y servicio de
Nuestro Señor, como tambien para lo que conviene al par-
ticular del estado Real, quietud de estos Reynos, y buen
gobierno de ellos. La segunda cosa que se sigue, despues de
lo que toca a Dios, es la obediencia, que V. A. està obligado
a tener a su padre con serville, y contentalle en todo lo que
le mandare, y V. A. entendiere que el desea por su bien, y
provecho propio, pues dexado à parte la obligacion que
para ello ay, y ser tan expressa, y particularmente mandado
por Dios, que acordò en solo este mandamiento poner pre-

*Documenta
pietatis quæ
Honoratus
dabat Prin-
cipi.*

I. Docum.

II. Docum.

„mio temporal de mas de eterno ; es este camino llano , y de-
 „recho para facilitar V. A. todas sus cosas , y ser ayudado de
 „Dios en ellas , tomando à su Divina Magestad por norte y
 „guia , y de esta suerte ternà à la gente de su parte , que natu-
 „ralmente se satisface , y paga de que los hijos reverencien a
 „sus padres , y les sean obedientes , teniendo por cosa muy
 „cierta , como lo es , que todos los otros caminos son peligro-
 „sos , y errados , y que al cabo paran en trabajos visibiles sin
 „provecho alguno , porque Dios lo permite assi.

III. Decum.

„La tercera coza es ; que V. A. se esfuerce en todo tiempo
 „à tratar con amor , y blandura a sus criados en obras , y en
 „palabras , pues como otras muchas vezes tengo dicho a V. A.
 „es esta una de las cosas que mas lustre fuele , y puede dar a
 „los Principes , y que mas se publica en todas partes , y no so-
 „lamente en los Reynos propios , però aun en los agenos , y
 „de que se viene a tomar mas luz , y resolution de las condi-
 „ciones , y inclinacion de un Principe , pues se ha de presu-
 „mir que qual fuere con essos pocos que trata de ordinario , se-
 „ria con todos si los veniesse a comunicar , y que si trata mal
 „a los que noches , y dias le estan sirviendo , que no holgara
 „de hazer merced a los que apenas alcançan a velle , quanto
 „mas à podelle servir.

„Lo mismo ha de tener V. A. con los criados y ministros
 „de su padre , pues es ordinario sacar por esto , que tan ami-
 „go es el hijo del padre , y que tanto desea contentalle , quanto
 „entienden que quiere bien a los que el padre ama , y honra.

„Lo que digo de los criados , y ministros , entiendo dezir
 „tambien de todos los otros , pues se cria V. A. por padre de
 „todos , despues de los largos , y bien aventurados dias del
 „Rey N. Señor , que los que le vienen a ver y servir los reco-
 „ja V. A. oyendo los con atencion , y si algo le suplicaren , que
 „hable

hable a su padrè sin prendarse demasiadamente, les ofrezca “
 de tratillo con su Magestad, y suplicalle, que en lo que hu- “
 viere lugar les haga merced, y que las palabras que se les di- “
 xeren sean pocas, y essas distintas, y claras, sin alargarse “
 a mas preguntar, ni necessitarlos a respuestas trabajosas, “
 y de que ellos holgaran de poderse escusar. Sobre todo “
 suplico a V.A. traiga muy grande cuenta con no lastimar “
 a persona alguna, en particular, ni en general, pues como “
 muchas vezes tengo dicho a V.A. es este un peligroso ne- “
 gocio para los Reyes, y de que mayores inconvenientes se “
 podrian seguir quando viniessen por ello a perder el amor “
 de sus subditos, y que se han visto desto exemplos estranos: “
 pues està claro, que estas cosas de nadie se toman peor, que “
 de los Principes, por rason; que naturalmente los hombres “
 de sean ser tenidos en mucho de ellos, como todos desean “
 medrar, y valer con ellos; y lo otro; porque quanto mas le- “
 xos estan los injuriados de poderlos lastimar a ellos con lo “
 mesmo, o con otra cosa semejante sienten mas la afrenta. “

Para remedio da esto, hallè siempre por muy provechoso “
 el non inquirir vidas ajenas, ni holgar de saber sus faltas, pues “
 es averiguado, que desta curiosidad vienen otros daños, “
 porque el que no pregunta, no sabe tantas particularidades, “
 y no sabiendolas, no tiene tanto que dezir, ni con que lasti- “
 mar. Tambien es ordinario, que el que trata de esto no pue- “
 de ser muy secreto, y es causa de muy grandes rebueltas en “
 su misma casa, y Reyno, y al cabo es fuerça, que perdiendo “
 el credito con las gentes, que no se osen fiar del, ni le digan “
 lo, que le conviene saber, que es gran perdida para dodos, “
 pero para los Principes la mayor que puede ser. “

Yo se bien que pudiera escusar todo esto, pues aviendo “
 Dios dado a V.A. tan buen entendimiento, y personas en su “

*Diffimula-
tio subinde
necessaria
est.*

*Secreti te-
max esse de-
bet.*

„servicio tales, de quien ordinariamente oye estas, y otras
 „cosas, no avia para que representallas aqui a V. A. mayor-
 „mente aviendoselas yo mismo acordado diversas vezes;
 „però a mi quedara escrupulo de no lo aver hecho en este
 „tiempo.

„A V. A. humilmente suplico perdone esta prolixidad,
 „y la atribuya al deseo que siempre tuve de serville, y que
 „V. A. sea amado de Dios, y de las gentes, y se vaya criando
 „para tan grandes efetos, como los tiempos en que Dios fue
 „servido de dalle a estos Reynos, la primera vez, y segunda
 „piden y han menester; guarde nuestro Señor a V. A. y le
 „prosperere como sus criados, y vassallos deseamos. *Valladolid*
 „a 10 de Henero.

Humilde Criado de V. A.

HONORATO JUAN.

Hanc epistolam, quoniam magnam spiritus Zelique in Principis animi corporisque salute procuranda efficaciam ostendit, utpote virtutum regiarum documentis confertam, in gratiam eorum, qui forsan Hispanicæ Linguæ notitiâ carent summatim excerpam.

Intellexerit Serenitas Vestra, ni fallor, de mea infirmitate, & exiguæ valetudinis statu, quo jam à duobus circiter annis Divina bonitas me exercere dignata fuit; & uti me quàm obligatissimum sentio ad Serenitati Vestræ, eo quo possum, studio inserviendum, ita quoque ad desideratam sanitatem recuperandam remedia quibuscunque modis accelerare contendo, ut pro affectu, quo eam prosequor, voluntati suæ, quâ meam præsentiam operamque obnixè desiderat, plene satisfiat; promptus enim sum, ubi salutem pristinam nactus fuero, totam vitam meam ejus servitio impendere; & quemadmodum intime desidero in eo ad ultimum vitæ meæ terminum perseverare.

severare. Medicorum judicio in Zerahizium, locum Diœcesi Placentinæ subiectum, tanquam sanitati recuperandæ maximè proficuum me conferam. Relicto proposito ob multas rationes, quò minus *Valentinæ auræ* me committerem. In mea itaque absentia tria cumprimis à Serenitate Vestra, prout aliis vicibus ipsi inculcavi, quàm obnixissimè servanda contendam; quorum primum est, ut cordi suo impressum gerat amorem & honorem Dei, quam Divinorum præceptorum observationi junctam, non solum quoad interiorum, sed & exteriorum Virtutis normam disponat, ut videlicet vitæ integræ & illibatæ exemplo, ad quod præbendum se obligatum esse norit, omnibus præluceat. Nulla dies prætereat, quo non Sacrosanctæ Missæ Sacrificio cæterisque Divinis officiis cum attentione, & singulari devotionis sensu adsistat. Singulari veneratione Ecclesiam ejusque Ministros uti & Religiosos, sine ulla tamen singularitatis demonstratione, prosequatur; Verùm omnibus indifferenter gratias & favores suos impertiatur.

Documentum
Carolo
Principi ab
Honorato
relictum.
I. Docu-
mentum.

Secundum, quod optarem, est, ut exactum Majestati suæ, sicut filius Patri suo obedientiam præstet, omnem ipsi cultum obsequiumque deferat, atque in omnibus, quæ Serenitati vestræ præceperit, satisfaciat; hæc enim est voluntas Dei.

II. Docu-

Tertium est, ut omni charitate & humanitate, quantum fieri potest, subditos suos opere & sermone, quemadmodum alias monui, tractet. Sciatque hanc unicam esse viam ad honorem, reverentiam, æstimationemque subditorum non solum in propriis Regnis, sed & in cæteris Regionibus, ex hisce magnæ spei operibus actionibusque, quæ in animo Serenitatis vestræ elucescent, comparandam, cum cuncti judicio pollentes ex his veluti ex ungue leonem collecturi sint; cum hanc Regiam humanitatem affabilitatemque, quam modò paucis exhibet, suo tempore omnibus Regnorum suorum subditis se præstiturum sperare liceat.

III. Docu-

Item suadeo, ut hanc humanitatem non suis tantum subditis, sed

&

¶ Regiæ Majestatis, Parentis sui, Ministris exhibeat; si enim filiali amore, uti filius patrem diligit, eos quos pater diligit, eosdem non poterit non debita reverentia & affabilitate prosequi.

Atque ex hac epistola luculenter apparet, quanta cura & sollicitudine Magister discipulo suo præcepta vitæ & disciplinæ instillare contenderit.

Addam hoc loco epistolam Reginaldi Cardinalis Poli, quâ Honorato congratulatur de honore Pastoralis muneris & Magisterii, quo eum Rex Philippus ad filium in omni literarum virtutumque disciplina instruendum affecit, atque unâ maximi momenti munus admodum eleganter & scitè describit.

Reginaldus Cardinalis Polus Legatus
Honorato Joanni S. D.

Cardinalis
Polus.

Congratu-
latio de ob-
tento mune-
re pastorali.

Non tu quidem reprehensione dignus es, quod antea nunquam ad me scripseris, sed laude potius, quod idoneam scribendi occasionem, cum expectares, eam nunc præclarissimam nactus minimè prætermiseris. Quid enim præclarius quàm Dei populi tanquam gregis certo salutis periculo à Pastoris obedientia abducti, salutaris ad eundem reversio. Quo te nuncio accepto, quod statim Deo gratias agere cæperis, quod gaudium tuum per literas apud eum testari volueris, qui Christi vicarii, Minister Deo & Ecclesiæ, operam suam unâ cum optimis his Principibus navavit, rem egisti plane dignam pietate tua, atque etiam COGNOMINE. Nec enim adscribendum, HONORATUS JOANNES, digniore argumento uti potuit, quàm quo Dei honor, & gratia erga suum populum maximè celebratur. Quare etsi tuæ literæ nunquam mihi non jucundæ futuræ fuerant, tamen hinc te potissimum ad me scribendi initium cæpisse, mihi gratissimum fuit: ut illud etiam libentissimè ex tuis literis cognovi, quod ante

ex

ex aliis acceperam tibi erudiendi Principis pueri munus à Patre Religiosissimo & optimo Rege esse delatum. De quo cum tibi, tum ipsi Principi valdè gratulor; tibi, quod talem indolem, qualem tu describis, & omnes prædicant, tanquam uberem, & fœcundum agrum sis nactus quem colere, & in quem Regalis doctrinæ semina cum maxima spe fructus jacere possis. Illi, quod eum Doctorem habeat, qui non modò ejus linguam & eloquentiam excolere, sed pectus quoque Regia arte imbuere, & possit, & studeat. Cujus cum primum præceptum sit, ut qui rectè imperare velit, primum discat parere, hoc à te minimè præteriri certo sum, quod quidem & si omni hominum generi ætæque commune sit præceptum; tamen nullis id magis, quàm Regiis pueris dare convenit. Quippè cum nulla in re plus Reges in sceptrâ peccare soleant, quam quod se putant eo cæteris præstare, si minus pareant, idque propius ad Regiam amplitudinem accedere, quem errorem dum tenera eorum ætas instituitur, tanquam tenebras ut doctrinæ lumen discutiat, oportet; atque id ipsis planè persuadendum est, non hoc cæteris præstituros si nemini, aut minus, sed si magis paruerint. Deo primum, tum legibus, parentibus, Magistris: alio tamen genere parendi, atque ii, qui servili ingenio sunt præditi: siquidem quod illi metu, hoc Reges amore sponteque suâ faciunt, hoc enim nullum certius Regiæ indolis signum in puero esse potest: neque ullum præceptorum genus huic ætati magis est necessarium, in quo is quidem quem tu erudiendum suscepisti, eo plus proficere debet, quod hac in re domesticum exemplum, idque maximè illustre Regis Patris sui habet. His ergo Regiæ obedientiæ vocibus, ut semper aures istius Regii pueri personent, ipse pro tua virili parte (quod te facere non dubito) curare debes. Cui si etiam veræ prudentiæ & fortitudinis, quæ Regum maxime propriæ sunt virtutes, præcepta instillaveris, quibus ad veram illarum cognitionem perducatur, jam quidem tuo munere egregiè perfunctus fueris. Quade re eò magis hâc occasione sum adductus, ut loquerer; quod ut

Regia artis
præcepta.

scis, nihil est, quo magis decipiantur homines, quàm falsis earum virtutum imaginibus. Iste verò Regius puer, si ejus obedientiæ, de qua dixi, præceptum amplexus, vel hoc solùm abs te didicerit, ut falsam prudentiam & fortitudinem à vera distinguere possit: satis is quidem ad sustinendum Regium munus erit instructus, sine hoc autem, ut omnia quæ ab omnibus scripta sunt didicisset, ac memoria teneret, omnibusque naturæ donis maximè excelleret, tamen ad Regiam dignitatem tuendam, nunquam satis erit idoneus. Verùm de Regio hoc puero præclara omnia sperare licet: Idque imprimis, ut quemadmodum ipsi est pater, sic eum cæteris exemplo futurum esse earum virtutum, quæ illi Deum simul & hominum studia maximè conciliabunt. Quique ejus imperio ditionique parebunt, beatos efficient quod imprimis à Deo precandum est. Vale & in erudiendo Regio isto Regiæ indolis puero **NOMEN TUUM COGNOMENQUE TIBI PROPONE AC SEQUERE.** Dichmondia, quarto Idus Julii 1555.

Addam hoc loco alteram prolixiorē Archiepiscopi Tarraconensis, Joannis Vich, quâ rationem studiorum suorum reddit Honorato.

Joannes Vich Honorato Joanni Principis
nostri Institutori dignissimo S.P.D.

Epistola
Joannis
Vich.

„Diū mecum cogitavi (Vir Ornatissime) an ad te literas
„darem, nam dum manus operi admoveere vellem, in am-
„bigua animus trahebatur, nec quo se impelleret, assequi
„certò poteram. Verebar namque, ne meo, hoc est, homi-
„nis parum exercitati sermone nullo nitore illustrato, nul-
„lisque ornamentis culto, aut styli ruditate, aures tuas op-
„timis quibusque scriptoribus assuetas offenderem. Sicque
„merito temeritatis summæ, vel audaciæ judicium subirem,
„quod

quod non his præsiidiis , quibus me ad hoc munus obeun-
 dum instructum esse oportebat , illud sponte susceperim.
 Quæ certè omnia meos conatus vehementer represserunt,
 ut quo minus hoc officium præstarem hætenùs, retardarunt.
 Sed postquam animum istum tuum mansuetudinis ac leni-
 tatis plenum communi omnium consensu in memoriam re-
 vocarem , quo non solum notos & familiares , verum pror-
 fùs ignotos excipere soles, metum hunc excutere ac timo-
 rem expellere non dubitavi. Quod si tandem aliqua ratio-
 ne molestus , aut audax esse videar , Carmine illo *Euripidis*,
 quo in *Andromache* utitur , me tuebor.

Νεότης μὲν ἐπῆρε καὶ ἔρως ἔνεδ' πλέον.

Sed spero , te pro tua ingenii benignitate , ac in *Valentinos*
 amore æqui bonique hoc officium consulturum , quum hoc
 solum Consilio à me præstetur , ut in testimonium amoris
 in te mei sit. Sed ne longiùs quàm par est : mea progredia-
 tur Oratio , aut in vitium prolixitatis , quod mihi maximè
 cavendum esse existimo , sensim incidam , tum ne tua , quæ
 seriò tractas negotia literis meis interpellare videar , tum , &
 ut in hac parte meis commodis consulam , ne in longo cur-
 su sæpiùs offendendum sit. Jam tibi , quem unicè amare
 debeo parentum meorum vestigiis insistens , rationem meo-
 rum studiorum , meique Consilii reddere non dubitabo , pro-
 pterquam optimum esse judicaverim , me in hanc totius Or-
 bis præclarissimam *Salmanticae* Academiam conferre. Prin-
 cipio cum ab ineunte ætate , ac teneris annis jam me natura
 ad literarum studia vocaret , etsi difficile ac laboriosum opus
 offerret , arduamque viam ingrediendam proponeret , *Græ-*
corum illud memorià repetens καλεπὰ τάχα λαλᾷ , ac certò
 sciens , in magnis voluisse sat esse , statui naturæ huic meæ ,
 stimu-

Novitas
 quidem as-
 surget sed
 plus amor
 novi.

Difficile
 pulchrum.

„stimulis quibusdam impellenti, & quod majus est, ad ho-
 „nesta excitanti nullâ ratione resistere, sed potius hujus-
 „modi impulsibus assentiri. Sicque animum continuo ad-
 „junxi meum ad utrumque sermonem comparandum, La-
 „tinum scilicet & Græcum, quod *Cicerone* optimo, & lo-
 „quendi ac sentiendi magistro consulente, quâ potui, dili-
 „gentiâ præstiti. Existimabat enim eloquentiæ parens id quod
 „præstantissimi alii viri senserunt, linguarum peritiam ma-
 „ximum hominibus litterarum amatoribus afferre adjumen-
 „tum, ut verum, ac liberum de rebus judicium ferre pos-
 „sint, ne alienâ fide vivendum illis sit, hoc est eorum, qui
 „scriptores propriâ ac genuinâ linguâ loquentes in diversum
 „idioma transferre conati sunt. Quorum multi adeò immu-
 „tati post translationem apparent, ut eosdem esse planè non
 „judicaveris (quod tu in multis expertus es, qui utramque
 „linguam non secus ac maternam nosti) tanta est uniuscu-
 „jusque idiomatis proprietas, & latens energia. Sed ne ab
 „instituto longius digrediar, pergam, ut cæpi.

Oratoria
 facultas
 quanam.

Rhetorica
 Antistro-
 pha Diale-
 ctica.

„Postquam aliquod tempus in his comparandis con-
 „sumpsi, varia *Latinorum* opera, qui carmine & soluta oratio-
 „ne scripserunt, cum *Græcis* conferendo, ut ex hac diligenti
 „observatione singulorum inducendo proprietatem, variaque
 „loquendi genera possem deprehendere, totum me ad Orato-
 „riæ artis exercitationem transtuli, quæ sola in ornatu Oratio-
 „nis, illustrandaque elocutione variis, troporum ac figura-
 „rum generibus versatur. Efficitque, ut de facundo Oratore
 „illud *Hesiodi* verè pronuntietur : γλώπης τοῖς θεῖσιν
 „ὣν ἀνθρώποισιν ἄριστος. Ad hæc animadvertens Rhetori-
 „cam facultatem, simul & Dialecticam, (quas tam affines
 „censuit *Aristoteles* ad *Theodectem* scribens, ut dicat, ἡ ῥητο-
 „ρική ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ, &c.) ministras & comites

Phi-

Philosophiæ esse & per se inutiles nisi cum ea conjungantur. “
 E cujus mediis spatiis rerum tractandarum materiam petere “
 solent, constitui in Philosophorum dogmata incumbere, “
 quorum studium tantæ jucunditatis esse solet, ut Philo- “
 sophantium animos, eâ ratione rapiat & ad se trahat, ut “
 nullis aliis rebus intentos esse patiatur. Philosophia namque “ *Philosophia*
 non solum ea quæ sensibus nostris proximè subjecta sunt, aut “ *studium.*
 quæ in mediis terræ visceribus latent, novit, docet, & rima- “
 tur, verum quæ longe à nobis absunt, syderum & cœlorum “
 celeres motus, difficiles causas, variosque effectus perscruta- “
 tur, quo fit, ut jure optimo *Hesiodus libro 3.* & Poëtarum ac “
 Philosophorum facile Princeps *Homerus in Odyssæa ἀλφνησας* “
 homines appellet. His denique studiis, quâ potui diligentia, “
 absolutis ad graviora properandum esse existimavi, hoc est, “
 ad ea, quæ non de his rebus disputant ortui & interitui ob- “
 noxiis, ac quæ in perpetua mutatione & fluxu versantur, “
 sed ea potissimum tractant, quæ immutabili ratione in eo- “
 dem statu semper permanent. Quarum cognitio Theologia “ *Theologia*
 quod de *Deo Opt. Max.* sit appellatur; Sacrarumq; literarum “ *studium.*
 studium, quod in sola fælicitate æterna cernitur, positum, ad “
 quam tanquam ultimum finem, actiones hominum docet “
 certò dirigere. Ad hanc tamen facultatem exercendam (ut in- “
 genue fatear) quum primum accessi subjecti claritate & ma- “
 gnitudine, perspecta, ingenium debile & infirmum continuo “
 vehementi timore perculsum omnino fuit; adeò, ut anceps “
 dubitationiq; hærens, suspensus animus existeret: Num tutius “
 foret, hæc studia tanquam gravia relinquere, aut eadem de- “
 posito metu alacriter suscipere. Quorum alterum ignobilem “
 timidumq; animum manifestò declarabat: quem *Euripides* ma- “
 xime reprehendere hâc ratione solitus fuit: ἀνέρος ἐκ ἀξείων “ *Indignum*
 δειλὸν κεκλήσθαι; alterum verò eundem magis audacem, “ *homine ma-*
 & in- “ *nifestum*
claudere.

Magnum
periculum
petit
non suscipit
lumen.

„ & ingenuam repræsentat, quod difficilia tentet, & ardua
 „ agrediatur. Nam ut *Pindarus* scriptum reliquit: ὁμέγας
 „ ἢ κίνδυνος ἀνάλκειν ἔφῳτα λαμβάνει, ex quibustan-
 „ dem collegi laudabilius multo, & honestius esse, in re præ-
 „ fertim sublimi nullis vigiliis, atque laboribus parcendo
 „ aliquid audere, quàm trepidè receptui canere. Ad quod
 „ *Euripedes* eleganter adhortatur, & excitat.

Τολμᾶν ἢ χεῖρων ὁ γὰρ ἐν καιρῷ μόχθος πολὺ
 Εὐδανμονίαν πικρὴ θνητοῖσι τελευτῇ.

„ Sicigitur, ut Theologiam mihi compararem, in nostra
 „ Academia Valentina, in qua linguarum cognitio, & om-
 „ nium disciplinarum genera præclarè docentur & florent,
 „ hætenus versatus sum. Et intra privatos etiam parietes Sa-
 „ cris Bibliis, quæstionibusque scholasticis, quantum in me
 „ fuit, studere nunquam destiti. Nunc verò, dum jam ætas
 „ patitur, & per parentes integrum fuit, postquam *Valentiæ*
 „ nostræ deploranda incommoda, & ægritudines miseratione
 „ Divina cessarunt, (nam in illis temporum angustiis eorum
 „ consortium deserere impium planè fore existimabam) nunc,
 „ inquam, statui relictis patriæ delitiis, quibus nostrorum ho-
 „ minum ingenia, ut tu probè nosti, allici vehementer solent,
 „ & veluti retibus quibusdam illaqueari, cælum mutare, &
 „ sponte in exilium mitti, variis rationibus ad hoc impulsus,
 „ quarum hæc prima continuò sese obtulit, ut major scilicet
 „ ac liberior mihi daretur occasio (quod semper in votis fuit)
 „ inchoata hæc studia mea augendi, quod certè non sine ex-
 „ emplo multorum nostræ tempestatis, & gravissimorum
 „ Philosophorum, factum fuit, qui dum judicarent in patria
 „ familiarique domo vera quiete & tranquillitate frui nulla ra-
 „ tione posse exules ultrò esse decreverint, ut faciliùs Philo-
 sophandi

sophandi locus illis concederetur, sic *Aristotelem Stagiras*; "
Theophrastum Ephesium; *Statneum Lampfacum*; *Gliconem* "
Troadem, ac plerosque alios patriam nataleque solum reli- "
quisse legimus. Quid quod permultis exteris nationes adire "
utile fuisse, quo res omnes ex animi sententia contingerent, "
pari etiam ratione scriptum deprehendimus; ut de *Ulissee* "
post naufragium apud *Pheacas*, ignotos homines; de *Themio* "
stocle apud *Persas*; idem ferè de *Dione Siracusano* à *Dionysio* "
tyranno patriâ pulso scriptum legimus. Sed horum omnium "
aliorumque testimoniis relictis, quæ tibi satis cognita sunt "
finem jam huic meæ epistolæ imponam, ne in Morationem "
degenerare videatur, diutiusque te literis his meis nullo ser- "
vato ordine compactis detineam. Hæc summa totius ante- "
actæ vitæ meæ fuit. Quam TIBI HISPANORUM OR- "
NAMENTO ET VALENTINORUM PATRONO, ut "
par est, commemorare placuit. Nunc solum illud restat, "
ut meam operam posthac in tui obsequium pollicear, quam "
multo jam tempore parentes mei pollicti sunt, idemque *Lu-* "
dovicus frater effecit, tibi quantum ex ipsius literis colligere "
possum addictissimus. Qui Reges *Carolus Quintum* vitâ jam "
functum, & *Philippum* ejus filium nostris temporibus fælici- "
ter imperantem, bello & pace non sine laude secutus est. "
De cætero spero te brevi visurum quum primum per tem- "
pus & aliquot negotia licebit, quæ solent novos homines "
in aliena urbe, novum vitæ & habitationis genus parantes "
impedire. Vale.

CAPUT XII.

De æstimatione Honorati in actionibus civilibus & Ecclesiasticis.

P*hilippus Macedonum Rex, ipso die Nativitatis Alexandri, ad Aristotelem, quem jam filii sui Magistrum & Instructorem animo destinârat, scripsisse fertur, magnam felicitatis suæ partem non tam se ponere in eo, quod sibi Imperii successor obtigerit, quàm quod in Regno suo virum repererit Aristotelem, qui uti sapientiæ fama & nominis celebritate jam dudum Orbem replêrat, ita beatâ suâ sorte in filii sui Regis Alexandri Magistrum morumque instructorem cæderet; Hujus enim instructione & Magisterio, Alexandri sortem futuram feliciorem, & rerum gerendarum gloriâ celebriorem.*

Philippi exemplum secutus videtur Philippus II. Hispaniarum Rex felicissimus, qui quanti momenti foret, pro filiorum Regionum instructione sapiens Magister; ex innumeris aliis, quibus tunc temporis clarebat Hispania, HONORATUM JOANNIUM elegit tanquam virum ad hujusmodi munus à natura destinatum; Norat enim sapiens Rex, Reges Antecessores suos semper in hoc unice invigilasse, ut idoneos sibi eligerent in filiorum profectum, morum Instructores; quorum integrum Catalogum citat Gil Gonzalez de Avila in Theatro granditatis & Magnificentie Mardridi pag: 323. Verba ejus cito: Han tenido los Reyes en gran veneracion a los Maestros, que han enseñado a sus hijos, honorâdo su vida, y letras con los mayores premios de sus Reynos. Don Rodrigo Ximenez Arçobispo de Toledo fue Maestro de los hijos del Rey Don Fernando el Santo. Don Sancho de Avila Obispo de Avila del Rey
Don

Gil Gonzales de Avila.

Don Alonso undecimo. Don Gil Carrillo de Albornoz Cardenal, y Arçobispo de Toledo del Rey Don Pedro el cruel. Don Alvaro Obispo de Cuenca Maestro del Rey Don Enrique el III. Manda el Rey Don Juan el primero en su testamento, sea Oydor de el Consejo de su hijo, è que aya su quitado; y la razon que da es, que ayan, y trabajen en la crianca de el Infante Don Enrique. Don Diego de Anaya Arçobispo de Sevilla Maestro del mismo Rey. Don fray Juan de Morales de el Orden de Santo Domingo Obispo de Jaen Maestro del Rey Don Juan el Segundo. Don Fr. Lopez de Barrientos del orden de Santo Domingo Maestro del Rey Don Henrique quarto Obispo de Cuenca. Don Fr. Diego Deça de el Orden de Santo Domingo Arçobispo de Sevilla, electo de Toledo, Maestro del Principe Don Juan, el Dotor Adriano Maestro del Emperador Don Carlos, Pontifice Romano. Don Juan Martinez Siliceo Maestro del Rey Phelipe II. Cardenal, y Arçobispo de Toledo. DON HONORATO JOAN MAESTRO DEL PRINCIPE DON CARLOS, OBISPO DE O SMA. Don Garcia de Loayça Maestro del Rey Phelipe Tercero, Arçobispo de Toledo. Don Galceran Albaner Arçobispo de Granada, Maestro del Rey Don Phelipe Quarto.

Quæ confirmat Alvarus Nunnez de Vaca, in descriptione fluminis Argentei in fine dedicatoriæ.

Y esto es lo que principalmente aconsejan, y enseñan a V. A. su ayo, y Maestro (con la grande conformidad, que en Christianidad, virtud y amiltad, siempre tuvieron) quando le crian, y instituyen con preceptos de Christianidad, cavalleria, y Filosofia, porque saben que los que administraron sus Reynos con estas tan seguras, firmes, y perpetuas fuerças, de muy angostos los dexaron muy anchos, y de muy sospechosos, muy seguros, y de muy mudables, muy firmes, y de muy varios, muy constantes, y permanecientes, y finalmente de Reyes mortales se hizieron immortales.

Honoratus
Consilii Ec-
clesiasticis
interest.

Erat enim *Honoratus* vir non solum omnium eorum, quæ publicum *Hispaniæ* statum concernebant, notitiâ quam instructissimus, sed & in Consiliis dandis, ingenio adeo promptus & perspicax, ut in consultatione de publicis Regni negotiis, quod propositum fuerat, sinistrum successum minimè fortiri posse, crederent, quod ejus Consilio decisum esset. Undè non tantum in sæculari adhuc statu constitutus consulebatur, sed & jam Episcopali dignitate clarus ad Concilia Provincialia Ecclesiarum *Hispaniæ* vocabatur. Quæ clarè patent ex *Historia Pontificali Gonzalis de Mescas*, 2. parte. c. 31. Ubi inter cæteros Concilio Toletano interfuisse refertur *Honoratus Joannius* Episcopus *Oxomensis*; & fusius prosequitur Doctor *Franciscus de Pisa*, in descriptione Imperialis Civitatis *Toletanæ* p. 1. l. 5. c. 26. his verbis.

„En esta de *Toledo* se congregaron seis Obispos, y un
„Abad, todos de las Iglesias Sufraganeas a la Metropolitana,
„y primada de *Toledo*: conviene a saber, Don *Christoval de*
„*Royas*, y *Sandoval* Obispo de *Cordoua*, que presidiò en el,
„como mas antiguo, de los Sufraganeos en ausencia del
„Arçobispo de *Toledo*; Don Fray *Bartolome de Miranda*, y
„de *Carrança*; Don *Pedro la Gasca* Obispo de *Siguenca*; Don
„*Diego de Govarruvias*, y *Leyva* Obispo de *Segovia*; Don
„*Christoval de Valtodano* Obispo de *Palencia*; Don Fray *Ber-*
„*nardo de Fresneda*, Obispo de *Cuenca*; DON HONORATO
„JUAN, OBISPO DE OSMA, y el Abad de *Alcala la*
„*Real* con otros procuradores per parte de el Cabildo de esta
„santa Iglesia, y de otras colegiales, y de el clero de esta
„Diocesi. Assistio en nombre de su Magestad, el Ilustre Don
„*Francisco de Toledo* hermano del Conde de *Oropesa*, que fue
„despues Virrey del *Piru*.

Doctor Vil-
lalpandus.

Cujus mentionem facit Doctor *Villalpandus* in epistola dedica-

dicatoria Libri de Conciliis Toletanis, his verbis: *cum Toleti essem in Concilio Provinciali, ut Honorato Joannio Episcopo Oxumensi morem gererem, cui ego verò propter raras & excellentes virtutes, quibus animum suum mirabiliter excoluerat, tum propter insignem benevolentiam, quâ mecum viveret, est profectus, plurimum debebam.*

Interfuisse quoque *Honoratum* inter cæteros magnæ confidentiæ Ministros à Rege missos, ut *Carolus* moriturum disponent, de quo *Hieronymus de Quintana in Historia antiquitatis illustrium Virorum, lib. 3. cap. 51.* hisce verbis.

Conocióse ser mortal el mal, temerosos desto algunos “
Ministros pidieron a su Magestad le viesse, y echasse su ben- “
dicion antes que muriese, consultose si convenia con su “
Confessor, fray *Diego de Chaves*, y el Maestro de su Alteza “
HONORATO JOAN ELETO OBISPO DE CAR- “
TAGENA, y respondieron estava el Principe bien dispue- “
sto para morir, como tan Catolico, y le podria inquietar “
la vista de su padre, y hablarle recebirian mas dolor ambos, “
y aprovecharia muy poco a todos. “

Inter eos qui *Carolo* Principi in servitium assignati erant, *Honoratus* merito suo primum locum tenebat, de quo *Alphonsus Ulloa in vita Caroli. V. lib. 4. fol. 243.*

Et quantunque era grande lo stato e posanza della Regal “
Casa del Principe con tanta compagnia di Baroni & Signo- “
ri, non era di minor consideratione e stima il numero degli “
huomini illustri, che nella sua corte, e servitio vivevano, “
cosi eccellente ogniuno nella sua facoltà, quanto al mondo “
si potevano trovare: Non parliamo de militari: conciosia “
che mai Principe non gli cavò del suo Regno piu princi- “
pali e segnalati di quel che erano questi: mà di alcuni cava- “
lieri & persone per il loro ingegno, lettere e sufficienza ce- “
lebrati, “

*Alphonsus
Ulloa.*

*Quinam ex
celeberrimis
Viris fuerint
in aula Re-
gna.*

„lebrati, dequali vogliamo qui farne alcuna mentione. Nel-
 „la Teologia lo seguiron Don *Pietro di Castro* vescovo di *Sa-*
 „*lamanca* capellano maggior di sua Altezza. Nella Jurispru-
 „denza & Jus civile il Dottore *Scudero* Consigliero del Impe-
 „rator, huomo integro e di singolar bontà, prudenza & in-
 „gegno, ilquale morì poi a *Igualada* in *Spagna*, l'anno M.D.L.
 „tornando col Principe di *Fiandra*. Il Doctor *Michaele Terza*
 „Regente di *Catalogna*, nel supremo Consiglio della Corona
 „di *Aragona*. Il Doctor *Francesco Minciaca* che fù Giudice e
 „Pretor della corte dell' Imperatore, e del Consiglio del
 „Prencipe; In diversità di lingue e buone lettere HONORA-
 „TO GIOVANI nobile Valentino, &c.

„Fu data à Monsignor *Poggio* Legato del Papa una galea
 „embarcaronse con lui HONORATO GIOVANI, Don
 „*Gabriel Zapata*, e Don *Lope Zapata*.

Didacus
 Gratianus
 gratulatur
 Principi de
 eximio suo
 Magistro
 Honorato
 Joannio.

Didacus Gratianus in Historia Thucididis, quam ex Græca
 in Castellanam traduxerat, in Dedicatoria facta Serenissimo
 Principi *Carolo*, eidem de tam in omni virtutum genere ex-
 cellenti Magistro congratulatur, hisce verbis:

„Y en la Dotrina de las buenas letrastan buena oportunidad
 „en nuestros tiempos qual no pudiera desearse mejor tenien-
 „do por Maestro al Obispo de *Osma* HONORATO JOAN
 „varon prudente, y señalado en virtudes, y en ciencia, y do-
 „trina, como saben los que le conocen, y conversan, e yo
 „entre otros de muchos años a esta parte desde aquel tiempo
 „que juntamente estudiamos en la universidad de *Lovaina*
 „en *Flandres*.

CAPUT XIII.

Quantum Antiquitatum fuerit peritus HONORATUS.

NOverat *Honoratus*, nihil ad mores componendos fructuosius esse posse, præteritorum seculorum memoriis, undè Antiquitatum veterumque inscriptionibus evolvendis extricandisque totus distentus, ingentem similium à se detectorum congeriem Literatis demonstrare solebat, quas & deindè variarum eruditionum autoritate ita condiebat, ut ova omnium ab eo penderent; Qua de causa undique ad ipsum huiusmodi antiquitatum fragmenta solvenda tanquam ad oraculum mittebantur. Inventæ fuerunt huiusmodi epigraphæ, suo tempore, non paucæ in *Lusitania*, de quibus nullius alterius, quàm *Honorati* iudicium exposcebatur. Et patet ex iis, quæ de eo *Lucius Andreas Rasendius* l. 3. de *Antiquitatibus Lusitaniæ*, tradit. Sed quia res digna est, quæ ab Antiquitatum studiosis consideretur, hîc ea apponenda duxi.

Circa Antiquitatis recondita, consulebatur solus Honoratus.

LUCIUS ANDREAS RESENDINUS

de Antiquitatibus Lusitaniæ lib. 3.

Manent adhuc in Lusitania aliquot monumenta Militum Romanorum, qui in viriatino bello occisi sunt, ut in Territorio Eboriensi, Pomariensi prædio, hoc, cujus ego testis sum oculatus.

L. SIL. SABINUS. BELLO. CONTRA. VIRIATUM. IN. EBOR. PROV. LUSIT. AGRO. MULTITUDINE. TELOR. CONFOSSUS. AD C. PLAUT. PRÆT. DELATUS. HUMERIS. MILIT. H. SEP. E. PEC. MEA. M. F. IN. QUO. NEMIN. VELIM. MECUM. NEC. SERV. NEC. LIB. INSE- RI. SI. SECUS. FIET. VELIM. OSSUA. QUORUMCUN- QUE. SEPULCHRO. MEO. ERUI. SI. PATRIA. LIBE- RA. ERIT.

Id est.

Lucius Silo Sabinus, bello contra Viriatum in Eborensi Provincia Lusitaniæ agro multitudine telorum confossus, ad Cajum Plautinum Prætorem delatus humeris militum, hic sepultus est, pecunia mea mihi fieri jussi, in quo neminem velim mecum, nec Servum, nec Liberum inseri. Si secus fiat, velim ossa quorumcumque sepulchro meo erui. Si Patria libera erit.

HONORATUS JUANNES Valentinus, Vir, & natalibus & luculenta eruditione nobilis, & hoc, & tria, quæ subjiciam à Floriano Campensi accepta, mihi Olysippone ostendit. Sed ego illi hoc emendatius tradidi. Alterum etiam ibidem simul inventum esse narrabat, quod ego etsi diligenter perquisivi; hætenus tamen invenire non potui; esse autem ferebat istiusmodi.

Q. LONGINUS. TARTAREO. ABSORT. HIATU. ANTE. TEMPUS. ARM. HOST.

IN. CAMPIS. LUSITANIÆ.

M. REGULUS. TRIB. MIL. MAR. SARCOPH. OSSA. CONTEXTIT. VALETE. MILIT. ROMANI.

Hoc est.

Quintus Longinus Tartareo absortus hiatu, ante tempus armorum hostilium, in Campis Lusitaniæ. Marcus Regulus Tribunus militum marmoreo Sarcophago ossa contextit. Valet milites Romani.

Et hoc prope Visæum Urbem.

L. ÆMIL. E. P. CONFECTUS. VULNERE HOC SUB NIGIDIO. COSS. CONTR. VIRIATUM. LATRONEM. LANCIENS. QUORUM. REMP. TUTARAT. BASIM. CUM. URNA. ET STATUAM IN LOCO PUBLICO EREX. HONORIS. LIBERAL. QUE ERGO.

Hoc

Hoc est.

Lucio Æmilio Lucii filio, confecto vulnere hostili, sub Nigidio Consule contra Viriatum Latronem, Lancienses, quorum Rempub. tutarat, basim cum urna, & statuam in loco publico erexerunt honoris liberalitatisque ergo.

Hoc quoque neque ego vidi, neque C. Nigidium Consulem Viratino bello fuisse invenio, nisi consulari potestate bellum gessisse dicamus, quem à Viriato oppressum dicit Plinius. Fertur etiam testamentum Galli Favonii, quod retulit Marlianus in Urbis descriptione in Lusitania repertum, quod ab Jacobo Simoneta Pisauriensi Episcopo, & Rotæ Auditore, se accepisse ait, in hæc verba.

EGO GALLUS FAVONIUS JUCUNDUS
P. FAVONII F.

Qui bello contra Viriatum occubui, Jucundum & Pudentem filios à me, & Quintia Fabia conjuge mea ortos, & bonorum Jucundi, patris mei, & eorum quæ ipse mihi adquisivi, hæredes relinquo; hâc tamen conditione, ut ab urbe Roma huc veniant, & ossa hinc mea intra quinquennium è Lusitania exportent, & via Latina condant in sepulchro marmoreo jussu meo condito, & meâ voluntate. In quo velim neminem mecum, neque Servum, neque Liberum inseri, & velim, ossa quorumcunque sepulchro statim meo eruantur, & Jura Romana servantur, in sepulchris, ritu majorum retinendis voluntate Testatoris. Et si secus fecerint, nisi legitimæ oriantur causæ, velim ea omnia, quæ filiis meis relinquo, pro reparando templo Dei Silvani, quod sub viminali monte est, attribui. Manesque mei à Pontifice Maximo, & à Flaminibus Dialibus, qui in Capitolio sunt, opem implorent, ad Liberorum meorum impietatem ulciscendam. Teneanturque Sacerdotes Dei Silvani me in
urbem

urbem referre, & sepulchro meo condere. Volo quoque vernas qui domi meæ sunt, omnes à Præatore Urbano liberos cum matribus dimitti, singulisque libram argenti puri, & vestem unam dari. In Lusitania in agro. VIII. Cal. Quintileis bello viriatino.

Testamentum hoc paulò diversius mihi HONORATUS JOANNES Floriani Campensis manu descriptum communicavit hoc modo.

EGO GALLUS FAVONIUS JUCUNDUS

L. F.

QUI. BELLO. CONTRA. VIRIATUM. OCCUB. ET PUDENTEM. FILI. EX TEST. HÆR. RELINQUO. ET BONOR. JUCUNDI. PATR. MEI. ET EOR. QUÆ. MIHI. ADQUISIVI. HAC TAMEN. CONDITIONE. UT. AB URBE. ROMA. HUC. VENIANT. ET. OSSA. MEA. INTRA. QUINQUEN. E LUSITAN. EXPORT. VIA. LATINA. CONDANT. SEPULCH. MARM. COND. MEA. VOLUNTATE. SI SECUS. FEC. NISI. LEGITIMÆ. ORIAT. CAUSÆ. VELIM. EA. OMN. QUÆ. FILI. RELINQUO. PRO. TEMPLO. DEI. SILVANI. REPARANDO. ADTRIBUI. MANESQUE. MEI. OPEM. A PONT. MAX. ET FLAMINUM, DIAL. QUI. IN. CAPITOLIO. SUNT. IMPIENT. AD. IMPIET. CONTRA. FILI. ULCISCENDAM. TENEANTURQUE. SACERD. DEI. SILVANI. ME. IN. URB. REFERRE. ET. SEPULCH. ME. COND. VELIM. QUOQUE. QUOTQUOT. DOMI. MEÆ. VERNÆ. SUNT. LIBEROS. A PRÆTORE. CUM. MATRIBUS. DIMITTI. SINGUL. QUE. LIBRAM. ARG. ET VESTEM. DARI. ACT. VI. KALEN. QUINT.... R. GALBA. Q. AUREI. COSS. DECURR. TRANSCUDANI. HOC. TESTAM. ORE. EJUSD. GALLI. FAV. EMISS. LAPIDE. JUSSERE. ADSCULPI.

Erat

Erat *Honoratus* adeò antiquioris Literaturæ peritus, ut nihil ferè tam abstrusum & abditum, reconditumque in exoticarum rerum significatione lateret, quod non aperiret. Ferebatur tum temporis liber cujusdam Authoris, cui nomen *Ausias March*, qui judicio Aulicorum, omnium eorum, qui Hispanico idiomate conscripti erant Librorum subtilissimus habebatur; is verò, uti exoticis & peregrinis nominibus scatebat, ita quoque à nemine rectè intelligebatur; Solus *Honoratus* illum Linguâ Castellanâ Aulicis curiosissimis, ex summo, quo libri intelligendi ferebatur, desiderio, non solùm explicabat, sed ut curiositati eorum quovis modo satisfaceret, vocabularium composuit, quo peregrina illa ubique passim occurrentia vocabula semigallica, in linguam puriorem transtulit. Ita *Gaspar Escolanus* in *Historia Valentia. lib. 10. cap. 29.*

*Exoticarum vocum
interpret.*

El doctissimo *Honorato Juan* Obispo de *Osma*, y Maestro del Principe *Don Carlos*, hijo del Rey *Felipe Segundo*, el tiempo que tuvo a su cargo la criança, y dotrina del dicho Principe, a horas de entretenimiento leia el libro de *Ausias March* por el mas sutil de los escritos en *Espana*, y se preciava de declararle en Castellano a muchos curiosos cortesanos que acudian a oyrle, y porque la aspereza de los vocablos lemo fines incognitos no les azedasse el gusto, hizo un abecedario de ellos, bolviendolos de Lemosin en Castellano.

*Verborum
exoticorum
interpret.*

CAPUT XIV.

De Morte Honorati Joannii

Post multas variasque infirmitates, quas literariis tot annorum lucubrationibus laborisque incurrerat, de quibus in præcedentibus actum est, tandem finem laborum propinquum sentiens, ut de Ecclesiæ suæ sibi commissæ maturè prospiceret, Epistolam ad Ecclesiæ suæ *Oxomensis* subditos dedit, quâ quantâ curâ & sollicitudine Ecclesiæ suæ præesset, quantis precibus suas fidei suæ commissas oves ad vitam sanctè beatèque transigendam adhortaretur, quàm Divini amoris affectu succensus nil omiserit, ut Ecclesiam suam, cui non nisi duobus annis præfuerat, moribus Christiano homine dignis instructam relinqueret; quàm devotis interioris mentis affectibus, quanta suæ cum Divina voluntate resignatione, mortem affectarit, ex dicta ejus epistola luculenter apparet: Dignissimum sanè monumentum, in quo veluti in speculo quodam intueantur, quo zelo, & qua sollicitudine ad pastoralis officii administrationem dignè obeundam procedere debeant omnes ii Episcopi, qui ad tam altum & sublimem Dignitatis Ecclesiasticæ gradum evehuntur. Epistola sequitur Latino & eleganti stylo conscripta.

Epistola in Catechismo seu Manuali Oxomen. anno 1565.

DON HONORATUS JOAN. OXOMENSIS Episcopus, Regiusque Consiliarius, ac Serenissimi Caroli Hispaniarum Principis Magister, Parochis prædictæ Diœcesis salutem & benedictionem.

Nihil magis angebat animum nostrum (Fratres Dilecti) post pastorale munus nobis injunctum, quam amor & cura benè de vobis merendi: prosequimur enim vos magno (ut debemus) affectu, insignique benevolentia. Itaque assidue meditamur, quâ ratione vobis prodesse possimus, vestrisque, & Ecclesiarum commodis consulere; Itaque amor, & studium tantum abest, ut remittatur, ut indies augeatur magis. Quamobrem speramus brevi intelligetis non modò prælatum, sed fratrem, indulgentissimumque patrem asssecutos fuisse, si modò in vobis ovium mores, obedientiam, & filiorum amorem experti fuerimus: Quamquam enim magno cum mærore onus hoc susceperimus, scientes longè impar humeris nostris: nihilo seriùs tamen non Viribus nostris & industriæ, sed Divino præsidio fidentes, nulli pro vobis labori, non facultatibus, non ipsi vitæ, (si id res postulaverit) parcemus. Cæterùm certiores facti Ecclesias hujus Diœcesis laborare Catechismorum, seu Manualium penuriâ, partim quod hi libri corrupti, partim quod mendosi, denique alii edacitate temporis consumpti essent. Fussimus, ut summa cura Typis mandarentur, & quidem quantitate, & foliis exigui, at verò doctrinâ, & mysteriis referti, preclarique nimirum quod certissimæ nostræ Religionis bases, ac fundamenta (sine quibus ad Regnum non patet aditus) contineant; Reliquum est, ut qua decet benevolentia, & pietate suscipiatis, legatis sæpissimè, ut rem tanti momenti promptè, atque expeditè exerceatis. Valete, & ad Deum Optimum Maximum pro nobis preces fundite.

*Sollicitudo
Pastoralis.*

*Instaurat
Libros Do-
ctrina Chri-
stiana uti-
les.*

Addam modò aliam Hispanico idiomate conscriptam, veluti ultimæ voluntatis suæ codicillum ; in qua quanto animi sensu Deo Sanctisque omnibus se commendet, quanta devotione animique submissione se Sacræ Romanæ Ecclesiæ statutis, & quibuscunque tandem iisdem contrariis repudiandis, supponat; quanto zelo *Carolus* Principem ad ea, quæ à se circa vitam Principis cum honore Dei peragendam didicerat executioni mandanda animarit; quomodò testamentum per eum exequi voluerit, luculenter describitur; & uti illa ad rectitudinem & integritatem hujus magni fanè viri contestandam, magni momenti est, ita quoque ad posteritatis memoriam transcribendam esse existimavi; uti sequitur.

PREAMBULO, Y ALGUNAS CLAUSULAS

del Codicilo de Illustrissimo Señor Don HONORATO JUAN Obispo de Osma, publicado en 30. de Julio. 1566.

„En el nombre de la Santissima Trinidad, Padre, y Hijo,
„y Espiritu Santo, tres personas, y un Solo Dios Verdadero,
„ro, que Vive, y Reyna para siempre sin fin, *Amen.*

„Notorio sea a todos los que esta carta de Codicilo cerrado
„in scriptis Vieren, como yo Don HONORATO JUAN,
„por la gracia di Dios, y de la Santa Sede Apostolica, Obispo
„de *Osma*, Maestro del Serenissimo Don *Carlos* Principe de las
„*Espanas*, estando enfermo en el everpo, con el entendimiento,
„y juizio natural, qual Dios fue servido de me dar,
„considerando, que el glorioso San *Pedro* Principe de los Apostoles,
„sabiendo que se acercava el dia de su muerte, dixo:
„*Velox est depositio tabernaculi mei*; y San *Pablo* Apostol Santissimo,
„hablando del dia de su muerte, dixo: *Ego enim jam delibor, & tempus meæ resolutionis instat.* y tambien San *Martin* varon perfectissimo,
„aviendo juntado sus Discipulos, les dixo,
„que

que ya estava cerca la resolucion de su cuerpo, las quales “
 palabras, y otras de muchos siervos de Dios, considerando “
 muchas vezes, entiendo, que el fin de la vida de cada uno “
 es breve, y que mas propriamente se podria llamar tiempo que “
 huye, que no vida, mayormente en mi, por los señales que el “
 Sapiientissimo Salomon en su *Ecclesiastes cap. 12.* pone, y por las “
 continuas, y muy peligrosas enfermedades, que Dios es ser- “
 vido de darme, y juntamente con esto, teniendo ante mis “
 ojos la santa, y muy necessaria amonestacion, que el Profeta “
Esaias hizo al Rey *Ezequias*, diziendo: *Dispone Domui tuæ, quia* “
morieris, & non vives. He entendido que es de grande prove- “
 cho a los siervos de Dios, tener muy continua memoria de su “
 muerte, la qual no ha de acarrear tristeza, sino placer; por- “
 que es puerta para salir de las miserias desta vida, y passar a la “
 vida sin fin, donde està todo el gozo, descanso, y bievaven- “
 turança, con tal que proceda antes de su muerte diligente “
 examinacion de su consciencia, limpiandola con verdadera “
 penitencia de sus pecados, y con justa distribucion de los bie- “
 nes, que Dios por su liberalidad fue servido darle. Por tanto “
 alabando mi anima al Señor hasta la muerte, cuya es la vida “
 passada, de quien proceden los buenos pensamientos, y “
 obras, suplicando a su Divina Magestad por su precio- “
 sissima Passion, y por los meritos de la gloriosa, y siempre “
 Virgen Santa *Maria* su Madre, a la qual yo en toda mi vida “
 he tenido, y tengo especial devocion, y de todos los Santos “
 de la Corte Celestial, especialmente de los Bienaventura- “
 dos San *Pedro*, y San *Pablo*, San *Geronymo*, San *Agustin*, San- “
 to *Domingo*, y San *Francisco*, y el Angel custodio, perdone “
 mis culpas, y pecados, y me dè claridad, y entendimiento, “
 que lo que ordenare en este mi Codicilo, sea en servicio, “
 y honor suyo, creyendo, y confessando, como creo, “

*Acceptat
infirmities
de manu
Dei.*

*Mors porta,
per quam
ascenditur
ad Cælum.*

Penitentia.

*Devotus B.
Virg.*

„y confieſſo todo lo que tiene , cree , y confieſſa la Santa Ma-
 „dre Igleſia Romana , en la qual Fe proteſto de vivir , y mo-
 „rir , anatematizando , como anatematizo todas , y qualeſ-
 „quier heregias , que contra ella ſe han levantado , y levanta-
 „ren , hago , y ordeno eſte mi codicilo , y declaro mi ultima
 „voluntad en la manera ſiguiente.

P R I M E R A M E N T E , &c.

*Commenda-
 tio teſta-
 menti exe-
 cutioni
 mandandi.*

„Item mando , que mis teſtamentarios hagan inventario
 „de mis bienes en forma , como ſon obligados , y deſpues de
 „acabado , lo embien a ſu Alteza el Principe nueſtro Señor,
 „y le ſupliquen , que de los bienes que yo dexare ſe ſirva de
 „todos , o de las coſas que a ſu Alteſa mas le ægradaren ; y
 „aviendo declarado ſu voluntad , mis teſtamentarios lo im-
 „bien adonde ſu Alteza mandare , pues todo es poco para
 „ſervir lo mucho que yo devo.

*Executor te-
 ſtamenti
 Carolus
 Princeps.*

„Item ruego ; y encargo a mis teſtamentarios que luego
 „deſpues de mi muerte , los que aqui ſe hallaren , eſcrivan
 „una carta a ſu Altezza el Principe nueſtro Señor , dandole
 „quenta de lo que yo dexo ordenado , y que luego en avi-
 „endo oportunidad vaya lo mas preſto que ſer pueda el
 „Iluſtre Señor Licenciado Don *Alonſo de Medina* Arcediano
 „de *Oſma* nueſtro hermano , y teſtamentario , a viſitar a ſu
 „Alteza , y ſuplicalle no ſe deſirva del atrevimiento de avelle
 „nombrado por teſtamentario , que la gran aficion que tune
 „ſiempre a ſu Real ſervicio me ha dado atrevimiento para
 „ello , juntamente con entender que ſu Alteza ſerà el todo
 „para que ſe cumplan mejor las coſas que convienen al deſcar-
 „go de mi conciencia , y alma , y que le ſuplique , ſu Alteza
 „añada , y quite todo lo que le pareciere de mi teſtamento,
 „y eſte mi Codicilo , que aquello que ſu Altezza mandare lo
 doy,

doy, y quiero que sea tan valido como si estuviessse expressa-
do en este mi Codicilo, o en el testamento, y tambien le su-
plique vea su Altezza un memorial que con este mi Codici-
lo que darà cerrado, y sellado, para que en lo alli contenido
me haga las mercedes que yo confio, conforme a como su
Alteza siempre me las ha hecho; y para cumplir las dichas
mandas, y todo lo demas contenido en mi testamento, y
en my Codicilo, y otras cosas si se ofrecieren a ellas annexas,
y concernientes. Dexo, y nombro por mis testamentarios,
y Albaceas al Serenissimo Don Carlos Principe de las Españas
nuestro Señor con poder plenissimo para que se cumpla, y
execute todo lo que su Alteza fuere servido de mandar aña-
dir, quitar, y mudar; segun esta dicho, y para que pueda
substituir un procurador, o testamentario, o muchos como
su Alteza bien vistole fuere, &c.

Item sobre todo encargo a mis hermanos, y sobrinos que
sirvan a Dios, y a su Rey como siempre lo han hecho ellos,
y sus passados, como son obligados, y que tengan entre si
paz, y amor, y se fauorezcan como buenos hermanos, y
deudos, tengan especial cuydado de rogar a Dios por mi,
que yo quisiera dexar los a todos muy aprovechados, lo-
qual hiziera si Dios me diera vida.

*Desiderat
cognatorum
cultum Di-
vinum &
in Regem
fidem.*

De el Obispo Don HONORATO JOAN
unico de este nombre Maestro del Principe
Don Carlos.

*Por muerte de el Obispo Don Petro fue eleto para la Silla de
Osma DON HONORATO JOAN, turo por patria un lugar
del Reyno de Valencia: fue hombre docto, y de gran conocimiento
de las Artes Liberales, y de otros mas importantes. Aprendio las
bue-*

buenas letras en Flandes , en casa del Maestro Luis Vives , y turo por compañero a Tomas Garcia Secretario del Emperador, y de Felipe Segundo eminente hombre en lenguas , y buenas letras de HONORATO JOAN dize Marineo Siculo en sus varones ilustres , que desde moço tuvo opinion de Letrado , por ellas , por su virtud , y prudencia. Phelipe Segundo le escogió entre muchos por Maestro de su hijo el Principe Don Carlos , y si a la eleccion respondiera el fruto que de tan grande dicipulo esperaba , huvieran lucido mucho mas las letras deste Prelado . Diole el Rey el Obispado de Osma de que tomó possession en primero de Mayo. 1564. hallose en el Concilio Toledano que se celebrò al punto , que tuvo fin el Concilio Tridentino , y hizo guardar en su Iglesia muchos de los sacros canones , dio muestras de singular Prelado , y de amar , y estimar mucho a los hombres de letras. Gran parte del estilo de su proceder , y vida dexò escrita Fray Francisco de Guzman en un tratado que dedico a este Obispo de el celibato de los Ministros Santos del Altar , solos dos años governò esta Iglesia , y falleciò en 30. de Julio de 1566. diosele a su cuerpo sepultura en su Iglesia Catedral en la cappilla de el Santo Crucifixo , y una piedra de jaspe dize del.

Aqui està depositado el muy Ilustre , y Reverendissimo Señor DON HONORATO JOAN Obispo de Osma , Maestro del Serenissimo Señor Don Carlos Principe de las Españas , fallecio a 30. de Julio 1566. años.

RELICTURO SATIS.

Dicit itaque Ecclesiae Oxumensi duos solummodo annos praefuisse; pastoralis curae onus sibi impositum adiisse 1. die May. circa finem Conci-

Concilii Tridentini, diem vero in eo extremum obiisse 30. Julii anno 1566. Terra mandatum corpus ejus in Ecclesia Cathedrali in sacello S. Crucifixi cum epitaphio in Iaspide inaurato uti sequitur.

HONORATUS JOANNIUS *Episcopus Oxumensis, Seren. Domini Caroli Principis Hispaniarum Magister. Obiit 30. July an. 1566.*

Quid vero per hæc verba tum sepulchro ejus tum armis gentilitiis adscripta significant paucis explicandum duxi. Verbis hisce, **RELICTURO SATIS** pius & religiosus vir, nil aliud indicasse videtur, nisi quod post mortem, postque tantam nominis famam, scientias, dignitates, mundique gloriam, (quæ nil aliud sunt quam fumus & modicus vapor) aliud in residuo non se habere, quam bonorum cœlestium nunquam interiturorum spem. Verba hæc ad spirituales sensum accommodata ex *Epistola Plinii ad Maximum* desumpsisse videtur: ubi agens de infirmo, inquit. *Non amoribus servit, non appetit honores, opes negligit, ut quantumcunque habet ea relicturus satis habet.* Quæ & sequentibus versibus sic expono.

*Divitias quærant, alii sectentur honores,
Atque alii Cypriæ, suavia blanda Deæ.
Et quam mundus amat, cesset peritura voluptas
Omnia linquantur Vana, perosa Deo
Sola RELICTURO mihi sat sint munera vitæ,
Quam Christus spondet vita salusque suis.*

Hieronymus Contreras Chronographus Philippi II. Regis, in Libro de variis subjectis, hujus Viri mortem deplorans, sic loquitur.

„Pero pasando adelante puse mi vista en otro Obispo, el
 „qual estava vestido de una ropa de seda morada, toda cu-
 „bierta de *Centellas* de oro, y aunque luego le conoci, toda-
 „via mire el escudo que a los pies tenia, el qual era amarillo
 „con unas letras verdes, que assi dezian.

*Este es HONORATO JOAN,
 Que ves lleno de Centellas,
 A quien sus virtudes dan
 Su renombre todas ellas,
 Y con el vivas estan
 Fue de Don Carlos Maestro,
 Gran Principe, y Señor nuestro,
 Y en Osma, Obispo murio,
 De manera que os falto,
 Sabios el espejo vuestro.*

„Mirando a HONORATO JUAN muchas cosas de no
 „poca consideracion pasaron por mi entendimiento, dando-
 „me la memoria que suele dar el amor, y amistad de aquello
 „que bien le quiso, y mas quando se pierde sin remedio de
 „cobrarlo.

Nihil itaque restat modò, quam ut Monumentum Im-
 mortalitatis hîc apponamus, quo celeberrimi *Hispaniæ* scri-
 ptores, Elogiis sanè insolitis *Honoratum Joannium*, ad
 perennem Posterorum memoriam, condecoratum vo-
 luerunt.

Monumentum Immortalitatis
dictorum epitomicum.

Quod

Venerabili Viro HONORATO JOANNIO, *fama*ⁿ
super æthera noto, *Gloriæ Hispaniæ*, *Grandi Valentinorum*
Ornamento. Oxumensis Ecclesiæ Præsuli Religiosissimo
Carolo V. Cæsari

Montanus,
Morales Ja-
son.

Nec non

Philippo II. Regi Catholico

Ludovicus
Vives.

Unicè caro & familiariter Domestico.

Caroli Principis Hispaniarum in morum artiumque cultura
Magistro Sapientissimo.

Matamoros.
Gusman
Innumeri
alii supra
citati.

Prosapiâ Nobilissimo, *Majestate morum spectabili*,
Omni scientiarum genere exulto.

Montanus.
Gonsales.
Jafon. Pin-
tianus. A-
rias Mon-
tanus.

Oratori Incomparabili.

Grudits.
Montanus
Grudius.
Wich. Put.

Poëfios Oraculo.

Ciceroni Redivivo.

Sincianus.
Nicolaus.
Carceres.
Arias Mon-
tanus.

In Moralibus Disciplinis sui ævi Senecæ.

In Jurisprudencia Bartholo.

Morales.
Montanus.
Carceres.

In Linguarum varietate Mithridati.

In Astronomicis Ptolomæo & Alphonso suppari.

Theologo consumatissimo.

Scolanus:
Gil. Gon-
zales.

Antiquitatum Promocondo.

Arcanorum Naturæ Genio.

Nicol. Gru-
dius.
Palmire-
nus.

Medicinæ Consultissimo.

E e 2

Divi-

Montoya.

Oretanus.
Fusterus.
Escolanus.
Nuñez.
Vidius.
Gratianus.
Grudius.
Montanus.

Divinarum Humanarumque rerum notitiâ nulli secundo.

Normæ Sapientiæ, Scientiæ Prodigio.

Fidei, Religionis, Cæterarum Virtutum Prototypo.

Viro Cœlitus lapso.

In omnibus Maximo & admirabili.

Unanimi Charitum conspiratione

Hispaniæ Scriptores sui temporis celeberrimi

Ad perpetuam tanti viri memoriam

Sparsim.

P.P.

Ne verò tantus Vir nostra commemoratione destituatur,
hîc eidem ad posteritatis memoriam sequentia Epitaphia ap-
ponenda duximus.

Epitaphium Dodecadystichon

D. O. M.

ET

Celeberrimo, & suæ ætatis Doctissimo

HONORATO JOANNIO, erectum.

Aonia tristes Musæ, plorate Sorores

Occidit heu vestri fama decusque chori.

Vivens quo vobis non ullus amicior illo,

Ingenio cujus, non satis Orbis erat.

MAGNUS HONORATUS Decus immortale Virorum,

Conditur hîc ævi gloria magna sui.

JANIUS eximius, quo nusquam doctior alter

Ante fuit; nec eo fortè futurus erit.

Occultum

Occultum quicquid claudit Polus alter & alter
Solutus inaccessas pectore clausit opes.
Huic claves Natura suas concesserat uni,
Huic Arcana aliis non adeunda viris.
Rhetor erat summus, Cicero rediuidus in Orbe,
Leges oretenus Regibus ipse dabat.
Quod rarum, eximium veneranda Mathemata produnt,
Horum omnes amplâ mente tenebat opes.
Rettulit, ornavit veterum monumenta Sophorum,
Arte, manu, curis, ore, favore, fide.
Hunc Phoebum tandem mors invida traxit in umbras,
Hoc decus Orbis eheu, quàm brevis urna tegit.
Sat tamen est, vixisse bonum, rectique tenacem,
Nemo parùm vivit, cui bona vita fuit.
Discite Mortales contemnere grandia Mundi,
Omnia vana, vapor, fumus & umbra, Nihil.

Aliud Epitaphium

HONORATO JOANNIO *Præsuli Oxumensi*
erectum.

Siste Viator
Ubi non sistit vita
Ut discas vivendo quod moriendo docuit
HONORATUS JOANNIUS
Antistes Oxumensis.
Qui
Nobili genere ortus
Nobiliore indole ornatus,
Fortunâ in Sapientiæ obsequium evocatâ
Honoribus simul & litteris effloruit.
CAROLO QUINTO Imperatori Carus,
PHILIPPO SECUNDO *Hispaniarum* Monarchæ
Familiaris
Regiorum Consiliorum Arbiter.
Doctorem Virorum Miraculum.
Sic pietate, doctrinâ, prudentiâ summus,
Dignus visus est
Qui CAROLUM Principem *Hispaniarum* institueret,
Ad vitam summo Principe dignam.
Obiit
Expleto suo Nomine
Hoc est, plenus Honore, & Gratiâ,
Relicto Posteris documento.
Honorem virtute, Doctrinâ Gratiam parari.
Abi jam Viator & imitare.

DOXO-

DOXOLOGIUM POLYGLOSSUM SYNCHARMICUM.

Quo

HONORATO JOANNIO

*Uti variarum Linguarum peritiâ instructo, ita
Nationes quoque peregrinæ ei de Dono à Deo accepto,
compluria Linguarum apparatu congratulantur.*

SYNCHARMA I. LATINUM.

Latina Musa de Regio HONORATI Magi-
sterio congratulantur.

Qui laudum segetem fudit statuitque labori
Munera, Virtuti fecit honoris iter.

Gloria virtutum merces est digna, nec usquam

Quæ labor evulgat, delituisse juvat

Sic & Athlantiadis post præmia justa laborum

Tot meritis duplex jacta columna fuit

Dùm TU JANE animas grandes virtutibus imples,

Harum dùm Regum pectora amore trahis.

O quantum decus arte paris? Diademate fronti

Regia virtutum culmina quanta paras?

JOANNI hæc postrema TUI sunt signa decoris,

Post quæ non ULTRA PLUS Tibi posse datur.

SYNCHARMA II. GRÆCUM.

*Novena Musarum cohors Joannio Apollini
suo gratulatur & applaudit.*

Σπύδ' εἰς θυγάτρες δ' ὀσιώταται ᾄδετε μέσσαι
 Αμοίκομαι Ιανί' Ἀνδρὶ σόφῳ πεπλέξατε δῦσας
 Σπύδ' ἘΘΑΛΕΙΑ σεὰν κυθάραν ἀρμυζέτε πλήκτρον
 ΚΛΕΙΟ ἧ δόξ' ἄζη σοφίαν μεγαλείο ἀνδρὸς
 ΚΑΛΛΙΟΠΗ Ιανίε πλήκτρῳ καλὰ Σώματ' ὕμνῃ
 ΤΕΡΨΙΚΟΡΗ ἧ ἀγῆσα χόρας καλὰ νῆς Ιοάννης
 ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ σοφίαν Ιανίε πολυπλήκτρῳ αἶδ' ἡ
 Μολπᾶζης ΕΡΑΤΩ ἧ φίλον, σφέτερόν ἧ χορηχόν
 ΕΥΤΕΡΠΗ δρετὰς δὲ Λύρα λιγερὶζε πολὺμνῳ
 ΟΥΡΑΝΙΗ Ιανίε φηβεῖα χαρίσματ' ἀνοίγῃ
 Ὑμνῶχῃ Ιανίε περφέρῃ ΠΟΛΥΥΜΝΙΑ δόξας
 Πάσαι ΟΝΟΡΑΤΟΝ χάρειτες θρησκύσατέ φῆβον
 Ὅς ἐ σόφων ὃ σόφῳ, ἔ γ' ἔξαιρετ' ἄλλος
 Πάσας τὰς γλώσσας ἢ γράμματα πάντα γινώσκων.

SYNCHARMA III. HEBRÆUM.

MUSA HEBRÆA

Congratulatur

H O N O R A T O

de eruditionis magnitudine & varietate.

הונוראטום יו"חנן איש חכם בל יסוף
האיש אדיר ובעל החכמים מי ישובהו
עד בלי דיי כי מבועי לבו הים נור השמש
כמו החשך ממשלת עמו וכמו ככבי
הרקיע רבים בלי ספר. כן אין שום שיספר
הבוחור יו"חנן. הוא בקיא בכל דעות
האליאור ובפלסופיא לבו הוא בת
כל רזות הטבע ונפשו מעון כל החכמים
ומדרש כל פלסופים ובעלי דעות
אין איש חדברים במשלי החידות
כמו יו"חנן ולא אחר שישור בו:

SYNCHARMA IV. HISPANICUM.

MAGNUS SAPIENS

GLORIA REGIS.

AL Principe mayor, al soberano,
Que en repetidas glorias goço el suelo,
Al que apostando imperios con el cielo
Se diede entre los fueros de lo humano
El esplendor *Austriaco* que hu fano
Le admira tanto barbaro desbelo
Rindiendo la zerbiz con desconfuelo
Al impulso invencible de su mano
A este **Campion**, en culto riberente
HONORATO JUAN da la gloria
Que fue *d'España* honor, y breve suma
Porque traherla puede solamente
Del sepultado olvido, a la memoria
Para tan grande Principe, tal pluma.

SYNCHARMA V. ITALICUM.

Effectus SAPIENTIÆ veræ

I N

HONORATO JOAN.

*S*ollevar la vertude bormai cadente
 Cercar fama & honore più cho tesori
 Ornar di virtù L'alma é l'erin d'allori
 Haver gelido il senso, é l'alma ardente
 Crescere di gloria con l'età crescente
 Frutti produr sulo spontar de fiori
 Correre fastosa e prevenir l'onori
 Abbassar gl'affetti e, alzar la mente
 Non lasciar CLEIO, e seguitar Astrea
 Mostrar nuova eloquenza in lingue antiche
 Trattar plettro Latino, é Cetra Achea
 L'otio nemico haver le muse amiche
 Et in terra comparis celeste Idea
 Sono d'Onorato Juan opre e fatiche

SYNCHARMA VI. GALLICUM.

H O N O R A T U S

Arcanorum librorum revelator.

Espagne tu dois beaucoup à la magnificence
De fameuse *Valence* dont tu tiens tes beautés
Et qui t'ont autrefois fait vaincre en raretés.
Tout le reste du monde aussi bien qu'en puissance
Ces grands œuvres dont la rare science
S'elevant jusqu'au Ciel, voloit de tous costés
Ont estés par leurs soins dans tes murs transportés
Faisant gemir la mer, dessus leur poids immense
Mais ces œuvres n'estoient, que des livres muets
Et toute leur science inutile à jamais
Aux plus perçants esprits eut demeuré secreete,
Si le Grand HONORE pour nous la reveler
Par ses heureux travaux de ce docte interprete
N'eut trouvé le moyen de le faire parler.

SYNCHARMA VII. GERMANICUM.

HONORATO JOANNIO

MUSE

Omni instrumentorum genere congratulantur

De Sapiaientia restituta.

Mitt Saiten/ mitt Freuden/ Kunstlieblich erklingen/
 Die jauchzenden stimmen/ nun ringen und singen/
 Das geigen und pfeiffen/ das schluffende zueiffen/
 Der wirblenden Flöten/
 Das schallen und hallen/ der prallenden Zincken/
 Das steigen und sincken
 Der hohlen Cornetten/ bricht löblich hervor/
 Weil Honoratus Joannius bringt sein Weisheit hervor;
 Die künste begünstigt/ von hohen Regenten/
 Verjaget/ geplaget/ sich selbst nicht kenten/
 Beginten zu steigen/ sie werden ihr eigen/
 Die lagen darnieder;
 Erweisen und preisen/ was weiland verborgen/
 Mitt seltenen sorgen/
 Und zeigen sich wieder in höchster flor/
 Weil Honoratus Janius bringt sein Weisheit hervor.

SYNCHARMA VIII. ARABICUM.

Congratulatio de doctrina & sapientia

HONORATI JOANNII

extra omnia Lividorum tela constituti.

يا هُنُورَات يُوْحَنَّا مِنْ فَاَرْ سَيِّدِ كُلِّ الْوَرَى

بَعْلُو حِرَاهُ بَعْبُ مَجْمُوع * فَرْحُ افَرْحُ مَعَكَ

لَا بَيْكَ حَكِيمٌ كَبِيرٌ مِنْ كُلِّ النَّاسِ لَدُنْكَ تَطِيرُ

عَلَى رُوحِ الْحِكْمَةِ وَتَقْنِي الْمَكْنُونِ الْعُلُومِ مِنْ

كُلِّ حَكَمٍ لَا نَبِيَّ فُخْرٍ الدُّنْيَا وَكُلِّ الْعَجَبِ

بَيْنَ النَّاسِ هَكَذَا هُمْ بِجَسَدٍ وَكُنْهًا بِهِ

خَصَصْتِ وَلَا يَكُونُ قَوْلُهُمْ عِنْدَكَ

طَسْمُوعٌ فَلَوْ قَسَمَ اللَّيْلُ الثَّلَاثَا لِمَا لَا تَنْتِ

مِنْهُ الْكَبَابُ وَلَوْ مَاتَتْ الْجُوعُ نَوَى

SYNCHARMA IX. SYRIACUM.

Miratur SYRIA

Ingentes Scientiarum reconditorum thesauros

IN

HONORATO JOANNIO,

sine exemplo abditos.

ܐܝ ܐܡܪܝܢܐ ܕܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ
 ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ ܕܡܡܠܟܐ

ARCHETYPUS POLITICI,
SYNCHARMA X. CHALDÆUM.

Miratur CHALDÆA

*Sapientiam Honorati Joannii, eo quod veterum
Chaldæorum scientiam omnem sua complexus sit
mente.*

כדי שמשא בין כוכבין ברקיעא דשמיא
הדי יחנן הו בין דעתני דגכריא
כורת גיהון נהרא הו יפריה כל ארעא דמצרין
ככה יהנן בסיפריה יפריה ית לבנת דחכמין
הו ריבון מתרורכ בכל דעת וחכמתא
דטבע ודשיוור דזמרא ובכל תלמודותא
שוגב רבכות במדרשתא על כל מלמדים
ומעליה כסאיה דמלפנותא על כל בקיים
מטול די שמיא סגיא סחור בכל עממיא
והתו מכל כורא למשמע מלפוניא:

SYN-

SYNCHARMA XI. SAMARITANUM.

H O N O R A T U S

Scientiarum Restitutor.

: נמאנא . נכנא נזנא נזנא
 : נמאנא נמאנא . נכנא נזנא
 : נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 נמאנא : נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 : נמאנא : נמאנא נמאנא נמאנא
 . נמאנא נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 . נמאנא נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 -נמאנא נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 . נמאנא נמאנא נמאנא : נמאנא נמאנא
 . נמאנא נמאנא נמאנא נמאנא נמאנא נמאנא

Omnis lingua & idioma elegans solvat vota sua & tributum separet, illi, qui radicem, famis à campo sapientiæ extirpavit. En Samaritanus munus suum offert, manu plaùdit, & focios invitat & pelagusejus laudum navigat; qui ipso restitutore refluoruerunt scientiæ.

234   A R C H E T Y P I   P O L I T I C I ,
 SYNCHARMA XII. COPTUM.
 H O N O R A T U S   J O A N
Sui ævi SALOMON.

Cαλωλεον αψεααζι ζενπικδσεοδοντε εβουλζεν
 νιαστρα & ντε εκωτ ne πιπρτοδ ουων
 νιδιν νικωντ ντεκτικισ εβουλζεν νιθριον &
 αψεααζι εαδλζεν νικωνη & νεε νικαρποδ &
 νεε ζενπιμενσιγ ντελιβανδ & ωα ηρηι ζα//
 κοπων αψτωνγ φτ ττονον νετερδν σα//
 λοων ηδεραινδδδ ναιατροχοδ τ & νιαιατ//
 ροχοδ νιρεγκτ φη φηετερζωδ & νιπολιτε//
 ρτηδ & νικαλενδ & νιθεσπεσιδ & νικτεφδνιδ &
 νιαγωνιθετηδ νιγεννεδδ & νιεελιτδδ αψτηγ
 φτ νιγενδδ ντεπιλαδ & αψτηγ νιεει νεε
 φισιδλογια & νεε ζενφλεεχι νεε νιενιγλεε νεε
 ζαποθεσιδ & αψτηγ φτ νιεει ντεθριον &
 νεε νιζαλατ & νεε νικτεφτ & νεε νιαλαδ &
 νιαζιδ πε νικτδλη & ηων νιαζιδ ντε οδε//
 λικδδ ντεαθανδαια &

Salomon Sapienter de Mundi mysteriis , Coelorum opificio
 & Natura rerum locutus fertur ; Animalium naturas argute
 penetravit ; de Plantis disputavit à Cedro quæ est in *Libano*
 usque ad Hyssopum murorum hospitem. Genuinus sui tem-
 poris *Salomon* fuit , *Honoratus Ioannius* , virtute , sapientia , &
 scientia inclytus. Quis linguas quas possidebat fat explicet ?
 quid in naturalium rerum notitia illum latuit. In Politicis do-
 cumentis , quot verba , tot leges fundebat. An ne tantus Vir
 obelisco dignus ? certè dignissimus ; ad hominis ergo immor-
 talitatem contestandam , obeliscus coelum feriens erigatur.

OBE-

OBELISCUS
HIEROGLYPHICUS.

Immortalitati
ere-

HONORATI JOANNIS
ctus.

HONORATI
JOANNI GLORIAE
ERECTUS.

AMSTELDAMI,
Excudebat *Foannes Fanſſonius à Waesberge,*
ANNO 1672.

Cum Privilegiis S. C. Majestatis.

ET

Ordinum Holl. & West-Frisiæ.

43 CALDANA

Parasitologia e Microbiologia

Anno 1971

Prof. Paolo S. C. ...

11

Sezione Biol. e Med. Espl.

XXXXXX

IX-94

Kircher, Athanasius,

Principis Christiani Archetypon politicum

Amstelodamum 1672

4 Pol.g. 132

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10688049-1